

ՊՈՅԼԻՈՍԻ

ԱՐԳԻՒԼԵՅ ՄԵՐՈՎՆԻ

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

87

Վ-68

ՊՈՐԵՒՐՈՍԻ

ՄՅՈՒԳՎԱԾ Է 1961 թ.

ՊՐԳՐԻԼԵՅ ՄԵՐՈՎՆԻ

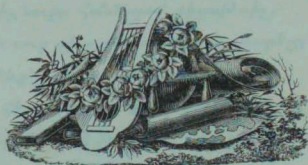
Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

ԹԱԳՄԱՆԵԱՔ Ի ՉԵՓՍ ՀԵՅԿԱԿԱՆՍ ԵՒ ՀԱՄԱՌՈՏ

ՄԵԿՆՈՒԹԵԼՄԲՔ ԲԱՅԱՅԱՅՏԵԱՔ

Ի Հ. ԱՐՄԵՆԵ ԿՈՄԻՏԵԱՍԵՅ ԲԵԳՐԵՏՈՒՆԻՈՅ

ՄԻԹՈՐԵԱՆ ՊԱՐԴԱՊԵՏԷ

*Բ. Գրայ պրոգ
ար. Բրայան*

Ի ՊԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

1847

5507-353

226-324

1847

ԼՈՒ ՎՍԵՄԵՆԸՆ ՍԵՊՈՒՆՆ

Յ Ե Կ Ո Ր Տ Ի Ի Զ

ՈՍՏԻԿԱՆ ԱՐԲՈՒՆԻ ԴՐԱՄԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ե Ի

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՆԻՑ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ Ե Ի ԲՈՎՈՒՑ

ՏԱՐՓԵԼԻԴ ԴՈՒ յիմաստ և արուեստիս այս հրմուտ ,
Որ ընդ բիւր նըշոյլս 'ի փունջ հիւս ճակատուդ 'ի պըսակ'
Լայսմ իսկ ուշ և պարապ բերեալ 'ի Վէն մըտադիւր ,
Բոլոր հոմասեռից նուրբ հանձարով գերաթուիւ ,
Ո'ինչ պետական սուր զիտողին ատենակալ ընտրելոյ .
Վրո մեծ հոլաթեք՝ ինձ հովանի Ո'եկէնաս ,
Եւ բիւթեանդ հեշտ հովանուտք Պարթեոսպէդ իմ ընդոյլ
Հովասուն շընչել սիք 'ի Վ իրգիլեան հոգւոյն յիս .
Ընդ՝ ընդ հրմայիւքդ ելեալ երկոցս իմ 'ի լոյս
Հաւերժ իրաւապէս Վեզ 'ի ձօնի սըրբանուէր ,
Վեթ միումդ ունին դէտակն ընդունելիդ դիմակի՝
Իսրգոմեան կըտընդոցաց զուգապարել 'ի հանդէս :

ԹԱՐԳՄԵՆԻՉՆ

ՅԱՌԱՋԱՐԵՆ

ԼՄԵՆԱՅՆ ազգի ազգի բերթուածք ճարտարաց ունին իւրաքանչիւր յիւրում կարգի զպէտտ օգտակարութեանն, այլ թերեւս առաւել քան զընաւան խրատականքն ասացեալք կամ Վարդապետականք, որոց է զգիտութիւն ինչ կամ զարուեստ նիւթ առեալ և եթ տաղիցն՝ ոչ թէ տիրապէս ՚ի խոր ուսուցանել զայն ուսման կան կարգաւորութեամբ, այլ զգլխաւոր և զճատատուն միայն զի տելինն համեմատտ աւանդել, և զայն՝ բանաստեղծական հեշտալուր ոճով և ասացուածիւ. և զամենայն ոյժ թափել այնուհետեւ ՚ի պաճուճել զայնս ըստ պատշաճի և վայելչութեան զանազան բնական և բարացուցական կենդանի նկարուք և խնաստիւք և գեղեցիկ գեղեցիկ գրուագոք, որ յառաջիկայ ճառն յանկ իցեն և ոչ ամենեւին օտար և ըստ արտուղի անկեալ։ Օ ՚ի թէպէտ և ամենայն բանահիւսից տարտ է ընդ ուշի կապել զՈրատեայ զհռչակաւոր առածն

Օ ամենայն լընու զհաճոյս որ զպիտանին խառնէ՝ նդ անոյշ,

՚ի նմանութիւն կրթելով բնութեան, որ ամենայն ուրեք զօգուտ և զհեշտութիւն ՚ի մի ընդդէմալ ունի, սակայն ուր այլք ՚ի բերթողաց երկրորդ ունին կարգաւ զպիտանութիւնն, առ խրատականն առաջին է այն, յա եթէ բերթածաց ՚ի պիտանութեանն կռէր մրցանակ, զառաջին ամենեցուն տանէր խրատականն։

Համենայն իրատական քերթուածս նախնեաց և արդեաց նախապատիւ առ ամենեւեան են Սլակականք Սիրգիլեայ։ Ըստ օգտակարութեան, զի նիւթ ունի զԽրկրագործութիւն՝ զառաջին արուեստ 'ի նախաստեղծ մարդոյն և այսր, զկերակրիչ և դարմանիչ մարդկան և անասնոց։ Ըստ զուարճութեան, զի զինչ քաղցր և անխորժական քան զդաշտորայս և զագարակս և զայգիս և զանտառս, և 'ի նոսա զընտանի և զհամբուրասէր անասնոցն ջոկս, և զպարզամիտ և զխաղաղաւէտ շինական կենցաղ։ Իսկ ըստ զուարճութեան ճարտար յօրինուածոյն՝ անզուգական, գերազանցեալ քան զամենայն յիւրում կարգի՝ ոչ միայն քան զայլոց բանաստեղծիցն ստեղծուածս տաղից, այլ և քան զնորուն իսկ Սիրգիլեայ զայլ ամենայն յօրինուածս։ Սինչ զի, որպէս յայտ է, հրաման տուեալ նորա կտակաւ 'ի հօր դատել և անհետ կորուսանել զհրաշակերտ Խնիականն՝ զանկատարն մնացեալ առ կանխելոյ օրհասին, բայց զսա պահէր 'ի խիստ պատուհասէն՝ շատ համարեալ 'ի փառս իւր և հռովմէական դպրութեանց։

Հետ քաջահնօղ փողոց դիւցազնական նուագաց Ելիականին Հովերոնի և Խնիականին Սիրգիլեայ՝ կամեցեալ մեր և ճաշակինչ տալ ազգիս զնրատական ստեղծաբանութեան, ոչ կարծեմ անձահ՝ ինչ արարեալ մտածութիւն և ընտրութիւն 'ի թարգմանելս զայս անմահական քերթուած։ ոչ միայն ըստ օգտի քերթութեան արդական անխորժակաց և առ 'ի տալ օրինակ կատարեալ զայսր ազգի քերթութեան, այլ և ըստ ենթակային իրի պիտանութեան։ Սիեթ է, որպէս թուեցաւ ոմանց, ըստ սաղրելոյ Սեկենասայ ձեռնարկ Սիրգիլիոս յայս վաստակ առ 'ի դարձուցանել զհռովմայեցիս յարեւել և յընտանի պատերազմացն վրդովմանց 'ի սէր և 'ի փոյթ դաշտական և հողավաստակ կենաց, և յարծարծել 'ի նոսա զեւանդն բազմաշահ արուեստին, յոր ոչինչ ամօթ համարէին նախնիքն իւրեանց նուիրել զմնացուած ժամանակին յաշխարհին տեսչութեանց, որոց և ձեռք իւրեանց բազում անգամ բրտացեալք 'ի մաճոյն՝ գային առնուին զերասանակս կառավարութեան տիեզերաց, մեզ ևս ոչինչ ընդհատ պարտի լինել փոյթ ըղձակերտս առնելոյ զայս արուեստ՝ յամենայն ժամ կենցաղօգուտ, և գրեթէ ոչ երբեք ըստ արժանի 'ի սէր և 'ի վարկ վայելեալ, մանաւանդ առ արեւելեան ազինս և յազգս մեր։ Եւ առաւել ևս իրախուսելի է մեզ 'ի սոյն զայժմու

ժամանակաւ, յորում և Տերութեանս առանձինն խնամովք հոգ
յանձին կայեալ, և ատեան խորհրդոյ ևս սահմանեալ՝ ի բարգա-
ւաճել յաշխարհին մերում զմշակութեան ուսումն և զարդիւնսն ։
Որում ակն ունիմք նպաստ լինել առաջիկայ քերթածիւս, ոչ եթէ՝
որպէս ասացաքն՝ զւոր և զցամաք գիտութիւն արուեստին ուսուցա-
նելով, այլ՝ բերթողութեամբն զուարճալի և ցանկալի ընծայել
զերկրագործութեան պարսպումն և ՚ի շահ օգտից նորին հայեցու-
ցանել զմիտս ։

Արանի է մեզ, եթէ և թարգմանութիւնս հանգոյն բնագրին ՚ի
դոյն կէտ նպատակի հասեալ լինիցի ։ Օ՛ր բազում անգամ որ ինչ
գեղեցիկն է և սքանչելի ՚ի լեզուի միում, յայլ լեզու հանեալ՝ ոչ
զնոյն տիպս չքնաղ կերպարանաց յանձին երևեցուցանէ, ոչ գիտեմ՝
՚ի թարգմանութեան յանցանաց, եթէ յազգին և ՚ի բարբառոյն
բնաւորութենէ ։ Այլ եթէ չէր մեզ յոյս ազատ ՚ի թշուառութե-
նէ աստի լինելոյ, և ոչ իսկ յանձն առնուաք միւել՝ ի թարգմանու-
թիւնս, թող թէ ՚ի լոյս զայն ընծայել ։ Այլ յոյսն մեր յայն ապաս-
տան կայ, զի զուարճութիւն նիւթոյն և գերազանց ճարտարութիւն
յօրհնուածոյն ինքնին բաւական թուին ՚ի կախարդել զմիտս և ըզ-
սիրտս ։ որպէս և ամենայն իսկ այսպիսի ընտրական բնագիրք հնոցն
ճարտարաց, եթէ միայն ողջ ածցին հաւատարմութեամբ ՚ի մեր
լեզու ։

Այլ հաւատարմութիւն իմա ինձ ոչ զվեր ՚ի վերոյ իմաստիցն
և եթ, թէ և առանց անդէպ յաւելուածոյ և պակասութեան, այլ
և զկատարեալ ճշդութեան և անթերի ճշգրտութեան մտացն,
զնրբութեան և փափկութեան ծածկեալ իմաստիցն և ազգմանց,
և զվսեմութեան և պերճութեան՝ զուժգնութեան և ճոխութեան
տաղիցն ըստ համեմատի բնագրին ։ որպէս զի ամենայնիւ այդոքիւք
լիցի հանել զտիպս կերպարանաց բնագրին, և ոչ թէ թարգմանչին
զիւրն ։ Օ՛ր և զայդ ամենայն խնամոտ փութով ջան տարեալ է
մեր ըստ մերում կարի և ըստ ներել հայկականս բարբառոյ և չա-
փոց լի բովանդակ ընծայել ՚ի թարգմանութեանս ։ այլ թէ և յա-
ջողեալ, և որչափ, և թէ ոչ, զայն ընտրօղք տեսցեն ։

Թարգմանութեան է նորանոր գանձս ճոխութեան բերել յաւե-
լուլ յազգաց ազգաց օտարաց ՚ի բնիկ փարթամութիւն հայրենի

լեզուին • ոչ զւրեմալ իրացն միայն ասեմ, այլ և զնորագիւտ ասացուածոց : Եւ մերս լեզու 'ի վերայ ամենայն հարստութեան իւրոյ ոչ արհամարհէ, ոչ խոժոռի ընդունել սիրողաբար որ ինչ և մատուցի նմա յազգասէր նախանձուէ՝ ոչ յախուռն բարերարել կարծեցելոյն, այլ 'ի խոհական և ընտրող հայրենասիրութենէ՝ ճարտարաց, որ ոչ եթէ զընդիլ գեղ ազգային բարբառոյն աղաւաղել, այլ սքանչել և աճեցուցանել զայն խնդրիցեն :

Հայկեանս բարբառոյ ոչինչ կարծեմ պակասէ 'ի յիշատակեալ հանգամանացդ 'ի լաւութիւն թարգմանութեան • ոչ բաւականութիւն 'ի բացատրել զամենայն ինչ ճշգրտօրէն ճշդիւք և անօտր փափկութեամբ իմաստից, ոչ պերճ վսեմախօսութիւն, ոչ հարբստութիւն զօրութեան և ոչ առատութիւն ճոխութեան, միայն թէ 'ի գրիչ ճարտար դիպիցի : Եթէ պակասէ ինչ նմա առ հեղինականան և հռովմայեցւով, մանաւանդ առ առաջնովդ, ոչ այլ ինչ է՝ բայց փափկութիւն և ողորկութիւն զգալի ձայնիցն, յորս ոչ ունի հաւատարեւ բողջրութեան նոցին : Թէպէտ և քան զբաղում այլ բարբառս փափկալանի գտանիցի : Սակայն և յայսմ ոչ սակաւ 'ի ձեռս ճարտարին է իշխանութիւն պատկառ կալոյ ըստ կարի քաղցրութեան տաղիցն, զգուշացեալ յազգի ազգի անհարթութեանց՝ առանց կորուսանելոյ 'ի պարտուպատշաճ վսեմութենէն և յուժգնութենէն, և առանց գրերթողաց և զտաղաչափիցն արուեստ տապաւնելոյ : Կործ արդարեւ ոչ դիւրին • և այս դժուարութիւն է, կարծեմ, որ լքուցեալ է և լքուցանէ զսգի և զձեռս հանձարեղացն մերոց քերթողաց՝ համարձակել 'ի տաղս դժոխալուրս :

Իսկ 'ի չափով ոտից թարգմանութիւն, որոց նուագաւորն դաշնակութիւն մի է 'ի կարեոր և յանհրաժեշտ պիտոյից հաւատարմութեան քերթածաց, այլ ևս երկու ինչ է առանձինն իննամով նկատելի : Ս'ի, զի զոր ազգ չափոց և 'ի ձեռն առնուցու թարգմանիչն, չափաբերութիւն բռնաւոր՝ հարկ առնէ նմա ուրեք ուրեք յաւելուլ ինչ 'ի բնագիրն կամ գեղեւէ՝ առ 'ի զտաղան ողորելոյ : Եւ յապաւելոյ և 'ի հատանելոյ կարի զգուշալի է, զի մի թերի և պակասաւոր ցուցցէ զմիտս օրինակազրին 'ի տիտանի ինչ և 'ի կարեոր առ մի ինչ 'ի նախասացեալ հանգամանաց հաւատարմութեան : Իսկ 'ի յաւելուլ ինչ առ անհրաժեշտ հարկի՝ զգուշալի է մի օտարտի ինչ կամ անդէպ մուծանել իմաստից բնագիրն կամ ճշգրտութեան, փափ-

կու թեան , գեղեցկու թեան , վսեմութեան և ազդողութեան նոցին , այլ յար ինչ և յանկագոյն 'ի նոյնս՝ իբրև աճումն իմն նոցին , և ոչ թէ նոր ինչ 'ի պատրանս ընթերցանելեաց՝ զիւր իմաստան հօր բանին ընծայելոյ , կամ ոչ ումեք վստահ լինելոյ առնուլ ինչ 'ի վկայութիւն 'ի թարգմանութենէ անտի : Արկոբին պայմանքդ 'ի ճարտարութիւն թարգմանչին հային :

Արկորդդ այն է նկատելի 'ի չափս ոտից , զի թարգմանն զայն ազգ տաղից ընտրեսցէ , որ պատշաճագոյնն իցէ առաջի արկելոյ քերթածին : Ալ պատշաճագոյնն այն է համարելի , որ ըստ կարի նուազն բռնադատիցէ 'ի յաւելուլ և 'ի զեղչել ինչ առ անսխալ բերելոյ չափոցն , կամ 'ի փոփոխումն ինչ առնել կարգի իմաստից՝ մանաւանդ գերակատար և յառաջագաս բանաստեղծաց : Ալ մանաւանդ այն , որ չափոց և դաշանց սկզբնազիր քերթողին համեմատն իցէ , որով և այնր ազգի քերթուածոյ՝ ըստ թեթևութեան և ծանրութեան ոտից կամ ըստ քնքշանաց կամ ըստ մեծավայելուչ պերճութեան , առանց որոյ անհնար է չմնալ 'ի ստորև քան զբնադիրն և չկորուսանել իսկ զերանգոցն հաւատարմութիւն կարևոր , առ որ ելանէ և միւս առաժն որատեան ,

() պայմանեալ յեղանակս և զքերթածաց պահել զերանգս
(Ա) է չկարեմ կամ թէ չգիտեմ՝ ընդէր քերթող ես ողջունիմ :

Ալ սրդ՝ զոր 'ի հայկական չափոց ընտրել արժան էր 'ի թարգմանութեան քերթածիս : (Ն) ազիրն յօրինեալ է վեցոտանի մեծագոյն չափովք դիւցազնականօք չափական տաղից : Սկզտանել ոտանաւոր հաւասար ամենեւին նուագաւոր դաշնակութեան և բազմապիսի փոփոխմանց չափական վեցոտանոյն (Յ)ունաց և հռովմայեցւոց՝ յանհնարիցն է , մանաւանդ յարդեացս նոյնաձայն տաղտուկ ոտանաւորաց : Անդրելի էր ապա ըստ կարի համեմատն , որ և ըզմիւս պահանջեալ յատկութիւնն առաւել ունիցի՝ նուագագոյն հարկ առնելոյ յաւելուածոց կամ զեղչմանց : Ապա ուրեմն ընտրելի էր այնպիսի իմն ոտանաւոր , որ մեծագոյն և պերճագոյն իցէ 'ի չափս հայկականս , որ ոչ հարկ առնիցէ ճշդիւ յամենայն տողս զնոյն թիւս վանկից պահել . այլ յարմարաւոր ներդաշնակութեամբ նոյնաթիւ և զուգաչափ անդամոցն շատացեալ , առ 'ի հատանելոյ զնոյնաձայ-

նութեանն տաղտուկ՝ ազատութիւն չնորհիցէ՝ ի թիւս վանկից տողիցն, օրինօք՝ և ոչ վարկաբարակի անխտրութեամբ, զի մի ելցէ բատ պայման չափաբանութեան. որ և դարձեալ ազատ առնիցէ գտաղան ի ձայնական յանգից, որ աւելորդ իմն կապանք են ի մեծ տաղս և հարկեցուցող ճարտարագունից անգամ յոչ սակաւ պլայլութիւն մտաց կամ կարգի իմաստից և դարձուածոց. մանաւանդ ի թարգմանութիւնս:

Եւ ուր գտանիցի առ մեզ այդպիսի սքանչելի տաղաչափութիւնս: Ի յետին դարուց ոտանաւորացս և առ մեւք յաճախելոց չիք ուրեք և ոչ մի: Եւ ի եթէ որպէս ի հայերենախօս լեզուագիտութեան մասին յամենայնի նախանձախնդիր եմք հնագունի ոսկեղէն դարու գրականութեանս մերում հետեօղս լինելոյ, զնոյն և յայսմ մասին չափաբանութեան առնիցեմք, որպէս արժանի իսկ էր, անդ գտանիցեմք և զայդ չքնաղ տաղաչափութիւնս: Եւ ոչ առ կարի հնագոյնսն և եթ տեսանիցեմք մնացեալ զայն, այլ և անդուստ ի սկզբանէ կարգեալ եկեալ մինչև յերեքտասան դար և այսր ևս, և միայն առ յետինսն և առ մեւք անծանօթ իմն մնացեալ՝ ի տիրել վանկաչափ և յանգաւոր ոտանաւորաց, որոց ձայնական յանգից հայր ճանաչին՝ մանաւանդ առ մեզ՝ տաճիկք կամ արաբացիք, և սկզբնաւորօղ՝ Լարեկացին յաղօթադիրսն կամ Սադիստրոս, և ծաղկեցուցիչ՝ Լերսէս Դնորհալին, և բնաւ անծանօթ են առ նախնիս մեր, որպէս և առ հինսն այլոց ազգաց բազմաց, հազիւ ուրեք երբեք երեւեալ յառաջ քան զիններորդ դարն, և յերկոտասանին առհասարակ տիրացեալ:

Ըստ լիցի մեզ ուշիւ հայել և աւագ աչօք ի հնագոյն մեծաչափ տաղս նախնեաց մերոց, որպիսի յաճախ գտանին ի շարականս և յերգս՝ ի Սահակայ Պարթևէն մինչև ի նոյն ինքն իսկ ի Դնորհալին, և անդ ակն յայտնի տեսանիցեմք զինդրեալ օրինակդ յատուկ ազգային ոտանաւորաց, է զի սլարդ վարեալ, և է զի խառն ընդ այլում քնարական մանր տողի: (1) Եթէ գտցի ուրեք Չափս-

1. Այսպիսի են, օրինակ իմն, սակաւք ի բազմաց ի կարի հնագունիցն, համարձին աւագ երկուշարթութւոյն Որ յանէի քոյադոյնէր. մանկունքն աւագ երեքշարթութւոյն Ահաւ և Բափաւ. օրհնութիւնն աւագ ուրբաթուն Երեքմիտիւն-Երեքմիտիւն, և երկրորդ դրուագն ի Գիւլիէի յարմար ծաղիւն. ճրագալուցի մանկունքն Ծափաւ-Ծափաւ, հինգերորդ աւուր ծննդեան տէր յերկնիցն Որ անբէս և անբէն. հալիսիմեանց Անիսիս և համար

Բանի Խորենացւոյն յինն և ՚ի Սահակ Բագրատունի, ոչինչ երկբայիմ թէ յայտ ազգ տաղից իցեն։ Այս ազգ ոտանաւորաց է և զոր Ղարի-գոր Սաղիստրոս վարէ ՚ի Սէծ Էն գործին և յայլ տաղս իւր, յաւելելալ միայն զյանգ ձայնական՝ շնորհուկս արաբացւոց, կամ առ մնտօրի պարծանա ինչ առ նոքօք, որպէս թէ ոչ ՚ի խոնարհ մնացեալ ՚ի նոցանէ և յայմ աւելորդ առաւելու թէան։ Այսպիսի են և այլք բազումք մինչև ՚ի քերթողս յետին դարուց. զոր թէ ոչ աւելորդ,

ասակայն երկայն է մեզ տողել աստանօր. որ կամի՝ կարօղ է խնդրել և տեսանել 'ի տաղս նոցա՝ ոչ յեղանակաւորս միայն, այլ և 'ի կարգալի քերթածս, և մինչև 'ի նամակս անգամ դարուցն յետնոց, որպիսի են և մագիստրոսիքն ոմանք, որպիսի և **||**էծ էս գործն արդ իսկ յիշատակեալ քերթուած նորա երկայն, ոչ կցկաւոր իմաստիւք տող առ տող բովանդակեալ, այլ ազգի ազգի իմաստից դարձուած ոց մանուածոյ հիւսիւք որդեալ: **||**Որովք յայտ է թէ այս ազգ տաղից ոչ 'ի կցկտուր տաղս և յեղանակաւոր երգս միայն վարէր 'ի նախնեաց. և հատանին ընդունայն պատճառաբանութիւնք այնոցիկ՝ որ զայդ կարծիցեն, և անյարմար 'ի շարամանութիւն և 'ի լուր ընթերցուածոյ դատիցին զչափս տաղիցդ: **||**Եւ բնաւ իսկ այդպիսի զանազանութիւն եղանակելի միայն և ոչ կարգալի տաղից՝ անգոյ է, և ոչ յազգի ուրեք երբեք երևեալ կամ լսելի լեալ:

||Իսկ եթէ որ ուրացի զգոտս չլինել իսկ բնաւ ոտանաւորս, ազաւեմք առ միմեանս եղեալ ընթերցուել զգոտս ընդ այլ վեմք և դաշնակաւոր շարականս և շարագիրս. եթէ և այնպէս չսիցէ զգոտս զանութիւնս դոցա, մեք ոչ կարեմք ականջս ստեղծանել, ոչ իբրեւ զԱրամազդ և ոչ իբրեւ զԱլիօն: **||**Իսկ եթէ լսիցէ, աւելորդ է վիճել այնուհետեւ թէ ընդէր այս ազգ ոտանաւոր կամ այս չափաւ բանք են, և ոչ այն՝ զոր ինքն կամի բազմամեայ կանխակալոյ սովորութեամբն պաշարեալ: **||**Իսկ ընդ հին նախնիսն վիճեացի, որք քան զմեզ կարի հմտագոյնք գորով բնաւորութեան և փորձակաց և դաշնակութեան լեզուիս՝ զայս ազգ բնորեալ են տաղից, և զայն բաւական համարեալ 'ի չափս բանի՝ յորոշումն արձակ շարագրածաց: **||**Եւ զինչ այլ առաւել խնդրիցի 'ի փափուկ և 'ի զգաստ լեւեաց, և զինչ այլ ինչ պահանջեացի 'ի պէտս և յորէնս տաղից:

||Եւ յոս ամենայնիւ ոչ եթէ բնաւ խոտել կամիցիմք զճիշդ զուգաւանկ տաղս, և մերժել զձայնական յանգս յոտանաւորաց մերոց. այլ 'ի մեծ չափս և յերկայն քերթածս, մանաւանդ 'ի թարգմանեալս, ոչ կարեւոր ինչ համարիմք լինել՝ նախնեացն օրինաց հաւանեալ: **||**Ի բաց 'ի տաղտուկ նշնաձայնութենէ և 'ի տաշնապեցուցիչ հարկէ՝ զինչ օգուտ կամ զինչ առաւելութիւն դաշնակութեանն տաղից 'ի ճիշդ զուգաւանկութենէ անգամից և տողից, ուր անհնար է ամենայն վանկից զնոյն սղութիւն կամ երկարութիւն ունել, ուստի և ոչ անդամից և տողից զնոյն չափս ամանակի և զմիաբանութիւն: **||**Իսկ և զուս

զուժ ուրեք անմիաբանութիւնն ընդ իմաստից և կրից բանին և ընդ առողջանութեան: Իսկ ձայնայանդք, որպէս ասացաք, աւելորդ կապանք և խոչ ընդ ոտն են քերթողին, և թէթ և իմն և գրեթէ անգոյ հեշտութեամբ՝ բազում ֆնասուց պատճառք, ոչ միայն հաւատարմութեան, այլ և վեժմութեան և շարժողութեան տաղից, մանաւանդ 'ի թարգմանութեան, թէ և ճարտարօրէն և յոյժ գեղեցկապէս ճշգրտեալ յօրինեսցին. իսկ եթէ և այդ շնորհ ոչ երևեսցի 'ի նոսա, զի լինին այնուհետև: Եւայն և այնպէս 'ի մանր քերթութեամբ ինչ, մանաւանդ քնարերգականս, ևս առաւել 'ի նոյնաւ վանկ անդամովք տաղս, յոյժ վայելուչ և գեղեցիկ զայն կարծեմք՝ եթէ ըստ պատշաճի 'ի ճահ ճշգրտեսցին: Եւ զայս այսպէս հարկիմք խորհել՝ յետ միանգամ մուտ գտանելոյ և տիրանալոյ յաղջի մերում զուգավանկ տաղից և նոյնաձայն յանգից: Օրհնադոյն նախնիքն մեր և զմանր և զքնարերգական տաղս իսկ անյանգ 'ի ձայնից երգեալ են: Բազում ինչ գրեալ կայ յերոպէական իմաստնոց փոխանակ և ընդդէմ ձայնայանդից, 'ի նոցունց իսկ ազգաց՝ որ քան զյանգաւոր ոտանաւորս այլ ինչ ազգ ոչ ունին: Հմտագոյնքն և քաջախոհք առաւել ոսոխք գտանին քան ջատագովք. (2) և 'ի վերայ այլոց ֆնասուց՝ գտանեն զայն և գիւտ լեալ ժամանակաց վայրենութեան կամ տղայութեան այժմու ազգաց, և ցայսօր առ վայրենի և տղայաբարոյ ազինս զօրացեալ: Եւ 'ի ծաղկեալ յարդի ազգաց Եւրոպայ գերմանացիք ընկալան և զանյանգ ոտանաւորս. անգլիացոց լաւագոյն քերթածքն անյանգ տալիւք են չափեալ. և յիտալիացոցն լեզու՝ քան զամենայն արդիս քերթողական, 'ի հնոց ևս առաւել 'ի նորոց բազում քերթողք են՝ որ զմեծամեծ քերթածս անյանգ տաղիւք երգեն մինչև ցայսօր ժամանակի, տաղտկացեալք 'ի գերութենէ ընդունայն յանգից առաջնոցն և ընկեցեալք զուծն: Եւրոք՝ եթէ նոքա որ 'ի նախնեաց իւրեանց

2. Տես յանգլիացոց 'ի Պլէն, զայս հռետորականին և գեղեցիկ դպրութեանց, հատոր 5. յաղագս բանաստեղծութեան, դաս 10: 'ի գալիլացոց 'ի Փեննէլոն, թուղթ առ Տեմարանն, և. առաջարկ. քերթողականին. - 'ի Տեւպոս, քննութիւնք 'ի վերայ քերթողութեան և նկարչութեան. մասն 10, հատուած 19, յաղագս Յանգի. - 'ի Լուի, բառգիրք գոթարարութեանց գալիլական լեզուի, 'ի բառն Յանգ: - Մասն թէ՛ լաւ տաղովն իսկ յանգից՝ միահաւան գտանի, թէ 'ի վեժմ և 'ի մեծավայելուչ տաղութե ինչ և անոտի և ունեղէտ են նոցին շնորհք. տարեք գրականութեան, Յանգ:

զյանգաւորն ընկալեալք՝ դարձուցին զայն յանյանգ, մեզ քանի՞ն առաւել չիցեն նախանձերի իմաստնախոհ՝ և բանիբուն մերոցն նախ նեաց ազնուականագոյն ասորժակք:

Բայց անյանգ զի ասացաք զբուն ազգային հին ոտանաւորս մեր, մի այնպէս կարծիցի որպէս թէ չգուցէ ինչ բնաւ նմանաւերջութիւն յաւարտ տողից. զի առանց այդոր ոչ որդին վերջք և սպառուածք տողից իւրաքանչիւր, և ոչ հանգչին ականջք լրութեամբ չափոցն. վասն որոյ և կարեւոր դատեալ է յամենայն աղինս, և 'ի նոյն իսկ չափական ոտանաւորսն: Սակայն ոչ եթէ ձայնական յանգիւ ձայնաւորաց և բաղաձայն տառից վճարի այդ նմանաւերջութիւն, այլ նման ոտս գրեթէ միշտ վարելով 'ի վերջն չափական տառից, որպէս վեցոտանոցն 'ի ստեղն և 'ի համբոյր աւարտեալ, և երբեմն ազատութեամբ յերկուս համբոյրս: Այս պո բաւական է 'ի նմանութիւն ինչ յանգմանց և յորդումն տողից. զոր և մարթ է ասել յանգուն քանակի կամ եղանակի, և ոչ տառից: Այս օրէնք են և 'ի մերում նախնական ոտանաւորս. զի զյետին երկու անդամս քառանդամ տառից գրեթէ միշտ նոյնաւանկ դնեն, և այն լինի նոցին 'ի տեղի յանգի. որպէս տեսցի այժմ յաւանդելս համառօտիւ զօրէնս այսր բուն ազգային վաղեմի մեծ տաղաչափութեանս: Այն պիտի նմանայանգութիւն իմա և զայլոց չափմանց:

Բրդ այս ազգ ոտանաւորաց, որպէս ասացաք, ոչ զվանկից՝ այլ զանդամոցն թիւս միայն չափէ և հաստատուն պահէ, յորում և է իսկ ոտանաւորացս զուգայարմար չափակցութիւն կատարեալ. յայլում ամենայնի ազատօրէն վարեցեալ, սակայն օրինօք: Անգի մեր չիք չափ հաստատուն վանկից, և տաղքս չեն չափական իբրու ըզնունացն և զհոռոմոց, այլ թուաւոր և կշռական միայն, էական թիւ կամ կշիւ և ոտք և դաշինք և ձև և պայման ոտանաւորացս ոչ 'ի վանկն եղեալ է 'ի հին նախնեաց, այլ 'ի յարդարուն համամատութիւն և 'ի չափակցութիւն անդամոց: Այլ ընծայութիւն և հաւաստիք փորձոյն այն է, զի եթէ զնոյնաւանկ տողս, զոր օրինակ զհնգետասան, յայլաթիւ անդամս հատանիցես, յերիս, 'ի չորս, 'ի հինգ, այն տողք ոչ երբէք միաբանին 'ի մի յարմարութիւն ընդ միմեանս: Իսկ եթէ ընդ հակառակն զանոյնաւանկ տողս իսկ, որպէս զհնգետասան, զչորեքտասան, զերեքտասան, հատցես 'ի նոյն

նաթիւ ոչ կարի անհամեմատ անդամն, օրինակ իմն 'ի քառանդամ, տողքն այն՝ ուղիղ առողանութեան օրինօք յարդարեալ յարմարեալ գան 'ի մի միաբանութիւն դաշնակութեան ընդ իրեարս, և վանկի ինչ պակասութիւն յանդամն ուրեք՝ առ ունչ գրի: Այսոր զփորձ կարէ առնել և տեսանել ամենայն ունին հայացի: Արդ ըստ այսմ տեսութեան՝ մեծ կամ դիւցազնական տաղն նախնեաց յամենայն 'ի տողան քառեակ անդամովք ուրի: (3) Առաջին անդամն ազատ գողով 'ի միոյ ցլորս վանկս. երկրորդ անդամն քառավանկ, կամ եռավանկ՝ եթէ առաջինն չիցէ միավանկ. զի մի մին ընդ յաջորդ երկոյն մի անդամ՝ քառավանկ կարծեցեալ և 'ի մի խառնեալ՝ կորնչիցի քառանդամութիւնն, ուստի և չափք տաղին: Արորդ և չորրորդ անդամքն յաճախ սովորաբար են քառավանկ, առ 'ի լինել ծանր և մեծավայելուչ յանդամն տողից իբրև գհամբոյրն չափականին: Այց ազատ է երբեմն զչորրորդն դնել եռավանկ, միայն թէ երկրորդն ևս չիցէ յայնժամ եռավանկ կամ առաջինն միավանկ. զի այնպիսի տողք՝ կամ ոչ դաշնակաւոր լին ընդ այլ տողս, կամ յերկուս հաւասարս հատանին ըստ այսր ազգի ոտանաւորաց, և կամ ոչ ընուն զչափս երկոտասան երկար վանկից, թէ և մի և եթէ սուղ վանկ համարեցի 'ի նոսա, որում անմարթ իսկ է չգտանել: Այն որոյ թիւ վանկից տողիցն չարտի նուազել քան զերեքտասան, որպէս և ոչ առաւելու քան զվեցտասան, ըստ որում տեսցի 'ի յաջորդ պատկերիդ: Առաջին պարզ օրինօք ելանեն ինքնին տասն յեղանակք նոյնաչափ համարեալ տաղից՝ յաճախ վարեալք առ նախնիս խառն ընդ միմեանս, որպէս գոյ տեսանել 'ի նախայիշատակեալ օրինակսդ:

Արդեցտեք այժմ իբր 'ի պատկերի առաջի աչաց զտասն փոփոխ մունսդ, հանդերձ կշռովք սղութեան և երկարութեան վանկից իւ-

3. Այլ և քան զայն մեծագոյն տող առ մեզ, որպէս և առ Յոյն և հռոմայեցիս քան զվեցտանին բայց սակաւ ուրեք վարեալ. որպէս:

Զարթիք փառք իմ զարթիք և ես զարթեալց առաւտուրց ակելուիս:

Այսոր զանձառեւի ծննդեան քոյ տեր ըզպատաւոր խորհրդոյ:

Այսոր զիմանալի լուսոյն ծագողն 'ի խաւարի նըստեւոցս:

Արթի և զոտա քառանդամն հաշուել, առաջին անդամն վեցավանկ, որ դուն ուրեք լի 'ի տաղս մեր: Բայց սովորական քառանդամն՝ զոր աստ ցուցանեմք, բաւական է յոյժ առ մեծագոյն չափս դիւցազնականս:

բարանելու տողից, որ և դան զուգին 'ի մի միաբանութիւն չափոց, ըստ որում զի երկու սուղն մի երկար վանկ համարի: Չախակողմեան թուանշանքը զթիւս վանկից քառեակ անդամոյն ցուցանեն, աջակողմեանքը զթիւս վանկից տողիցն՝ սուղ և երկար համարելոց ըստ պատշաճի տեղոյն և երկայնութեան տողիցն:

4 - 4 - 4 - 4	յորում թէ իցեն սուղ վանկը 8,	ընի 12	վանկ երկայն կամ չափ. (4)
3 - 4 - 4 - 4		6,	— 12
2 - 4 - 4 - 4		4,	— 12
1 - 4 - 4 - 4		2,	— 12
4 - 3 - 4 - 4		6,	— 12
3 - 3 - 4 - 4		4,	— 12
2 - 3 - 4 - 4		2,	— 12
4 - 4 - 4 - 3		6,	— 12
3 - 4 - 4 - 3		4,	— 12
2 - 4 - 4 - 3		2,	— 12

Սուղ վանկս իմա ինձ աստանօր ոչ ըստ հէլլէն և հուրմ հաստատուն չափոց առոգանութեան, որ 'ի տաղս մեր չունին տեղի, այլ ըստ երազաչարութեան և ծանրաքայլութեան բնական առոգանութեան բանին ըստ իմաստիցն և ըստ կրից, կամ թէ երբեմն և ըստ ազատութեան իսկ:

'Ի կշռութենէ այտի չափոցը իմանայ հմուտն տաղաչափութեան, թէ զոր տողս 'ի սուղ և 'ի թեթեւ բանս, և զոր յերկար և 'ի դանդաղ բանս վարելի իցէ, եթէ ամենայն ճարտարութեամբ 'ի դործ առցին տաղքդ, զորմէ չէ տեղւոյս յերկարել, յոր և չեղաք իսկ մեք անլրէպ ժաման: Եւ այդու իսկ յոյժ իմն առաւելութիւն ունի այս ազգ տաղաչափութեան քան զզուգավանկն. զի ոչ միայն ազատ է 'ի ձանձրալի նոյնաձայնութենէ տողից և անդամոց, այլ և զի ըստ պատշաճի երազինթաց սղութեան և ծանրադանդաղ երկարութեան բառիցն և բանին ունի յարմարել. ուր զուգավանկն նովին ոտիւք հարկի ասել օրինակ իմն ջօղաթուիչ սլացս երիւլարի 'ի դաշտ և զյարմաքայլ գնացս եզանց ծանրաբեռն սայլը ընդ զառ 'ի վեր, կամ զեռանդն բարկութեան և զվհատութիւն տրտմութեան:

4. Էւ որպէս յայտնի է, 'ի չափական տաղս երկու երկար վանկն կամ երկուչափն՝ մի ոտն համարի. իսկ ըստ արդի լեզուաց մէն մի չափ՝ մի ոտն: Ըստ առաջնոյն հաշուի ընի մերս վեցօտանի, ըստ երկրորդին՝ երկօտասանօտանեան:

Հայտնի իսկ անգղուգական են վեցոտանիքն ՝ Հունաց և Հուռոմոց , թէ պէտ և նոքրին իսկ ոչ ամենայն ուրեք անվրէպ պահէն զոր կարենն և զոր պայման բանին պահանջէ :

Իհա այդ են պարզ օրէնք ոտանաւորացս այսոցիկ , որպէս մեքս վարեցաք ՚ի քերթթուածի աստ անյանգ , և այլ ուրեք ՚ի տաղս ինչ մեր յանգիւ և անյանգ , ընտրանաւ առեալ ՚ի բազում աղգի աղգի նոյնաչափ տաղից նախնեացն : Օ ի ուր նոքա անխտրաբար զիւրաքանչիւր անդամն իսկ եռավանկ , այլ և երկավանկ ևս դնեն ուրեք , և ուրեք հնգավանկ , մանաւանդ ՚ի քնարերգական տաղս , և եղանակօք նուագայն սղեալ կամ երկարեալ ընուն զչափան , մեք յաւախազոյն և սովորաբար ՚ի նոցանէ վարելոցն զհետ կրթեալ , և զբարեյարմար նուագաւորն ընդ միմեանս ընտրեալ , ընկալաք զտանն և եթ զանազանութիւնսդ . և տեսաք զի ինքնին ընդ պարզ օրինօք իսկ փակեալ գտանին , ըստ որում աւանդեցաքդ :

Իթէ ներէր տեղիս՝ ակն յայտնի ցուցանէաք և զկատարեալ զգալի նմանութիւն մանաւանդ թէ նոյնութիւն այսոցիկ բնիկ աղգային տաղիցս ընդ բազում տողս չափական վեցոտանոցն ՝ Հունաց և Հուռոմոց . ոչ ըստ չափոյ ոտիցն նկատեալ դնոսա , այլ ըստ շէտիցն և ըստ երկայն հատածիցն կամ թէ ասել հանգստից նոցին , որ համեմատին շէտից կամ հանգստից մերոց անգամոցս (5) , և որովք իբր ՚ի քառեակ անդամս հատանին ըստ մեզ , Տեղեակքն հեղին և հոռումբգուի և տաղից ինքնին մարթ են տեսանել զայդ . իսկ այլոց աւելորդ են :

Հայտ ազգ տաղից , զնոյն իմն և յայլն , յաջորդ անդամոցն նուագութիւն լցեալ և բովանդակեալ լինի՝ ոչ եթէ երկարելով իւրեանց վերջին , որպէս կարծէր ոմանց մինչև ցայժմ , այլ յերկարութենէ ամանակի վերջին վանկից նախադաս անդամոց . որ և քանդի առաւել երկարին հարկաւ , և առաւել հանգիստ ունին ՚ի յանգս

5. Զի որպէս ցուցեալ է մեր այլուր , անդամք տաղից մերոց հատանին մերթ աստիկ շէտիւ , ուր յաջորդ բառն հարկաւ կապեալ է ընդ առաջնոյն . մերթ չափաւոր իմն շէտիւ բնական արտասանութեան առաջնոյն ընդ յաջորդին . և մերթ սուղ իմն հանգրտիս իմաստից , որ մանաւանդ յաճախ պատահէ յետ երկրորդ անդամոց քառանդամ տաղից : Եւ այս հանգիստ՝ սովորաբար երկայն հատածիւ պահանջէ և գտանի օրինօք հատասեալ ՚ի չափական վեցոտանին ՚ի կէս երրորդ ոտին կամ ՚ի կէս երկրորդին և չորրորդին , այս է՝ միշտ մնա ՚ի կէս տողից : Եւ այնպէս գտանի և յայլ չափական տաղս :

տողից, (6) վասն որոյ և առաջին անգամն ատաւել ազատութիւն չորհեալ է փոքր քան զայլն կարել լինելոյ: Վասնապէս 'ի մէջ տողին կարճագոյն անդամն լրանայ երկարելով վերջի նախադաս անդամն: Օ՛ր այն երկարութիւնը ամանակի ոչ նոյնն ինքեանց այնմ վերջից համարին, այլ յաջորդ անգամն. և այսպէս յաջորդ եռալանին համարի քառալանի, և միալանի առաջին անգամն համարի մինչև յեռալանի և 'ի քառալանի իսկ՝ յաջորդելոն երկա-
րայանգ վերջի կամ հանգստի նախադաս տողին: Այսմ ապացոյց են, բաց 'ի բնական առողջանութեանն օրինաց, և խազը շարակա-
նացն երկարք՝ եղեարք յայսմ ազգի չափոց միայն 'ի վերջս անդամի ևս և քառալանի՝ որում յաջորդէ կարճագոյն անդամ, և ոչ երբեք 'ի վերջս նուազագոյն անդամի՝ որում զհետ գայ լիալանի անդամ. միայն թէ չիցէ եղանակաւոր ինչ խազ առ ոլորել հարկաւ զձայնն 'ի պայմանեալ տեղիս ինչ նուազացն գեղգեղելոյ: Օ՛ր այս մարթ է գիտել ամենեցուն 'ի շարականս (7): Այսց յերկբառեան անդամի՝

6. Որպէս և 'ի չափական ոտանաւորս իսկ համարէ միշտ. և ըստ այնմ օրինաց՝ թէ և բնութեամբ սուղ իցէ վերջին վանի տողին, 'ի տեղի երկարի դնայ, և անխտիր զոր և է սուղ վանի փոխանակ երկարի առնուն. քերթոքք 'ի վերջս ամենայն տողից. և ոչ է այդ ցնորք, այլ՝ առողջանութեան պայման: Եւ թէ ցնորք իցեն, լաւ է ցնորել ընդ հէլ լինաւ և ընդ հոռոմն և ընդ մեր նախնիս:

7. Երրոց շատ լիցին օրինակքս,

Իսկ պատրանօք բանաբարկո՛ւն 'ի գրախտէն արտաքս անկեալ:

Եւ դու փորկի՛ն բարերար որ մարմնացար 'ի սուրբ կուսէն: —

'ի յերկինս 'ի յերկրի և յամենայն ժամանակի:

Զորժամ ծագին 'ի յերկնից և նորոգես զքո զարարածս: —

Ժողովեալ հրեկեցն կըշուեցին արծաթ բազում,

Եւ եւ տարան առ Պիղատոս, առնն 'ի խաչ հան 'ի խաչ: —

Բառնալով ըզդատակի՛ք անիծիցն առ 'ի մէնջ:

Դիմամարտ դուրով սրբոցն ընդ կուսաբարձտ պաշտամունան:

'ի մըրցմունքս գաղանաց սրոյ և հրոյ մնամարտեալք: —

Ծագումն հրաշալի՛ որ անյայտ էր 'ի մէնջ:

Հուր փայլանցեալ և 'ի մարմնի՛ բնակեցաւ:

Ծագումն հրաշագործ որ 'ի կուսէն ծագեցաւ:

Երկնք ցընծայի՛ն և երկիր ուրախանայր: —

Բարձրեալ լազաւոր որ վասն մեր ելեր 'ի խաչ: —

Յաւուր յայնմի՛կ մասնեցայ 'ի ձեռս ահեղ հրապարակին:

Հայեցայ 'ի բարձունս առ քեզ կարօղ ամենայնի: —

Գեղեցկութիւնք մարմնաւոր պայծառութեան ձերոյ

և երկարութիւն վերջի առաջնոյ բառին կարէ ընու գլխին, առանց կարօտ լինելոյ 'ի նախադաս անդամոյն առնուլ: (8)

Յիմարեցոյց ըզմադաւո՞րն և պակեա՞ն հեծանողք:

'Ի գեղ ըրբանչելի աստուածատուր կուսանացն:

Տարփացեալ զըւարթո՞ւնք ընդ մարդկա՞ն տօնեցին:

Դարձեալ վերբոսին արարչագործ զօրութիւն:

Եւ գարձեալ է գէմ՝ աստուածատունկ զարգարի:

Բերելով մեզ պրաուղ զերանելն հռիփսիմէ:

Երկունք մահաբերք անիծիցն լուծան:

Եւ Ագամ վերբոսին աստուածակերպ ճոխանայ:

Զօրք հրեշտակաց ընդ մարդկա՞ն տօնեցին:

Առնուածամբ ընդ մահու պատերազմեալք յաղթեցին:

Իսկ ուր նախադաս բառավանկի վերջն ոչ երկայնի յառաջ քան զկարճագոյն անդամ՝ օրինակ իմն յառաջ քան զեռականկ, նշանակէ՝ թէ այլով չափովք և զաշնակութեամբ յօրինեալ տաղ է, և մանուկնքն առաւել քնարերգական, թէ թէ և դիւրանկ ունելով զյեւսին անդամն՝ ուրբախական պարուց և սթափական ոտից աշխոյժ կրից համեմատ: Ուրով և թատերցն եռանդուն վսեմախօսութեան պատշաճագոյն թուին այնպիսի քառանդամքն նոյլին ընտրութեամբ և ազատութեան օրինք վարեցեալք, որովք 'ի գիւցազ նականին ասացաք, միայն զյետին անդամն փոխանակ քառավանկի գնելով եռականկ: Այսպիսի են բազումք 'ի շարականս, երկանդամ կամ քառանդամ առեալ, ուր և առաջեալ վերջք առանց երկար խաղին գրին. որպէս,

Ուրախացիր, սրբութի, Գարբիէլի աւետեօք:

Օրհնէմք ըզքեզ, աստուած, ընդ անմարմնացն զասուց:

Խորհուրդ մեծ և վքանչելի որ յայտաւոր յայանեցաւ:

Համբաւնալով զայլս մեր կարգամբ առ քեզ մարդասեր:

Առաւօտեան սուրբ կանաչքն հանդերձ իւզովք և խրնկովք:

Ըջարութիւն Քրիստոսի ամենեքեան օրհնեսցուք:

Վասն մերոյ փրկութեան խոնարհեցար 'ի յերկնից:

Այսօր աղբիւր գիտութեան բըղնեալ 'ի սուրբ վերատունն:

'Ի հարաշարժ աղբերէն անհատահոսրդ վըտակ:

Էջ միածինն 'ի հօրէ և լոյս փառաց ընդ նրմա:

Որ յարմատոց հարցն սրբոց մեզ գաւազան բըղնեցեր:

Աղբեր կենաց բաշխող շնորհաց հոգիդ իջեալ 'ի բարձանց:

Այսպիսի է և ընդ քաղցր աղօթք՝ Կարեկացւոյն, և 'ի տաղից տօնից անթիւք:

8. Զոր օրինակ 'ի համարձին հռիփսիմեանց,

Չնեցան զենմամբ սրոյ 'ի բանաւոր ողջակիզումն:

Այսպէս են և յայլապի տալս, զոր օրինակ 'ի Շնորհաւոյն

Էր միշտ՝ և է յայժմեա:

Յայնժամ գայ 'ի Երրդանան:

Մերկ ելաք յորովայնէ

Եւ մերկ զընիմբ 'ի տապանին:

Եւ որպէս տեսանի ակներեւ ՚ի պատկերիդ և յօրինաց չափոյդ ,
յայտ ազգ տաղից ոչ ունին համարձակութիւն մտանելոյ հնգամանկ
բառք . որպէս և ՚ի բազում ազգս ոտանաւորաց մերոց՝ յորս աւելի
քան զքառալանկ անդամ չունի տեղի : Սակայն առ նախնիս երեւի
և այդմ փոքու դժուարութեան դարման տարեալ , հատանելով յեր
կու զբազմանկ բառն , և տալով զմի մասն ՚ի մի անդամ և զմիւսն
՚ի միւս : Եւ գտանի այդ արարեալ ոչ միայն ՚ի քան զորս առաւել
բազմանկ բառս , այլ և ՚ի քառալանկսն անդամ , թէ ՚ի բարդս և
թէ յաճանցեալս , հատանելով անընդմիջաբար յառաջ քան զյօ-
դաւոր տեղի բարդին և ածանցին , կամ ՚ի նմին ՚ի յօդին (9) : Եւ
այդպիսիք կարի զգուշաբար և առ տաքնապօղ հարկի եւեթ ներե-
լի լինիցին դուն ուրեք երբեք վարեցեալք . զի և առ նախնիս սակաւ
յոյժ են այդոցիկ օրինակք : Եւ յիրաւի փոքր ասեմ զգժուարու-
թիւնդ . զի ահա մեծ կէս հոմերի և զերթէ բոլոր Սիրգիլիոս
թարգմանեցաւ առ մեւք առանց կարօտ լինելոյ հնգամանկ բառի :

Ո՛վ կամաւ զանկապելին

կտպեալ ըզձեռս արձակողին :

Դո՛ւք որդիք նոր Սիոնի նորոյ ծննդեան :

Եւ՛ և լեառն խմանալի անհասական :

Փա՛նքք քեզ աստուած փառաւորեալ յաւիտեան . Ը՞բ :

9. Օրինակ իմն , զոր և շեշտեգ յայտ առնելիք .

Խորհրդոց ոչ խոտորումն և ոչ փոխադրութիւն բարուց :

Երբմ օրհնութիւնք նմա ՚ի վերկեղաց արեամբ նորա :

Արծաթիւրութեամբն մոլեալ Եռեգա . Ը՞բ :

Ձազս աղանակերպս բերեալ թաթաւելով արեամբն իւրեանց :

Արեգական նման յարբայութեան ըստ հրամանին :

Բարունարար զմաստս խմաստութեան հօր ընծայեալ . Ը՞բ . Գ՞բ :

Առ քեզ ապաւինիմք ամենասրբունի :

Եւ եղեր վերնկալ տոտուածային բանին :

Եւ զհաւատքս ճշմարիտքս սուրբ երրորդութեան :

Եւ բանին հայրական անըմբռնելի .

Ճառադայլթելով զորարածս ամենայն . Ը՞բ :

Եւ յայլապի տար ,

Սոսկալն փայլանմանն երեւալ լուսափայլ կերպիս :

Հռիփսիմէ գեզագարգեալ կուսից պարծանք . Ը՞բ . Գ՞բ :

ԶԳրիգորիոս սուրբ հայրապետն եկայք իւրապատուեցուք :

Եւ ըմբռեալ ըննութիւնս ՚ի կեանս վերսփոխեցեր . Ը՞բ :

Հայտ արարեալ ցայս վայր զհնազոյն աղգային տաղաչափութիւնն և զկարեւոր հանգամանս նորա և զօրէնս, մնայ այժմ համառօտիւ 'ի հարցիորձ մատչել երկբայութեանց ինչ և ընդդիմադրութեանց, որ ծնանիցին թերեւ 'ի կասկածոտ ինչ միտս ուրեք: Այլ զայս այնչափ ևս ակորժելով մտադիւր կատարեմք, որչափ զի միանգամայն և այլ ևս ընտրութիւնք հնոյն 'ի վեր երեւիցին:

Հետ զայսքան և զայսպիսի առաւելութիւնս այսր հնազոյն աղգի տաղիցս տեսանելոյ, թերեւ գտանիցի ոք տակաւին որ կարծիցէ, թէ զուգավանի և յանդաւոր տաղքն ստեղծեալք կամ ընկալեալք իցեն 'ի յետնոց իբրեւ կատարելութիւն հնոյ ոճոյն, և ոչ թէ զի յաւելուած ստացուածոց արարեալ զնորն, կամ խամութեամբ ընդ վայր զհինն հարեալ: Այլ որ զայսն ասիցէ, պարտի ցուցանել զբազմութիւն ընտիր ընտիր քերթողայն մերոց յետնոց և զաղղի աղղի քերթած աչն, որոց ընտրութիւնն և չափն յօրէնս ունիցին լինել այնուհետև կիրթ ակորժակաց 'ի հասարակ հաւանութեան հաստատեալ: Այլ սակայն ընդ հակառակն տեսանեմք մեք, որպէս յիշեցաք վերագոյն, մինչև 'ի յետին դարս նախնեաց հնովն մանաւանդ վարեցեալ զյոյովագոյնս, և նորովն զկարի սակաւս, զՇ նոր հալին իմա և զմանա հետեւոցս նորին. նա մանաւանդ և զՇ նորհալին իսկ հնովն՝ յեկեղեցական 'ի բազմագոյն տաղս իւր, որ առաւել աղգայինքն են համարելիք հռչակաւ 'ի ժողովս երգեցեալք:

Բայց եկ բեր աղէ, և ո՞ր այն արգեօք նորոյն իցէ շնորհ՝ առ նա խամեծար քան զհինն լինելոյ: Սունի ինչ ոք ասել, բայց զզուգավանկութիւն և զձայնայանդս, որ նմա 'ի ներդաշնակութիւն համարիցին: Արկրորդեմք և մեք զհամառօտ ասացեալն վերագոյն, թէ նիւթական անընդհատ զուգավանկութիւնն, թող զի և չմար թէ իսկ լինել միաչափ, ոչ միայն ներդաշնակութիւն չէ, այլ մանաւանդ աւելորդ ձեռով ուսման և արուեստակութեամբ միակերպ նոյնաձայնութիւն, և ոչ այլ ինչ ամենեւին: Այլ մի և նոյն եղանակն յարաձայնեալ՝ զինչ այլ ինչ է, բայց տաղտուկ ձանձրութիւն, քան զոր չիք ինչ ժամատ ապականարար յարուեստս զուարճութեան: Սոխակն չլինէր երաժշտագոյն 'ի հաւս, եթէ միշտ զնոյն դայլալիկս յեղիցեղէր. և ոչ նուագիչ արժանի լնելոյ ինչ է, որ միշտ զնոյն մասն հարկանիցէ: Իսկ արդ իցէ ինչ հնար, թէ զձանձրալի և զարուեստակեալ միատեսակն նոյնաձայնութիւն՝ դաշնակուն

որ համարիցի 'ի տաղս, եթէ ոչ ընդ հակառակս ինչ մտաց և ունկան խորհելով՝ դաշնակութիւն իմանայցէ կամ ասիցէ զմիօրինակ եղանակն ազդեալ միանգամ յունկն իւր և 'ի մատուցան թուեալ, և սովորութեամբ չգիտեմ որպէս սիրելի եղեալ. որ է ասել դարձեալ զտաղտկալին ձանձրոյթ : Այլ ունկն փափուկ և կիրթ 'ի չափս տաղի՝ որպէս չզգայցէ զբաւական դաշնակութեան նուագաց հնազոյն տաղիցս, և առաւել զգալի նոյնաձայն բախմանց կարօտիցի : Այլ որ այդչափ զգաստն է և աշուրը յիմանալ զարակատուն վանկի միջ 'ի զուգավանկութենէն, զիարդ չիմանայ և չզգայ զանփոփոխ և զանբնական նոյնաձայնութեան զուգավանկիցն զանսպառ և զանհանդուրժելի տաղտուկ յերկայն քերթածս, և զբազում ուրեք անմանութիւն նոցին և անյարմարութիւն ընդ իմաստից և կրից բանին և սոյնն պատշաճ առողանութեան : Համենայն տաղս զուգութիւն ինչ նմանութեան խնդրի ապաքէն, բայց առանց ձանձրութեան . մանաւանդ թէ տիրապէս խօսելով՝ ոչ զուգութիւն սոսկ է պահանջելի յարուեստս զուարճութեան, այլ վայելուչ զուգախառնութիւն : Արդ հինն անզուգավանկ է, բայց անդամութիւն և առողանութեամբ զուգախառն զուգաչափ ըստ յունկն և հոռվմայեցոյն . նորն՝ զուգավանկ 'ի ձանձրութիւն, բայց անզուգախառն անզուգաչափ առողանութեամբ ըստ անդամաց և ըստ բոլոր տղն : Արդ ո՞ք քան զո ընտրելի իցէ զուգախառն դաշնակութեան խնդրողին : Վնեքեքեան վկայեն թէ յարդի ազգաց վանկաչափ ոտանաւորս իսկ՝ զերազանց քան զամենայն ըստ ճարտարութեան և գեղեցիկ՝ հեռի յամենայն ձանձրութենէ է մեծագոյն կամ դիւցազնական տաղն իտալացւոց : Իսկ իւրաքեօք իցէ : Այլ աման քաղցրութեան լեզուին . զի ահա և գալիլացւոցն լեզու ոչ ինչ ընդհատ քաղցր է քան զայն, այլ՝ դիւցազնական տաղ նոցա ձանձրալի, ըստ վկայելոյ նոցին իսկ ազգային բազմահմուտ և կիրթ զրազիտաց : Այլ իտալացին առաւելու քան զայն և քան զայլս այնու՝ զի 'ի նմա, թէ յանդաւոր իցէ՝ թէ անյանգ, ինն ազգ տաղից կամ տողից 'ի մի խառնէն, ըստ փոփոխութեան շեշտից կամ անդամատութեան տողիցն, և ըստ եռատեսակ աւարտից միոյ միոյ : Այլ այս վեցեակ զանազանեալ տողք՝ ընկալեալ են յազգէն և իբրև մի ամենակին զուգախառնեալ 'ի մի գեղայարմար միաբանութիւն, առանց ինչ ստնանելոյ նոցա փոփոխմանցն, այլ մանաւանդ նպաստ լինելով 'ի հաստ

նել զձանձրութիւն նոյնաձայնութեանն և 'ի յարմարութիւն ընդ իմաստից և կրից բանին, ըստ կարի և մարձելոյ նախանձ բերեալ այդքիւք ամենարուեստ փոփոխմանց զիւցազնականին: Հոնաց և Հուռմոց, որում ոչ որ կարէ հաւասարել. զի քսան և չորք աղջ են նորա զուգաչափ զանազանեալ տողից:

Իսկ զձայնայանդիցն արուեստակեալ և բռնազբօսեալ աւելորդութիւն և զմնաս՝ վերագոյն ցուցեալ է բաւական, մանաւանդ 'ի նշանակեալ այլազգի մատենադրացն: Հաւելումք աստանօր, թէ և այնք ոչինչ վճարեն 'ի ներդաշնակութեանն խնդիր: Օր թէպէտ և եղանակաւոր յանգումն ինչ տողից կարեօր և քաղցր նուագումն ինչ իցէ ականջաց, սակայն ձայնայանգք չեն բնաւ ներդաշնակութիւն բուն իսկ յօրինուածոյ տաղին, որպէս և ոչ զուգավանկութիւնն: Եւս թէ ոչ, հարկ լինիցի ընդունել, թէ ամենայն որ և է զինչպէս ոտանաւոր, յորում նոյնավանկութիւնն ճիշդ պահեալ իցէ և ձայնայանգքն յարմարեալ մածուցեալ 'ի ծայրս տողիցն, զարմանալի դաշնակումն պարտիցին ունել. և որ ոչն այնպէս ինչ իցեն, աներաժիշտս գոյ: Որում հակառակ վկայեն հասարակաց միտքս և ամենայն ականջը՝ յընթեռնուն և 'ի լսել թէ զարտանուագ ոտանաւորս ինչ նորոց, և թէ զայսր զհնագոյն ազգի չափոց քաղցրանուագ տաղս նախնեաց: Եւս ուրեմն, որպէս այլ է տաղաչափ լինել, և այլ՝ բանաստեղծ, այսպէս այլ է ճիշդ և արուեստակեալ համար վանկից և ձայնայանգ տողից, և այլ ամենեւին բարեյարմար նուագաւոր և երաժշտական քաղցրաձայնութիւն տաղից: Եւ ուր սս մերձ իցէ, ձայնայանգք կամ ոչինչ և կամ խուն ինչ և եթ ոգնեն, թէ և ստէպ ստէպ փոփոխիցին, որպէս և աւելորդ պաճուճեալ զարդք գեղեցիկ: Իսկ ճշդութիւն զուգավանկութեան՝ մնասէ մանաւանդ անզուգախառն տաղտկութեանն վտանգաւ: Իսկ փոքր զարմանք են, զի զանփոփոխ նոյնայանդից ձանձրոյթ իմացան յապա եկեալ ականջը և փոխեցին, իսկ զնոյնավանկիցն ոչ, ուր զի և օրինակք հնոցն նախնեաց առ ձեռն կային: Եւ միւս ևս զարմանք այն, զի որ յարձակ շարագիրս առելին է և տղայական և զգուշալի՝ յանգըն, նոյն 'ի բարձրագոյն 'ի քերթողական լեզուին փառս համարեացի և 'ի քաղցրութիւն:

Եւ աղէ տեսցուք, զուցէ իցէ ինչ հնագոյն տաղիցս մեծագոյն

գնաց և առաւել անբերելի, որ զնա դատապարտ առնիցէ առ նորոշն: (Թ)երեւս կարծեսցի ումեք, [Թ]է հինքն զանաշխատ զիրու [Թ]ին խնդրելով՝ զայնչափ ազատու [Թ]ին առեալ իցեն, որ նմա անարուեստ և յանդուգն իսկ համարձակու [Թ]ին [Թ]ուիցի և օտարացուցիչ՝ ի քաղցրաձայն ներդաշնակու [Թ]ենէ և մօտ յարձակ բան, և խոտան զրիցէ իբրեւ զդեղձունն քերականական ազատու [Թ]եանց կամ ձեռց ի շարագրու [Թ]եան:

Եւ սակայն որ ընդ այսր փորձ որ անցանիցէ միանգամ, տեսանիցէ անշուշտ՝ զի այս ազգ սաղից ոչ ե[Թ]է անաշխատ զիրու [Թ]ին մատուցանէ տաղաչափին, այլ մանաւանդ՝ ազատու [Թ]եամբն յընտրանս բառից և դարձուածոց և չափոց, և համարձակու [Թ]եամբն տալով՝ ի փոփոխել ըստ կարի՝ առ խորշելոյ ի նոյնաձեւ նմանու [Թ]ենէ, առաւել իմն կատարելու [Թ]ին և ողորկումն պահանջէ, և առաւել դժուարին դտանի քան զկապեալ կաշկանդեալ ոտս նորոյն, որ նովին իսկ չներէ բնաւ այնուհետեւ քեր [Թ]ողին այլ ինչ ածել զմշտաւ. և մի անգամ տարրացեալ ի միտսն և յունկնն ընդեւեալ, առանց երկանց և ջանից ինքնին ծնանի այնուհետեւ իբրեւ ի կաղապարի ձուլեալ. մինչև բազում ուրեք չմար [Թ]ել իսկ այլ ևս ինչ առնել: Եւ ասն որոյ և ազատու [Թ]ինն այն հնոյն՝ ոչ ե[Թ]է անարուեստ և յանդուգն համարձակու [Թ]ին է առ յաշխատու [Թ]ենէ զերծանելոյ, այլ մանաւանդ խնամով և արուեստաւ սահմանեալ օրէնք տալիցն, և խորհրդով յանձն առեալ տաժանելի աշխատու [Թ]ին՝ առ փոփոխմամբն ազատիլ ի նոյնաձայնու [Թ]եանն անտանելի ձանձրու [Թ]ենէ, և ըստ իմաստից և կրից բանին և առողջանու [Թ]եանն պատշաճել չափս յարմարաւորս ի մեծ ևս դաշնակումն և կատարելու [Թ]ին, և ոչ սակաւ ուրեք առ ի զոճոյն պահելոյ զընտիր վայելչու [Թ]ին և զլսեմու [Թ]ին, ե[Թ]է միայն ըստ արժանի յօրինեսցին: Եւ ե[Թ]է նոյնավանկու [Թ]ինն և ձայնայանգք առաւել դժուարու [Թ]ին համարիցին, սակայն անշուշտ չեն առաւել գեղեցկու [Թ]ին և կատարելու [Թ]ին, նա մանաւանդ բազում և մեծաց գեղեցկու [Թ]եանց և կատարելու [Թ]եանց խափանաբար՝ հանդերձ տարապարտ դժուարու [Թ]եամբքն: Եւ իցէ [Թ]երեւս գերիլ և կապիլ ի բարի ինչ, այլ ոչ ե[Թ]է և ի չար. լաւագունին խնդիլ և զլաւն տայ երբեմն կորուստն և ճմարիտ է առական, [Թ]է և աւագոյնն լաւին [Թ]նամի է: Եւ մի [Թ]է վատտակ ինչ և տաքնապ անհնարին իցէ քեր [Թ]ողին, մանաւանդ

'ի ստեղծանելն յինքենէ զտաղան իբրև զմերն նախնիս՝ զհարս չափոյս
 այսոցիկ, զտանել եռալանկ ինչ կամ քառալանկ, և ազուցանել 'ի
 տեղի երկալանկին կամ միալանկին, որպէս յայլ անթիւ տողան, և
 ընուլ այնպէս միօրինակ գնիւթական թիւ վանկիցն, և չնորհել ըն-
 թերցանելեաց զցանկարի տաղտուկ ձանձրութեանն պարգև: Առ ուր
 իմաստք կամ կիրք բանին և կամ բնական ուղիղ առողջանութեանն
 եղանակ ինքնին ընուն բաւականապէս զչափսն առականջս լսելոյ, և
 տողն ինքնին դաշնակաւոր է թուաւոր յարմարութեամբ անդամոցն
 'ի մի միաբանութիւն, չմարթի այնուհետև իրաւամբք պակաս տե-
 սանել անդ զչափսն, և զոտսն կաղ ասել, և զտողան թերի 'ի դաշնա-
 կութենէ, կամ երեակայութեամբ և խօլական ցնորիւք կարծել
 ընուլ: Առ թէ գուցէ ևս ինչ 'ի նոսա անհաւատարութիւն, ոչ այնու-
 մերձաւոր արձակ բանի իցէ տաղն. և յայտ անտի է, զի քնարական
 խառն չափք՝ անհամեմատ քան զամենայն են, սակայն և նուազաւոր
 քան զամենայն և օտար յարձակ խօսից: Արեւութիւնս այդպիսիս
 չտեսին 'ի տաղս յայտոսիկ նախնեացն ականջք՝ հմուտք քան զմեզ
 դաշնոց և պայմանաց լեզուիս՝ ընդ դարս յորովս, մինչև եկն եմուտ
 'ի Հայս այլազգի չափոցն ակորժակ, և տիրեաց կալաւ օրինակ
 քերթածաց ինչ Շնորհալոյն: Առ ցայսօր նոյն լսելիք են ազգիս.
 զի թերութիւն ինչ այդպիսի կարևոր՝ չտեսին և այժմուս ականջք
 յորովազոյն մտերմացս, որք լուսնն միանգամ զտաղքս մեր զայս-
 սիկ ուղիղ առողջանութեամբ. և հազիւ թէ 'ի տասանոց մին՝ երկ-
 բայութիւն ինչ յարոյց ընդդէմ. որով և մեզ քաջալերութիւն ե-
 ղև անվեհեր համարձակութեան, տեսանելով զմեծ հաճութիւն
 նոցա զանկեղծաւոր: Իսկ եթէ ձմարտի իցէ ինչ ուրեք այդպիսի,
 ոչ տաղիցն է փնասն, այլ անպատկանաւոր յօրինուածոյն կամ ան-
 արուեստ առողջանութեան: Առ մանաւանդ ունին ընդելեալ 'ի
 հնազոյն տաղսն՝ իրաւամբք գտանիցէ 'ի նոր արուեստակեալ զու-
 զալանկան ձանձրութեամբն հանդերձ և բազում տողս առաւե-
 լեալս կամ թերացեալս համեմատաբար 'ի չափոցն, վասն անյար-
 մարութեան նոյնալանկիցն ընդ ամենեկն այլասեռ իմաստսն և
 կիրս և ընդ նոցին սեփական և բնիկ առողջանութեան: Իսկ քերա-
 կանական ազատութեանցն օրինակ անյարմար է առ ինդիրս. զի
 յարձակ բանի ոչ կարևոր սխտոյ է ազատութիւն և փոփոխումն,
 և ոչ ներերի առանց հարկի. և դարձեալ զի նոքին իսկ չափով և

Համով վարեցեալք, 'ի մեծ գեղեցկութիւն ևն բանից և 'ի հեշտութիւն կիրթ լեւեաց. և զի բազում անգամ փոխանակ զնոյնս նովին ոճով յեղեղելոյ, յարձակ բանի ևս ընտրելի է ճարտարաց և հարկ իսկ վարիլ ազատութեամբն այնքիւք՝ առ խորհելոյ յանարուեստ և 'ի տաղտուկ միաձեւութենէ: Իսկ զբոլորովին ազատաւ սէր և զբոսասէրքերթորութիւն ո՞ գերեալ կապեալ կաշկանդիցէ, և ոչ տացէ ընկաշկել և կիցս ընկենուլ: Ոչ շատ իսկ իցեն նմա այնքան կապանք, որքան զի յարձակ շարագրածոյ զանազանիցի, առանց ատելի զնա առնելոյ բանի և ունկան և գեղեցիկ անորժակաց: Կրամակար ազատորէն հպատակէ բանի և օրինաց հանձար, այլ զլուծ իշխանական բռնութեան զընկենու:

Իայց 'ի ներդաշնակութեան մասին՝ յամենայն լեզուս առհասարակ խոստովանեալ է, զի ոչ ամենայն ազգի ազգի տաղից նոյն դաշնակութիւն է, և ոչ յամենայն քերթածս նոյն պահանջի: Օ՛ի, օրինակ իմն, այլ է քնարական կայծից և պարուց դաշնակումն աղդող և եռանդուն, և այլ՝ դիւցազնականին ոտից մեծալայելուչ և վեհափառ ճեմք. և 'ի դիւցազնականին գքնարականն պահանջել՝ անկիրթ է և ընդունայն խժբիծ: Իսկ և ոչ յամենայն տողս միոյ ազգի քերթուածոյ զնոյն և զմի միշտ միօրինակ ներդաշնակութիւն պահանջել է՝ ըստ ցայս վայր ասացելոցս. զի ոչ այլ ինչ պահանջել է այդ, բայց զնոյնաձայնութեանն ձանձիր ատելի հեշտութեան կրից, յորմէ և այնչափ իսկ խորի և մերժի ազգ տաղից: Իսկ 'ի վեցոսանին՝ Յունաց և Հուռոց և 'ի դիւցազնականն խալճացոց միշտ նոյն չափք են յամենայն տողս, այլ ոչ և նոյն դաշնակութիւն. որում անհնար իսկ է կալ ընդ պէսպէս փոփոխմանն, որպէս և ձանձրութեան անմարթ է որոշիլ յանփոփոխութենէ:

Խոստովանելի է դարձեալ, թէ ամենայն տաղք յինքեանս կամ 'ի գրին անկենդան ևն և մեռեալ. և քաջի առողանութեան է կենդանացուցանել զնոսա՝ յաղդել և յիմանալ զնուագաւոր դաշինս պայմանի չափոյն: Իսկ այս կարեւոր պիտոյ է՝ ոչ միայն յայսմ ազգի հին տաղիցս, այլ և յայն ամենեւին, այլ և 'ի նորսն առհասարակ: Օ՛ի եթէ և զընտիրս անգամ 'ի զուգավանկ ճշդաչափ կարծեցեալ տաղիցն նորոյ՝ ոչ բարեօք և ճարտար ըսա նոցին պայմանի որ ընթեռնուցու, խանդարի բնաւ դաշնակութիւնն, և արձակ բան երեւին, կամ այլ ընդ այլոյ չափք և նուազք լինին լսելի. զորոյ և

զփորձն տեսանեմք հանապազօր, և զիւրին է ամենայն ումեք առնել զնոյն:

Բայց յայսմ իսկ կայ խտիր կարեւոր ընդ նորն և ընդ հինն: Ի նորն որչափ որ ըստ ճիշդ պայմանի բաժանման անդամոցն ընթեռնուցու, նոյնչափ յայանի ևս առնել և առուել զնոյնաձայն ձանձրոյթն, օտարացեալ և ՚ի բնական առողանութենէ: Իսկ ՚ի չափոցն պայմանէ խոտորեն՝ առ փոփոխումն ինչ մուծանելոյ և զընթիկ առողանութիւնս պահելոյ, բնաւ և յոտիցն իսկ անկանի և խանգարին օրէնքն, և դաշինքն լուծանին՝ խանգարելով միաձեռութեանն որ հոգին է այնց տաղից. զի տաղակալին այն ձանձիր՝ կարեւոր հանգամանք և պէտք են կարծեալ ներդաշնակութեանն. որ զի չէ իսկ ինչ այլ՝ բայց ձանձրալի նոյնաձայնութիւն: Եւ ասն որոյ կամ զչափսն և զկարծեալ ներդաշնակութիւնն պարտի կարուստնել և փոխիլ յարձակ բան, կամ զինդրեալ փոփոխմունսն և զանազանութիւնս տողիցն և զընական առողանութիւնն չգտանել, և սիրով համբուրել զսիրելին իւր զտաղտուկն տագնապող ձանձրոյթ: Իսկ ՚ի հինն ոչ այսպէս, այլ՝ ազատասէր չափովքն ազատ է և ՚ի վտանգից այտի. զի թէպէտ ըստ իւրոց անդամատութեանցն ընթերցցի, թէպէտ ըստ բնական առողանութեան, միայն թէ բարւոք ընթերցցի, միապէս նուազաւոր է յիւրում պայմանին, և ինքնին փոփոխամբքն քաջ ՚ի բաց հեռի ՚ի դժպէտ լսելեաց նոյնաձայնութեանն պատերազմէ, առանց հարկելոյ կամ զանդամոցն և զչափոցն պայման թողուլ՝ առ խորելոյ ՚ի տաղտուկ նոյնութենէ և փոփոխմունս հայթայթել, կամ զընական առողանութիւնն խանգարել՝ առ ՚ի չափոցն սահմանի անստերիւր մնալոյ: Եւ աւանդիկ չափոցն և առողանութեանն դաշինք անբաժան են ՚ի նմա, և պէսպէս փոփոխամբքն հանդերձ ՚ի մի դեղաշարմար միաբանութիւն խառնեալ ըստ կարի, առանց անտտի և փնասակար խղճմութեան: Օր այսր ազգի տաղից միւս ևս այն չնորհ է և միանգամայն դժուարութիւն, զի առաւել քան զայլնս պահանջէ՝ ըստ բնական ուղիղ առողանութեան լեզուին ունել զօրինուած չափոցն. սակայն և առանց խափանելոյ զտաղաչափն յօրինաւոր քերթողական ազատութեանցն, որ յամենայն լեզուաց քերթութիւնս չնորհեալք են: Եւստի և ոչ միայն չերկնչի ՚ի բնական ուղիղ առողանութենէն, այլ՝ մանաւանդ ըստ այնմ իսկ զընթերցումն ինդրէ ճարտար՝ առ

անվրէպ ազդեցութեաներոյ զգալիոցն զուգախառն նուագաւոր յարմարութիւնս :

{ } Ռուսմբ Թէ բաւականաբար լուծաք զերկրայութիւնս և զգիմադրութիւնս , և միանգամայն առաւել ևս յայտ արարաք զշնորհս և զպարծանս կատարելութեան այսր ազգի հնազոյն տաղից , յոր և խոստովանիմք անշուշտ Թէ մեք չկարացաք ժամանել . այլք լաւ ևս ջան տարեալ հասանիցեն . ' Ի մեծամեծս ' և կամեն իսկ շատ է , որպէս ասաց ոմն ' Ի հնոցն քաջաց քերթողաց : (10)

10 . ' Ի վախճան կարևոր խնդրոյս , յորում զՀին և զնոր ոտանաւորացս ընդ միմեանս հարեալ կռեցաք զհանգամանս , Թերևս ոչ անախորժ ինչ լինիցի տեսանել և զմի և նոյն բան երկրորմաբոստանաւորօքն ' առ համեմատելոյ ընդ միմեանս : Վասն որոյ մտազիւր յօժարութեամբ կարգեմք աստանոր զսկիզբն առաջին գրոցս փոխեալ ' Ի նորն ' Ի ճարտարէ ումնին արդի տաղաւափիցս , որ և ինքն իսկ առ ' Ի պէտս բաղդատութեան յօրինեալ է զիւրն յետ տեսանելոյ զմերս : Եւ այս է աւասիկ .

Իւ հունեք զբարութք առնիցին , ով Մեկենաս ,

Եւ ընդ որով աստեղք հեկեկ զարտորայս

Եւ զուգեւ զորթ ընդ նըշգարի իցէ անկ ,

Առից երգել . զինչ արմաւոց հեթեմանք ,

Եւ զինչ խաշին հոգ , և քանի իսկ հըմուտ

Սակաւապէտ մեղուին ' Ի բոյժ խընդրի փոյլմ :

Որք ըզսահուն ով գուք վարեք ընդ երկին ,

Ջահք աշխարհի լուսապայծառք , ըզտարին .

Սպանդարամեա և Դեմետրէ կենսաձիր ,

Եթէ շնորհիւ ձերով երեւմըն երկիր

Ըզքաւոնեան գիտաց ատոք ընդ հասկին

Ըզվայրենի փոխանակել ըզկաղին ,

Եւ որկուղան այն ինչ գտելոց ' Ի կալլակ

Չաքելովեանն ուսաւ խառնել ըզբաժակ .

Եւ գուք խնամողք գեղջկին շինից շահապետք ,

Պայք և պարկեք , յաւերժ հարանց զուգահետք ,

Առ իս մասիք , ' Ի նուագ զընծայս ձեր առնում .

Եւ գու ևս ով Պիտիգոնէ , որ ' Ի քում

Կոփեալ երկիր յերեքարձէնդ ' Ի յրստուար ,

Հան նորաստեղծըն զամհ հին երիվար .

Անտառաբնակդ , ում ըզյուսութիւն երկնջք բիրք

Ըզգալարիս Կէայ լիզեն ձիւնաթոյլք ,

Ըզհայրենիդ քոյին ' Ի բաց և գու օն ,

Թողեալ զանտառ և զծառախիտ Լիկէոն ,

Մատիր հօտից տեղէացիդ պահապան ,

Թէ հոգ ընդ քոյդ է ընդ Մենալքեղ ով Պան .

Ըյդ և սյդպիսի է աւագիկ, կարճառօտիւ՝ այլ բաւականապէս տեսեալ նախնական հայացի տաղաչափութեանն տեսակ, որով վարեցաք մեք յայս քերթութեամբ վերդիլեան: Ըյլ թէ ուղիղ և հանձարեղ ինչ գործեցաք և հաճոյ ունկան, զայն ընտրեսցեն անաչառ և քերթողական հմուտ լսելիք ազգիս: Որ և, յետ փոքր մի ժամանակաւ ընդեղանելոյ յլնթերցումն և 'ի լուր ազնուական չափոցս, և յետ հեշտութեան ականջացն վկայելոյ 'ի շնորհս տաղիցս այսոցիկ՝ որպէս ակն ունիմք, և որպէս անհնարն է միաբանել զուարճութեան ընդ տաղս աներաժիշտս, ապա այնուհետեւ եթէ նախնեացն որդիք իցեն հարազատք, և նոցին ոսկեղէն դարու բանարարութեանն և կիրթ արտօժակացն սիրելիք և նախանձայոյզք, և ոչ կանխակալոյ սովորութեան ծառայք, ոչ կարծեմք թէ դատապարտ զմեզ առնիցեն, իբրու նորաձեւ իմն արարեալ մտացածին ինքնահնար զիւտիւք, և տարապարտ հերձուած յարուցեալ 'ի հայկականս Պառնասոս՝ վեր 'ի վայր խուլեւ զհայ Սոսայան: Ս) ի մեք ոչ այլ ինչ արարաք 'ի սմա, քան թէ բնիկ հայրենականացն ընտրելագոյն տաղից նախանձու՝ նորոգել և եթ 'ի լոյս պայծառութեան հանել զ'ի մթան մնացեալ և զրեթէ խափանեալ յանիրաւի զբուն վաղնջուց հայկեան տաղաչափութիւնս. և այն ևս՝ ընտրանաւ, սակաւս 'ի բազմացն առնելով տողից նախնի տաղաչափիցն, զյաւէտ զաշնակաւորսն և զբաջավայելուչսն 'ի մի միաբանութիւն զուգաչափ զեղայարմար տաղից: Որպէս և 'ի չափական վեցոտանի ոտանաւորսն հելլենաց և հռոմոց ընթեռնումք զգոյն արարեալ 'ի հնումն նոցին ճարտարացն. յանկերպաւոր տաղից պատգամաց դելփական եռոտանոյն ընտրեալ միայն զլաւնս, և օրինօք հաստատեալ: Սոյնպէս և այլոց և այլոց ազգաց իւրաքանչիւր յիւրեանցսն: Լ) արդ իբրեւ այսպիսի հայրենաւանդ արուեստի արգասիս, և

Եւ ձիթենւոյն դու Մեհնաս հեղինակ,
Եւ կոր մաճոյն բերող 'ի լոյս պատանեակ,
Եւ որ զմատաղ նոճոյն ըզբուն կարճովին
Շահարունիդ բարձեալ բերես ըստ անձին,
Եւ ամենից ուսմանուհեաց դից երամ.
Ոյց հոգ 'ի պահ անգաստանաց է և ինամ,
Ըննորարոյս տաժօղք անսերմէն զարդիւնս,
Եւ որ սեղայք ցոլ յերկնէ յորդ 'ի սերմունս:

ու իբրու զմերոց ինչ գիւտից, նուիրեմք ահա և զայս վաստակ 'ի փառս հայկազեան դպրութեանց: Վոխանակ բազում բանից՝ արդիւնք իրացն այսուհետեւ 'ի մէջ անցեալ խօսեսցին զինքեանց առ անաչառատես միտս և առ վեհագունիցն ցանկացօղ կիրթ և փափուկ լեւիս հայակոյտ քերթողական որերոյն՝ այսպիսեաց ախորժակաց արժանաւոր եղելոց: Եւ եթէ վարդ մի փոքու իմն զուարճութեան դոյզն ինչ վայրկենի արկաք սովաւ 'ի շաւիղս փշալից կենաց իմաստնոց, համարեսցուք զանձինս ոչ ամենեւին անարդիւն անցեալ ընդ առապար կենցաղոյս:

ՕԿՈՒՆՏՈՍԻ ՈՐԱՏԵԼՅՑ ՓԼԱԿԿՈՍԻ ԶԱՐՈՒԵՍՏՆ ՔԵՐ-
ԹՈՂԱԿԱՆ ՎՈՐԱԵՐԵԱԼ 'ի չափս հայկականս՝ վասն ճշգրիտ, ճար-
տարահիւս և վսեմ թարգմանութեանն արժանի տպագրութեան
համարեցաք :

ՔՆՆԻՉՔ ԳՐՈՅ

ՄԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒԽՏԻՍ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՅՈՐԴՔ ԵՎ ԶԵՆՈՒՄ

Պ Ո Ւ Ն Ի Ն Ո Ւ

ՊԻՐԳԻԼԵՆՅԱՆ ՄԱՐԴԱՆԻ

Մ Շ Ն Կ Ն Կ Ն Ն Ք

ԳԻՐԻՔ ԱՌԱՋԻՆ

Ն Ը Խ Ը Գ Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՈՑ

Ա. ԿԻՋԲՆ ղնէ զառաջարկութիւն բոլոր քերթուածոյն 'ի չորս առաջ, 'ի վար և 'ի ցան արմտեաց, 'ի տնկարկութիւն, յանդէորդութիւն և 'ի մեղուագործութիւն: Եւ կարդացեալ զգլխ նպաստամատոյցս ամենայն մասանց քերթածին, ընդ որս և զՀոկտաւիանոս Մէգոստոս Վայսր՝ զաստուածարեալն 'ի ժամանակին ըստ հեթանոսական կարգաց, մտանէ այնուհետև 'ի ճառս առաջին գրոցս, որոյ են գլուխք վեց:

Ա. ԼՆԼ և այլ եղանակք վարոյ և ցանի ըստ պէսպէս բնութեան հողոյն և սերմանաց:

Բ. Երկրագործութեան սկիզբն, և արուեստից գիւտք:

Գ. Մնթք և կահք և կազմածք մշակաց, և խրատք ինչ զգուշութեան:

Դ. Դամանակք մշակութեան այլ և այլ սերմանաց. բաժնից երկրի հմտութիւն և դրից աստեղաց և շրջանաց. և թէ զինչ յանձրեի և 'ի ձմեռան և 'ի տօնս վաստակք. և խտրանք աւուրց և ընտրութիւն տուրնջեան և գիշերոյ:

Ե. Եւանք և գուշակութիւնք ժամուց և ժամանակաց յեղափոխութեան օրոց յանձրե կամ 'ի մրրիկ և 'ի ջեր, պատճառս առեալ նախ 'ի նկարագրութենէ ամառնային մրրիկ:

Զ. Դրուագ վայելուչ զհրաշանշան սքանչելեաց՝ որ կարապետ եղեն սուսերահար սպանմանն Հուլիոսի Վայսեր, և որ զինի գուշակ առանին պատերազմացն հռովմայեցոց: Եւ կատարի յաղթմ' վասն փրկութեան Մէգոստոս Վայսեր և հռովմական ժողովըրդեան:

Հայր. Գր. 1846 թ.

Պ Ո Ւ Ն Ի Ո Ս Ի

Պ Ի Ր Գ Ի Ն Ե Ն Յ Մ Ե Ր Ո Վ Ն Ի

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

Գ Ի Ր Ք Ե Ն Ո Ե Ջ Ի Ն

Ի՞նչ զուարթ առնիցին՝ բոյսք արմըտեաց, ով Մեկենաս,
Յիմ արփի վարել զեղկեր, զայդիս զուգեւ ընդ նըշդարիս,
Օ՛ր փոյթ 'ի դէպ անդէոյ, զի՛նչ հօտի պէտ 'ի հեթեթման,
Տընօրէն մեղուին քանի՛ հըմուտ հանձար, աւից երգել:

1. Մեկենաս էր մի յառաջին իշխանաց
Լեզոստոս կայսեր, խնամակալ ճարտա-
րաց ժամանակին, մանաւանդ Վիրգիլեայ
և Որատեայ: Ի խնդրոյ նորա ասի արա-
ծեալ Վիրգիլի զբերթուածս, որում և ըն-
ծայե իսկ:

2. Յէ՛բրէի, յորում աստեղատան, յո-
րում ժամանակի և ամենան տարւոյն 'ի
դէպ իցէ արօրադրել զերկիր, և զօրթն
կապել ընդ նշդարիս իրր 'ի զուգութիւն
ամուսնութեան, որ առաւել ըստ խոս-
չացոյ սովորութեան է, առ որս երկայ-
նին որթք և պատատին զնշդարեօք: Հան-

գոյն ամեն բազում ինչ է 'ի քերթածիս,
որ ըստ խոսչական երկրին և սովորութեան
պատշաճեալ են. զայս մի անգամ ծանու-
ցանել շատ լիցի:

3. Հոգ 'ի հայրթայթման հօտի դոր ու-
նիցի ոք և դարմանիցէ, կամ կամիցի ոք ու-
նել և դարմանել:

4. Թէ քանի՛ հմտութիւն պիտի 'ի դար-
մանս մեղուաց, կամ թէ որքան է ճար-
տարութիւն մեղուաց 'ի գործս իւրեանց,
որ զամենայն ինչ բազում խնայութեամբ
և իմաստութեամբ մատակարարեալ տըն-
տեսեն 'ի յարկս իւրեանց:

- Ո՛վ լուսապայծառ վեհ գերարփիւր տիեզերաց,
 Ղուբ՝ որ ընդ երկին սահուն զոլորտ վարէք տարւոյն,
 Ղեմետրէ կենդանատու, Սպանդարամետ ուրախարար,
 Ձերով եթէ չնորհիւ ըզբաւոնեան վայրի կաղինս
 Ինդ ասորք ոսկեփունջ հասկ երբեմն երկիր փոխանակեալ,
 10 Ի բաժակս արեւովեան ըզնորագիւտ պարզեաց ողիւյզ.
 Լա դուք, վարսաւոր մայրեաց շինից հուպ շահապետք,
 Հովասուն պայք և պարիկք և կուսագեղ յաւերժհարսուք,
 (՝)ն եկայք երամովին, ըզձեր պարզեւսն նըւագեմ:
 Ղու ևս ո՛վ, որում ՚ի մեծ երեքարձէն կոփեալ նախկին
 Օամեհին բըխեաց երկիր ձի փռնչելով ընդոստուցեալ,
 Պիսիդոն, և անտառաց պետ պահապան դու բնակաւոր՝
 Ում բիւր զուարակ ձիւնաթոյր ըզդեղ դալար լիզէն Կէայ.
 Օհայրենիդ և քո թողեալ թաւ դարեւանդ լիկէական
 Տեգեացիդ Պան հօտապետ, թէ սիրելի քեզ քոյդ Սէնալ,
 20 Հաշտ առ իս մատիր, և դու ձիթենւոյն կոյս արարակերտ
 Լթենաս, և կոր մաճոյն բերող ՚ի լոյս պատանեկիկ,

7. Դեմետրէ աստուածուհի հնձոյ, Սպանդարամետ գիւր որթոյ և գինւոյ: Բայց ըստ կարծեաց հմտից՝ առաջնովդ զուսին իմանայ, երկրորդադ զարեգակն, զորս և վեհագոյն լուսաւորս կոչեաց նախ՝ վարիչս տարւոյն. զի երկզբումբք այնքիւք չափին ժամանակք՝ որովք ամէն զտարին ընդ երկինս:

8—10. Բանդի առաջին մարդիկն վայրի կաղնովք և ջրով և եթ պարենաւորեին. և ՚ի կաղնաբեր անտառս նշանաւոր երգողով նեանն ՚ի Բաւոնիս կամ յԱպիւռոս, որպէս և ՚ի ջուրս գեւոց՝ Աքելլովոս յԵտոլիս, զորոյ ափամբք ասի արկեալ զառաջին այդիս Ինէոսի հօտիացոց արքայի, և նուիրէալ գինի Սպանդարամետին, և բնկայեալ ՚ի նմանէ զարուեստ այդեգործութեան:

11. Ըահապետք, պայք, պարիկք և յաւերժահարսուք՝ դիւ իմն կամ գիւցացի զուք վայրաց և անտառաց համարեին առ նախինս Հէլլէոսաց և Հոռոմոյ, որպէս և առ մերսն:

14. Նախին Բէլլէոս երկէր, իմա ՚ի նախ նոսմն, նախ զառաջինն ՚ի սկզբանէ. կամ նախկին երկիր, նախաւսեղծ, նորաստեղծ: Պիսիդոն կամ Պոսիդոն ծովակալ դիւք՝ համարէր արարել ձիւ: Չի ՚ի վեհէն ընդ Աթենասոյ դիւոհհուհոյն թէ ո՛ր յուր անուն կոչ-

չեսցէ զնորակերտ քաղաքն Թթենացոց, պատգամ՝ էրանէր յաւազամեծար ատենէ երկոտասան դիւն վեհագունից, զի որ օգտագոյն ինչ պարգևս շնորհիցէ մարդկան, զիւր անուն տացէ քաղաքին: Եջանժամ Պիսիդոնի հարեալ գերեքարձէնն ընդ երկիր, և հան զձի պատերազմական: Աթենանախկական բուսուցեալ զձիթենի՝ զառահաւաստեայ զնշանակն խաղաղութեան, և յաղթող եղեալ՝ եդ զանուն իւր ՚ի վերայ քաղաքին:

16. Անտառաց պետ պահապան կոչէ զԱրիստէոս, զորդի Ապոլոնի և Կիւրէնեայ, որոյ թողեալ զԹեբէ՝ եկն բնակեցաւ ՚ի Կէա, որ մի է ՚ի Կիւկիլապոյ՝ ՚ի Բոլոր կղզեաց. և համարի հնարագիւտ մեղուաց և մեղադործութեան և մակարդեւոյ կաթին:

19. Պան գիւր էին անդերործութեան և խաշնարածութեան, յԱրիագիւտ գաւառէ՝ յորում էր Տեգէա քաղաք: Լիկէոս և Մենալոս պարարտարատ և անտառափոխ լերինք էին Արիագիւտ. զորս թէ սիրես, ասէ, առ իս մատիր. զի սուրարածական տաղիւքս փառաւոր արարից զնոսա և նոսքք զբերմուսնս:

21. Մաճոյ և արօրոյ ճարտարապետ համարեալ էր Ոսիրես եգիպտացի, կամ

Լա բարձող կարճովին մատաղ նոճոյն Հաջարունի .

Պիլք բուրբ և դիցանոյք արթուն գեհալետք անդաստանաց ,

Որ զինքնեկ ըզգեռաբոյս արդիւնս անսերմին սնուցանէք ,

Լա որ յորդ 'ի հարաւունս տեղայք յերկնէ ցօղ շառաւուկ :

Լա դու ինքնն Կեսար , ում երկեան է տակաւին

Հոր կաճառ աստուածախումբ լիցի ուրեմն ակումբ արկեալ .

Ըշարհաց թէ ոստիկան և քաղաքաց սիրես կալ դէտ ,

Լա ըզքեզ տիեզերաց ծիրն ընկալցի լայնակամար

30 Մըրդաբեր բարեաց ծընօղ , ժամանակաց իշխեցօղ տէր՝

Մըրտենեաւրդ մայրենի արտախուրեալ քեզ զիրանունս .

Թէ անհուն ծովուն ծագես աստուած և զքո երես և եթ

Տրիստիանոս եղեւինացի՝ 'ի Դեմետրեայ ուսեալ զերկրագործութիւն :

22 . Հաջարունի կամ Սիլուանոս զիւր էին անտառաց , որում սիրելի լիեալ Կի պարիս մանուկ , որ նշանակէ նոճ . որ և իւր և հաւեր և մաշեր առ դու թ եղին իւրոյ՝ վերպակաւ յիւրմէ սպանելոյ , փոխեաց զնա աստուածն 'ի նոճ . և զայն նկարեին 'ի ձեռս նորա՝ նշանակ սիրոյն կամ սքանչեւեացն :

24 . Փոխանակ ինքնեկ և անսերմն ասելոյ՝ կէս օրինակք այսպէս ունին զտողդ .

Որ արդիւնքս նորաբոյս սերմամբ իւր սնուցանէք .

և իմանան՝ նորագիւտ և նորապարզ և սերմամբ իւր նոր արդիւնս ծնուցանէք , կամ զարկեալ ցանս դաղանի իմն և ծածուկ զօրութեամբ անտարակաց աճեցուցանէք : Իսկ իր թ ոչ թուի բաղման , և ստուգադայն զըզաղիւր ունին օրպէս եղաքս :

26 . Հոկտաբիանոս Ագոստոս կայսր , թոն Յուլիայքեւ Յուլիոսի Կեսարու և օրդեգրեալ իսկ 'ի նմանէ : Այս անարժան մարդահաճութիւն և թէ սողաւանել է 'ի վերջիլիոս , ոչ այնչափ նորա է մեղ , օրչափ է թմանտական անպատէ հովորութեան հոռովմայեցող , որով զաստուածական պատեւ ընծայեցին Յուլիոսի Կեսարու և բառ նմանէ Ագոստոսայ : Եւ թէպէտ չնէր ասուէր այն Հոկտաբիանոսի պատուիրանաւ ծերակօտուն 'ի գրել վերջիլեայ գառալին գիրս զայս , բայց զի օրդի համարէր աստուածայելոյն Յուլիոսի Կեսարու և զիւցանի կամ աստուածաղարմ և աստուած օրդի կոչեր , և 'ի մեծամեծ յաղթանակաց նորա պակույեալ առ հասարակ քաղաք և գիւղք սկսեալ էին 'ի իննամա .

կալ զիցն կարգի պաշտօն մատուցանել նմա , յայտցանէ և քերթօղս համարձակէր յայս ստուականպատութիւն . ոչինչ զբառարին գօրով նմա գուշակել 'ի հանգաւանաց իրացն և ժամանակին՝ թէ առ յապա և վճառով իսկ և հրապարակաւ տայր նմա այն պատիւ . որ և եղև իսկ յետ իւր եօթն կամ ութից ամաց՝ յաւարակել վերջիլեայ զքերթութեամբ , ասուէալ նմա և աւուն Ագոստոսոյ՝ որ է վեհափառ . պաշտելի , քաջ արանց : Եւ թերեւս սմին իսկ իրի տակաւին անյայտ ասէ՝ թէ յոր կարգ աստուածոց դասիցի :

28 . Իմա մեծ պարունակն երկնից , կամ ստոյգ ևս՝ լայնատարր գունտ աշխարհիս , զի և նախ երկրի և քաղաքաց պետ և տեսուց ասաց :

30 . Ժամանակ . յատին բառն նշանակէ և զամպրոպս կամ զմրիկիս . բայց ամենայն ողջամիտ մեկնիւք իմանան զեղանակս տալույն : 21 և կարի իմն առաւելալանց լինէին շողովքն և պատեքաղանց լսելեաց՝ զամպրոպայնոյն իսկ զԱրամոզայ զգաւն և զգաւաղան հանել տալ Հոկտաբիանոսի :

31 . Մայրենեք և օրդեգրութեամբ Յուլիոսի Կեսարու յշխիական սերնդոց գօրով Հոկտաբիանոս , իւրն զնախախմաբ ունել համարէր զԱստղիկ՝ զմայրն Էնեայ : Վասն որոյ մայրենի մրտենեաւ պատկեալ ասէ յախարհէ զըլուիս նորա կամ զձաւատ և զքեռն . զի Աստղեան ձեռեւէ էր մրտենին անուշահոտ և անթաւամ՝ վասն անմահութեանն և վասն հեշտասեր և ծովածին գօր զիցն այնմիկ , օրպէս մուրտ զծովեղբոս սիրէ . և մանաւանդ վասն այլ լոյ իրիւր զգալի և մարմնաւոր պատճառի :

Պաշտեցեն նաւաստիք, քեզ հարկեացի վերջին լծուլէ,
 Լա Տեժիս բոլոր աւեօքն ըզքեզ փեսայ իւր վարձեացի.
 Լշթէ նոր արգեօք նըշան 'ի յամր ամիսս յաւելցիս
 Ի խորանն երկնից ընդ Կոյսն և ընդ յաջորդ Կարձին ճիրանս
 Որ 'ի ճեպ փայլանընթաց ըզբազուկս իւր յինքն ամիփեալ՝
 Վան զարգար բաժինն երկայն թողու յերկինս քեզ ասպարէզ,
 Որ զինւ և լինիցիս, զի դրժոխք մի կալցին քեզ ահն

33. Թուլէ կամ ըստ օրինակաց ինչ
 թիւլէ, համարեալ ծագ աշխարհի: Եւ
 էր կողմն այն 'հորվեգիոյ' որ Տիւեմարքն
 կոչի, կամ մանաւանդ մի յիմոգայց, այս
 ինքն 'ի շտանդեան կղզեաց կալեգոնեան
 ովկանտու 'ի հիւսիսոյ բրիտանացոց' թիւ
 լինուէին կոչեցեալ: Եւ և որ զխալանդիս
 տան: 'ի կողմանս յայտարիկ գնէ և խորե-
 նային զթուլիս կղզի, որ նոյն թուի լինել-
 զի և սակ իսկ թէ Մեկնէ զհիւսիսակա-
 նացն և ծանուցելոյ երկրի: և թէ Որոյ
 հասարակն յանձանթ երկրի համարեւէ:

34. Տեժիս՝ Ուրանտիս և Եստիայ կամ
 երկնի և երկրի գուտոր, քոր ջրուանայ
 կամ Կոռնտի, կին Ովկանտու կամ ըստ
 այլոց Պիսիգոնի, մայր ծովային յաւերժա-
 հարսանց: Մէլէ թեախ գուտոր 'Կերեւ-
 սայ և Կորիսի', մի 'ի ծովային յաւերժա-
 հարսանց, կին Պելէոսի և մայր Մքիլ լէայ:
 Սակայն երկրքին յաճախ փոխանակ ծո-
 վու առեալ են: Վարձել և վարձանք սովո-
 րաբար փեաային անկ են ըստ հնոցն օրի-
 նաց. բայց առ Հոմերոսի յիշատակին և
 վարձանք կամ օժիտք ծնողաց հարսին առ
 փեսայն. և աստ Վիքիդիլ զՏեժեայ ասէ
 վարձել՝ մանաւանդ թէ ըստ լատին բառին՝
 գնէլ զՀոկտաւիանոս ամենայն ջուրքք ծո-
 վուն, զմեծ փոյթ յօժարութեան նորա առ
 այնպիսի փեսայն յայտ արարեալ:

35. Կ. Ե. Եւս, նոր աստեղատուն 'ի յաւ-
 քիս, յամանային ծանրաշարժ երկարա-
 տիւ ամիսս, 'ի տեղի Կլիւ աստեղատան՝
 ընդ Կարիճն և ընդ Կոյսն, որ էր Երիգոն
 գուտոր Իկարոսի, կամ Մարեա աստուա-
 ծուհի արգարութեան դասաւորեալ ընդ
 աստեղս և Կոյս կարգացեալ: Զի առ կարի
 հինան անձանթ էր Կլիոն, և 'ի հին աս-
 տեղագրոցաց չէր ընդ աստեղատունս հա-
 մարեալ. ճանաչելի զլայլսն միջակետ երկ-
 նից հանդիպակաց խոյնի՝ զուրակեալ
 և հասարակօղ աւուրց, ըստ որում ապա կար-
 գեցաւ անդ Կլիոն՝ զոր և Վիքիդիլ ինքնին
 ինչէ զկնի 'ի 214: Բայց զի ոչ գոն 'ի տեղ-
 ոյլ Կլիոյն աստեղք մեծամեծք և նշանա-

ւորք իբրեւ յայլ աստեղատունս, դատարկ
 և թափուր թուի վայրն. և չկայր եղեալ
 կենդանի մի 'ի կարգի այլոց կենդակաց
 կամարին, այլ տակաւին յետ կարգելոյ
 Կլիոյն ևս ունէին զվայրն ճիրանք Կար-
 ճին. զորս և երկայնեալ մինչև ցԿոյսն՝
 վաթսուս աստիճանս համարէին նմա: Որ
 այժմ, սակ, ամիփեալ զմէս իւր յերեւ-
 սաց նորոյ աստուածոյց՝ թողու (կամ ըստ
 ոմանց օրինակաց՝ եթող), տայ քեզ առ-
 մեծարանացն տեղի անդորր առաւել քան
 զոր պարտն է. կամ թողու քեզ զմասնն՝
 զոր ցայժմ առաւել քան զարժանն և զե-
 րաւ դրաւեալն էր, զբովանդակ միջոց Կլի-
 ոյն: Եւ այս տեղի ընծայի Հոկտաւիա-
 նոսի Ագոստեայ, զի 'ի սկիզբն Կլիւս աս-
 տեղատան ծնեալ էր 'ի 23 սեպտեմբերի,
 և օրինակ արգարութեան են կլիոք: Բայց
 արդեամբք անուն փառաւորութեան նորա
 եգաւ աւագոստոս կամ օգոստոս ամիսոյ, որ
 յառաջն վեցերորդ կողմ, յաղագս 'ի նմա
 յաղմանակելոյ զոկտաւիանոսի ամենայն
 թշնամեացն և խաղաղաբար ունելոյ զմիա-
 հեծան ինքնակալութիւնն. որպէս Յուլիոս
 սի Կեսարուն՝ յուլիս ամսան, որ հինգե-
 րորդն անուանէր 'ի մարտէ առաջին եղելոյ
 ամիսոյ տարւոյն վաղնջուց հռովմայեցոց:

36. Յետ յիշատակելոյ զցամաքի, զծո-
 վու և զերկնից աստուածոցն գասա՝ անկար-
 կէ 'ի սանգարամետականս: Բայց անար-
 ժան համարեալ Կայսերի՝ բացէ 'ի բաց
 հրաժարեցուցանէ: Ի իւլիէն Եւս, կամ ըստ
 երկուց հին գրագրաց՝ առ Եւսիս Եւս. թէ
 և Հելլենք զմայելեալ են լէլիսեան գրախ-
 տըն՝ որ մերձ է 'ի սանգարամետոս անդր,
 և Պերսեփոնէ գուտոր Արամազդայ և Դե-
 մետրեայ՝ յափշտակեալ 'ի սանգարապե-
 տեն՝ ոչ յօժարիցի թողուլ 'ի սպառ զքե-
 ժոխս և զոքինութիւն իւր, և այսրեն
 գաւաճալ՝ կոչեցեալ 'ի մօրէն, որոյ չարեալ
 'ի խոյզ և 'ի խնդրի գտեւրն՝ Եգիտ զնա 'ի
 սանգարամետոս. այլ նա խնդրեալ յԱրա-
 մազգայ գէթ ամիսս վեց ամի ամի անդեղա-
 բնակ լինել:

40 Լա հարցի մի այդ 'ի քեզ արքայութեան անձուկ դըժնեայ,
 ինդ ելիսեան թէպէտ ընդ դաշտ հելլենաստան պակշտի,
 Լա ոչ 'ի կոչ մօրն ելանել ըզկնի փութայ Պերսփոնէ,
 Տուր դիւրին թեթեւ ընթաց՝ ակն 'ի յանդուզն արկեալ ձեռնարկս,
 Լա 'ի զութ ընդ իս եկեալ անառջնորդ երկրագործին՝
 Լա բսկիզէն այժմէն ուսիր զուխտս ընդունել խընդըռուածոց:

Կոր դարուն մինչ զալեոր լերանց հալէ զպաղեալ ծորանս,
 Լա փրխեալ ըզհողակոշտն լուծանեն օդք քաղցրասիւք,
 Բսկըցի հեծել ինձ անդ ընդ խորամուխ արօրով ցուլ
 Լա շրփեալ խոփ ընդ ակօս լուսանըշյ՝ շող արձակել:
 50 Լա՛ ըզկամբս մըշակին ադահութեան հերկ այն լըցցէ
 Որ կըրկին համբեր տօթոյ և կըրկնակի սառամանեաց.
 Որայիցն իւր շեղջ անբաւ երգիծուցին զըշտեմարանս:
 Բայց զերկիրն անծանօթ մինչ երկաթով չև պատառեալ,
 Հողմոց նախ և զանազան բարուց երկինն գոլ խելամուտ
 Լա հայրենի կրօնից վայրացն և վարուց մեզ փոյթ լիցի,
 Լա թէ զինչ իւրաքանչիւր բերէ գաւառ, զինչ զըլանայ:
 Լստ ցորեան գայ հասկաթուռ, անդ տաշտագեղ ողկոյղ որթոյ,
 Լա՛ ուրեք ծառոց ծընունդք և անհրաման սէգք արձակին:
 Ոչ նայիս ըզբըբմահոտ իրպէս բուրմունս յըղէ Տմոնոս,
 60 Ըժժանիս փրդաց Հընդիկք, գիրդ Սաբայինք զիւրեանց կընդրուկ,
 Օ երկաթ Խաղտիք մերկանգամ, Պոնտոս ըզբեշկ ազդու մըշկոյ,
 Լայիւոս զյաղթօղ պըսակս մատակ ձիոց ելիսուհեաց:

51. Եթէ վարեացի մօտ յեւ աշնան,
 ապա դարձեալ 'ի գարնան, զինի միւսան
 գամ յամարայնի և ապա վերստին յաշ
 նայնի. և այնպէս ապա ընկալեալ զսերմն
 'ի յաջորդ ամարայնի արասցէ պտուղ, ու
 բով հերկն այն կրկին ձմեռն և կրկին ա
 մառն տեսեալ լինի:

55. Սեփական, յատուկ բնութեան եր
 կրին, և հայրենաւանդ օրինաց մշակու
 թեան ըստ իւրաքանչիւր տեղեաց:

59. Տմոնոս գինեւէտ և բըբմաւէտ
 լեւոն 'ի սահմանազուխս Փախգիոյ մե
 ծին և Լիւգիոյ:

60. Հնդիկք՝ ազգ արեւելայ ասիական
 աշխարհի, որոյ փիղք մեծամեծք քան զա
 փրկեացին, և փղոսկրն անուսին: Սաբայն.

ցիք յայնի են ժողովուրդք երջանին Ա
 րարիոյ՝ խնկաբեր աշխարհին:

61. Խաղտիք ազգ Պոնտոսի՝ առ Թեր
 մոզոն գետով, կամ ազգ Սպանիոյ առ
 Քալիքս գետով. զի զերկրային ազգաց Քա
 լիքս կոչեն Հոռոմք: Եւ մերկանգամ ասէ
 վասն երկաթագործ դարբնութեան նոցա:

62. Եպիւոս կամ Եպիրոս գաւառ քա
 ջաբեր ձիոց, որ պտակս յաղթանակի առ
 նուին յոլոմպիական մրցանիս յեկն կամ
 յեկն գաւառի Պելոպոնիսոյ, յորում
 էին Եկն քաղաք առ Պենէոս գետով, և
 Ոլիմպիա առ Ալփիէոսի՝ տաճարաւն Ա
 րամազդայ և մրցանացն հանդիսիւք հռչա
 կաւոր: Եւ զմատակ երկվարսն յիշէ իբրեւ
 առաւել բաջնեմաց:

Օչայս օրէնս և դաշինս յաւիտենից ուխտ անցեղլի
 Սահման եղ տեղեաց տեղեաց իսկըզբանէ խնամոտ բնութիւն
 Զորմէ հետէ Դեւակալիոն ցընդեաց քարինս յունայն աշխարհ,
 Ուստ'ի վեր ելին մարդիկ՝ ազգ անհոնարին և դրժընդակ:

ici Հապա եկ իսկ և իսկ զառաջաւոր ամսովք տարւոյն
 Հերկս'ի պարարտ դաշտագետինն հարցեն հըզօր եզնամուք,
 Եւ որ անդ'ի տապալեալ երես երկրին անկեալ կոշկոռք՝

70 Սըղեղեալ ամառն հասուն արեգակամբք եփեսցէ զայն:
 Իսկ յունթի և արգաւանդ թէ հող չիցէ անդաստանիդ,
 Խարխարել յակօս ծանծաղ շատ լիցի յերս Արջապանին:
 Ընդ զի մի բերկրեալ արդեանց ինչ մեղիցեն մոլախոտք,
 Ըստանօր՝ զի դոյզըն հիւթ զամուլ երէզըն մի լըքցէ:

Նոյն տացես փոխանակաւ փետեալ անդոց դուլ և դադար,
 Եւ տարտամ արտն'ի խոպան դիւր ընկալեալ կազդուրեսցի:
 Կամ ցորեան շիկակարմիր յարփւոյն շըրջել ցան անդ հանցես՝
 Ուստի նախ զըւարձ սերմանս'ի սօսափել շըրջել սրատճաց
 Կամ սերունդ ժողովեցեր զվըգին մանրիկ և նըկնաձև,

80 Եւ զգիւրաբեկ խարշափուն շամբ և մայրի ժանտ գերմաստոյ:
 Օի կտաւոյ ցօղուն այրէ, խամբէ զերկիրն ոճ՝ վարսակի,
 Աիզուն խաշխաշք թաթաւուք'ի քուն թալկան ուշամուռաց:

65. Դեւակալիոն և կին նորա Պիրրա կամ Պիւռա միայն ապրեալք 'ի համաշխարհա-
 կան ջուրցն հեղեղէ ըստ առասպելեաց, և
 պատգամ ընկալեալ 'ի նորածնութիւն ազ-
 գի մարդկան զոսկերս մօրն մեծի ընկենուլ
 'ի թիկունս կոյս, առին քարինս ընտիրս և
 ընկեցին. և 'ի Դեւակալիոնէ արկեալքն
 փոխեցան յարս, իսկ 'ի Պիրրայն 'ի կա-
 նայս:

70. Հասուն արեգակունս իմա զզօրա-
 ւոր և հուժկու արև ջերմին աւուրց ամա-
 րայնոյ, որով հողն մղեղեալ փոշիանայ.
 կամ իմա ներգործաբար՝ հասուցանող,
 յոր միտս և եփել ասէ:

72. Այս է 'ի սեպտեմբերի ամսեանն,
 յորում աստեղք Արջապանին ելանէին
 ընդ առաւօտս՝ ըստ այնր ժամանակի. զի
 այժմ 'ի մուտս հոկտեմբերի ծագեն: Ար-
 ջապանն կամ Եզոդ՝ այլ է 'ի Սայլ կամ
 սայլակերս աստեղաց. մերձ կայ 'ի ձեռ
 մեծի արջոյն կամ 'ի ծայր սամույ Սայլին,
 և է նորա աստղ մի մեծ աբջոյ յէս ասա-
 ցեալ, յունարէն աբջոյ: Արջապանն

կամ Եզոդ, թէպէտ և հիւսիսային, սա-
 կայն մտանէ և ելանէ. իսկ Սայլն՝ որ է
 արջն մեծ, ոչ ունի բնաւ ելս և մուտս՝
 վասն կարի իմն 'ի բեւեռն կոյս դուլով: Տես
 և 250: Արկտորոսն՝ Սայլ թարգմանեալ
 է 'ի Յօբ, Թ. 9. ընդարձակ առմամբ. այլ
 մեզ չմարթէր ասել աստ ճշգիւ, ուր մոից
 և ելից խնդիրք են:

73—74. Անդ 'ի պարարտ գետնին. աս-
 տանօր՝ յանջրդոջն:

75. Պատուիրէ փոփոխել զսերմանս
 անդաստանացն յաբէռն շըջել, 'ի դառնալ
 տարւոյն: Իսկ եթէ անձուկ ինչ արտ իցէ,
 մի ամ զամի զկնի ցորեան ցանել, այլ փոխա-
 նակաւ՝ մերթ զայն, մերթ զայլ թեթև ար-
 մտիս. զոր օրինակ զդեռունս՝ զվիգն ման-
 րիկ կամ զգերմաստ դառնահամ. և զգու-
 շանալ 'ի կտաւոյ, 'ի վարսակէ և 'ի խաշ-
 խաշէ, մանաւանդ յանընդհատ արկանելոյ
 զայնս. իսկ փոխանակաւ՝ կայ և նոցա տե-
 ղի, ևս առաւել եթէ աղբով պարարտացի
 գետնին: Քնաբեր ասի խաշխաշն, զի ան-
 ոի կաղմի թմբադեղ ափիոն:

Լ՝յլ սակայն 'ի կարգ անկեալ՝ դիւրին լինին երկք վաստակոց ,
 Թէ միայն զոյժ արտորայս յաղբ պարարեւ մի խորշեացիս ,
 Եւ մի զմըրձոտ մոխիր ընդ անճընուէդ անդ արկանել :
 Եւ այսպէս 'ի փոփոխել երկանցն առնու գետինն ոգի .
 Համայն՝ կայ ինչ շընորհ և անարօր անդաստանին :

Օ անդ անբեր՝ բազում անգամ և հրոյ ճարակ 'ի դէպ է տալ ,
 Եւ 'ի բոց կայծակնացայտ ըզսին խողանքն տոչորել .

90 Օ ի սընունդ անտի պարարտ առնու երկիր և ոյժ Թաքուն ,
 Կամ կարիք նորա և ժահ հրածախ ցընդեալ մաշին բնաջինջ ,
 Եւ գիճինն անշայեկան ցամաքի հիւթ երաշտացեալ .

Կամ Թէ տապն այն ծերպ յոլով և ըզկոյր խինձսըն փեռեկէ ,
 Ինդ որ Թօնք խոնաւականք յորդոր գնայցեն 'ի բոյս դալար .

Եւ կամ կուռ սերտեալ պընդէ , և ղերակաց սեղմէ զպախումն ,

Օ ի տեղոյ ցուրտ մանրացօղք և սուր զայրուկք բարկ արեւու
 Կամ դառնահոտ հիւսիսոյ շունչ Թափանցիկ մի խամրեացեն :

Ս անաւանդ որ 'ի տըրմուխրս փըշրէ զբունծըն Թանճրահող
 Եւ տանի ողորահիւս ցաքանս ընդ ունջ , օգնէ անդոց .

100 Ոչ նըմա զուր շէկ Վեմետրէ դէտակն ունի յերկնից բարձանց .

Եւ որ զիւր ըզյարուցեալ կոհակս 'ի դաշտ ակօսարեկ

Ինդրէն շըրջան մաճոյն տըւեալ խոտորնակի պատառէ ,

Եւ երկրին շտապ տաքնապի ածեալ ըստէս՝ տիրէ արտոց :

Հայցեցէք , արդիւնարարք , Թօնուտ ամառն և պարզ ձըմեռն ,
 'Ի փոշի ձմերային խընդայ ցորեան , ցընծան ածուք .

Ոչ այլով ինչ Միւսիա պարծի այնչափ մըշակութեամբ ,

Եւ ինքնին Վարդարունիք ընդ իւրեանց հունձըս զարմանան :

Օ ինչ ասեմ , որ ետ ընդ ետ ընդ հանել սերմըն յարտավար՝

Օ հետ պընդեալ փլուզանել փոյթ ըզհողակոշտըն Թանճրախուռն ,

110 Զորդաբուխ զեռուն վըտակս ըզկնի սողոսկ ածէ 'ի ցանա .

Եւ մինչ անդ արեակէզ օրհասական տապի ծնընդովք ,

Լճադիկ 'ի գլուխ առուի առ 'ի Թաւալ դարեանդին

87 . Այս է , և անվար երբեմն Թողուէն զանգս՝ օգտակար է 'ի զօրացուցանել զնոսա հանգստեամբն :

100 . Ոչ յուժնէտս ինչ այցելու լինի , այլ տայ ստղաբերել և յարդիւնսն հայեցեալ ցնծայ անկալութեամբ նուիրաց :

106 . Միւսիա՝ գաւառ փոքուն Ասիոյ զցամաքակողմամբն Տրովադայ . Գարգարունիք՝ կողմն ինչ Իգա լեռին և աւան Տրովադայ . երկոքին վայրք արգասաւորք՝ ոչ այնչափ այլով իւրիք , քան Թէ օգոցն բարեխառնութեամբ :

Կայ շարժէ վիժակս ուղիսից՝ որ Թափ ընդ ջինջ գրեալ քարինս
 Յորձանօք խոխոջանայն շիջուցանեն զերկրին պատուք :
 Օ՛հ և զայն՝ որ զի մի ծիւթըն ծանր անկցին հասկօք տապաստ ,
 Բզշայլեալ բոյս բողբոջայն 'ի դեռափթիթ տիս ճարակէ ,
 Լսյն ինչ երեալ սերմանիք զիւրեն զակօսս հարթ հաւասար .
 Եւ որ զմօրից կարակուսն ընդ ջրակուլ քամի 'նդ աւազ ,
 Ս'անաւանդ Թէ 'ի յողգողդ ամիսս յառնէ գետ զայրազին ,
 120 Եւ մըրուր շուրջանակի արկեալ ծածկէ սիկ զընդհանուրս ,
 Ուստի խոր ճահիճք Թորեն ըզջերմահոտ աւիլ բըրտան :
 Բայց Թէպէտ զայս ամենայն՝ արանց հանդէս և արջառոց
 Ձեռն 'ի գործ երկրին տըւեալ մըշակութեան զընկեցն գուն ,
 Ոչ սակաւ սաք անըզգամ և ստրիմոնեան խորդք կան վիրադ :
 Եւ եղեգքըն դառնարմատ , կամ Թէ փնասէն ծըմակ լստուեղք :

Ինքըն հայր՝ ըզգործ երկրի ոչ կամեցեալ զիւրին լինել ,
 Կախ անդոյ հնարեցաւ վար , ըզմեռոտ միտս հողովք սրեալ
 Եւ ափշել Թանձր 'ի Թըմբիր յանձն ոչ առեալ իւր տէրութեան :
 Յառաջ քան զՂրամազդ ոչ շինական արտըս նուաճէր ,
 130 Ոչ նըւան կանգնել օրէն էր կամ սահման դաշտավայրի .
 Ի միջի զընէր վաստակք , և գըլխովին ինքն իսկ երկիր
 Լսն Թախանձ յուսմէք և առատաբուխ տայր զամենայն :
 Կա 'ի փոր սեւաթորմի օձից խառնեաց ըզգարաթոյն ,
 Ծուփս անդընդոց ետ հրաման , հրոսօղ գայլոց հէն և աւար ,
 Օքրծ ըզմեղը 'ի տերեւոց և ծըրարեալ Թաքոյց ըզհուր ,
 Եւ ըզգինեաց գետահետեալ վըտակս առ ոտս՝ ընկրրկեաց .

119. Յողգողդ ամիսը Էն դարնայնոյ և աշնայնոյ՝ ընդ ջեր և ընդ խոնաւայնոյս . յորս պարտ է զեկեալ լճացեալ ջուրս քամել ընդ առուս և կորուսանել յաւաղին տեղիս :

121. Ուստի ճահիճք , վճիք գոյանան :

124. Սաքք կոչեն զօր և դառնեն 'ի մատաղ բանջարոց , և աղբ նոցա փնասա կար է անդոց : Ստրիմոնեան սաի կռօւնկ , զե բազում գտանի առ Ստրիմոն գետով Մ'ակեգոնիոյ՝ առ երի սահմանայն Թրակիոյ : Իսկ եղեգք կամ դառնիճք և եղերդք գծոխարմատ զտակոխն տարածեալ մոլին , և սագաւոյ չանկայի են և այլոց ընտանի հաւուց :

126. Պարզաբար հայր կոչի Արամազդ կամ աստուած :

131. Բմենայն ինչ 'ի միջի գնէր , հասարակաց էր , ըզջր իմ և քոյ՝ յառաջ քան զԱրամազդ , յոսկեղէն դարու տէրութեանն ջրուանայ կամ Առնոսի :

133. Կամ զի ըստ բանաստեղծից յոսկեղէն դարու անդ այնչափ առատ գործէին մեղր մեղօք 'ի փապար կայնեաց , մինչև առուանալ ընդ երկիր . կամ զի տերեւ սղոցեաց մեղր բզխէին իբրեւ զկաթիւս ցօլոյ կամ իբրեւ զքրտան կայլակս ոլունա , ձև վիժեալ . փոխանակ զի այժմ սոսնձա նման հոյզ ինչ երեկ 'ի նոսա 'ի Պլինիոսէ մեղր կոչեցեալ :

- Օ ի տակաւ երկնելով պէտք՝ հանձարեացէ զարուեստից հոյս ,
 Եւ յափօսաւ խնդրեացէ ցորենաբէր բոյս հաստաջով ,
 Եւ յորձաբար երակաց նիրհեալ կայծակին զարթուցէ :
 140 Ընդ յայնժամ գետք բսկրսան գոգեալ բարտեաց առնուլ ըզվորձ ,
 Եւ աւստին աստեղաց թիւ և անուանս անդ իմայաւ ,
 Բլբլայլըն , զԼ՝ լաւսունս և զԼ՝ ըջ պայծառ լիկայոնեան .
 Դաւ ոստեղն անդէն 'ի գիւտ , յորս երէոց հնարաւոր վարմ ,
 Եւրագաղ տալ պառական սրբուել պատել ըզմեծ անտառս .
 Ոմն անդուստ անդընդամուխ՝ կարթիւ թուպէ զայն հեղեղատ ,
 Եւ այլ որ ծովաթաց ցանցէ զուռկանս յահեղ խորոց .
 Ընդ երկաթոյ կարծրակուռք և սպրասուր սլոցի մաշար ,
 Բանդի հինք 'ի սեպ երիթ պատառէին ըզվոյստ շերտեալ .
 Ընդ ելին պէսպէս արհեստք , ամենայնի յաղթեաց ժիր ջան
 150 Եւ անձուկ վիշտ վրտանգին 'ի տարակոյս հարկին տագնապ ,
 Սահկանացուց նախ՝ Դեմետր ուսոյց ըզհողքըրբերէ յերկաթ ,
 Եւ իրական մինչ անտառին կաղին մաթուզ հատաւ 'ի սպառ ,
 Եւ ըզպարէն կենաց մարդկան արգել կարճեաց Դողոմնէ :
 Հապ անկեալ ցաւք 'ի ցորենս՝ դրժնէ դալուկ յոճ՝ ճարակէր ,
 Եւ պրդեղ սոսկայր դոզ ըբստմընափուշ 'ի դաշտորայս .
 Սերմանիբըն կորընչին , յաջորդէ թաւ մացառամուլ ,
 Գաղ դրժնիկ ընդ տատասկաց , համայն որոմն հէք և թըռուաւ
 Եւ վարսակք անբեղնաւոր գոռոզանան 'ի պերճ արարս :
 Որ թէ ոչ կաս ցանդ անդուլ տրբմուխ 'ի ձեռս վանել զերկիր ,

142. Մեծ արջն հուպ 'ի բեւեռական աստղն՝ ըստ առասպելին էր գուստր Լի. կայունի արբայի արկագացուց կալխտովա. նուն , սիրեցեալ յԱրամազդայ , 'ի հերայէ փոխեալ յարջ , այլ յԱրամազդայ դասա կարգեալ յաստեղս երկնից : Այսու զգի. տաւորութիւն հիւսիսական բեւեռն կամի ասել , որով առաջնորդին նաւազք , որպէս և Բոլբքն կամ Բազմաստեղքն՝ եօթն կամ վեց աստեղք 'ի վջի Յլուն կամ 'ի թիկունս պըն՝ զԵրոց գուշակեն նոցա , և ալա. սուռքն՝ այլ եօթն աստեղք 'ի ճակատ կամ 'ի գլուխ Յլուն՝ զանձրեածաց յայտ առնեն :

149. Կէս օրինակք ունին ամէայնի յաշ. Բէ. բայց այլեւ ընդ լաւագոյն գրչագրաց յաշ. Բէ. :

152. Որպէս յիշեցաք 'ի 8 , անուանի

էր կաղնուտն առ Դողոմնէ քաղաքաւ Ե. պիւռոսի , և նուիրական ինքն և մահեանն որ 'ի նմա Արամազդայ : Ի պակասել կաղ. նոց և այլոց վայրի միջոց 'ի պէտս վայրենի մարդկանն , յայնժամ Դեմետրէ աստուա. ծուհի ուսոյց նոցա զգործ մշակութեան երկրի : Սակայն և այնպէս , ասէ , եղեռն բազում բուսանի յարարս , եթէ ոչ ցանդ խնամով պատկառ. կայեցս դարման տանել :

158. Զվարսակ անբեղնաւոր կամ ա. մուլ իմա՝ ոչ զի անսերմն և անծնունդ է. զի ահա 'ի վեր անդր (81) զգուշացուցա. նէր 'ի սերմանելոյ , այլ զի ոչ գայ 'ի պէտս օգտակարութեան մարդկան :

159. Վանել շերիւր . օրինակք ինչ ընդ հնագոյն գրչագրի միւսմ ասեն վանել շ. Խաթ :

- 160 Օ հովանիս նրսեմաստուեր հերկոց քըշտէլ 'ի սուր մանգաղ,
 Օ հաւս 'ի խօշուն խուճապէլ և աղօթիւք կարգալ զանձրև,
 Ո՛հ, ընդ վայր զօտարին նրկատեսցես ըզմեծ դադիւ,
 Լա ըզսով քօ արտիեսցես թօթարիելով կաղնի յանտառս:

- (Իեր տեսցուք զի՛նչ և անօթք իցեն և զէնք պինդ մըշակաց,
 Յոյց վըրէպ՝ ոչ վար և ցան և ոչ հընձոց յառնեն հասակք,
 Վալարուն ծանր արօրոց նախ և յառաջ կորով և խօփ,
 Լա սայլակք ելէւսեան մօրն անուահողով յամիրն թացիկք,
 Վահուկք և կամնասայլք և անհեղեղ բեռին տըրմուիւք,
 Լա և շերտանկու կէլեան նըւստ կահ և կազմած
- 170 Ո՛ր զի տափան, և նըբոյր Սպանդարմետին խորհըրդաւոր.
 Օ որ ուշ 'ի կուրծս անկեալ կանուխ հանդերձեսցես զամենայն,
 Լըրկնաւէտ վիճակին եթէ պահին քեզ փառք հանդէպ,
 Ի՛նդէն և անդ 'ի մայրիս մեծաւ ութով թեքեալ յառեղ
 Պարտի նըշգարենի և գայ 'ի ձև կոր արօրոց,
 Յոր սամին 'ի բընոյն ձիգ երկայնեալ յութ ոտնաչափ,
 Օ ոյգ ունկուռըն պատշաճեալ և երկողնի առատամուկք,
 Հարկանի փոյթ և թըմբին թեթև 'ի լուծ ուերկայն փիճի,
 Լա մաճ, որ 'ի թիկանց դշտոյս սայլին տանի բերէ.
 Լա զմայրիդ յակուծ 'ի կախ ծուխն փորձէ խարուկածին:
- 180 Լն առ իս բաղում պատուէրք հայրենատուրք աւանդել քեզ,
 Ի՛ հօդոց մանրակրրկիտ թէ չես խուսափ ծանրատաղտուկ:

160. Հովանի բաղում՝ ուրեք փոխանակ տերեւոց առեալ է, գործ ընդ պատճառի, ծանօթ ձևով հուետորականաւ:

167. Ելէւսեան մայր նոյն ինքն Ղեւնեարէ է ուսուցցին հողագործութեան, որ յԵլէւսիս քաղաքէ Ատոնիկեայ՝ յորում մասի ուսուց զարուեստք, Ելէւսեան ևս ասի: Իսկ սայլն նորա, որով և զոսակեր նորա յանդատանս չուր՝ ամէն, անիւք էին ոչ խոզիւք և խեցիւ կազմեալ այլ կուռք թմբկաձեք որ լիտաւրն հետ դառնային, որպէս վարին ցարդ յարեւել 'ի հայս, և անուանին ծկլիկք:

169. Կէլեան կազմած ասէ զցաբանն. զի Տրկալ՝ լուէոս՝ որ առաջին ուսաւ զերկրագործութիւն 'ի Ղեւնեարեայ, էր որդի Կէլեոսի արքայի Ելէւսիս քաղաքի:

170. 'Աբդոն կամ՝ խարբալ 'ի ածու և 'ի խորհուրդս Սպանդարմետին 'ի հանդիսի անցանք. զի զիւղեքեալ անգամս նորա՝ 'ի մայր ժողովեաց խիս, և շինականք մաղիւ նուիրէին նմա զերախայրիս պողոց, և զի օրինակ է մաղ ընտրութեան բարեաց և չարաց, որպէս ցորենոյ 'ի յարդէ:

172. Եթէ կամիս պատիւ և դովաս դիպող և վայելուէ գտանել յագարակեզ:

173. Բանտատեղձական նկարագրուծին կազմածի արօրոյն. ուր առեղ խմս դշտոյ կողմն նորա, զաւարտան:

177. Թմբի է օհլա՞մար, tilia. և փիճի՝ ազգ կաղնոյ, fagus:

179. Չի փորձ և ընտիր համարին վայաղք պնդացեալք 'ի ծուխ վառարանի:

Յառաջինս ըզկալ հարթել 'ի դուղան մեծ սոսկավիթխար,
 Եւ զըննեալ ձեռամբացի՝ կուռ և մածան բըռել կաւով,
 Օ ի մի բոյսբ արձակեցին կամ պախիցէ լուծեալ յաճիւն,
 Թաքթաքուր խաղան յայնժամ ազգի ազգի անդ ժանտաթուտք,
 Եւրդ ըստէս և մըթերոց եդ ընդ հողով մուկըն մանրիկ,
 Կամ թէ կոյր խրըրդանին բրեցին խըշտի մըշտագիշէր,
 Գլտաւ 'ի ոորս և դօդօշ և որ ինչ այլ բերէ երկիր
 Շուաղ բազմաճըճի խտունափընդոր 'ի ծոց իւրում:

- 190 Եւ աւար առնու միննայ զէռնակարկառ թեղ ցորենոյ,
 Եւ մըրջին՝ ցականելոյ զառամութեան կասկածաւոր:
 Ս'իտ դիր ևս՝ յորժամ նըշին 'ի դարաստի փունջ խուռներամ
 Յօրինեալ ծաղկապրտակ՝ զանուշահոտ ծրդին հակէ:
 Թիէ որդիքն են բազմաբիւր, տոհմականօք գայցեն ցորենք
 Եւ ընդ մեծ տօթոյն 'ի հետ հասանիցէ մեծ նալորայ:
 Խակ թէ շալյեալ վարսիւք յորդէ սաղարթագեղ հովանի,
 Օ ուր կասուցու կալտին ըզյարդաւէտ թափուր օրան:
 Ըբ բազում սերմանահանս տեսի թըրմեալ ըզերմանիս
 'ի բորակ նախ և 'ի թուխ ոռոգելով մըրուր ձիթոյ:

- 200 Օ ի արմատիք յոյր ծընցին քան ըզպատեանսն նենդաւորս,
 Եւ 'ի հուր մեղմախառն ամըքեցին դիւրապատրաստ:
 Եւրկայնամիտ տըքնութեամբ թէպէտ իցեն փորձք հատընտիրք,
 Տեսի սակայն զի խորթանան, թէ զպարարունս ամ ըստ ամէ
 Ս'ի առ մի ձեռօք իւրովք ոչ կըտուեսցէ մարդկեղէն ուշ:
 Եւ յայէս համայնից՝ միշտ 'ի վատթար տապալել կոյս
 Եւ յետս ընդ կրուկ սահէլ՝ ճակատադրեալ 'ի հրամանաց:
 Առ ընդհատ քան որ հազիւ դէմ յորձանաց ղեկավարեալ
 Ս'ըդէ զլաստափայտն, եթէ երբէք ելլք ըզթեան,
 Եւնդեն ըզնա դարավէժ յախըշտակէ սուր հեղեղատ:

- 210 Եւ մեզ իսկ է զարփիս նըշմարեղի զՆըջապանին,

188. Դօդօշ խմա գոտին գորս մեծ և թուռաւոր:

200. Զի բազում անգամ պատիճք ընդոց մեծամեծ երևեալք՝ ուին զհասան ունին և ոչ ատորս, զայս ասէ նենդաւոր և խաբէրայ: Գեղովքդ յօրինեալ սերմանք:

կրկին օգուտ բերեն. զի ատորք դան, և զի գիւրաւ եփին մեղմ հրով:

210. Այնչէն ընդհատ մեղ մշակաց քան նաւորգաց դիտել արժան է ղեկ և զմուտ լտանդաւոր աստեղաց, Զարջապանն աստ 'ի 72. Ուէքն են աստեղք յուս կառավա.

Օլլուրն ժամանակ և զվիշապ () ձրն շողողուն ,

Օ երգ որ 'ի գաշտ մըրըրկածուի արշաւասոր 'ի գաւառ

Լըրրտեղն ընդ ծովախոր յաբիւզեան ծոց ծիրանածին :

Լըր Լըշիւն ըզտընջեան և քննոյ ժամն հասարակեալ

Լուսոյ և ըստուերաց ըզտիեղերս հանն 'ի կէս ,

Լճէք , արք , զհարկիս 'ի գործ , ցան յարտորայս արկէք գարի ,

Սինչ և հուպ յանբերերի ձմերան վերջին տեղատարափ .

Սա՛ և կրտաւոյ սերմն և խաշխաշ ըզգեմետրեան

Սա՛մ է՛նդ հողով ծածկելոյ և անկանել փոյթ 'ի յարօր ,

220 Սինչ մարթուն է յերկիր չոր , մինչ ամպք 'ի թռիչս 'ի կախ կան դեռ :

Սարնանի ուեռանց ցան , և զքեզ յայնժամ՝ մեղեանդ առուոյտ

Սըղունին փրխրան ախօք , գայ կորեկան հոգ տարւոր ,

Սորժամ հուլ լուսապայծառ յեղջերս ոսկի բանայ զտարին ,

Եւ Սկընդին ընդդիմատիպ աստեղըն խոյս տուեալ թաքնու :

րին , և Վիշապ են աստեղք հիւսիսայինք :
Աբիւզեան ծոց է ծովն և նեղուցն Հէլլէս
պոնտոսի , յորոյ առիակողմանն էր ամրոց
Աբիւզոս , յեւրոպակողմանն Սեստոս : Բէ-
րեր ծովն այն բազում խեղցմորթս և խղըն-
ջուռն , թերեւս և յայնմ ազգէ՛ յորմէ զծիրա-
նին առնուին հինք . զի Լատին բառն երկ-
գիմի է . և դտանէր իսկ 'ի ծովեղերս ինչ
և առ կղզեօք եղեան ծովուն և միջերկրա-
կանին : Ընտրեալգոյն թուեցաւ մեզ յայտ
միտս առնուլ բան թէ զանարգ ոտարեաց ,
որ և ոչ այնմ ծովու միայն սեփական ինչ
են :

214 . Աբեղակն 'ի Վշիւ աստեղատան
գործէ հասարակած տուընջեան և գիւլե-
րոյ . և զխաշխաշ հաւատարապէս հատա-
նէ 'ի ցայդ և 'ի ցերեկ :

218 . Գեմետրեան ասել զխաշխաշ յայն
անխարկէ , զի նորա ասի գիւտ , և խորհրդ-
դաւոր զարդ և նշանակ էր աստուածու-
հաղոյն , և զի այնու հնարեցաւ երբեմն մե-
ռացանս ամէկ ցաւոց կորստեան դատեր
իւրոյ Պերսեփոնեայ , և զի յաճախ բու-
սանի յանդատաւան ցորենոյ՝ որ 'ի խնամս
դիդուհաղոյն յանձն էին . և դարձեալ զի
սերմնս ոսկիտակ խաշխաշի աղանձեալ՝ յա-
ղանդերս հնոց մեզու հանդերձ գայր 'ի
սեղան , և իբրեւ զարքնդեղ առ մեւք՝ հաց-
համով առեալ էր 'ի պէտս 'ի վերայ նկա-
նակի ցանեալ , կամ ըստ այլոց՝ ընդ ալեք
խառնեալ : Եւ ամենայն հայեղէն՝ դեմե-
տրեան կոչի :

219 . Սովորական օրինակք ընդ երկուց

հնազոյն գրչապարս ասին անհէնէ 'ի Դարբ,
որպէս եղաքս . իսկ ոմանք ընդ միում
հնազունի ունին անհէնէ 'ի Դարբ : Եր-
կոքին յարմարին բանին . զի առ 'ի ցանեւ
պարտ է վարել , և յետ ցանից արմուխք 'ի
գործ անկանին :

220 . Մինչ չե է ամբոց լուծեալ յան-
ձրե և իջեալ յերկիր :

221 . Չառուոյտ պարզաբար իսկ մե-
ղեան կամ մարայի կոչէին . զի 'ի Սարաց
բերեալ էր 'ի յուռաստան : Եւ միանգամ
սերմանեալ՝ տեւէ ամա տասն , ըստ Պլինիո-
սի մինչև ցերեսուն իսկ : Առ այսուս էր .
կայնակեցու թեամբ տարւոր ասէ զկորե-
կան ցանս , զի ամ ըստ ամէ սերմանել է :

223 . Յուլ աստեղատուն լուսապայ-
ծառ ասի ոսկի եղջերօք , զի 'ի ծայրս եղ-
ջերացն և 'ի ճակատուն կան ճաճանչա-
գեղ աստեղք . և զի արեն ոսկի գարնային
յայնմ աստեղատան գոլով՝ բոկեղարգէ
զնոսա , մանաւանդ ըստ մտաց հռովմայե-
ցւոց , որ զեղջերս զուարակաց յաղթանա-
կի՝ ոսկով օծանէին : Իսկ բանայ ասէ
Յլուն զտարին , զի 'ի սկզբն դարնան կա-
լով յապրիւրի ամենան , մօտ 'ի գլուխ տա-
րոյն է՝ որ գարնային 'ի խոյնն սկսանէր ,
և ցարդ ևս անտի սկսանի աստեղարաշխա-
կան տարին , և զի յայնժամ բանայ մշա-
կական տարին և ծաղիկք և բողբոջք եր-
կրի , ըստ որում և ապրիլն իսկ կոչէր ա-
նուն ամայոյ առ հռովմայեցիս՝ 'ի բանալոյ
առեալ :

224 . Յանցանէ Յլուն զհասարակա

- Լ՝յլ ղերկիր թէ ցորենոյ վարես 'ի հունձ ու 'ի յոյր աշտիպ ,
 Հասկաթուռ որայից եղեալ և եթ փոյթ 'ի մըտի ,
 Թող մինչև առաւօտինք սուգանին քեզ Լ'տ'անդուհէք
 Եւ գնտեան մեկնի արփի բոցանըշոյ վառ Պրսակին ,
 Լ'պա թէ դու զսերմանիսդ 'ի պատրաստի հանցես յակօս ,
 230 Եւ մի զոյս տարւոյն ճեպիր դըժմիտ երկրին տալ յերաշխի ,
 Վրան ըզմուտ Բաղմաստեղաց նախ ձեռն յոգունց մըխեալ 'ի գործ ,
 Լ'քուզ հասկօք ըզնոսին յուսապատար դըրժեաց որայն ,
 Խակ թէ զվիզըն սերմանես և ըզդրկուղըն դիրազիւտ ,
 Եւ ոչ 'ի պեղութեան ոսպան խնամոյ զակն արկանես ,
 Եւզողն 'ի մնայր դառնալ' տացէ նըշան քեզ անաղօտ .
 Լ'ա անտի մինչև 'ի սիրտ ցուրտ եղեմանց ըզցանրդ տար ,
 Հայդ 'ի պէտ' յանրատերիւր չափեալ բաժինս ըզտիեզերս
 Լ'ընն օսկի 'նդ երկոտասան վարէ արփիս աշխարհի :
 Հինգ գօտիք ունին ղերկիր , որ մին 'ի շող արեգական
 240 Հանգ հրաշէկ և շանդեռանդ և բոցակէզ մըշտատողր .
 Բզնովիմք յաջմէ բոլոր և յահէկէ պատին վերջինք
 Կապուտակ սառամանեօք ձուլեալ ու 'ի լուրթ բըքքերաց ,
 Բ'նդ սոսա և ընդ միջինն այլ ևս երկուք՝ դից պարզեօք
 Շ'նորհեալ հէք մահկանացուաց , ու 'նդ երկօսին հորդեալ շաւիղ ,
 Բ'նդ որ պար' աստեղատանցն առնուցու կարդ խոտորնաձև :

Ծաւ երկնից կամ զմիջօրեիւ՝ Ընիկ աստղն
 'ի հանդիպոյ նորա կացեալ և դէմ ընդ-
 դէմ երեսօք , որպէս նկարի 'ի դունտս ,
 Խոնարհեալ 'ի մուտս սուգանի , որպէս
 Թէ 'ի սպառնալեաց եղբերց Յըռն յետս
 յետս փախուցեալ : Եւս է բնական ի-
 մաստ սողիդ՝ բանաստեղծօրէն սեթեւե-
 թեալ զտաղան : Բայց առ վերջիկեաւ
 յետ ավրիկն մօտեդ Ընիկն , իսկ այժմ
 անդադան :

227. Բոլբոն կամ բաղմաստեղք , որք
 համարէին եթմն գտաւրք Լոյսասայ կամ
 Լոյսանդայ սիրեցեալք 'ի գից և փոխեալք
 յաստեղս : Իսկ դնտեան պսակն յաջորդ
 սողիդ , է պսակն արիազնեան՝ զոր Աս-
 տղիկ պարզեալ էր Արիազնեայ գտաւրք
 Սինովայ արբաշի Վրեասայ , յորում էր և
 Գնոտոս բալաք : Զայս պսակ , կամ ըստ
 այլոց կընէն իսկ Արիազնէ հանդերձ այլ
 սակաւն , ընդ աստեղս գտեցոյց Սպան-
 դարամետ : Արդ առ 'ի ցանեղ ցորեան և

աշտիպ , որ է ձաւար , համբեր , ասէ ,
 մինչև Բոլբոն մացեն յառաւօտին պահու-
 'ի ծագել արեգականն , և արիազնեան
 պսակն անջատեալ յարեգակնային ճա-
 ագայթից՝ Ծագեացէ մեզ ընդ առաւօտս :
 Եւ լինէր այս յայնժամ մօտ յետ հօկտեմ-
 բերի , իսկ այժմ անագան ես :

234. Պեղութեան սեւեղ զոսան՝ առեալ
 է 'ի Պեղութիւն առանէ Եդիպտոսի , ուր
 առանն է : Զայս արմարիս , ասէ , սկսեալ
 'ի սուգանեւոյ Եզողին կամ Արջապանին
 ընդ արևու , որ է 'ի նոյնմբերի , կարնս
 սերմանել մինչև 'ի խոր ձմեռանի :

238. Երկօտասան արփիք են երկօտա-
 սան աստեղատուրք :

244. Շաւիղք այդ է կենդանագրեալ
 կամարն երկնից , զորով պար առնու պա-
 տի կարդ աստեղատանցն՝ կենդանակերպըն
 գաստօրեալք 'ի Տիւսիայ 'ի հարաւ առ 'ի
 շեղ :

- Իբր 'ի Սկիւթ և 'ի ռիպեան բարձունս աշխարհ կանգնի կուտակ,
 Սէտ թաւալ 'ի հարաւ կողմ լիբիական կայ խորասոյզ,
 Օայս զազաթն 'ի վեր համակ վըսեմաբերձ նըկատեմք մեք,
 Օայն 'դ ոտիւք մըթին զըթոիւք ուանդընդային սանդարամետք,
 250 Ըտ վիշապ () ձ կամակոր 'ի մեծ զարարս սողի շուրջ
 Վետօրէն զեռեալ պարոյր որորտապտոյտ ընդ Լըջ կըրկին,
 Կըրկին Լըջ զարհուրեալք յովկիանու թանալ հոսանս.
 Լնդ յաւեթ, զերդ աւանդէն, լըռէ գիշեր խաւարարգէլ,
 Լը 'ի ստուեր թաթաւեալ խոր՝ մութ ըզմըթուլ մանեալ պատի,
 Կամ թէ զոտն առեալ 'ի մէնջ՝ տիւ ծագէ Լը յ առաւօտեալ.
 Լը մեզ այն ինչ Լըռսեակ շինչէ թասուն երկվարօք,
 Օէրեկորին լուցանէ ջահս անդ ատրաշէկ Վիշերալար:
 Վուշակէլ աստի ունիմք զօդս 'ի յերկնից տարակուսի,
 Ըտի՛ զաւուրս հընձոց և սերմանացըն ժամանակ.
 260 Լթէ էրբ 'ի դէպ թեօք զյողզողդ անդունդըս պատառել,
 Լը էրբ ըզվընդակազմ իջուցանել նաւատորմի՛,
 Կամ 'ի ժամ բարեւարանհ 'ի թաւ մայրիս հարկանել սոճ.
 Լը ոչ զուր ինչ զաստեղաց հետազօտեմք գել և ըզմուտ
 Լը զտարին հանգէտ պէսպէս քառահորով յեղանակօք:
 Լթէ ցուրտ անձրեւ էրբէք երկրագործին լինի խափան,
 Լամ է 'ի շատ ինչ ուշով այնուհետեւ բերել պարապ,
 Որ ապա ճեպ 'ի ճեպոյ 'ի ջերս իցեն շութափելի:

246. Սկիւթիւս և ռիպեան լերինքն
 Սարմատիոյ կարկառեալք 'ի ծովն սկիւթ
 թական՝ զհիւսիս նշանակեն, կողմ լիբեա
 կան՝ զհարաւ: Որպէս հիւսիսային ծագ
 կամ բեւեռն բարձր է մեզ, նոյնպէս հա
 րաւայինն սուղեալ անդրակ: Օրինակք
 ինչ ունին Խիլէն, բայց ընտիրքն Եդէն.
 և խորենացին Ռիպիս գնէ 'ի սարմատա
 ցոց աշխարհն:

250. Ըտ, զհիւսիսիւ՝ ընդ վիշապին
 են և արջք կրկին, մեծ և փոքր արջն,
 որ ոչ երբեք մտանեն մեզ, և մտանելն ըստ
 քերթողաց բազում ուրեք 'ի ծով կամ
 յովկիան մարձել ասի. և սոքա երկրքին
 իբրու հպեալք 'ի Ըտրան և սոսկացեալք
 դառնան այսրէն: Եւ Հոմեր զմեծէ ար
 ջոյն՝ զոր և Սայն կոչեն ասէ, նմանօրի
 նակ բարբառի ի՛շ. ԺԷ. 489. ասէ,

Որ միայն է անհաղորդ լոգարանացն
 ովկիանու:

253. Անդ, 'ի հարաւ կոյս, երկար դէ
 շեր է 'ի մերում ամառային, կամ առա
 ւօսն 'ի մէնջ առ նոսս դարձ արարեալ՝
 տիւ գործէ նոցա. և յորժամ արեգակն
 քառաձի կտաօքն՝ ըստ քերթողաց ստեղ
 ծանելոյ՝ գայ հասանէ առ մեզ, անդ առ
 նոսս երեկոյ լինի: Զայդոսիկ յերկուս
 նօք ասէ ըստ անստուգութեան ժամանա
 կին, որով և զգծօխ և զսանդարամետս
 յանդունդս խորոյ աներևակ բեւեռն դը
 նէին, որպէս տեսաք 'ի 243:

258. Ըտի՛ 'ի տարեւորական ընթացից
 արեգական ընդ կամար կենդանաբերին
 և 'ի փոփոխմանց ամսոց և յեղանակաց ու
 նիմք հանել զժամանակ զանազան գործոյ.
 և ոչ անօդ ուտ ինչ է աստեղացչ և ժամու
 նակացչ խորանք:

263. Սոճիւդ իմա զամենայն փայտս ան
 տառի, զորս 'ի ժամու պարս է հասանել:

267. Որ թէ ոչ պարսպով գործեսցին

- Ելազ թեքէ զուլթ և դուլ խոխոյն ատամնն կարծրակուռ,
 փորէ 'ի ծառոց կուրքս խորեալ իւր գոգաձևս,
 270 Կամ հօտի զրոյմ հարկանէ կամ 'ի մըթեր թիւ և համար,
 Սըրեն այլք ցից և խեչակ և զերկմատնին ճեղեալ եղան,
 Կամ զամերեան հանդերձեն ճապուկ որթոյն ողորակապս:
 Ս'որենի բարունակօք արդ զիւրաթեք հիւսցին սակառք,
 Ըրդ եղի յաղանձ 'ի մուրկ տուք, արդ 'ի քար խորտակեցէք:
 'Լա՛ւանիկ և 'ի տօնուտ իսկ անդ աւուրքս պարապոյ
 Օւրարուլք ինչ անկանել թոյլ տան օրէնք և իրաւունք.
 Խըտրանք և ոչ մի՛ չըհրամայեն առուս հանել,
 Հանկապատ յօրինել զարտ, հաւերամին նիւթ ել դարան,
 Հարկանել հուր 'ի փուշ, և զխաչարօտն բառաչոտ
 280 Ընուլ քըշել լուանալ 'ի կենսաւետ ջուր վըտակաց:
 Ս'արիւ յամըր կըրմոյի յազդերս ըստեպ բառնայ թիկանց
 Զիթոյ կամ թէ մըրգոյ դուզնաքէի բեռն ինչ ըստուար,
 Լա՛ յանդէն դարձ միւսանգամ՝ առեալ բերէ 'ի քաղաքէն
 Խորիածոյ քար զերկանի կամ քըծուար սեւաւ կըպրաձիւթոյ:
 Ինք լուսինն եդ զայս այլով կարգաւ զաւուրս յաճող 'ի գործ.

յանձնակալին ժամանակս խափանարարս
 դատարանի վատակոց, հարկ լինի ապա
 լուծափել և կատարել: Եւ թէ զինչ են
 գործելքն 'ի պարապուծեան, ասէ կար-
 ճառասիրք:

270. Չթիւն և զհամար գրով հաստա-
 տէ 'ի շեղծս արդեանցն կամ 'ի քուս կամ
 'ի քուրձս, զոր 'ի ներքս առեալ և մթե-
 րեալն է:

272. Ամերեան ողորակապք են ողորք
 ուռւոյ 'ի կապել զորթս, յԱմերիա քա-
 ղաքէ Ումերիոյ ասացեալ, որ ոչ հեռի
 կայր 'ի Տիբեր գետոյ, և ուռիք առ նո-
 վաւ առատք:

274. Հինքն զեղի խանձեալ և մուրկ
 գործեալ ուռեին, իսկ աստ և զգարգա-
 յեալ աւուրք մարդկուծեան իմանի, յու-
 րում փոքր մի խարկիկին զտրեան առ 'ի
 զիւրաւ աղալ յերկանի կամ լեւուլ յան-
 կանի, զոր քըրծողաբար քարիւ խորտա-
 կել ասէ:

277. Առուս հանել իմա մարբել, բա-
 նալ զաղտեղեալ և զիցեալ առուամբն,
 կամ զժահահոտան ցամաքել, որում նե-
 րկին օրէնք, այլ ոչ և նոր առուս հատա-
 նել կամ առողանել զանգս համարձա-
 կելն կրծք 'ի տանական աւուրս: Զի 'ի

միասուց միայն սլահէլ օրէն էր. վասն ո-
 րոյ և զհաւուռն երամ զինի յիշատակեալ
 իմանալի է զյափշտակիլ և զաւարառու
 թուշոց, և զխաչինս լուանալ 'ի գետ 'ի
 գեղ և 'ի դարման քոսոյ նոցա, և ոչ 'ի
 սպիտակացուցանել զգեղմն: Գայս միտս
 խորհրդով կոչէ զժուրն կենսուէտս կամ
 փրկաւէտս:

285. Աւանդէ զլուանախօսիս. զի անա-
 պաշտուծիւն հնոց ընտրու թիւն առնէր
 աւուրք ամեոյ ըստ ազգի ազգի խորանայ
 հարցն, զոմն աստարաց ասելով և զոմն
 ապախտարաց: Չհինգերորդն զուշալով
 ասէ, վասն զի 'ի նմա ծնան անդնդէհ-
 պետն դժոխոց կամ սանգարապետն, և
 րեքին ժանտքն Վատողլէ՝ սկզբնամարք
 լինանայ և զասիճիք պաշտանեայք զինք վե-
 րիժուց, մթածին դատեք Գիշերոյ և Ա-
 խերոն գետոյն դժոխոց, օճախուլք հե-
 րովք և քահ 'ի ձեռնին. 'ի նմա և իւր սկայքն
 անուանիք՝ որդիք Երկրի և Տխանայ, յու-
 րոց զոմանս միայն զգլխաւորն յանուա-
 նէ յիշատակ: Որոց 'ի պատերազմ դու-
 մարեալ ընդ գին 'ի Փլէգրա զաշտի թե-
 սալիոյ՝ ճգնեցան տուուլ կառուցանել 'ի
 վերայ միմեանց զերկնան Պիլինո, Ոսաւ,
 Ալիմպոս, զի աստիճանեալ ելցեն յերկնս

- Վաւ քեզ հինգն, 'ի նմա սերեալ խոժոռաղէմ Սանդարապետ
Լա մոլիք դրժոխաճնեայք, անդ սոսկալի երկամբք երկիր
Բզկիտս ծընաւ՝ զՀապետ և ըզՏիւփն վայրենամիտ
Լա զեղըարսն կաճառեալս 'ի դըղորդէլ քանդէլ զՂրկին,
290 Որ եդին երկցրա զուն կանգնել զՈստ 'ի Պէլիոն
Լա յՈստա զանտառախիտն թաւալել զՈլիմպոս.
Լորցս անդ Հայր շանթառաք զկարկառակոյտ հոսեաց Էրինս:
Լաթնէրորդն ըզկնի տասին բարենըշան 'ի տունի այգեաց,
Սամետիւք ցուլ ընդունել և հինելոյ ազբին յառէջ.
Ինն 'ի դէպ գոլ փախըտեան, և դրժպըհի՝ զողմէից:
Վա շատ ինչ զով գիշերի պատեհազոյն 'ի ճահ դիմէ,
Կամ մինչ այգ նոր արեով ցողէ յերկիր լուսացնցուղ:
Վիշերի թեթև ծըղօք՝ գիշերի չոր մարգագետինք
Լա ևս հընձին, գիշերաց ոչ պակասէ շաղ զովարար:
300 Լա ուրեմն 'ի ձմերային անագանի հրատին ճաճանչ
Տըքնեալ սուր երկաթով շերտէ 'ի շէշտ ըզջահանին.
Ընդ ամուսնոյն ըսփոփեալ գերկայն վաստանի յերգոց մըրմունջ
Վուրք 'ի բէճ՝ 'ի սրաճայն սահեալ յոստայն երթեալէ,
Կամ զանոյշ խազմըզոյ բոցով յեռանդն ածէ զծորանս
Լա զփրփուրն տերեւովք առնու յալեաց կայսռուն սանին:
Խակ 'ի հունձ դայ կարմրորակ ցորեան 'ի տապ տօթաժամու
Լա կաննէ զմըրկեալ արդիւնս 'ի միջօրէ տօթ կարորայ.
Սերկ վարեա, սերմանեա մերկ, երկրագործին ծոյլէ՝ ձըմեռն:

և արեցեն զգիս յաթոռոց. բայց հայրն
աստուածոց և մարդկան Լարմազգ փայ-
լակնահար տապալեաց զգործ նոցա և ըզ-
յոյս: Հոմերոս զՊէլիոն կոչէ εἰσοσίφουλλος
զոր մերս Դաւիթ Նշյաղթ 'ի գիրս Սահ-
մանաց Գեղեշտի յեղու ըստ ձայնին.
բայց Վիրգիլիոս ըստ մտացն անտառախիտ
կամ տերեւախիտ թարգմանէ զնոյն ձայնն
հէլլենական զՈլիմպոսէ ասացալ:

293. Տարսկուսեն քննիչք՝ արգեօք
եօթնուտասնէրորդ օր իմնալի իցէ, եթէ
եօթնէրորդն և առաւել քան զայն տասնէ-
րորդն: Հեփոգոս ուրոյն ուրոյն յիշատա-
կէ զեօթնէրորդն և զտասնէրորդն ընդ
ախտարս: Կոնիոսկս իմնէրորդն զկնի յե-
շատակեալ՝ երկբայել է թէ պարզաբար
իննէրորդ իմնայցի, եթէ իմնէրորդ զկնի
տասին կամ իմնուտասնէրորդ: Որպէս
զխարզ ինչ և իցէ, նանրահաւատ զառան.

ցանք են, զոր և ոչ Վիրգիլիոս 'ի հաւա-
նութենէ մտաց տողէ զայգոսփիկ, այլ 'ի
զարդ տաղկոյն, յոր միտս ոչ խզնէն քեր-
թոց զիջանել ըստ կարծեաց ռամկին:

295. Փախստեան ծառայից գնացակա-
նաց հատուածելոց 'ի տերանց կամ ամե-
նայն գաղթականութեան և ուրեորու-
թեան զխաւոր. իսկ գողութեան դրժ-
պատեհ:

297. Կոր արև ասի ըստ քերթոյաց ա-
րեգակն իւրաքանչիւր առուր առաւօ-
տեալ, յորում ժամու և ցօղ մանրացօղ ար-
կանէ երկինք և շաղի փայլեալ 'ի գալարիս
գայ յերևան:

301. Շերտս շերտս հատանէ այրն ըզ-
փայտ պատրաստեալ 'ի ջահ գիշերոյ. իսկ
կինս կտաւ գործէ կամ եփէ գինի առ 'ի
վնէլ ռուփ կամ մաթ:

308. Կանխաւ յաշնայնի, մինչդեռ օ.

- ՚ի ձմերուհս՝ մըշակք սովոր ՚ի համբարոց էն վայելել
 310 Պարապեալ զըւարթ կոնոց այր ընդ ընկեր խորախճանակից,
 Հորդորէ հէտ և կամակ ձրմեռն ըհոգսն փարատեալ.
 Խըր ակաղճուն լաստափայտք երբ ըմբռնեն զնաւահանգիստ
 Խընդալից պըճնէ նաւաստ խելս ըղնալին պըսակազարդ,
 Լ՝յլ յայնժամ և կըթոց կաղնի բալուտ դէպ ժամանակ,
 Լա ձիթոյ և եզրեղոյ պըտուղ ընդ մուրտ արինաբուխ.
 Կընկանց անդ որոգայթ և եղջերուաց դամբս զընել,
 Լա նապաստակս ակընջեղ վանել, հարուլ անդ այծեմունս
 Շախր ՚ի ճուպան տըւեալ ՚ի թոպ բալէարեան պարսատիաց,
 Սինդեռ ձիւն թանձր է դարեալ մինչ դետք հատորս վարէն ոստին:
- 320 Օրն ապա զահայկն ոգեմ մըրրիկս և զարփից պար,
 Լա թէ զի փոյթ որերոյն ՚ի մեղմանալ ամարայնոյ
 Հօր կարճատեալ կամ մինչ գարունն անձրեայոյզ անկանի.
 Լըբ ՚ի դաշտ հունձ հասկազեղ վէտ վէտ ճօճի քըստմընագէղ,
 Լա ցորեան ՚ի ծիւ դալար կաթնապարար մինչ ուռճանայ,
 Հանդաստան խարտիչագէղ մինչ գերանդի տանէր մըշակ
 Բարդ ՚ի բարդ որայ զգարին ՚ի դիւրաբեկ կապեալ ծըղօտ,
 Տեսի ստէպ զայսոց զուպար ՚ի մարտամբոխ գոռ ոստուցեալ,
 Բնոյլին արմատաքի զգիւրաբեղուն օրանն յապշոպ
 Ղիւր և տար ցընդեալ ընդ օդ վըրդովելով հիմն ՚ի յարև.
 330 Լ՝յնպէս ՚ի թուխ փոթորիկ մըրըրկախոտան յափըշտակէր
 Տանէր բուռն ըլլարդ թեթև և զունդ թըռչուն սըրավար,
 Լա սաստիկ ջուրց ՚ի յերկնուստ բազում անգամ դիմեն սահանք,
 Լա ամպք զունդազունդ զուճարտակեալք ՚ի յանդընդոց

դոցն ստեղծախառնութիւն ներէ գոգցես
 մերկանդամ գործել մշակին ՚ի գաշտի.
 Իսկ ձմեռն ՚ի վերայ հասեալ անգործ կա.
 ցուցանէ զնա:

312. Կուտորդք զբարեյաջող դարձ իւ-
 րեանց ՚ի հայրենիս յայտնի առնէին սպա-
 կելով զնելս նաւին, ուր և որբարանն իսկ
 էր, և կառուցեալ կային գիլքն խնամակալք
 և պաշտպանք նաւին:

318. Բնակիչք բալէարեան կղզեաց՝ որ
 առ երի Սպանիոյ, անուանի պարսաւորք
 էին: Եւ հինք ձգէին պարսիւ ոչ քարինս
 ևնթ, այլ և զնդակ կապարեայ, որ ըստ

վկայեց Ուիլիոսի՝ ՚ի սրամուկէ քնացիցն
 թեռեալ հրանալը, իբրու յայժմու հրա-
 ցանիցս արձակեալ. և այնպէս կարօղ էր
 զայժեմունս անգամ առ ՚ի մահ վերաւո-
 լել: Կա և ՚ի մարտու պատերազմաց նմա-
 նապէս վարելոյ կայ այդմ օրինակ և յԷ-
 նիականին Վիլգիլէայ, Է, 687. Թ, 588:

330. Զի զպատճառս մերկաց յեւս և ՚ի
 մուտս արփիցն հանէին. և մըրիկք յաճա-
 խեն ՚ի սկիզբն աշնանոյ և ՚ի կառարած
 կոյս գարնայնոյ:

333. ՚ի յաղքեայ խմս ՚ի ծով, մանա-
 ւանդ ՚ի ընդէ հարաւոյ, որ ըստ խաւը.

Ուսալին ահեղ մերրիկ մնախալապատ հեղեղասատ .

Տապալին երկինք բարձունք , և յանձրեաց ուխ յորդահոս .

Ողողեալ քերեն գերիեն գերիս արձառոց և զանդ կայտառ .

Օ եղուն դուբք , և խորածոր զայրանան գետք դրդբւելուլ .

Ղովածուփ յորձանք եռան խուռն 'ի խոխոջ կայտուել ալեաց :

Հայր ինքնին 'ի մնայլ գիշեր անդ ամարտպաց աջուլ հրաշէկ

340 Ուսիէ շանթ որոտընդոտ , դողայ թընդմամբ երկիր անդորր ,

Վազանք խուճապեցան , և զսիրտ ազանց մահկանացուս

Կոր 'ի զլուխ արհաւիրք ընդ տիեզերս արկին տապաստ .

Բոցաթուիչ հարկանէ նա նետիւ զՆ. թուլս կամ զՍոգոպէ

կամ գերկնապիշ Շանթայինս , յորդէն հարաւք թանձրատարալք ,

Սերթ մայրիք մերթ ծովափունք 'ի դիւաշունչ հողմ մրուրնէն :

Հայամանէ զանդիտեալ՝ դէտ կաց յամիսս յարփիս երկնի ,

Հոր վայր՝ ցրտասառոյց աստղըն կռոնեան մրտեալ զօղէ ,

Կիլէնեան բոց փայլածու յոր մուրրի կամարս երկնից :

Վից պաշտօն տար մանաւանդ և տարեոր հան պատարագս

350 Սէհին Ղաթմետրեայ 'ի զուարթափթիթ ձօն դալարիս

Հերանել հուսկ ձրմերան և գարնայնոյն 'ի Ջեր խայտալ

Հայնժամ պարաքտ որոջք , և անդ յայնժամ զինիք համեղ ,

կան կողմանցն 'ի ծովէ դայ . ըստ որում և զկնի տակ յորդէն հաբա : Բայց լատին բառն ունի ևս նշանակել 'ի Բաբանց , զոր ոմն իմանայ 'ի հիւսիսայ՝ որ բարձր բնեռն է ըստ մեզ (246) , և ոմն իմանայ 'ի վերին օդոց : Եւ հաբա 'ի բանաստեղծական լեզուի ոչ միշտ զհողմ հարաւոյ նշանակէ , այլ զյայտնին փոխանակ անյայտի առեալ՝ զոր և է հողմն և զփամուն օդոց . յոր միտս համարձակեցաք և մեք բազմաբար ասել հարաբ :

341 . խաճաղէշն , և զկնի ալիքս քաղաք , կատարեալ ժամանակք բայկոյք են փոխանակ ներկայի խաճաղէն , ալիքն . քերթօղայն տոբուլութիւն է վասն պէս . պէս փոփոխութեան գարձուածոյ բանին և կեղանի նկարագրութեան :

343 . Ածոս՝ լեւոն է Մակեդոնիոյ կարիառեալ 'ի ծով եգեան , Ռոգոպէ կամ Հուգոպէ՝ թրակիոյ լեւոն . իսկ Շանթայինք և հէլլէն ձայնիւ բարձր Ղեւրանեանք կամ կեղանեան բարձունք են երկրաբարձ լեռնիք Եպիւռոսի , յաճախ ամ պահար եղեալք առ անհնարին բարձրութեանն : Բայց խորենացին Շանթային լե-

րինս գնէ և 'ի տարմատացւոց աշխարհին :

347 . Կործէին հինքն և 'ի մոլորական աստեղացն գուշակութիւնս հանել անձրեաց և այլոց փոփոխմանց օդոց , ըստ որում յայն նիշ կամ յայն տեղիս երկնից գտանիցին . յորոց գերիւս և եթ յիշատակէ վերդիլեան չափաւորութիւնն , զկոտնոս կամ զՋրուան , որ է Երեւակ , ցրտաւորոյց աստեղեալ վասն զառամ ծերութեանն ըստ առասպելին , իսկ ըստ ձրմարտութեան վասն կարի բացարձակ հեռաւորութեանն յարգականէ . և զփայլածու , զոր կիլլէնեան բոց կոչէ , զի ըստ առասպելին աստղն այն էր Հերմէս , Տիր կամ Տիր դիք , զից զպիր և թարգման կամ պատգամաւոր և հրեշտակ կարծեցեալ , ծնեալ 'ի Կիլլէնէն լեռին Արկա գիւղ :

351 . Կրկին պաշտօն ցուցանէ Ղաթմետրեայ , միշտ ձմեռայնոյ և 'ի մուտ գարնայնոյ , և միտ յառաջ բան հշուռնս , զոր փոքր մի զկնի գնէ 'ի 353 տողին : Եւ այն էին իբրեւ օրհնութիւնք անդաստանաց , զորովք 'ի թափար ելեալ հանդիսիւ ջրէն ցուցանէին զոսն :

- Հայնժամ քուն քաղցր և անոյշ և թաւ 'ի բլուրս հովանիք :
 Լ'բուն շինին մանկերամ ըզ' Վեմտրէ պաշտեացն քեզ,
 Որում դու խորխիս 'ի կաթն և 'ի փափուկ պարզեա գինւոջ,
 Լա երիցս ընտր բուսովք երանաւէտ պատեսցի զո՛հ :
 Պարաւոր գունդ ամոխսիս զըրդեալ ըզհետ յերգ ցրնծութեան ,
 Լա 'ի յարկս ըզ' Վեմտրէ ձայն կարդացցեն մեծաբարբառ .
 Լա հուպ որ հասուն հասկաց մանգաղ 'ի յոճ մատուցէ մի ,
 360 Ս'ինչ կաղնի զերանամբ բոլորելով հիւս' Վեմտրեայ
 Ըն դոփեալ թինդ անյարդար և ըզլեզուն լուծեալ 'ի շոխն :
 Լա զայդ 'ի ստուգագէտ նըշանակօք առնուլ 'ի միտ ,
 Բզխորչակ' ըզթօննկէցս և զդառնահոտ օդոց փըշմունս ,
 Խբբն Հայր ետ ամաւոր լուսնին պատուէր զինչ ազդիցէ ,
 Հիմ' նըշմար լըռէն հարաւք , զի շինականք տեսեալ յաճիս
 Լո դադարս հանգրբունին զհօտ և զանդեայ մօտ արածէն :
 'Ի խըլըրտէ մըրըրկաց՝ ծովու զըօսանք հարեալ վըրդով
 Ուռնուլ առնուն անդէն 'ի մէտ 'ի մէտ սահոն կոհակս ,
 Լա շէշտեալ ճարճատիւն ընդ երկնաճեմ ճայթէ լերինս ,
 370 Կամ ծովեղէրք 'ի ծըփան խռովեալ յուզին ահէղագու ,
 Լա մըւարտեալ խուլ մըւընդին թանձրանայ թաւ անտառաց :
 Լնդ ուրեմն անսաստ ալք 'ի կոր նաւաց չառնուն նահանջ ,
 Հորժամ 'ի խոր անդընդոց թևս համբարձեալ սուր հողամաղք
 Վան թափին բերեն կարկաշտայն կանխին յափուսն ,
 Լա ծովասեր մինչ որորք խայտան պարեն 'ի ցամաքի ,
 Լա ճայ զիւր եղտիւրսն ընդէլ՝ լըքանէ 'նդ ամպս արիւիզընաց : ,

355. Սովոր էին նուիրել շինական գից կաթն, մեղր և գինի, և զո՛հ մի 'ի պատրու- ճակաց:

358. Եւծաձայն կարդացցեն զ' Վեմ- տրէ 'ի յարկս տանտառառնն, օրհնէլ զտուննորս և զարդիւնս երկրին: Թող զի և ցորեանն ինքնին 'ի գլխովն Վեմտրէ անուանի. որպէս թէ զառատութիւն ցօ- րենոյ կոչէլ 'ի սուսն անգր:

359. Եւ մի որ մանգաղ 'ի հունձս ար- կանիցէ՝ մինչ չև 'ի պատիւ Վեմտրեայ պար առեալ գեղջկական կայթիւք, պսակ առնելով կաղնի 'ի գլուխ՝ 'ի յիշատակ վա- ղուեան կերակրանաց մարդկան, զկաղնոյ տակմ' յորմէ շնորհիւ Վեմտրեայ փոխե-

ցան 'ի ճաշակաւորութի՛ն ցորենոյ և հացի:

364. Կրկին օրինակս գուշակութեան օդոց ցուցանէ: Եթ' աստեղարախական, յամահօրով լուսնոյն՝ յորում աստուած եգ զինչ ազդիցէ, և յիմ' նշմար՝ յորմէ այ- ըն նշանէ ընիդին փոփոխմունք: Եւ միւս՝ 'ի փորձոյ իրաց և 'ի հմտութենէ մարդ- կան, զոր նկատեալ շինականաց ըստ այնմ՝ և գուշակութիւնս առնեն: Սկսանի նախ 'ի գուշակութեանց փորձոյ և հմտութեան մինչև 'ի 436. ապա այնուհետև զկնի բերել զուսնին և զարեգական:

367. Ըստի մինչև 'ի 381 զնշանակս հող մոց և փոթորկաց պատմէ. ապա անտի յառաջ՝ զանձրկաց մինչև 'ի 406:

- Տեսցես դամուս դամուս 'ի մօտարուս փոթորկի բօթ
 Լա թըռիչ աստեղս յերկնից թափեալ 'ի սող սաղապաճեմ
 Լա 'ի մըթան զիշերին բոց ծիր 'ի ձիգ շողեալ ըզհետ,
 380 Թըրթըռուն ըստեպ թեթեւ յարդ և սաղարթըս վայրահոս,
 Կամ 'ի ջուրց մըկանունս փետուրս 'ի լիւղ խաղալ ծածան:
 Իսկ մինչ այն ինչ 'ի մարդէ ժանտ հիւսիսոյ զեռան շանդիք,
 Լա յորժամ արեւից ուարեմքտեանն որոտայ տուն,
 'ի բուն բոլոր արտորայք լուղին 'ի փոսըս ձորալիք,
 Լա նաւազն անդընդահերձ ամփոխէ զիւր թուրմ առազաստ:
 Ու երբէք յանրգդաստից վըտանգաբեր եհաս տարափ.
 'ի յառնեն' 'ի հովտադոյն փախեան 'ի ձորս յիւր երեսացն
 () դային խորդապարք, կամ թէ դէտակն յերկինս երինջ
 Լայնաբիթ փեռեկ ունգամք սիք 'ի վերուստ ծըծեաց 'ի շունչ.
 390 Կամ ծիծեռն նըրբենի առ լըճախամք քերեալ թեւեաց,
 Լա գորտեանն 'ի ձախին մըրմնջեցին ըզհին կեղերջ.
 Հաճախ ևս և մըրջին յարկածածուկ սրբակապանէն
 Բարձ գըթովք տարաւ ըզճուս հարկանելով ըզնորք կածան.
 Ըբեցաւ կարախնաձե երկնից աղեղն լայնալիճ,
 Լա հոյլ առ հոյլ տարմատարմ 'ի զիշամուխ ճաշոյն հրաժեշտ
 Կերկերեալ ազուսուց թուխ թեւակուռ հընչեաց բանակ:

378. Ու թէ ճշմարտիւ աստեղք ան կանխցին, այլ ըստ կարծեաց և խօսից ուսմին, որ զգիշերային երևոյթն զայն զգծուարածարգմանէն բնագիտաց զաստեղ կողն սահեալ կամ թափեալ աստղ, թուիչ աստղ: Իւ զսա ևս նշան մըրկի ասէ:

386. Այնչափ յայտնի և հաւատարի են նշանք անձրեաց, զի ոչ երբեք յանկարծաստ և անակնկալ եկեալ վնասեն: Իւ նշանք բաց յառաջելոց փայլատականց և որոտմանց հիւսիսոյ, արեւից և արևմտից, են և զորս յառաջիկայք թուէ. այն զի 'ի յառնէ՛ ճոցա՛ խորգք փախուցեալ սլաւարսաբարն 'ի անկախտ հովիտս, և այլն: Որոյ թէկէտ 'ի լատին երկդիմի է խմատ, և յոմանց խմանի փախչէ՛ կռնկանց 'ի ձորոց, բայց Արիստոտելն և Թեոփրաստեայ բանք առաւել հաւանեցուցանեն յոր և դաբս, զի ասեն, յոգապարել խորգոց՝ ի մացեալ զմօտուտ անձրեածս, փախուցեալ 'ի վայր իջանեն. և թէ անդրէն զը-

դարձցին 'ի թուանացն, զիւրոյ նշանակէ. զի թէ ոչ նախ անանխցեն զօգոցն յստա կուծիւն, ոչ սլանան:

390. Կըրենի խմ նըրբաձայն, սրածայն, այլ և ըստ ձեռն նըրկն:

391. Թուի ակնարկել յառասպելն, զի իբրև Լեոտով աստուածուհի բարձեալ զմանկունսն զԱրտեմիս և զԱպոլլոն գնալը 'ի լիճ ուրեք բմպել ջուր հայհոյեցին գնա գեղջուկք Լիւկիոյ, և աստուածաստատ պատուհախ փոխեցան 'ի գորտս: Բայց ինքնին իսկ առանց առասպելիք 'ի բնէ հին և միօրինակ և գորտացն պաղպակ:

394. Ուսմաց կարծիք են և այս, թէ ծիածանն երկրորումը ծայրիւքն ծծեալ խիլիզ զճուրս 'ի ժամանակս անձրեաց: Բազում են առ բերթոյս բանք որ 'ի սոյն միտս հային: Առ Պլատոնայ լատին կատիկ երգակի անսեւա ուրուք զպառաւ մի կարկանդակ զի ըմպէ, ասէ.

Աւաղիկ աղիկ ըմպէ, կարծեմ այսօր անձրե գայ:

- Ընդ ծովային հաւուց երամ և որ ընդ մարգս ասիածին
 Օ արմազանք՝ շուրջ կրրկրտեն քաղցր 'ի ճահիճքս Կայիստրի,
 Բյւիմեամբ խուռն յերևել ցանեւ զուսովք ցօղ յորդասատ,
 400 Ս'երթ ըզգլուի մասնել յողով մերթ ընդ ալիս վարդէլ 'ի սոյր,
 Լա 'ի կիրթ լոգարանացն վայրապոր տեսցես կայտուել.
 Լնդ սակուն չար՝ ձայն անձրեւի կոկորդալիւ տայ հաղաքաւ,
 Սինաւոր ինքն յինքեան 'ի ծարաւուտ ճեմեալ աւազ,
 Կա և ոչ աղջկունք տըքնեալք 'ի նիւթ սակին ցայգավաստակ
 Տըգիտացան ըզտարափ՝ տեսեալ 'ի վառ ճրրագ ըզէթ
 Օ ի շաչէ կայծակնացայտ և դրնդի փուտ քոս 'ի սլատորոյդ,
 Ոչ ընդհատ 'ի մըրքրկէ զարև ու զձեր ջինջ սարգական
 Կըշմարել կարացես և հըմայիւք դիտել անշուշտ.
 Օ ի յայնժամ ոչ աստեղաց անշամանդաղ բըրձանին բիբք,
 410 Ոչ լուսին ճառագայթից յաւնէ եղծօրն աւանդառու,
 Սանրակիզն արածըւէնք յօդ վեր 'ի վայր թափառին ոչ,
 Զըկընկուք թեւեալ սիրունք յարև ափանց մարմանդաղ
 Զհորնեն սաւառնաթեւս, և ոչ զազիր մախիւղ խողեանն

397. Զամենայն ջրային հաւուց իմա, և առանձինն դիարապից, որ և փոր և ձկնաքաղ, յաճախեալք յոյժ յափուսն Կայիստրի կամ Կայիստրոս գետոյ փոխ գիւղ և Լի գիւղ: Իսկ ափածին աստանօր առեալ է յԵփա անուանեալ վայրէն Լի գիւղ առ Կայիստրի: ոչնչ ձեռի 'ի Տմու լոս լեւոնէ, յորում և էր մարդ կամ եղ տիր նեղ և երկայն, այլ և աւան մի համ անուն, և ճահիճ՝ ի նմին գետոյ զեղեալ:

404. Եւ աղջկունք որ հսկեն 'ի ընու զսակ ասուն մանեղ՝ իմանան զսանաւա յորոյ, տեսեալ զի կայծակունք հաստնին 'ի ճրագէն, և գնաւայ քոս սարգանման 'ի քուծինն: Զայս յիշատակէ և մերս Եղ նիկ (էջ 187) 'ի նշանակա անձրեւի:

407. Եստի ց436 զգուշակութիւնս ջերոյ և պարզի 'ի փորձոյ ուսուցանէ:

410. Ա յայնքն այնպէս տաջաւ Բա հաւորէ, զի ոչ 'ի փոխ առեալ թուիղղոյս իւր յեղծօրէն յարեգականէ, այլ ինքնա լոյս գու: Ոմանց թուեցաւ ասել, աստեղք այնպիսի լուսանդիլ ծագեն, զի և ոչ լուսնին ճառագայթիւք եղծօրն սանաւել ինչ կարէ փայլման նոցա: Ըզարքէն բառք բնա գրին և 'ի սոյն միտս հարկանեն, սակայն ոչ կիրթ թուի հմուտունից:

411. Մանր գեղմանս ասու իմանան ու մանք մանրիկ ամպս ջեր և ցան թափառեալ ընդ երեսու երկից, որ ապա գու մարին յամպորոս: Բայց մարթի հակառակն լինել վերագոյն ասացելոցն 'ի գուշակս մըրկաց, տղ 380, 381:

412. Զկնկուք որ և խոթք՝ հաւք ծովայինք, յոյն ձայնիւ ալկիոն ասացեալք, սիրելիք ասին թեւեալ (34), զի 'ի նստել նոցա 'ի թուխա՝ խորին խաղաղութեամբ հանգարտեն ծովք, որպէս թէ զթացեալ 'ի ծնունդս նոցա. յորմէ և յառակս էր ստել զաւուրց անհոյժութեան՝ Ալկիոնեան աւուրք, կամ որպէս թարգմանիչն Վէյցրեկի սրբոյն Բարսիլէ ասէ Ալկիոնի տեսակ աւուրք: Իսկ առասպելն զուրցէ, թէ Ալկիոնէ կին էր Կեիքայ արջալի Տրաքիոյ, զորոյ ցնաւարէկեալ մարմինն տեսեալ 'ի ծովեղէրին՝ առ սիրոյն ընկեց և զինքն 'ի ծով անդր առ դիակն առնի իւրոյ, և երկողեան փոխեցան 'ի հաւա՝ յա նուանէ կնոջն ալկիոն ասացեալք: Եւ 'ի փոխարէնս այնքանոյ սիրոյն յաւուրս ծննդոց նոցա խաղաղական ծովք: Իսկ մինչ թեւատարած կան թռչունք 'ի ծովափունս, զօգոյն ամբօրումն գուշակեն. իսկ թէ ոչ, զձերոյ յայտ առնեն:

Վ ժրպիրճ օցտեալ կընձիթ ցրբուէլ խըրձունա ած ըզմտաւ :
 Վա՛ւաղիկ դիմեալ ՚ի ստոր միգատարը ամպք նըստին ՚ի դաշտ ,
 Ոչ կասկամ բարձր ՚ի դիտից ընդ երեկ կոյս ակնարկելով
 Վաւքս երեկորինս ողբերգարկեալ եղանակէ :

Լչրեւեալ անօսր օդովք շողայ բազէ բարձրաթռիչ
 Լա լուծանէ անդ արտիւտ ընդ ծիրանի ծամին վըրէժ :

- 420 Հոր կոյս սա հերձու թեւովք ըզսիք թեթեալ տուսափ ,
 Լնդը ընդ հետ գոռ թընամին յահէղ կանչին հարեալ խրախոյս
 Խոյանայ բազէն ընդ օդ , և յոր ընդ օդ պընդի բազէն
 Վա հապճեալ տըւեալ խուսափ հերձու թեւովք ըզսիք թեթեալ :
 Լնդ ՚ի նեղ որկոր ազուաք եռակ քառեակ վըձիտ բարբառ
 Խյեղյեղուկս արկանեն , և ՚ի վըսեմ սենեակս ըստէպ
 Ոչ գիտեմ իւ նորագիւտ խընդիւ յանձինըս զուարճացեալք
 Խօջին հաննի սաղարթուց , քաղըր է նոցա թծնիցն ՚ի դուլ
 Բզմանրիկ մանկըտեակն և զանուշակ բոյնսըն այցել :

Ոչ կարծեմ ՚ի նոսա ես աստուածատուր միտաց հանձար ,

- 430 Կամ էիցըս խեղամուտ գերաբաստիկ իմաստութիւն :

Լ յժ յորժամ օգք և շորժուն հիւթ երկնընթաց փոխեն շաւիղ ,

414. Եւ այս ընդ բնածին ազգմունս կամ ընդարդոյս բարս խոցաց է , զի յորժամ իմանան զօգոցն փոփոխմունս և զմերկաց եւ՛ր երթան քաղաքս և ցրուեն զխրձունս կապեալս մշակացն :

416. Կասկամ կամ հաւասարտիր թըռչուն՝ ազգինչ բուռ , իբրեւ նստեալ ՚ի դիտակն ծառոց և դէտ ակն կալեալ ՚ի մուտս արևու և յեւ զիշերոյ երգէ տխրագին , գուշակ է փոփոխութեան օգոց . ապա թէ չերգիցէ այնպէս , չերոտ աւուրք ոչ փոփոխին :

418. Ըստ առասպելին բազէ էր ՚Նխոս արքայ մեգարացւոց , իսկ արտուտ՝ դուստըր նորա Սկիւլլա , որոյ հասեալ զծիրաներփեան հրաշալի մաղ գլխոյ հօր իւրոյ՝ յոր կախեալ կայր ամենայն բաղք նորա , մասնեաց զիս ՚ի ձեռս թշնամոյ նորա Մինովայ իւրումն տարփածուի , և երկողին փոխեցան ՚ի հաւս : Վասն այսորիկ ասի հպածեւ բազէի զարտուտ առ ՚ի խնգրել զվեթ մահաութ ձերոյն իւրոյ : Ոմանք զՎամբուսին և ՚Իսալիայ վէպն իմանան յառասպելից :

424. Ագուաւուց արչ , որպէս տեսաք ՚ի վերջ 396 , 402 , յորժամ կերկրեալ և

կոկորդալըր ձայնիւ յերկար աղաղակեն , նշան անձրեկ է . իսկ յորժամ սուր ձայնիւ և յստակ բարբառով երկցս կամ չորկցս միայն , զէրոյ սան նշանակս :

425. Վսեմ սենեակք ագուաւուց են բարձրակառոյց բոյնք նոցա յոստա ծառոց :

429. Եւ ոչ կարծեմ , ասէ , ըստ պիթագորէից , պնտտոնականաց և ստոյիկեանց թէ իցէ յանքան կենդանիսց յաստուածուտ հանձար կամ իմաստութիւն գերաաստիկ , այսինքն գերագոյն իմն զգունութիւն ՚ի բաղդէն բաշխեալ , կամ գերագոյն քան զբաղդն՝ մինչև կանխագէտ լինելոյ հանգեթնոց ճակատագրին . զի և լատին բառքն յերկրոսին միտոք հարկանեն :

431. Հորժամ երկինք և օդ փոփոխեն զոճն՝ յեղափոխին , և խնամ օգք մերթ հոծին խտանան , մերթ անօսրին և անգայտանան յաղգեցութենէ Արամաղապայ այսինքն է ՚ի զգրութենէն բնութեան , փոփոխումն լինի յոգիս և ՚ի բնաւորութիւնս հաւուցք , և ալ ընդ այլոյ շարժումնք զարթնունս ՚ի նոսա՝ յուրախութիւն կամ ՚ի տրտմութիւն , ՚ի հալածեւ կամ ՚ի փախուստ :

Եւ տամուկ շնչամամբ ըղձոյլ սեղմէ, մալէ զսկնդ Լ՛ըամադդ,

Շ ըրջին դիմակ դիմակս ողիք, և այլ թընդիւնք և մարմաջք

Լ՛ըժամայս ազգին 'ի տիրտ և այլ յամպոց մէջ հողմայոյդ,

Լ՛ստուտ՝ հաւուցն 'ի դաշտ նըւազաւորն այն դայլայլիկք,

Եւ խայտալ անասնոց և ագուաւոց փողկոց կայտիւք:

Իսկ յարեւն բոցաթեւ և 'ի լուսնի կարգեալ ծագմունս

Թե՛ դիտես, ոչ ժամ վաղուի լիցի երբէք 'ի քէն զանխուլ,

Եւ ոչ յորոգայթ ըմբռնիցիս պարզ զիշերոյ:

440 Ս՛կնէ լուսն ընտորադարձ այն ինչ ճաճանաւն ժողովէ,

Թե՛ մըթարս 'ի միգապատ պարունակէ մահչիկ եղջերան,

Լ՛նդրնոց և մըշակաց շարժին շառաչք հեղեղասատ:

Իսկ կարմիր թէ՛ կուսական սրբուք զայտիւքն վարդազեղ,

Փութք յառնեն, միշտ 'ի հողմն շիկնի լուսնին ոսկենըշոյլ:

Լ՛յլ թէ՛ յեւըն չորրորդ, և այս անվրէպ միշտ նըշանակ,

Պայծառ յանխոտ մահչիկս և յանքսուեր ճեմի՝ նոյ երկին,

Լ՛յն օր 'ի զուլս համերէն և որ անդուստ անկցին 'ի կարգ

Ս՛կնէ յամոցն բոլոր պըսակ լիցին անհողմ և անանձրեւ,

Եւ փրծեալ նաւալուղաք ուխտս 'ի ծովափն հասուցեն

450 Ղ՛լաւկոսի և Պանոպէ և ինովեան Ս՛եթիկերտեայ:

Եւ արեգն ընդ ելանել և 'ի դուղէլ յաւեան 'ի ծոց

Տացէ նըշան, անպատիր պատին նըշանք զարեգակամբ

Երեւեալք ընդ առաւօտս և 'ի ծագել աստեղաց:

Իբրէ՛ նա զնորանըշոյլ ծընունդն 'ի խայտ գունէ պիսակ,

Լ՛մայարկ և առ միջով բոլորակին ղողեալ թաքուն,

Խեթ 'ի թանից դիր 'ի մտի, զի տաղնապէ բուռն 'ի ծովն

Շառոց և սերմանեաց և անասնոց վիրադ հարաւ:

Իսկ յորժամ ընդ աշալուշն 'ի թանձրախիտ ամպոց փապարս

437. Աստի յառաջ զատուղաբաշխաւ
կան նշանաց եւ բանքն, զորոց 'ի լուսնոյ
և զորոց յարեգականէ:

440. Կորածին լուսին եթէ մթին իցէ,
զանձրեաց յայտ առնէ. եթէ շառագոյն,
զնոցմոց: Եթէ քառօրեայ լուսինն վճիտ
իցէ, ընդ ամիսն ողջոյն քեր լինիցի:

449. Յաջորդակ ծովերով նաւորդաց 'ի
ցամաք ելեալ կատարեցեն զուխտս իւ
րեանց ծովային գիցն՝ Ղ՛լաւկոսի, Պանո-

պեայ յաւերժահարսին և Ս՛եթիկերտեայ
որդւոյն ինովայ:

454. Արեգակն 'ի ծագելն եթէ բմա-
ւոր և պիտակոտ իցէ, ամպով մոծեալ,
յարտաքին կողմանց եւ թ երեւի և 'ի մի-
ջին իբրու գողաղեալ խոռոչաւոր, անձ-
րեածս ցուցանէ՝ զոր վարէ բերէ հարաւ
'ի ծովէ: Տես 333, զի և աստանօր նոյն
էտին բառ է:

458. Եթէ 'ի ծագել արեւու ինքն նսէ.

Հայտին ցոլք վայրավատինք, կամ Ղուստան այլադունեալ
 460 ՐՋՏԻԹՈՒՆԻ զբըրբման լըբեալ մահիճն յառնէ տըմոյն,
 Ո՛հ, յայնժամ ուռ սաղարթուն ոչ փըրկեացէ զփափկիկ ողկոյզս,
 Լ՛յնչափ ընդոստ դոյթ ընդ տամալ տայ կուռ կարկուտ գոռ
 բարկաճայթ:

Վա և զայն ևս առաւել օգուտ բերէ արկանել յուշ,
 Սինդեռ այն ինչ զասպարէզն երկնից հատեալ անցեալ դնասցէ,
 Օ ի զբէմն ըստէս տեսանեմք յերկն երկն հարեալ երանդ պէսպէս,
 Ըրթադոյնն աղբէ տարափ, բոցատեսին ըզհիւսիսակ.
 Խակ պիտակք թէ խայտափտ անկանիցին ՚ի բոց հրաշէկ,
 Տեսցես զհանուրս անդ փթորկեալ մըրըրկառնն անձրեով:
 Սի դ բնձ ՚ի գիշերի անդ մատուցէ յորդոր խրախոյս
 470 Րնդ անդունդըս նաւ խառնել և ոչ յերկրէ առնուլ ըզլար:
 Խակ ՚ի զալ թէ տուընջենի և վերըստին ծածկել անդրեն
 փայլակէ գունտ լուսալիր, զուր զանգիտես ՚ի տարափոյ.
 Րճմայրիս պարզ հիւսիսիւ ակնարկեսցես ճօճեալ ՚ի ճեմ:
 Լը հակիրճ, զինչ ածիցէ Վիշերավարն երեկորեայ,
 Հողմ ուստի վարեցէ զամպըս ջերին, զի գէճ հարաւ
 Կայ խորհի մշտայոյզ, լիցի գուշակ քեզ արեւակն,
 Հարեգակն ո՞ ժլարհեսցի խաբէութեան շրիւն եպեր.
 Վա սպառնալիս իսկ մօտալուտ լուռմուռ խաղմից առնէ ստէս աղբ,
 Վաւաղիր նենգ և թաքուն մարտից այտումն կուտակեալ:

480 Վոյն և Կայսերն ՚ի մահու յորդրմ ՚ի գութ հարեալ Հռովմայ

մացեալ՝ զճառագայթմն շուրջանակն ՚ի
 կողմանց ՚ի գուրս արձակիցէ, կամ լոյս
 սուռառուն տփգոյն իցէ, սպառնալք
 կարկաթի են: Չառառան դուստր ասէ ա-
 ռասպէն Տխտանայ և Երկրի, և կին Տե-
 թոնի որդոյ Ղառմեգոնի արքայի Տրովա-
 դայ: և այնքան սիրեալ զայր խոր, մինչ զի
 բժշկական արմատոց զօրութեամբ զանմա-
 հատան ծերութիւն նորա ՚ի մանկութիւն
 փոփոխել, ամենեկն իսկ անասական առ-
 նել ոչ կարացեալ:

463. Վնցանէ ՚ի նշանն որ երեկն յարե-
 գանին ՚ի մօտնել նորա. զի ՚ի պէսպէս
 գայնս երեկ և յայնժամ, և ըստ այնմ այլ
 և այլ ինչ նշանակէ:

471. Խակ թէ յերանելն և ՚ի մօտնելն
 լուսասպայծառ իցէ անիւ արեգական, ջե-
 րոյ և պարզոյ նշանք են՝ հանգերձ պար-
 զող հիւսիսիւ:

475. Չինչ արդեօք չարիս մեքենայիցէ
 Հարաւ՝ իրբն անձնաւոր դը:

478. Արեգակն և դմտալուտ գաղանի
 ալմուկս և զգաւաճանութիւնս և գուռ-
 նուլ և զաճել թաքուն պատերազմաց իսկ
 աղջ առնէ, ասէ, որով մուտս տայ բանին
 ՚ի գրուագ աղիտից անական պատերազ-
 մաց իւրեանց:

480. ՉՅուլիոս Կեսար, որպէս յայտ է,
 սպանին ՚ի տաճարին խորհրդոց, և ընդ
 ամն ողջոյն ընդ այն՝ ազատատեսիլ երեւ-

Րստուերածս արկեալ մըժին սքողեաց ըզդուխն սըրբափայլ,
 Լա անկաւ յամարիշտ դարս ահ խաւարին յախտեանց:
 Թէպէտ անդ ընդ այն աւուրս երկիր ինքնին և ծով ծաւալ,
 Ստորէր շունք և թռչունք իսկ չարաշուք՝ տային նըշան:
 Վանկցս անգամ զլշտնէ 'ի Արկիւպայց անդոց վիշապ
 Հարցացն 'ի պայթել տեսաք զեռեալ եռանդնապտոյտ,
 Բոցեղէն շունչնանունս և հրահոսան հողովեալ վէմն:
 Բնդ երկինս ողջոյն լուա Վերմանիա շախն զինուց,
 Լհաղաղորդ երբմամբ Մլայիք շարժեալ սասանեցան,
 Լա ըստեալ ընդ անխուլ անտառս հատեալ արեկ բարբառ,
 Լա երևոյժ կերպարանք մեռելատիւ ուրուականք
 Տեսեալ ընդ մուժ զիշերայնոց և, ուլ սոսկումն, երունք խօսեալ:
 Կան գետք ոսնակառեալք և պատառին յատակք 'ի վիշ,
 Տըրտում փըղոսկր 'ի մեհեանս արտօսը հոսէ, քիւրտն պըղինձք:
 Սողեղին յորձանք շըրջան առեալ պրտուտիւրով
 Բզպուրական հեղեղեաց գետոց արքայն Լըրիզանոս,
 Լա ընդ դաշտս աղեաղէնելով գոմս և անդեայս եհար աւար:

ցաւ արեգակն ըստ վիշայնոյ և Պլինիոսի և
 Պլուտարքոսայ: Չայս առ սգոյն սքողել
 ասէ զգլխին, պաշտօն իմն առնելոյ զսկ
 տաւրանոսի Ագոստոսայ՝ որ որդեգրեալն
 էր և ժառանգ կարգեալ Յուլիոսի և սպա
 զատեալ իսկ զինքնակալութիւն նորա:
 յոր մասս ամալարելտ ևս կոչէ զգարն, որ
 յայնպիսի ոճիր սպանութե յանգնեցաւ:

484. Վաշուէր շունք են չարագու
 շակն, որպէս և չարաշուք թռչունքն:
 Ազգայնոս աւանդէ զժամանակէն, թէ
 Ըունք առհասարակ ունային իբրև զգայ
 ւն, և Պլուտարքոս զմօնոց, թէ Հաւք
 անապատաւորք գային անկանէին 'ի հրա
 պարակն:

485. Եայտ ուրեմն է թէ զայն ամ երբեմն
 երբեմն բորբոքեալ և հուր շնեալ է հրա
 հոս լեռանն Եման 'ի Սիկիլիա, և ո՞ գլխէ
 անոր էր միգատարը Ծայրատութիւն արե
 գականն: Եւ լեռամբդ էր դարբնոց Ալ
 կուպայց պաշտօնեից Էպիտակայ 'ի դարբ
 նէլ Արամաղայ շանթս ըստ առասպե
 լն, զորս Վիդորոս նախին բնակէս ասէ
 Սիկիլիոյ, իսկ առասպելն՝ ուստերս Պի
 ռիգոնի և Անիխարիտայ, և բորբոք
 նեայս՝ զոր կիկլոփան նշանակէ 'ի յայն
 որպէս թէ մի և եւ թէ ան բոլորք 'ի Ծակ:

տուն ունել: Հալոցք նոցա են խառնէլք
 հրահոս լեռինն այնմիկ, յորմէ հոսէ գուն
 տըս կամ անիւս հրեղէն, և զնանձորն՝ որ
 է նիւժ հալածոց և շանթացեալ, և ապա
 կարծեացեալ 'ի քար վիմառտալ:

488. Բազում ուրբք պատմին զէնք և
 շաշկնք ընդ երկինս երեսաք և լեւել
 զեալք, և աստանոր 'ի Գերմանիա, զոր և
 Ազգայնոս յիշատակէ: Արծիւ ոմանց
 թէ հիւսիսայցն ասացեալ երկոյժ պատ
 ճառս իցէ տուեալ ոյսպիսի կարծեաց
 ցնորից: Չայս և որ զինդ գան անհաւատ
 պատմութիւնք՝ յիշատակեն և այլ մատե
 նագիրք ժամանակիցք կամ որ փորք մի
 կրտսեր ժամանակաւ, որպէս և զբարբա
 ուլոյ անամոց պայտս զրէ Ազգայնոս:
 Արջառ. ձայն մարդկեղէն արձակեաց, և
 մանուկ դեռածին խօսեցաւ: Զնոյն եր
 գէ զժամանակէն և Տիրուլլոս քերթող
 հասակիցք Ալբրիլեայ, Եղեր, Բ. Է.
 71-78:

489. Ալպիք կամ Ալպեայք, Ալ
 պեանք, են բարձրաբերձ լեռնք Եւրո
 պայ, որ զհիւսիսիւ Իտալիոյ ձգեալ ընդ
 արեւել և ընդ արեւմուտս:

494. Փղոսկր և պղինձ իմն պատկերս
 փղոսկրեայս և պղինձ:

- 'Եւ ե ոչ 'ի գութաբեր յայնժամ ընդերքս փորոտեաց
 Ծ ի՛նք ե նեարդք ըսպառնականք դադարեցին 'ի հըմայից,
 500 Կամ 'ի խոր քըրհորոց արեան վըտակք յորդ ապաժոյժ,
 Լա 'ի շինից՝ բարձր ունաճայն գիշերընթաց դայլոց հըոսակ,
 Լճըք այս խուռն հատան անկոն 'ի պարզ երկնից փայլատակունք,
 Կամ այսչափ ահեղ վարսամբ վառեալ 'ի բոց բորբոքեցան:
 Եւ ան որոյ սպառազէն զոյգ՝ հռովմեական կրկին ձակատ
 Փիլիսպէք տեսին միմեանց անդրէն ընդդէմ՝ դռնթեալ 'ի ուղմ.
 Աւ անդէպ թուեցեալ վերնոց՝ եթէ կըրկին մերով արեամբ
 Լայնալիւ դաշտք Հեմոսի ու Եմաթիա պարարտացին:
 'Եւ անիկ դայցէ ե ժամ՝ զի առ վայրօքն արդինադործ
 Օ երկիրն 'ի կորափիտ առնէն արօր ակօսաբէկ
 510 Աւաճահալ տէգ ե նիզակս 'ի բիրտ խոժոռ գացէ ժանդէն,
 Կամ թէ թափուր սաղաւարտս ընդ անարի բախեալ տըրմուխ
 Պակնուցու շիւմանց 'ի բիր ընդ ոսկրոտին սոսկալիլթխար:
 Եւ զիք հայրենաբունք ե Հռոմուլէ, ե Եստա մայր

498. Բայ ընդաճմայութեան օրինաց՝ եթէ պակաս գտանէր ինչ յընդերաց զօհից կամ այլ ընդ այլոց, չարի գուշակ էր. և այսպիսի ինչ երեւալ առանգէ յիկերմն առ նոյն ինքն իսկ Յուլիոսիս Կայսերք:

502. Ե՞րբ այսչափ փայլատակունք, աւել, անկան 'ի պարզ ե անամպ երկնից. զի 'ի պարզի որոտք ե փայլատակունք հրաշանչանք համարեալ էին, է որ 'ի բարի ե է որ 'ի չար. աստանօր ընդ այլ ապախտարս միաբանին 'ի չարի գուշակ: Ընդ այնչափ ասացեալ դիտաւորսդ Պլուտարքոս ե Սուեռոմիոս պատմին երեւալ ե զմեծ իմն ե զահագին ընդ աւուրս եօթն յետ մահուն Եուլիայ Կեսարու. և խաժամուսին հռովմայեցւոց հաւատաց թէ հոգի նորա իցէ երկնաբաղաբայի եղեալ:

504. Զհետ նախառացեալ հրաշքդ յարեալ առանին պատերազմն բրուտոսեանց. Զոյգ սպառազէն առե՛ր զայն նըշանակ, զի երկրքեան կողմանքն նոյնպէս հռովմայիցիք էին հաւատար զնուք ե զի նուարութեամբ: Իսկ կրկին ձակատս, աւել, տեսին Փիլիսպէք, ոչ մի և նոյն քաղաք, այլ կրկին: Ա՛ի 'ի Թեսալիա առ երկ Մակեդոնիայ Փիլիպպոպոլիս կամ Փիլիպպէք ասացեալ յանուն Փիլիպպոսի որդւոյ Դեմետրի, մերձ 'ի Փարսալ, ուր նախ Եուլիոս Կեսար յաղթեաց Պոմպէ.

եանց: Եւ միւս 'ի սահմանս Մակեդոնիոյ ե Թրակիոյ յանուն Փիլիպպեայ մակեդոնացւոյ՝ առ Հեմոս լեւամբ, ուր յետոյ ուրեմն հոգաւորանոս Ագոստոս վանեաց զԲրուտոս ե զԿասսիոս: Բայց Մակեդոնիա ընդարձակաբար առեալ առ հռովմայեցւոց տիրապետութեամբ՝ ձգէր երկայնէր 'ի Հեմոս լեւնէ մինչև 'ի Թեսալիա, որպէս և զգալի Հեմոս լեւին. և մահաւանդ քերթողք նոցա զամենայն երկիրն զայն կոչին Եմաթիա, որ մասն է Մակեդոնիոյ: Եւ տիրապէս ոչ թեսալեան Փիլիսպէք կամ Փարսալ ե ոչ Թրակեան Փիլիպպէք, Եմաթիա անկանին. սակայն ընդ արձակ առմամբ ե մահաւանդ քերթուղաբար երկողքին քաղաքդ ե ձակատքն երկողքեան ասին Եմաթիա և առ ստորոտովք Հեմոս լեւին: Այլ պակասն առ այստովք հաւանութիւնք յալլ ե այլ գրոց Եւրոպայ ե հռովմայեցւոց, զորովք զանց առնեմք:

510. Զգէնա իմա զհռովմայեցւոցն կոտորելոց 'ի անկան պատերազմն յեմաթեան դաշտս. զորոց ե զմեծամեծ ոսկերան, աւել, տեսեալ 'ի բրեւ գերեզմանաց՝ սոսկացի վանս ակայսձև մեծութեան նախին քաջայն մարտուցելոց ե անկեղոյ:

513. Հայրենաբուն գիք՝ են նախին

Որ զտոսկեանն Տիբերիս և զՀռոմական պահէս տաճարս,
 Ըստ զէթ պատանեկի ձեռն 'ի կործան տալ յախտեանս
 Ս'ի կայք ընդդէմ, շատ իսկ արդ լուծաք յարեան մեր ճապաղիս
 Բզլըբէժ խարդաւանաց լաւմեղոնեանն Տրովազայ,
 Ընդ երկնից արբուսիք ըզբեզ, Կեսար, խանդան 'ի մէջ,
 Լա ըղկէտ մըրցանակի փառաց մարդկան բարեն 'ի քեզ.
 520 Ուր իրաւն և անիրաւ զի արդ հարեալ կան վեր 'ի վայր,
 Ըստ մարտք ընդ տիեզերս, այսչափ անչափ եղեւանց դէմք,
 Ու շուք ինչ անկ արօրոյ, մերկ յեզոզաց խըրթնացեալ արտք,
 Լուսնաձև գերանդիք ձուլին 'ի սուր մարդախոշոյ.
 Պատերազմ աստի Լսիրատ՝ անտի շարժէ Վերմանիա,
 Իրերաց զըրժեալ դաշին զրացի քաղաքք 'ի զէն դիմեն,
 Լա ամկարիշտ մոլի Ըրէս ծագաց 'ի ծագս աշխարհի:
 Ի զըլտոց ասպարիսին իբրու հոսեալ քառաձիոց

բնիկ դիւցազունք երկրին աստուածա-
 րեալք, ընդ որս և Հռոմուլոս նահապետ
 ազգին Հռոմոնց և կանդնոց քաղաքին և
 աւերութեանն: Իսկ Վէտտա, և ըստ հել-
 լենացոց Լատիա կամ Հետիա, կրկին
 էր. մին մայր Առոնտի կամ Զրուանայ,
 որ և Կիւբէլէ, և նշանակէր դերկիր. իսկ
 միւսն՝ դուստր Առոնտի կամ Զրուանայ,
 և այն ինքն էր հօրն տարական՝ մեծաւ
 խնամով պաշտեցեալ առ Հռոմոն և 'ի
 կուսից սպասաւորեալ իբրեւ կոյս ոմն և
 սրբական զիւ: Բայց բազում ուրեք այլ
 ընդ այլոց առեալ գտանին:

514. Տիբերիս գետն Հռոմոյ տոս-
 կեան առի, զի 'ի կողմանց Տոսկոյ կամ
 Ետրուրիոյ յապենեան լերանց ելեալ, և
 զանուն իւր առեալ 'ի Տիբրիս արբայի Տոս-
 կիոյ, երմայ թափի 'ի ծովն տոսկեան
 կամ ետրուրական, բաժանելով զաշխարհ.
 Հնէ զայն 'ի Լատինն: Կոյն և Տիբերինոս՝
 յանուն արբայի ալբայեացոց որ 'ի նմա
 հեղձաւ:

515. Պատանոցն Հովասախանոսի Աւ-
 զոտեայ, որ իբրեւ քան և եօթն ամաց է-
 թիտասարդն էր, և գրեթէ զինքնակալու-
 թիւնն ունէր յետ սուսերահարն լինելոյ
 Յուլիոսի Կայսեր՝ Յուլիոս Կայսր Նոկ-
 սաւիանոս անուն առեալ և ինքն, կտակոս
 որդեգրեալ 'ի նման և Ժառանգ կար-
 դեալ:

517. Լուոմեղոն կամ Լուոմեդ արբայ
 Տրովազայ, հայր Պրիամու, զոկեաց զՊի-

սիդոն և զԱպոլոն դիւ 'ի սակ արեւալ
 վարձուց շինութեան պարսպի քաղաքին:
 Ազա սրածութեամբ և հեղեղք պատ-
 ժեալ, պարտ բաշխի էտ ըստ պատգամաց
 զոռոստի իւր Հէսիոնէ ծովական նահապի-
 յորմէ Հերակլի ազատաւ զնա, գրծեաց
 և նմա Լուոմեղոն և շէտ զնոստացեալ
 դիւցազաքմ երկխոսն: Ընդ այս ուխտա-
 զանցութիւնս ցտեան բազումք յաս-
 տուածոց և ոխս պահեցին ընդ արովա-
 դացիան, յորոց էր և Էնիաս նահապետն
 Հռոմոյեացոց, վասն որոյ և սոցա ևս հա-
 մարեկին մեղանքն: Ըստ ևս Լուոմեղոնեան
 կամ Լուոմեղեան խարդաւանքն:

518. Երկինք կամին հանել զքեզ 'ի
 մէջ՝ յաստուածութիւն վերառեալ, և
 չհաճին ինդրել քեզ զմարդկային փառս,
 յորում արդարութիւն և անիրաւութիւն
 ազնկեալ կան, և զմեզ յերկրայս արկա-
 նեն՝ թէ գուցէ դու ինքնին տաղկայեցս
 'ի սոցանէ, և երկնից խնայեալ զքեզ յայս
 քան սպականութենէ՝ յաբխակիցեն
 յաշխարհէ աստի շար: Անխարէ 'ի հան-
 դերանս ակամական պատերազմին Հոկ-
 սաւիանու ընդ Անտոնիոս յարեւելոց և
 յարեւմտի՝ զոր Եփրատ և Գերմանիա
 յայտ առնեն, որպէս և զին 'ի կախս նո-
 լին իսկ Լատինոյ քաղաք ընդ քաղաքի. ո-
 ռով Արեւս աստուածն մարտի ընդ ամենայն
 երեսս երկրի երեւել մոլեալ:

527. Անանիէի կործանական գնացից
 պետութեանն և Ժամանակին օրինակ առ-

Սըրաթիչ ասպատակէն , և կառավար զուր կոծեալ սանձ
 ։ չափըշտակի երկվարօքն , երեսանայ անկուշէն կառք ։

նու զասկերսան արդաւան քառաւի կա
 ապ ՚ի ձիարձակարանին , որոց միանգամ
 արացեալ ՚ի թողարանէն՝ ոչ ևս այնուհե
 սև գոյ հնար ընկրկել զնոսա . նա և կա

աւարն ինքնին ՚ի գլխովին վարի ընդ նո
 սա : Որով մեղմով իմն մարգաշաճեւով
 արդարացուցանել թուի զհոկաւախանոս
 իբրև ակամայ և բռնի ձգեալ ՚ի մարտն ։

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

ԿՈՄՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՏԱՆԻ

Ն Ա Խ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ւ Ւ Ն

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՈՑ

ՅԱՅՏ արարեալ զառաջարկութիւն իրացն , որ այն ինքն է տնկադործութիւն առհասարակ , և առանձինն այդեաց և ձիթե-
նեաց , և կարդացեալ յօգնութիւն զԱպանդարամետ դիս որթոյ՝
գլխաւորագունին ՚ի տունկս մշակելիս , անցանէ ՚ի ճառս երկրորդի
գրոցս , որ յեօթն գլուխս հատանին :

Ա . Լ՛մենայն ազգի ազգի օրինակք տնկադործութեան , որ ՚ի
բնութենէ և յարուեստէ :

Բ . Օ՛րանազան տեսակք ծառոց , և իւրաքանչիւր ազգի դարման՝
որոց ինքնեկ ՚ի բնէ և որոց ձեռատունկ :

Գ . Օ՛տեղեաց իւրաքանչիւր՝ յորս ծառք բարդաւաճին այր քան
զընկեր . յորում և գովեստ իտալական աշխարհին :

Դ . Լ՛րուեստ ընտրելոյ զբնութիւն անձնիւր հողոյ , և զիւրա-
քանչիւր զպէտան :

Ե . Ս՛շակութիւն որթոյ . յորում և յաղագս ժամանակին դար-
նայնոյ և զսպանդարամետական խաղուց :

Զ . Ս՛շակութիւն ձիթեւոյ և այլոց ինչ ծառոց , հանգերձ նո-
ցին օգտակարութեամբ :

Է . Ս՛երջաբան ՚ի զրուատ երջանկութեան շինական կենաց :

ՊՈՅԼԻՈՍԻ

ՊԻՐԳԻԼԵՅ ՄԵՐՈՂՆԻ

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՍԽՉԵՒ ցատտ անդոցն վար և երկնաճեմ արփից կաճառք .
Ընդ ըզքեզ, Սպանդարամետ, և զԹաւաթուփս անտառախիտ
Եւ զմեղմարոյս ձիթէնոյն զարմ և զաւակ երգեմ ընդ քեզ,
Ըսրը, ու Տրնծանեան հայր, աստ ամենայն շնորհիւ քով լի,
Ուռաւէտ քեզ աշնայնով ծանրաբեռնի ծաղկէն մարմանդք,
Եւ եռան պղեկութք 'ի փրփրադէզ տաշտըս զեղուն,
Ըսրը, ու Տրնծանեան հայր, ըզմոյկարդ հան արի եկ ծն,
Եւ ընդ իս 'ի նոր զինի ներկեա զսրբունսրդ բոկանիս :

Տընկոց խկըզանէ կարգի սերունդ է այլաբուն .

10. Բանդի կէսք անբըռնաղբօս 'ի մարդկանէ գոլ ինքնաբոյս

2. Սպանդարամետաւ խնս զորթ և զգի-
նի, որոց զիք՝ այն էին, զոր և փոքր միւրջ-
կնի հնծանեան հայր կոչէ, զի հնծանայ
իշխեցօղ էր և նորք ցնծայր :

3. Մեղմարոյս ասէ զձիթէնի, զի յամր
աճէլ անկոյղ յայտնի է ամենեցուն՝ եթէ
սերմանեացի հատ նորա . և 'ի յամր աճե-
լոյ անտի ունի և զերկարակեցութիւնն :

4. Ըսր մատր, հաս յօղնութիւն
այր՝ ուր ամենայն պարգևք քո զեղուն,
և աշնայն ուռնութք և պողովք քեզ ծաղկէ
երկր զուարճայեալ : Եւ զինդրեալ օգ-

նականութիւնն գեղեցիկ այլաբանէ 'ի հըն-
ծանահար ընդ իւր լինել, որ զայդէ գոր-
ծութիւն նուագելով և զգինեացն յօրի-
նուած պատրաստէ :

10. Դառոց կէսք ինքնեկ են առանց 'ի
մարդկանէ սերմանեցոյ . և ոմանք սերմամբ
արկելով 'ի խնամոց մարդկան : Ըսս է ա-
ռացեալն, և ոչ թէ զի կէսք սերմն ունի-
ցին և այլք անսերմն իցեն : Բայց սերմն
առ վիրդիւնայ և առ այլս ևս նշանակէ
ուրեք և զածս և զառաւիթս և զարմատս
խկ :

- Օգտաւորայտ ծածկէն ըսի՛ր և զգալարուն վըտականին .
 Որպիտի դողտրիկ մոշի և ցարասին գիրզ և փափուկ ,
 Կաղաման և ուռեւտան լընակապոյտ սաղարթացեալ ,
 Խակ ոմանք յառնէն կանգնին 'ի սերմանէն արկանելոյ ,
 Օերդ երկնուղեշ շագանակ , և 'ի մայրիս յաղթ վարսաւոր
 Տերեւեան Լըամաղպայ շոճ և կաղնիք հեղին դաբիր :
 Լալը շուրջ յարմատոյն թանձրամայրի բրխէն անտառք ,
 Լընձնեաց պէս և բայից , և պառնասեան սարդէնւոյն ճէտ
 Օարգանայ մանուկ 'ի մօրն հովանի մեծ լայնածաւալ :
 20 Օպդ օրէնս ետ նախ բնութիւն , ու 'ի դոյն պըրաքը ազգի ազգի
 Լա թուփք և դիցանուէր դալարանան թաւուտ մայրիք :
 Լին և այլք՝ ոյց պէտք ինքնին հնարաւորեալ եկաց ճարտար .
 Լճս հատեալ մին շառաւիղս 'ի նորատունկ մարցնն մարմնոց
 Լատ յաւանդ 'ի ծոց հողոյն , միւսն արմ և տակ ընդ ունջ վարէ ,
 Լառասայր ճեղքեալ հեծան և սըլաքեալ ցից հաստաբուն ,
 'ի ծառոց կէսք կըքելոյ բարունակացն աղեղնաձև
 Լա կենդանւոյն 'ի բնիկ երկրին ակն ունին տունկ տաշտաթաղ .
 Լալք արմանց են անկարօտ , և ոչ յօտեալ ոք երկմըտէ
 Լզգիտակն ամբարձուղեշ մատուցանել անդրէն 'ի հող :
 30 Լա յոտաբանց կոճոպեալ կոճեղս արմատքն ձիթենի ,
 Օարմանք նորաբան , 'ի չոր փայտէն առին շաքէլ :
 Տեսանեմք և յայլ ըստեպ զայլոյ շըրջեալ ճիւղս անլըթար .
 Օի տանձի փոխաբուսեալ՝ խրնձոր անբուն բերէ պատուաստ ,

16. Հոճի ծառ կաղնաբեր՝ Լըամաղ-
 պայ ասի , զի առատ էր 'ի գողոյնեան ան-
 տառին նմա նուիրելոյ . որպէս և կաղնիք
 նոյն անտառին , որ անուանի պատգամա-
 տեղին էր հեղինացեոց :

17. Զայլոց արմատս անկելով 'ի գե-
 տին՝ ելեալ ծառանան , զոր օրինակ կընձ
 նիք , կեռասնիք և դափնիք , որ պառնա-
 սեան ասին , զի բազում էին 'ի Պառնասոս
 լեւին փոփկս գաւառի Լաբոյիոյ , կամ զի
 նուիրական էր Լալոյնի՝ որում սրբեալ
 էր և լեառն ինքնին Պառնասոս :

20. Լա յգրիկ են բնական օրինակք աճ-
 ման անկոյ . բայց են և այլք զորս պէտքն
 արուեստիս հանձարելոյն : Զի ոմն օծս
 կամ շառաւիղս հատեալ արմատովն արն-
 կէ , և այլ ոք զձող ընդն ձեգքեալ կամ
 սրեալ յերկիր հարստե արմամբն :

26. Լալք տաշտաթաղ լինելոյ կար-
 տին՝ շըրքէ զճիւղսն և կենդանւոյն առանց
 հատանելոյ թաղել անդէն 'ի հողի խորում
 յորում և մայրն է : Եւ այս առաւել օր-
 թոյ յատուկ է :

28. Լալք չկարօտին բնաւ արմատոց .
 զի հատեալ զճաղկս կամ զգիտակս ծա-
 ռոյն անկէն 'ի հող և արմատանայ : Եւ
 առանիկ և կոճիկ խիկ ձիթենւոյ քտեալ
 յոտոց և յարմատոց և ծայրակտուր ե-
 դեալ , և անկեալ այնպէս , արձակէ ար-
 մատս 'ի չոր կարծեալ՝ այնինքն 'ի հա-
 տեալ անկեալ փայտէ անտի :

32. Իմա պատուաստելով որով տան
 ձին խնձոր բերէ , և գալարս կամ հոյն
 կոպձուտ և բարուտ փան կարծ դկորիզն
 ունելոյ և յառապար տեղիս բուսանելոյ
 աղնուականացեալ բերէ սաղոր :

Լա զաւարս ապառաժուտ 'ի կարմրորակ շինի շըլոր :

Լա զեկայք զազգի ազգի անձնիւր դարմանս, ո՛վ երկրագործք,
Ուսարուք և զգաժան բերս ամիքեցէք յանձանձեղով :

Ս'ի գերեւ կացցեն գետինք, անկ է յ'սամար արկանել ուռ :

Լա ըզմեծն Տաբուռնոն ձիթաստանեօք պըճնազարդել :

Հաս և դու՛ զոյգ ընթացիր 'ի միջամուխ յայս ասպարէզ,
40 Ո՛վ պարծանք, ո՛վ համբաւոյս մեր բաժին մեծ արժանաւիաւ,

Ս'եկենաս, և թուցեալ տուր զառաքատող 'ի ծով անդր :

Ինձ 'ի տաղս իմ ոչ է կամ բովանդակել զամենայն, ո՛չ,

Թ' և գոյր յիս հարիւր բերան՝ լեզու հարիւր ձայն երկաթի :

Հասիր ծն և մօտ քերեաց՝ երկիր առ ձեռն՝ առ ծովափամբք :

Ու ես ըզբեզ աստանօր երգապաճոյճ առասպելեօք

Ու՛ր 'ի հիւս մանուածապատ յերկար նուագօք կալայց առ դուրս :

Որ կանգնին կան ինքնօրէն 'ի քաղցրասիւք արեւ լուսոյս,

Ընծընունդ ասպարէն՝ սակայն հըզօր յառնեն ուսմեթ,

Օ՛ր արտարակք տարրին 'ի հողն . այլ և զսոին թէ պատուաստէ :

50 Կամ 'ի նոր տեղափոխեալ դք արկանէ բրածոյ խոռոչ,

Ս'երկանան զհողին վայրագ, և անձանձըլթ հողով ինամոյ

Հոր արուեստ և կոչեցես՝ գայցեն ըզհետ փոյթ անվէհեր :

Ընայն՝ և որ 'ի խոր ստեղնին արմանց ամուլ և ստերջ՝

Ընկցեն, եթէ՛ նդ արձակ անդոց երես ջոկին 'ի կարդ :

Լա զմօրն ելեալ ջով առեալ՝ Թանձրախիտ ոստք ածեն ծըմակ,

37. Խամար լեռան էր այգեւէտ 'ի ծո. վեղերս թրակիոյ. Տաբուռնոն կամ Տաբուռնոս՝ լեռան կամայանիոյ 'ի սահմանս տանիկացեոց՝ ձիթենեօք նշանաւոր : Կամի ասել հասարակաբար զոր և է լեռան, և զայլ ամենայն վայրս ըստ իւրաքանչիւր յարմարութեան մշակել, և մի բնաւ տեղի ինչ գատարի թողուլ :

39. Եկտ յորգորելոյ զմեկան 'ի գործ ժրութեան՝ հրաւեր կարգայ այժմ՝ աստանօր առ Մեկենաս ընդ իւր հատանել անցանել զայս ևս ասպարէզ, զայս ծով անգորր : Բայց ոչ 'ի խորս միտմ, ասէ, և ոչ զբովանդակն ասեմ. այլ զգլխաւոր մասունն միայն, և զայն 'ի հարեանցի եթէ, որչափ քերթութեան 'ի դէպ, այս է ասելն մօտ քերեւ առ ծովափամբք՝ զցամաքն հուպ առ ձեռն ունելով : Նա և ոչ առասպելեօք և ոչ յերկար կանխաբանու-

թեամբք յամեցուցից զբեզ աստանօր առ դուրս կալեալ. այլ ահա աստէն և աստ միտմ 'ի ճառաս :

43. Ընդակից կան 'ի հողն արտարակք, բնական ոյժ և զօրութիւն սեփական և կարեւոր յաճումն անկող, որով ինքնեկէն վայրենիք հըզերդապէս ջովացեալ հաստահարուստ կանգնին : Եւ թէպէտ անպտուղք իցեն, բայց պատուաստելով 'ի նոսա զլաւն կամ յայլ գուրս փոխադրելով եթէ՝ զվայրենութիւնն մերկանան . և յոր պէտս և մշակեցես, հպատակեն և յաւըղեցին :

53. Նշոյապէս բնասանն 'ի վայրենութենէն և շառաւիղք բուսեալք զարմատովք ծառոց, եթէ՛ 'ի գալտ արձակ և յարե փոխեցին. զի անդ ընդ պատերաւ մօրն 'ի ծմակի ոչ բարդաւաճեն, և անպտուղ մնան :

- Լ, ի զարգուն հասակին զունդն անձիտեալ և զինք խամրեն :
 Խակ այն՝ որ ի սերմանց արեանելոյ համբառնայ ծառ ,
 Համով զայ յերեկածին որդիս որդւոց աալ հովանի ,
 Լ, բերողն մոռացեալ զառաջին հիւթսն խորթանան ,
 60 Լ, բերէ որթատունկ մրգուղ որկոյզ հաւուց ապուռ :
 Սաւասիկ ամենեքին պահանջեն քիրտն երկասեր ,
 Իշնառք յակօս դաս խնդրեն և նրւաճուրդ յոգնալատտակ :
 Լ, յարմանց են ձիթենիք քաջադէպ , որթ ի տաշտաթաղ ,
 Սըրտենիք պափոտեան ի ստուարաբուն շէտեալ կրտօն .
 Կարծրատորր արքայկաղնիք սերին ստեղամբ և հացին մեծ
 Լ, հերակլեան պըսակին հովանաւոր ծառ վարսագեղ ,
 Լ, կաղնիք՝ քաւնեան հօր ուարմաւենի բարձրահասակ .
 Նոյնանի և եղևին ճակատադրեալ ծովուց ի վտանգս :
 Խակ ի խոշոր մաթղենի պատկին կեայ տոհմ ընգուղաբեր ,
 70 Լ, սօսոյք անգաւակք բարձեալ բերին առոյգ խնձորս ,
 Կասկենիք՝ փիճիս , ազատ հացին տանձույ սպիտակ ծաղկամբ

57. Կամ ըստ զկապց անկեալ սերմն ,
 կամ մակի սերմանեալ երկրքին ևս յամբ
 աճեն . և պողոցն փոխեալ յառաջին ըն-
 տանի բնութենէն , օրինակ իմն՝ որթն բե-
 րէ զածած և ծմրեալ խաղողս , ոչ յայլ
 ինչ պիտանացու՝ քան թէ յաւար լինել
 թռչնոց : Վասն որոյ զամենեւին խնամով
 մշակելի է , յայլ դուրս գասելի , և բա-
 զուս՝ բրտամբ ի վայրենութենէն նուա-
 ձեկն :

63. Զխրաբանիքը ծառոյ զոճ սերն
 դեանն առ ըստ նախ կարգելոյն : Զիթե-
 նիք յարմանց կամ ի կոճեղէ և ի մեծա-
 մեծ ոստոց յառաջ գան՝ անկելով յերկիր
 որթք առաւտածովս . մուրան պափոտեան ,
 այսինքն նուիրեալ Աստղեան (տ՝ 31) որ
 ի Պափոս կիտրացոյ աւազամեծար պա-
 տուեալ , ի ստուար բնոյ կամ յոստոյ ձո-
 զածն մեծելոյ յերկիր : Իսկ շառաւիղք ա-
 ձնն արքայկաղնին , հացին , կաղամախին՝
 Հերակլի նուիրեալ և նմին պսակ և զեալ ,
 կաղնիք՝ քաւնեան կամ գոյումեան Արա-
 անգայ նուիրակալ , արմատնին , և զե-
 նափայտն կարգեալ ի լինել նաւ և վտան-
 գել ի ծովս :

65. Արքայկաղնի իմն զայն ալիք կալ-
 նոյ , որ ոչ բաղուսա վայրի կաղնիս ապ ,
 այլ կաղնի բարի ի կերակուր իբրև ար-
 քայալայէ . Զայս երաշխաւորեացէ Խի-

առակն Միխիթարայ Գոռի :

69. Եւ ոմանք պատուաւասի են ընդու-
 նակք . մաթղենին՝ ընդուղոյ , սօսին՝ խն-
 ձորոյ , կասկենին՝ փիճույ , ազատ հացին՝
 որ և քարհացի ափ առ երկրագործս մեր ,
 այսինքն՝ վայրի հացին՝ տանձի , և նշգարին
 կամ կնձին՝ վայրի կաղնոյ , որ է բաղուս
 Զարակ խոզից : Զմաթղենին , այն ինքն և
 թուփն որ բերէ մաթուղ հօճա՝ էէէէ , ըն-
 գուղաբեր եղեալ առ խաթին հասարակ
 անուամբ՝ որ նշանակէ ընդոյղ , կաղնի ,
 նուշ և խոզակ չոճույ կամ թեղօղի , են :

71. Խորհեցեալ ոմանք ի մեկնաց , թէ
 անտեղի է զանարգ ծառն փիճի պատուա-
 տել ի կասկենին՝ զի կասկենին փիճի բե-
 րիցէ , զհայցականն բնագրին sagos հակա-
 ոսկ ամենայն գրչագրաց փոխեցին յուղ-
 դակն sagus , որով խնայել փիճին կառ-
 կենույ սպիտակ ծաղկամբն ձիւնացաւ , որ
 պէս քարհացին տանձույ : Բեպէտ և յայս
 միտս իսկ կալով չկայր ինչ հարկ փոխել
 զվարան ընթերցուածն ամենայն գրչա-
 գրաց , այլ մարթ էր թողուլ իբրև սց յանդիւ-
 ուրդական , որպէս սովոր է ուրեք ուրեք
 առնել հաւովեականն ընդու մանաւանդ
 ի հելլենական ձայնս , յորոց մէ է և փոջօճ
 և ըստ գորչացոյ փոջօճ , և վիրգիլ ինքնին
 վարի այլ ևս ուրեք ի բերթուածի աստ
 նոյնալիս յանդիւ . իայց սակայն և զայն

Չիւնացաւ, և խողերամ ընդ նըշդարեօք եբեկ բալուտ:

Եւ ոչ մի ակն արկանել է և պատուաստ 'ի ծառատունկ:

Օ 'ի ուստի զբարակ մըղանսն հերձեալ պըտկանց 'ի զուրս ցըցուեալ

Ըրձակին 'ի կեղևոյն՝ անդ 'ի ծընկին խինձ առնի նեղ,

Ընդր յօտարածին ծառոյն ընձիւղ յեռեալ 'ի ներքս

Եւ 'ի տամուկ թաղանթին ուսուցանեն բարդաւաճել:

Կամ դարձեալ ողորկ մայրանք ճեղքին ու 'ի սիրտ խոր ճանապարհ

Սեպիւք պատառեալ՝ մերձ՝ երիթ ուռ բերրի վարի:

80 Եւ ոչ հարուստ ինչ ժամանակ՝ և ահա ծառ քաջաբուն

Կանգնեցաւ մինչև յերկին ոստս ամբարձեալ զըւարձալից,

Եւ զարմանայ սաղարթս 'ի նոր և ընդ ոչ իւր երախայրիս:

Թող զայդ, այլ և հըզօր ճըշդաբք ոչ ազդ են հոմասեր,

Ոչ ուռի և ոչ ներգին՝ ոչ իսկ նոճեալն իղայադարմ,

Եւ ոչ պարարտ ձիթ ենիք նոյնադիմի դան 'ի ծընունդ՝

Բոլորչին՝ բարաբենին և դառնահատ ճընեալն 'ի ձեթ,

ևս պարտ էր զմտաւ ածել, թէ ծառիկք շաղանակէ չեն սպիտակ իբրև զտանձույ, այլ գեղնաշորթ, որով ոչ յոյժ 'ի դեպ 'ի մի լծորդէին ընդ միմեանս: Թող զայդ, և ըստ չափոյ ոսկոյն հարկ լինի զսուղ վանկն ուղղականին օտ կամ օտ աղատորէն բունադատութեամբ ձգտեալ երկարել հատածին: Եզա լուսադոյն էր պահել զհարազատ ընթերցումսն հայրցական, և ոչինչ անպատահ համարել զփիլճոյն պատուաստ 'ի կտակներն, 'ի Պիլնիոսէ ուսեալ՝ զի հոռութեանցիք ոչ առ առաւել պատուականս ինչ ունէին զազանակ քան զպտուղ փիճուց, որով կերակրէին իսկ առաջին մարդիկն: Զի ահա Պիլնիոս զարմացեալ կայ, թէ առ ինչ բնութիւնն այնքան խնաւով փշաղեն պատրաստեալ է զդուզմաքեայ միդն շաղանակ: Եւ այլուր դարձեալ զնոսրակ փիճուցի քաղցրաճաշակս տակ, և զքիւղայնն այնու կերակրեալ երբեմն 'ի բազմաժամանակեայ սաշարման: Զարդոյ էր և փայտ նորա 'ի սպասս պաշտաման չառմոց, մինչ զի և զգոհանոցս անգամ դիւր 'ի նմանէ կաղնին, և զպտուղ նորա առնուէն 'ի պէտս դեղց բժշկականութեան:

73. Օրինակ պատուաստելոյ ոչ նոյն և մի է, այլ զանազան, յորոց զերկուս եւեթ յիշատակէ. մի՝ ակն կամ պտուկ և բող

բոջ արկանել, և միւս՝ բուն յատուկ պատուաստ:

74. Եկն արկանել է, յորժամ զմիզն տեղւոյ բողբոջանց բացեալ, ծակ կամ խոց գործի անդ. և հանեալ անոր զպըտուկն կեղևոյն հանդերձ, 'ի տեղի նորա արկանի 'ի ներքս ակն կամ պտուկ այլ խառնել և միանալ ընդ բնիկ կեղևոյն:

78. Իսկ յատուկ պատուաստն լինի ճեղքելով զարմն ողորկ՝ ուր չգտնէ ինչ ծուր կամ ծնկակայ վարակ, և 'ի ներքս վարելով 'ի սիրտ ծառոյն մի կամ յորով մերձս կամ շառաւիղս:

81. Սոստ զուարճալցոս ասէ վասն նորոյ քաջաբերութեանն:

84. Եւերգին մերժ առեալ է իբր խոտ վայրէ Խորթեւի անասնոց, մերժ իբրև ճախնային յաղդէ անտի որ հարմեմատ կամ կոկոռն կոչին: Իսկ աստանոր աղդ ծառոյ է և քաղցրապտուղ. 'ի պէտս հացի և գինւոյ առեալ առ Խորթիկացն, յորմէ և ներդիւմակերքն կամ լոսոտակերք կոչեցան առ Հոմերոսի: Իզա լեւառն կրկին է. մի 'ի Փախլիա, և միւս 'ի Արեւեկղոցն՝ ուր ինքնեկք են նոճիք, որոց և բնիկ դաւառ ասէ զնա Պիլնիոս:

86. Գանձամար տեսակայ ձիթենւոյ է, ինչ եւեթ թուէ զբողբոջակն, և զերկայնաձնս 'ի նմանութիւն բարբոբոյ կամ կիզի:

Ու խընձորք և դարաստանք ալկինոյեան միաճետիք

Եւ ոչ տանձք ասորնեայք, կրոստումայինք և բըռնալիք:

Ու նոյն այգեկուծք 'ի տունկրս մեր կախեալ ճոճին

90 Օր և Լ էսբոսըն ժողովէ 'ի մեծիմնեան աղուրեաց.

Լն թասուն այգեստանիք, են և սալիտակ մարէտլտեանք,

Սայք յերկիր արգաւանդ՝ նոքա 'ի դէպ յանսարսհող.

Եւ փսիթեանն 'ի չամէեղէն պիտանեգոյն, և նուրբ լազունն

Որ ապա դեղէն զոտս, և ըզլեզու կապեալ կարկէ.

Օխրանիք, վաղաճասուկք, և յոր նըւագ ըզբեզ երգեմ

Ու ռետեանդ, այլ մի զու մի գեր զփալեռնեան խրոխտար մառանս:

Լն և ործք ամինեցիք՝ տոկուն գինիք երկարատեք,

Ոյց 'ի շուք յառնէ Տմոլոս և Փանէոսըն թագաւոր.

Եւ կըրսերն արգենի՝ ում չեւանէ որ ախոյեան

ընտիրս 'ի կերակուր, և զերրորդ ազգ՝ որ մինչդեռ տակաւին կանաչն են և խակ և դառնահիւծ՝ բազեալ ճնշին:

87. Ալկինոյոս եր արբայ փեակեցուց, որոյ էին պարտեզք ծառոց պողաբերաց երգեալք 'ի չամբուն յՈղիտակին:

88. Ասորի տանձք էին թխտիպք, առէին և տարեւտեանք՝ յԱտորոց 'ի Տաւրենտոն փոխադրեալք: Արոստումայինք 'ի Արոստում աւանէ Տասկիոյ կողին, և էին կարմիրակ: Իսկ բռնալիւր անուանեին հաօվմայեցիք զազգ ինչ ստուար և թանձրաձև տանձի, որ մեծութեամբն ընդ ըզբուն մարդոյ:

89. Տունկս իմա կամ զնոյն ինքն զոր. թըս, կամ զինձնիս՝ զորովք պատին ործք յառալիս: Եւ այգեկուծս իմացիս զբեր ործոյն զկաղղոյ:

90. Լ էսբոս կղզի է եդէական ծովուն, և 'ի նմա էր քաղաք Մեծիմնա կամ Մեծիմնէ: Գինի լեռեան կամ մեծիմնեան յոյժ հռչակեալ է առ հինս:

91. Թասոս կղզի է նոյնպէս յեգեան ծովուն, համբաւեալ յոյժ այգեք և զինեալ: Մարեպոտեան իմանն բաղուսք 'ի մերակայ տեղաց Մարեպոտիս ծովակի եփպոտական ալեարհին, մօտ յԱլէքսանդրիս: Զի են և այլ տեղիք համանուանք:

93. Փսիթեան ործ ուստի ունիցի դանունդ՝ անյայտ է բայց յարմար դասի 'ի գինի չամէեղէն, այսինքն որ լինիցի 'ի խաղողոյ չամացելոյ յարկէ յաջաւոր անդ, կամ առ հրով: Իսկ լազունն՝ 'ի նապաստակի գունդն առեալ զանունն, բարկ և ազգու գինոյ տուող, որ ապա իբրեւ ըմ

պիցի՝ զեղևէ զոտս սխալակաց և տունէ զանդալել և համբանալ:

96. Ռետեան 'ի Ռեաիա գաւառէ Իտալիոյ, որ յեւ տաճմանաց ռետեան և արիդեւտեան Ալպեանց. որ թէպէտ և յարգի եր յոյժ առ բաղուն, բայց փալեռնեան գինւոյն հաւասարել ոչ ունէր, որ եւանէր 'ի փալեռնոս լեռնէ Ամալաւնիոյ:

97. Ալմինեցի ործք են հնագոյնքն յԻտալիա և կանխածանթք ամենեցուն, յաւմենեցոց 'ի Թեսալիոյ ժողովրդոց տաւրեալք անգր, և 'ի փալեռնեան դաշտս և յամենայն կողմանս սփռեալք զորոց զգինեացն մանաւանդ զերկարատեւութիւնն, կամ ըստ ոմանց զթանձրութիւնն և զծանրութիւնն, գովէ Վիրգիլիոս, մինչև 'ի պատիւ նոցա տայ յառնել յոտն կալ Տմոլոսի (ա. 39), և Փանէոսի՝ որ և լեռուն սարաւանդեալ 'ի ծով կամ հրուանդան Գիոս կղզոյ եդէական ծովուն, որոց և համբաւաւոր էին գինիքն: Լեռինքն փոխանակ այգեաց և գինեաց եդեալ են: Օրինակք ինչ ընթեռնուն քալէնն, և ըստ այնմ իմանն յայնժամ մեկնիցք ոմանք և զփունս քալէնն, և գինիք, սսեն, լուէլայն նշանակին հէլլենաբան զեղևմաք ընդ արական ամականդքն:

99. Արգենի կամ արգիացի՝ յԱրգոս քաղաքն Պելոպոնեսոյ տապեալ, որպէս հաւանելի թուի, որոյ կրկին տեսաք էին, մեծ և փոքր, և փոքրն բան զմեծն պատուական, որում և չհաւասարել որ այլ ըստ առատութեան և ըստ երկարատեւութեան:

100 Այ՛ն ի ծաւալ ծորանաց և ոչ ամաց ՚ի մըրցանակ,
 Այ՛ն էս ՚ի քէն, դից ընտրական և ՚ի սեղանս աղանդեաց,
 Հոռոպայնդ, արարից զանց, ուայլեորուկդ ողկուզաւէտ,
 Ըսլ խուռն աղգաց չիք և անուանց ՚ի չափ հանդէս համարոյ.
 Եւ զի փոյթ է զնոսին ՚ի սակ հաշուի արկանել աստ.
 Օ որ թէ որ գիտել կամի, նոյն խընդորեսցէ ՚ի միտ առնուլ
 Օ Տղմայոյդ աւազակոյտն ՚ի լիբական դաշտ անկայուն,
 Կամ թէ գնաւուք բըռնաշունչ մինչ արեւելք խոյանայցէ,
 Ղանաւել քանի յափուռն՝ յոնիական դիմեն կոհակք:

Բայց և ոչ կողմանք համայն դիտեն բերել զամենայն ինչ.
 110 Ը գետովք ուռիք բըխեն, ըզլուաւէտ խաղիւք բարտիք,
 Եւ ամուլ վայրի հացութք ՚ի լեռնավայրս առապարին.
 Նոյնգեղք՝ ծաղկաւէտ զըւարճանան մուրտաստանօք,
 Ըսգի զըւրոյ սիրէ մարմանդ և ցիրդ ըզցուրտ և զհլսիսի,
 Բարձ ծն ակն ՚ի ծագս երկրի զոր ընթադրեն վերջին մըշակք,
 Ի Գեղնսն նըկարէս, յառաւօտին տունս Ըրուայկաց.
 Ըհենեցան տընկոց դաւառք, Հընդիկք լոկ տան արջն ոսնիազ

102. Հոռոպցի գինին պաշտէր յերկ.
 Բորդ սեղանս, և զայն յայնժամ նուէր
 հեղուն՝ որպէս սովոր էին՝ ՚ի պատիւ գից:
 Եւ աւերուին կամ Ժոխուր՝ խաղող էր
 ողկուզաւէտ և մեծահատ իրեն զպոկունս
 ստեանց կոպու:

105. Ի Բր ասուել, կէս օրինակք ունին
 Բանիւ ծաւել կամ՝ Ի Բու յգել:

106. Լիբիա առ հինսն բազում անգամ
 փոխանակ բարձր Ափրիկէի առեալ է. բայց
 տիրապէս մասն է նորին՝ յինքն բովանդա-
 կեալ զծովն միջերկրական, զեգիպտոս,
 զաշխարհն Տրապոլսի կամ Տրիպոլի և
 զԵթովպիա: Վասն որոյ աստ անկայուն
 դաշտ Լիբիոյ լճէ զասպիւր ծովք ունի
 նշանակել և թէ զանապատս Լիբիոյ յորս
 յերկրսին իսկ յողգողեալ տարուբերին
 աւազք ՚ի հորմոց:

108. Յոնիական ծով է որ կայ ՚ի մեջ
 յունաստանի և Սիկիլիոյ: Եւ զի հարաւա
 կողմանք խտովոյ և մեծ յունաստան կո-
 չէին առ վազն ազգաց ՚ի հունսն, յայս
 սակս թուի և զծովն պարագրեալ Յու-
 նովք աստի և անտի անուանել նախնեաց
 յոնիական կամ յունական:

113. Լատինականն laxus թուեցաւ.

ոմանց գեղձ ՚ի հայտումս լինել: Բայց
 գեղձն ՚ի մեզ պատաստուկ ինն է իբրն զբա-
 ղիդն. իսկ laxus ծառ, որում առաւել
 համեմատ դտանեմ առ մեզ զցրդի կամ
 զնորին նմանն դյակրի: Անտի կարծեմ մը-
 տեալ զվիսակք, զի հանդէպ հէլ լինա-
 կանին ժմւաջ տեսն եղեալ առ մեզ
 գեղձ. բայց ժմւաջ ոչ զասացեալ ծագոյ
 միայն նշանակէ զlaxus, այլ և զպատա-
 ղիւն:

114. Փոխանակ ստելոյ ՚ի վերին ծագս
 երկրի զոր նուաճեն, վարեն մշակք. յո-
 րոց յիշատակէ զԳելոնս, որ առ սահմա-
 նակցութեանն ՚ի սկիւթացւոց և ՚ի սար-
 մատացւոց էին համարի բնակելոց յայն.
 կոյս Բորիսթեն գետոյ, և զմարմինն
 պէսպէս նկարէին. և զարուայիկս՝ այսինքն
 զարաբացիս ազգ արեւելան:

116. Արջն ասելով զոսնիազ՝ այսինքն
 է սեւս, թերեւ ակնարկէ և յայլ երկուս
 տեսակս փայտից, ՚ի կարմիր և ՚ի կանաչ,
 որ ընդ սեւոյն ՚ի Մագադասկար գտանին:
 Ըյնպէս սեփական է փայտդ հեղհատաւ
 նեւոյց, կամ մանաւանդ Եթովպիոյ՝ որ և
 այն հեղկային կոչի աշխարհ առ հինսն,
 զի և հեղիկ փայտ կոչի պարզարար: Զաւ.

- Լա միայն սաքայեցւոց են ձաղի ոստոց խնկաբերից։
 Օ ի քեզ յիմ վէպ՝ անուշահոտ փայտին ծաւաք բըրտնածորան,
 Լաւրասամբ, և անթարամ մըշտափրթիթ ահանթի հատք.
 120 Օ ի մայրիքն եթովպացւոց քընքուշ ասու սպիտակափառք,
 Լա զհարդ մանրիկ գեղմանս՝ ի սաղարթուց զըզիցեն Սերք.
 Կամ սնտառք հընդկաստանեայց ծովուն մեծի հուպ առննթեր,
 Խորշ յափին տիեզերաց՝ ուր նետ և ոչ մի զօրացաւ
 Ընցանէլ յաղթական զվերին օդովք ծայրից ծառոց.
 Լա սակայն արք աղեղանց յառնուէն ի գործ են կապարծից,
 Իերեն Սարք ծանրը ճաշակս և օշարակը տըտպահամ
 Օ երջանակաւտ նարնջին՝ քան զոր ոյնն աղղողագոյն,
 Թէ երբէք զըմենայ մօրու գեղեաց բաժակ ի ժահ պըղտոր

բայեցւոց տես ն. 60. և զի խոռնին հոյզ է ծառոց կամ թփոց, և այն յայտ իսկ է։

119. Լաւրասամ կամ ապրասամ իմա բզ թուփնգեղեցիկ և անուշահոտ որթա- նման, քնիկ առաւել՝ ի հըրաստան աշխարհին, կամ զըզիեալն անտի զապրասառք և զոստան՝ որ այն ինքն է բաշտան, զի առ երկրոսին իսկ հայի բնագիրն։ Իսկ ականթն, է որ բանջար վայրի է, երկայն և լայն՝ թանձր և ճապուկ՝ փափուկ և գեղեցիկ տերևովք և սպիտակածողիկ, ի պաճոյճս և ի սեթեմեթս պատշաճեալ պէտպէս յաբինուածոց և նկարուց ասղնէգործաց և քանդակաց. և է որ ծառ ընախարհիկ մշտադուարձ, և թուի լինել ականիսա եգիպտական, որոյ են ծաղիկք վայելուէք, սպիտակք, և պարկուճք կամ պատեանք և ի նոսա հատք սերմանց, և ի նմանէ ծորէ տաճիկ կուէզն ասացեալ խիթ. Թէպէտ փշոտ է ի վերին ծայրան, բառ որում և յուր նական անուանեդ ի փշոլ առեաք են, սակայն չէ պարտ խոռն ի խոռն առնուլ զսա, ևս առաւել զգեղեցիկ բանջարն ընդ անարդ փշոյն ակբանի՝ որ և ուքուլ, որոյ ոչ այլ ինչ հաւասարութիւն է ընդ սմա բաց ի պատահական գոյնն նմանութենէ ձայնին։

120. Զբամբակեւոց և զբամբակեն առէ, որ էր նիւթ բեհեզոյ։

121. Հասարակաց կարծիք էին մինչև յառաջ Եւստափնիանոսի կայսեր, թէ Սերք՝ Թողղուոյց հնդկաստանեայց մարջառորք Ջեննոս՝ ի ծառոց Թողղուցեն իրրեբերն նոյնի գիւերդանս գործեալ ի շեքաս գեռնոց, որ յայլ է իսկ անտի ունել թուի

ի մեզ զանուն իւր։ Ըզտ առ նովնն կայսեր սան շեքասք տժեաքք ի Կոստանդնուական քաղաքն։ Բայց Ըրիստոսէլ և Պիլիոս յիշատակեն զոստայնանութիւն կերպասուց գիւտ լիեալ կնոջ միոյ Պամբիկեայ ի Կով կղզեով և գէական ծովուն. յորմէ և առ քերթորն գովն հանդերձ կսվացիք։

122. Ի ծովեղերեայս և ի ծոցն Գանգէս գետոյ ակնարկէ առ արևելեան ովկիսանոսի, որ հռոմէայեցւոյ վերին ծագ երկրի համարեալ էին, և ի նոսա ծառք երկնաբերձք՝ զորովք անհնար էր նետ անցուցանել։

126. Բնագիրն խնձոր մեղոցի ասէ, որ և պարսիկ և ասորի խնձոր ասի, որով հասարակաց անուամբ սովոր է լատին լեզու յորջորջել զամենայն բարբռն պտուղս ծառոց։ Չիք երկրացութիւն թէ ի կիսրոնաբեր ծառ ինչ ակնարկէ Վիրգիլիոս. այլ թէ յոր աղց, այն յերկրայս մնայ։ Հաւանել թուի նարինջ լինել կամ թուրինջ՝ զորոյ և զհիթն տափալ և գիտորդ համառեալ խմանի թթու և փոթով ասհամ կամ զառնորակ։ Ելլանիկ ևս ասէ, որ թէ պէտ սովորաբար զքաջարեութիւն ծառոց յայտ առնէ, այլ աստանոր զառնողաբարութիւն. զի և զեղծափ համարեալ էր առ հինն, զոր քերթուաբար պաճուածէ Վիրգիլիոս՝ Ըստուի մերուի գործ առնելով զգեղատուութիւն, զոր և յաճախ սովոր իսկ էին առնել մօրուք։ Զ129 տոնի կկամուտ համարին ամանք աստ՝ յերբորդ գորցն 286. սակայն ունին ամենայն զըջողիլոք։

- Խառնեալ տողորս 'ի բուսոց և ժանտագործ յուռ[ից մըրմուռնս,
 130 Հասանել զալ զօրավիզ և զլառնալձոյնսն յանձնէ թափել:
 Խնքն ծառ մեծ անարդիլ՝ կերպարանօք սարդէնասեր,
 Լա թէ ոչ շուրջանակի սրփուր բուրումն այլանլման,
 Գոյր սարդի, ոչ ծաղկնկէց և ոչ հողմովք տերեւալձափ:
 Խովին Սարք զողի և շունչ և զգարչահոտ խնկէն բերանս,
 Լա հինինեալ ալեորաց բոյժ դարմանոյ յօրինեն:
 Սակայն ոչ Լըեաց աշխարհ՝ պուրակագեղ արգասաւոր,
 Ոչ Գանդէս զեղեցիկ կամ թէ Հերմոս ոսկեթաւ
 Լըասցեն ելեւել ըզպարծանօք Խաւիւոյ,
 Ոչ Հընդիկք, բակտրիացիք և կամ բոլոր Պանքայիա
 140 Հարտորայս կընդրբկաբերս առ հասարակ պարարտացեալ:
 Հայս երկիր՝ ոչ զըւարակք հրաշունչք 'ի քիթս հատին ակօս,
 Լա ոչ ժանիս զանարի վիշապ օձին սերմանելով
 Բըխեցին սաղաւարտեալ նիզակախուռն արանց հասակք:
 Լա՛ լա՛ անձեցուն զեղան բերք ևուիք մասիկեան Սպանդարմտին,
 Լա կայտառ դասակք անդուց և ձիթաստանք ծածկէն ըզսա:
 Լստի ռազմիկ գոռ զեղազատ 'ի դաշտ գիմէ բարձրավիզ,
 Լնտի հօտքն լուսակիւն և զըւարակ պատարազ մեծ
 Լուացեալք լստէպ, Կլիտունէ, 'ի քո վըտակըս սըրբանուէր

136. Արեաց աշխարհ ըստ մեզ իմս
 զնոյն ինքն զՄարացն կամ զՄարապարտս
 չեոցն: Գանդէս գետ ոսկերէր է Հնդկաց,
 Հեւոնս ի զիւր յոր բերեալ խառնէ Պակ
 տու զոսկեխառն աւազ իւր:

139. Բախարիացիք ազգ էին սահմանա-
 կից Պարթևաց և Հնդկաց, առ որս և Ոք-
 սոս գետ ոսկերէր ափ լեալ, և երկիրն
 ինքնին բարեբոյս: Խորենացին նոյնացու-
 ցանէ զբախարիացիս ընդ Մեդաց, և մե-
 զացիք նոյն համարին ընդ Մարս: Պան-
 քայիս կամ Պանքէս և Արաբիս կամ Սա-
 բա գետս երջանիկն Արաբիոյ, յորում
 բոստանի թուփն ինկաբեր:

141. Ընդ հենդն իմս անկարկէ 'ի կու-
 քնական կամ եգերական առասպելն,
 որ յուրս իմս բոցաշունչս առէ լեալ 'ի
 Կոլքիս կամ Մեդեր, և Յաստի նուա-
 ճեալ զնոսս, և վարեալ զերկիրն, և ցա-
 նեալ զատմունսս վիշապին՝ որ պահէր
 զդեղն ոսկի կամ զոսկեգիտակ գլաթմն,
 բուսան ելին 'ի նոցանէ նոյնչափ զօրա-

կանք: Փոքր մի յառաջ քան զեգերական
 առասպելք՝ և Կազմեայ ցանեալ ափ 'ի
 Բիտփախ զծանիս վիշապի միջ յերմէ ըս-
 պանելու, և նոյնպէս սպասպինաց բու-
 սեալ: Կամի ասել, Խաւիւս ոչ յառա-
 պելս ճոխանայ, այլ 'ի ստղոյ բարիս, 'ի
 ցորեան, 'ի գինի, 'ի ձիթենիս, 'ի հօտս և
 յանդեայս:

144. Մասիկս լեռնն Կամպանիոյ այ-
 գեւեւ և գինեւէտ: Վասն որոյ մասիկեան
 ուղիք Սպանդարամիսին՝ են մասիկեան
 գինեաց առատութիւն:

148. Կլիտունուս գետ Խաւիւոյ յՈւմ-
 բրիս գաւառին: Ոչ զենուէն զոչս կա-
 պիտունէանն Արամազդայ 'ի յաղթանակոյ՝
 մինչք լուացեալ զնոսս 'ի գետ անդր, և
 ստուռածեղէն իմս զբուլթին 'ի ջուրն
 համարէին՝ սպիտակ անել զնոսս: Աչ
 զոչն էր ցուէ, որ առաջի յաղթական կա-
 ռացն ընթանալով՝ ածեւ ասի զյաղթանակ
 սրն 'ի սառնար:

- Հաստուածոյ ամեն տաճարս ըզյաղծանակս հոռվեական :
- 150 Ետ գարուն յաւէժակայ և յօտարին ամիսս ամառն ,
 Հօտք երկիցրս սաղմնառիկ , երկիցրս ծառք արդիւնաբերք .
 Իսկ մոլեղին վագերք քաւ և ամեհի ճետք առիւծուց ,
 Եւ ոչ խնդամովք խաբեն երբէք ըզհէք կըմծոյ .
 Անբաւ քընթ ըռնոցս ընդ սող յերկիր յափըշտակէ
 Առն յայնքան պարոյրս առնու զիւրե ոլորս օձ թեփամորթ ,
 Հաւել զայնչափ հոյակապ քաղաքս և զերկրս վաստակոյ ,
 Ըզգըղեակրս դաստակերտ կարկառակոյտ ՚ի սեպ վիմաց ,
 Եւ որ քերեալ առ վաղեմի պարըսպօք գետք անցանեն :
 Ըզծոմն որ ՚ի վերոյ և որ ներքուստ ողողանէ ,
 160 Եթէ զի՛նս յիշեմ բազումս , ըզբեզ ըզմեծըզ Երիտ
 Եւ ըզբեզ ծովակուտակ արեօք գոլմամբ յոխորտ Իննակ .
 Թե՛ զլաստից դադարս յիշեմ , ըզ Լուկրինեայ եղեալ փականս
 Եւ ըզծովն խոժոռեալ մըռնելով ցասմամբ մեծաւ ,
 Աւր յու՛նեան ծրփանք հընչեն ՚ի յանդընդոց յետս ընկըկել ,
 Եւ յորձանք տիւռենականք ընդ աւեռնեան խաղան նեղուց :
 Օ արծաթնոյ սա ինքն առուս և զարընձոյ բովս քրայից
 Հերակունարն ցուցանէ և յորգաբուխ ոսկւով զեղու :
 Սա զարի արանց գրբոհ՝ զԵրարիկս եհան , զարբուն սաբեան ,

150. Ետարին ամիսս, այս է յամիսս ձմեռայնոյն :

159. Վերին ծով ազրիականն է՝ որ ՚ի հիւսիսոյ կայ Իտալիոյ . ներքին՝ տիւռե նականն որ ՚ի հարաւոյ . երկուքին ՚ի սուր և առա մարդկան պատահաւորք :

160. Երանային չափաւորն Վերդիլոսս զերկրուս եւ թ յիշատակէ ՚ի ծովակացն Իտալիոյ . զԵրիտ՝ ընդ Անգլիոյն ՚ի վեճակին Մեգիլանու , զոր և մեծ առէ վասն երկայնութեանն . և զԻննակ ՚ի սահմանին Վերմայ , որ վասն լայնութեանն իբրեւ զծով հորմակոծի :

162. Լուկրինոս ասացեալ գոգն՝ որ ՚ի պուտոլիեան մեծի ծոցին Կամպանիոյ , վաղուց նաւահանգիստ էր բայեան կոչեցեալ , և ամբարտաւուս մեծաւ պաշտպանեալ ընդդէմ տիւռենական ծովուն : Կից նմին կայր ՚ի ցամաքի աւեռնեան լիճն նուրբ առուիւ բերանացեալ ՚ի նաւահանգիստ անդր : Եւ Հոփուսականոսիւ Եգիպտոսեաւ խարխուրեալ ամբարտաւին , նորոգեալ ամբարցոյ զայն կայր՝ Արքիպայ

խորհրդով , և զաւեռնեան լիճն խորացուցեալ և լայնեալ զբերան նորա՝ խառնեաց միացոյց ընդ Լուկրինեայ , և նոր իմն անդորր և անբոյթ դադար կազմեաց նաւացիւրոց , որ և յու՛նեան նաւահանգիստ աւեռնակցաւ այնուհետեւ (տ. 815) : Եայտու՛նին դիտաւորութիւն ասացեալք . փականք են ամբարտաւին և թումբ ընդդէմ ծովուն , ընդ որ իբր գոգմի և զայրանայ , և ստիպի յետս ընկրկել անտի՝ ուր յու՛նեան ամբարեալ աղին ծփին , և ընդ այն տիւռենականքն խորտակեալք մեղմով գնան մասնին մինչև յաւեռնեան երբեմն լիճն :

168. Եւ յի՛մ զաղցս Իտալիոյ և զմեծաւ մեծ որեարն հոռվայեցի յիշատակէ Երարիկք , սաբեանք կամ սարինցիք , Եւ Գուրացիք և Վոյսկեանք՝ աղցք էին զորաւորք . իսկ գեկեանք՝ առհմ մի . Երարիոցք երկուս և կրկին Սկիալոնք՝ արք աւագք հոռվայեցիք : Կամվլոս մի եւ թ է ՚ի պատմութեան անուամբ , թեպէտ և բնազիրն աստ բազմաբար ունի զանունք . թեր

170 Բջլ իգուրն վըշտաճեր և ըզլ յլակեայս մըկընդաւոր .
 Սա զ՛ Եկոսս և զ՛) արիոսս այլ և զմեծն Կամիլնոս ,
 Օ անվանելի Սկիպիոնանս և զքեզ, վեհազն Կեսար ,
 Որ զարդիս յասիական ծայրից ոլորտս յաղթանակեալ
 Օ ապազն վանես զշընդիկ 'ի հօովմական բերդորէից :
 Լրմբտեաց ծընողըզ մեծ՝ մեծ և արանց, ողջոյն ընդ քեզ,
 Կռնեան երկիր, քեզ 'ի հանդէս հին գրբուատից և արուեստի
 Սըրիմ համարձակեալ ըզսըբբութեան բանալ զաղբերմն ,
 Լա զասկրին պաշտեմ նըւազ ընդ շինանիստ հօովմական :

Սամ է արդ անորժակաց արաց, աստիք լի է զինչ անճնիր ,
 Որ երանգ և ո՛ր 'ի բերս իւրաքանչիւր են անտարակք :

ևս 'ի պատիւ միոյն՝ զազգատոհմն բովանդակ պատուեալ, կամ որպէս սովորութիւն է երբեմն զբաղմաւորականն փոխառակ եղականն առնուլ. զի և յէմիականին Գ. 842, միաբար վարէ զԿամիլնոս. վասն որոյ և աստ միաբար եղաք մէք 'ի թարգմանութեան :

171. Կեսար աստ է Հոկտաւիանոս Ազոտոս կայսր : Իսկ լծէ զոր յաղթութեան նէ նորա անիցէ, չէ յայտ : Են որ կարծես զթեթեմ յաղթութիւնս ինչ նորա նշանակել 'ի վերայ Կէսպասարայ և եգիպտացոց, որ յառաջ քան զակախական պատերազմն : Եւ են որ զնոյն ինքն զակախական կամ որ յետ այնորիկ ալեքսանդրեան պատերազմն, յորս և հնդկիք կային ընդ Անտոնիոսի, Կամ զի յեգիպտոսէ ընդ Ատրիս յԱփս անցեալ կայսեր, և ձմերեալ առ Եփրատս, յորինեաց զիրս ասիացոցոց հնդկիս իմացեալ ըստ հնոցն ոճոյ զամենայն բնակիչս աստղաբարձ արեւելից զիմամբրժս, և քերթողբար անցնցեցեալ զգոյցն իրոն : Եւ զի ալեւանն կոխին և որ յետ այնորիկ անցըկրտար համարին ժամանակաւ քան զգրբութիւնս այսր գրոց, յետոյ ուրեմն 'ի վերջիլեայ յաւելեալ թուին անոցն առջգդ : Բայց ոչ ճշգիւ գտական յայտնի ինչ են հաշիւք ժամանակաց : Տես և Գ. 26 :

175. Կռնեան կամ աստուանեան երկիր է Իսալիս, ուր Կռնոն՝ որ և Զբրուանն և Ստատուան՝ հայրածեալ յերկնից և փախուցեալ եկն ապաւինեցաւ. և առ իւրն ժամանակը՝ ոսկեղէն համարեցան զար. վասն քոր, 'ի քոր փոռս, ասէ, միմմ 'ի գործ գովելն առ նախ

նիսն և 'ի վար արեւեալ 'ի նոյսնէ, առաջին լինելով 'ի մէջ հօովմացեացոց 'ի բանալ զուրբ աղբերանս այսր քերթութեան : 'ի հէիկոն լերին աղբեր Եգիպտոսէ կամ Հիպոկրենէ որպէս և կատալիսն առ Պառնասոսայ, համարելովն ըմպելեացն զամենայն ծորանս բառատեղծութեան : Եզբիր այսպիսի 'ի մեզ խաղապաշտեալ, ասէ, զասկրացի աղբեր երգեմ, այս ինքն է հեփոգեան ըստ հասարակաց մեկնութեան. զի Հեփոգոս կուսացի, անեալ յԱսկրա զեղջ Բիովիայ առ հէիկոնիւ և առ աղբերքն, վաղնջական քերթող հէլլենացի, արարեալ էր նախ քան զինքն քերթուած ինչ մշական : Բայց ոչ լծէ 'ի Հեփոգեայ առնուլ Կիզիլիստ զտաղս իւր, այլ զվեր 'ի վերայ նմանութիւն միայն նիւթոյն իմանալի է, մանաւանդ ըստ այժմու առ մեզ հասեալ գրոցն Հեփոգեայ՝ որ Գործք և տիւք կամ Վատտիք և աւուրք մտնադրեալ, ուր հազիւ լծէ սուղ ինչ պատուելք մշակութեան երկին խառն ընդ իրաւս վարուց, մինչ զի կարծէ անանց լծէ այն քերթուած Հեփոգեայ ոչ բովանդակ հասեալ ինչ առ մեզ, այլ կրճատ. և կամ լծէ ալ ինչ գոյր նորա մշակական քերթուած՝ որ այժմ չէ 'ի միջի : Եւ այսր կարծեաց գտանին նմանաբան ինչ հաւանութեան առ 'ի նախնեացն գրոց : Սակայն մարթի ևս ասկրացի տալս իմանալ որպէս առնեանս կամ կաստալեանս, այս ինքն պարզաբար քերթողական . յոր միտս և Պրոպեւրիոս ասէ ճանաչել զասկրացի աղբերան, բնակել յասկրային անտառին. (Եզբիր. Բ. 3, 25, 34, 4) :

- 180 Վրա խոշոր և առաջար գետինը և բլուրը ժամատ և զրժնեայք
 Ուր անօսը 'ի խառն է կաւ և խիճ՝ ընդ անդ մայառամնը,
 Պալլասեան խայտան մայրեօք կենդանազուարճ՝ ձիթաստանին,
 'Լըւանակ քեզ վայրենւոյն բոյս խուռնախիտ 'ի նոյն տեղիս
 Եւ վայրի հաստըն սրբութեալ թանձրատարած 'ի դաշտորայն:
 Եւ վարարտ երկիր և քաղցր հիւթով յուռթի և բարգաւաճ
 Եւ դաշտ խոտաւէտ առատաբուխ և արգաւանդ,
 Օրը դիտեմք յաճախ լեւանց 'ի խորածորս և 'ի ծործորս
 Ուր խաղացք ջուրց վըտակաց 'ի բարձրաբերձ ծորեալ ժայռից
 Վարեն գան սիկ երջանիկ, և որ պարզեալ 'ի հարաւ կոյս
- 190 Օտտեւին կոր արօրոյ սնուցանէ զէզ զըժոխարմատ:
 Վաքեզ հըզօր գինեւէտ երբեմն այգեաց մատակարար,
 Ողկուզից դա քաջաբեր, դա լինիցի քեզ վիթակայ
 Օրը դից ոսկի նըւագօք դաշխուրանօք հեղուք նըւեր
 Սնըգեռ յոյր տիւռնացին փըւէ զփըղոսկրը առ բազնաւ,
 Եւ դոգեալ սկաւառակօք ըզջերմաջերմ՝ հանեմք ընդերս:
 Իակ անդւոյ թէ փոյթ յաւէտ է և որթուց դարմանելոյ,
 Կամ զօգեաց ըզճընունդս և զփաղաղիչ հերկոց այծիս,
 Օանտառս և զյազ Տարենտոնի զհեռաստանեայս խընդրեմջըր,
 Եւ գետին՝ զօրախի կորոյս Սանտուա թըլուառական,
 200 Ուր ձիւնաթոյր ճարակին կարասք 'ի գետ իւր լուռէտ,
 Ոչ աղբիւրք ականակիտք՝ ոչ դաւարիւր կարճին հօտից:

182. Պալլասն է Լեւանտն աստուածուհին՝ արարիչ ձիթենւոյ, որում և նուիրեալ իսկ էր. տես Թ. 14. և երկաւ րայաւէտ կենդանութիւն ձիթենւոյ յայտնէ է:

190. Սէզ տանել սաի արօրոյ, զի զժնդակ արմատութն կուռեալ ընդ խոփն արդելու զընթացս նորին, մանաւանդ որ կաղնուտն կոչի 'ի մշակաց:

192. Վիթակայ գինւոյ, զոր գից նուրեմք 'ի հանել մատուցանել զընդերս զժնցի 'ի սեղանս, առ որովք թանձրամորմին փողօր տիւրենայի, այսինքն ետրուրացի կամ տոսկացի, հարկանէ փող կամ սրինգ փողսկրայ: 'ի զժագործութիւնս սոփօր էին ունել փողօր ետրուրացի, որ և գիւրապարարք էին սոփորաբար կամ յազգին տնտարակաց կամ զպարտաւունս զժնցին ուսուցով: Եւ որ զփրութիւնն 'ի փեղցու-

ոյց թաւրիւր այստ փշելոյ սնգահարին առնուն:

197. Եւ յձք վնասն անդոյ՝ աստ մամըն խաճատելով կամ լորձամբքն ոյրեւով, որով խամրին բոյսն:

198. Յաղեալ սակ զՏարենտոն վասն առատութեան արգեանցն է: Յարօտ անւանոց ինդրեաւ, ասէ, երկիր իբրի զհեռաւոր անդաստանն Տարենտոնի. կամ որովիս ինչ կորոյս տառապեալ հայրենիքն իմ Մանտուա, զորոյ զարտադրոյս Հոկտեմբանոս Վոյար 'ի միաբան հաւաճումնէ եռասպետացն բաշխեալ ետ հին առաջ զարականին 'ի պարգևս: Եւ Վիլգիլիոս ինքնին չև ծանօթացեալ աւագանւոյն 'ի Հոռոմ՝ կողոպտեցաւ յայն աղետս 'ի հայրենի վիճակին իւրմէ. բայց սպաւ կայր գարձոյց 'ի նա զամենայն Մեկենասայ բարեխօսելով:

- Եւ որչափ ինչ կը ծանեն յերկարատիւ աւուրս անդեպք,
 'Եւնչափ 'ի սուղ զիշերի հասուցանէ ցօղ զովարար,
 Սեպտորչ երկիր պարարտ 'ի մուղ 'ի վար հասու խոփոյ,
 Եւ քըբքիր անօսրահող՝ յոր նախանձիմք յարօրադրեն,
 Եւ վայելուչ ցորենոյ, և ոչ յայլում տեսցեն անդէ
 Բաղմագոյն 'ի տուն դարձեալ սայլս յամրաշարժ զըւարակօք.
 Կամ թէ այն՝ յորմէ զանաաւորն սրբոմրտեալ խըլեաց մըշակ,
 Եւ զմայրիս՝ զապաժամանօրն բաղմամի՝ հար տապալեաց,
 210 Բզկաղէմի տունս հաւուց տակակոտոր խըզմամբ քանդեալ,
 Ոյ լըբեալ ըզբոյնս իւրեանց՝ արփաթեւեալ սղացան 'ի տար,
 Խակ արտըն բիրտ՝ 'ի մաճին 'ի կիրժ 'ի ճեմ պայծառացաւ:
 Օ 'ի երէզըն ծարաւուտ 'ի զառ 'ի թափ հովտաց եմակս
 Հազիւ թէ մատուցէ նրկուն նարդոս մեղուաց և ցօղ,
 Եւ տունի քար չեւաքար և կառ ճարակ սեւա վիշապաց
 Ու ումեք առնուն քեզ յանձն այնչափ այլոց դաշտորէից
 Պատրաստել որք կամակոր և քաղցր օձից պաշտել պարեն:
 Որ շնչէն նուրբ շամանդալ և դոլոյն օգապարիկ,
 Եւ զհոսանս ըմպէ ցօղոյ և երբ կամի ցընդէ 'ի գուրս,
 220 Եւ որ իւրով դալարեօք կանաչագեղ միշտ զարդարի,
 Եւ ոչ 'ի քոս, ոչ յաղաղտին զերկաթ 'ի ժանգ հարկանէ,
 'Եւ քեզ՝ զըւարթ այգեօք պաճուճեսցէ զնըղարենիս:
 'Եւ բերուն ձիթաստանեայ, ըզնա զըացես 'ի մըշակեն
 Համբուրասէր պաճարի՝ նոյն և կռածագ խոփոյ ժուժկալ:
 Օ այսպիսի ճօնս հերկէ Կապուա և պարագայք լերին Վէտուք

205. Երրոյ զնախանձ նմանութեան բերեմք 'ի վարեն զերկիր և յախս կոտորել, զի քըբքեալ անօսրեալ վափկասցի:

207. Բարաշարժ բնութեամբ են արջաք, և ևս ծանրաքայլ լինին առ 'ի մեծութենէ բեռին, որով առատութիւն հնչոց արգեանցն նմանակի:

214. Կարգուն բոյս և ծաղիկ է վայրի՝ սիրելի մեղուաց: Իսկ ցօղ ըստ հմուտ մեկ շըւաց Վիգիլէայ՝ քաղցր շաշն է գօր 'ի բուսոց և 'ի ծաղկանց ծծեն մեղուք, և նոյն իսկ ծաղիկք՝ յորս նստի ցօղ: Իսկ ումամբ նմանարար բոյս խնկենի խմանաւ և զայն:

215. Գետինք որ տունի քար և կառ են, այնչափ 'ի նոսա ճարակին օձք, մինչ ոչ

ումեք յայլոց դաշտաց թողուն՝ դադար լինել օձից քան զնըբեանս և կերակուր քաղցր պատրաստել նոցա. այս է՝ քան յամենայն հողս 'ի նոսա դարանին օձք և անանին:

218. Ըոգուղ պատեալ է և ըմպէ ցօղ 'ի ըոգուոյ անտի կամ յերկնից. և զնոյն ապա վերստին ջերմութեամբ ցնդէ 'ի գուրդի: Թուի ակնարկել 'ի կողմանս Կամուշնիոյ, որ ընդ ժամս ինչ առընջեան ծածկեալ է միդով. և թէպէտ ոչ ջրարբի իցէ երկիրն, սակայն յառութի է միշտ և բերրի:

225. Կապուա մայր քաղաքաց Կամուշնիոյ, և Վէտուք լեռան այնր գաւառի, որոյ ջըմակայքն առ հասարակ զարմանալի էին արգաւանդութեամբ յառաջ քան

- Լաւմայի Լկերեայց անկարեկիրն Կլանխոս :
- Ըրդ զհարդ զիւրաքանչիւր առցես ծանօթըս՝ պատմեցից :
- Լնօօր իցէ խնդրես , թէ թանձրահող քան զօրէն .
- Որ քանդի մին ցորենոյ՝ միւսն զինւոյ 'ի շնորհ եկեալ ,
- 230 Թանձրն յաւէտ Գեւետրի , Սպանդարմտին անօտարհոն .
- Երկատեալ ըզվայրն նախ՝ վիրապ մ' 'ի տրամ խոր յատակին
- Հատանել տացես հրաման , և զհոն ողջոյն արկեալ անդրէն ,
- Ոտն 'ի վերայ տրոփելով՝ զերես գետնոյն հետցես 'ի հարթ :
- Պակասեալ , անգայտ իցէ , և անասնոց պարարտարօտ ,
- Լա յայգի կենսակայլակ 'ի դէպ երկիր բերրի հիւծեալ :
- Խակ թէ հոն յանձն ոչ առնու զնալ յիւր տեղին պատրասարել
- Լա 'ի կուռ խորխորատէն վրտարանդեալ կացցէ 'ի բաց ,
- Նանրախիտ է դաշտավայր , ժիր արջառօք բեկցես ախօս ,
- Կոտորն քեզ թանձրադանդալ ուողունքն ելցին բիրտ և զրժնեայ :
- 240 Խակ երկիր աղտաղտուկ և դառնաբեր համբաւելի ,
- Ըրդեանց անբարեփորձ՝ ոչ քաղցրանալ զիտէ յարօր ,
- Ոչ զինեաց ըզղարմ իւրեանց և ոչ զանուանս պահէ պրտոց :
- Ըյս լիցի իւր հանդէս . դու զտերտ հիւսկէն ըզտառաղանս
- Լա ըզպարզուտս հընծանին 'ի ծրխաման՝ հան 'ի յարկաց ,
- Լա անդր 'ի ներքս արտն չար և քաղցրահոս աղբերց ալիք
- Լիակիւր արկեալ 'ի վեր՝ ջուրն ամենայն նրկրտեսցի ,
- Սեծամեծ զնացնէ կաթիլք ընդ ուռենի հիւս կողովոց ,
- Ըյլ ճաշակ համոյն յայտնի բերցէ յանձին տիպ տարացոյց ,
- Լա զքիմն 'ի փորձ դառնալըլուկ մորմոքեսցէ զճաշակեւեաց :
- 250 Խակ թէ որ պարարտ է հող՝ 'ի տոյն պայման ուսանիցիմք .

զրոյրեացս և զհրահոսանս լերինն որ
առ Տիտոսիւ եղեալ , յորում և կորեան
Պոմպէա և Հերկուլանոն քաղաքք և բնա
խօսն Պլինիոս յեթմանատուն և ինն ամի
հասարակաց թուականութեանս :

236. Ալեքոբոյք եր. քաղաք Կամպանիոյ
ոչնչ զհեռի 'ի Կեսաբոյնէ , առ որով ան-
ցանէր գետն Կլանխոս : Բոյժ արգաւանդ
էին արտօրայք ընդ որ անցանէր դեազ
մշակեալք 'ի շրջակայ բնակաց նորա . այլ
ստեղծ ողորմուք նորա տաղտկացուցեալ
փախուցին զնոսա . և ամայացառ քաղաքն
Ալեքոբոյք . ամին իրի անկարեկիր կամ ան-
կրաւ առ նա ասէ զգետդ :

230. Ասացեալ եմք Գեւեմար զցորեան

լինել , Սպանդարմտ զօրթ և զչինի :

234. Եթէ ամիոփեսցի հոն 'ի դուրն
և սովկանիցի ևս 'ի ընուլ զայն , անօր է .
Խակ թէ ոչ կարացցէ ամիոփիլ բովանդակ
և 'ի դուրն մնացէ , խիս է , և զբաւոր
արջառոց պէտք են 'ի վարել զայն , և հո-
ղանքն կամ գուղն թանձր լինի , և ո-
ղանքն այս է մեծամեծ կոկորեք կամ
կոհակք պատառեալ ախայն՝ կորդ և
բիրտ :

242. Խորթացուցեալ զնոսա և յայլա-
բուն սեռ օտարացուցեալ , մին ոչ ևս
պատշաճէ նոցա առաջին ծանօթ անուան-
ջնն :

Ու ձեռաց այն 'ի զընին շռափական խորխուեսցի,
 Լալ իբրև ձիւթ 'ի մատունս դանդաղամաճ կըռուի յունեն:
 Հոռւթին 'ի ջով բուսարձակ է քան զարժան բերկրապատար.
 Վաս յինէն, ո՛հ մի լիցի նա ինձ անչափ առատամիտ,
 Եւ ցուցցէ մի զինքն ուժեղ 'ի նախաբոյս բողբոջ հասկաց:
 Շանր և թեթևն ինքնին կըշուով զայ լըռելեայն յերևան.
 Օարջնաթոյրն աչքը զիտել և զմէն միում առ ձեռն է գոյն.
 Լալ զոճիր ցուրտն անօրէն հարցափորձել է զբուարին,
 Իայց միայն կըւենիք՝ մերթ և յակրիք եղենաւորք
 260 Կամ սեւադէմ բաղեղունք ընդորին հետս յանդիմանեն:

Հետ այսքը քըննելոյ՝ միտ դիր երկրին յառաջագոյն
 Կազդելոյ և հատանել փոսս 'ի լերինս մեծամեծ,
 Իսխ ըզկոշտուն յորսայսեալքս հոլանել դէմ հիւսիսոյ
 Սինչ չև այգեստանեաց ազըն տընկեալ զըւարթամիտ.
 Վաջ է արտ փրկարան գետնի՝ յոր ցուրտ եղեամն և հողմք հոգան
 Եւ կորովին երկրագործ ըզխախտեալ անդ խարխարելով:
 Լալ սակայն թէ զպուռութիւն ինչ յորերոյն լիցէ զանխոււ,
 Ու այրս ընտրեն նըմանս յառաջ՝ ուր նախ տընկոցն հանդերձի բոյս,
 Եւ ուր ևս այնուհետև փոխեալ 'ի կարգ յօրինեսցին,
 270 Օ ի լինիցին մի յուրաստ որդիք ըզմայրն երազափոխ.
 Իս'ւանիկ 'ի կեղեկն նըշանակեն և զերկնի մարդ
 Օ ի զմէն մի՝ որպէս և կայրն՝ յայնքմ կուսէ և կացուսցեն
 Ուստ առնոյր տապ միջօրէ և զոր շըրջէր թէկն 'ի բևեռ.

254. Օ ի երկիր՝ որոյ զորութիւն իւր 'ի խոտ և 'ի տերև ծախեալ սպառիցի, ապիւ կար գտանի՝ 'ի պողաբերութիւն:

258. Չվնասակար ցրտութիւն գետնոյն կամ զցուրտ հողն գժուարին ասէ 'ի ճա՛նախէ, բայց միայն նշանակեալ ցուցանեն զայն երբեմն կուենիք կամ հերձիք, և յակրիք կամ ցրդիք, և սեւա բաղեղունք, այնու զի յայնպիսի վայրս բուսանին:

262. Վասն զի 'ի լերինս կամ 'ի բլուրս անկին սովորաբար այդիք: Բայց մերազերն հեծ-մեծ՝ աւելորդ իմն թուեցեալ աստա՛նոր զերանցն, կարծիս տայ ոմանց լերինս մեծամեծս իմանալ զպիղեալ հոգակոյտն բլրածնս, ըստ որոյ և մեծութիւն փոսիցն կամ գրոցն նշանակի: Եւ այս զի չոր հողմով հիւսիսի փուխ լիցի գետնն. զի այն

այնիս հողն լաւ է այդեաց, զոր և կատարեն ցուրտ եղեամն և հողմունք, և ժիր հողագործն բերբերով:

268. Տնկոց խնս որթոցն և առ հասարակ խակ ամենայն ծառոց. որոց երկուս անդին նմանակս ընտրեն, ասէ. մի՛ յորում բոյսն պատրաստեսցի, և միւս՝ ուր ապա փոխեսցին: Եւ նմանք ընտրին տեղիքն, զի մի յետ փոխելոյն՝ չճանաչեցեն տունկէ զնոր մայրն՝ զփոխեալն անդէն 'ի մատաղութեան, և խորթացին՝ չաջողեսցին անպտուղ եղեալք: Եւստ ասկս և զգիրս և զհայեցուածս անգամ կողմանց անկոցն նշանակեալ 'ի կեղեկն՝ 'ի նոյնս և փոխեն զգէմն, որ 'ի հարաւ՝ 'ի հարաւ, և որ 'ի հիւսիս՝ 'ի հիւսիս:

Լ. յալիսի կարևոր մատաղ տիոցն է սովորոյթ :

Տես նախ՝ զայդիս 'ի բլուրս լաւ է զընել թէ 'ի դիւրի :

Թէ զպարարտ չափես դաշտացն զանդաստան, խիտ տընկեալի :

'ի թանձրախիտ արտորայ՝ չէ որ թատունկ տարտամաղոյն :

Իսկ թէ զվայր կոհակաւէտ և զդարեանդս առ 'ի կողեալ :

Լէր 'ի շարուն ներող, սակայն 'ի կարգ սահմանաչափ :

280 Տողեալ փայտից բոլոր շաւիղք կրչիս 'ի ճահ ճըղղըրտեային :

Իբր 'ի մեծ ուղմի յաճախ, ուր բողբեալ երկար բանակ :

Տարածեալ լատեալ ըզգունդս 'ի դաշտ արծակ եկաց գումարտ :

Շահատք կարգեալ յօրինեալք, և բնաւ 'ի բաց շողայ երկիր :

'ի փայլուն սրղընձոյն, չե կն ահեղ մարտին խառնուրդք :

Լ. յԼ. Լ. րէս տարակուսեալ կայ թափառեալ 'ի մէջ զինուոց :

Լ. մեռայն ճանապարհքն զուգաթիւ անկցին 'ի չափ :

Ոչ զի սիրտ և եթ ունայն ճարակեացի յաչաց տեսիլ :

Լ. յԼ. զի այլ ինչ ազգ չտայ բնաւից երկիր ոյժ հասարակ :

Լ. ոչ բարունակք սրիսեւ ընդ օդ գոն ձեռքն հաս :

290 Օ. ինչ զբբոցն և վիշք խորոց իցեն արդեօք կամիս գիտել :

Օ. որ թատունկ 'ի զոյզն ակօս իսկ աւանդել համարձակիմ :

Խորապոյն յանդունդս երկրի հարըրտի ծաւ, շօճ՝ մանաւանդ :

Ո. յընափ թեակօիսէ գազաթն 'ի սիւք արփիւաճեմ :

'ի յոյնափ 'ի խոր սանգարամետս արմատք դիմեալ ընթանան :

Ոչ խըլեն զայն ձրմբունք՝ ոչ փութք և ոչ տեղատարափք :

Լ. ահա կանգնի անշարժ յորդոց որդիս անցեալ յաղթօղ :

Օ. յոգնահօղով յաւիտեամբ դարուց ազգաց յաւերժացեալ :

Լ. բազուկս ամրոտտեան շուրջանակի յայսկոյս յայնկոյս :

Լ. րձակեալ ինքն 'ի միջի անդ հովանի մեծ ամբառնայ :

275. Լ. յս ընտրութիւն դիւրի կամ բլրոյ իմանալի է ըստ մասնաւոր կողմանց երկրի կամ դրից այգեստանին կամ յատկութեան որ թոյնն. ապա թէ ոչ՝ դաշտ և բլուր հասարակ պատշաճին այգեաց :

276. Չ. ք. Լ., այսինքն տեր էս, ունիս ընդ ձեռամբ և ձեռն պատշաճես յայգի :

279. Կերող լինելն է անօր անկել զնոսա : Բայց օրինաւոր կարգաւ, սակայն տընկեալի, զի միջոցքն համեմատ լինիցին. և այսմ օրինակ առնու զտողեալ շարս գաւաականաց զբոս : Եւ այս ոչ 'ի զուարճոս :

Թիւն և եթ, այլ զի և ամենեցուն հաւատար ոյժ մատակարարեաց երկիրն. և ստեղծունքն քաջաձիգս արձակեացին :

285. Լ. րէս աստուած պատերազմի կամ մարան ինքն յերկրայս կոյ տակաւին՝ յորմէ կուսէ և երբ 'ի կուս արեալիցն և խառնուրդք լինիցին :

296. Հնազոյն գրչագիրք ունին յըրդ. քրդիս, այլք յաւերժ. քայ անդեւթ թը. Էի Վ իրգիլն ան կրօնութեան, որ ահա անդէն իսկ ասացեալ է զամեն և առաւել քան զամեն յոգնահօղով յաւիտենիքն :

- 300 Դ խորթ ինչն մանամուստ դէտ մի կայցէ քեզ այգեստան,
Լա մի յայգեաց 'ի մարմանդս արքայկաղնի տընկեր բընաւ .
Ս'ի զվերին խնդրեր զընդակս և կամ ծայրիցն ըզխաւարծիլս
Դ ծառոյն կըծուեսցես , այնչափ ինչ է հողոյն տարիանք .
Օ ըստեղծանսն մի յերկաթ վիրաւորեր 'ի բուժ ու'ի գուշ,
Լա զձիւթենւոյն վայրենի կոճեղսն մի տընկագործեր .
Օ ի յաճախ հուր իմն յանկարծ յանրզգաստից խանձեալ հովուաց ,
Ս ըլլարդեալ գաղտագողի նախ ընդ կեղեն իւղասարար ,
Շ արակեալ 'ի բունս արմին և բարձր 'ի վարսսն սողոսկի
Լ ճեղ չալին շառալին յերկինս 'ի վեր առաքելով .
310 Ի նդ կողերսն անտի յաղծօղ դիմեալ տիրէ ծայրից բարձանց ,
Լա լափիլըզըն բոցովք զանտառն ողջոյն չըթապատեալ
Թ անձրամանձ 'ի մուր ձիւ թոյն հոսէ 'նդ արփի ամպ մը թաղին ,
Ս անաւանդ թէ 'ի մայրիսն անկցի մըրբիկ 'ի հիւսիսոյ
Լա առեալ հողմ ըզհրդեհն փոթորկեալ պրտուտկեացէ ,
Հայնժամ ոչ յարմանց զօրեն և ոչ կըտուեալք կարեն դառնալ
Դ հողոյն 'ի ծոցոյ ծաղկել 'ի գեղ ըսկըզնատիպ .
Թ իշուառական ձիւթենին դառնատերեւ արձանանայ :

Հանձարեղ որ առաջնորդ մի գրեզ ամցէ գալ 'ի հաւան

'ի շընէլ խիստ հիւսիսոյ պեղել գերկիւրն կարծր և բիրտ .

- 320 Պընդէ զանդ սառամանեօք ձրմեռն , և ոչ տացէ վարել

Սերմանն արկանելոյ զպաղեալ արմատսն 'ի խորս երկրին :

'ի վարդագոյն գարնայնի քաջ է այգեաց մըշակութիւն ,

300 . Այգիդ , սակ , մի յարեմուստ
կոյս ունիցի զհայեցուածն , բայց առանց
և ոչ մի ինչ պատճառս նշանակեալ պա-
տուիրանին . և գիտմբ զի ձիւն յոյժ երկ
պառապէ էին զգրից այգեաց : Լա մի տըն-
կեր 'ի նման արքայկաղնի 'ի նեցուկ որթոցդ ,
որպէս սովորութիւն է յառաջիկա զժա-
ռովք պատել զբարձրականն , զի բազմա-
խառն արմատովքն ծծէ սպառէ կաղնիդ
զգործութիւն երկրին :

302 . Երբժամ շառաւիղս խնդրեցես
տնկելոյ , մի զվերին բարձր դիտակն կամ
ստեղծանսն հառցես , այլ զանաբհա-
ղոյնսն , որ 'ի բնէ ծօս գոլով հողոյն՝ զիւ-
րաւ արմատանսն և արողն , զի յոյժ սի-
րեն զհողն : Ոմանք կրկին պատուիրանս ի

մանան զայդ . մի զննդրել զվերին դիտակ-
սն , զտնկել շառաւիղացն զծիւս ծայրիցն
ընդ վայր հարկանել , հասանել ընկենուշ .
և միւս՝ զտնկել շառաւիղն մի 'ի բարձր
ստեղծանց տնկոյն առնուլ :

313 . Մերէի 'ի հիւսիսոյ , բնագիրն ասէ
'ի գագաթն . կեպ խմանս 'ի հիւսիսոյ ,
զոր վասն բարձրութեան բեռնին՝ դա-
գաթն ասեն . տեսն . 246 , 248 . իսկ այլք
խմանս 'ի բարձանց երկրից կամ 'ի գա-
ղաթանց ծառոյն :

315 . Երբժամ 'ի վնէլ այսպիսի հը-
ղէձի՝ ոչ ևս յարմատոյն կարեն շառաւի-
ղել հրկեղեալ այգիքն , և ոչ թէ յառցին .
և մնայ միայն ձիւթենին վերընձիւղեալ :

Յորժամ գայ լուսափետուր հաւն ոխերիմ՝ երկայն օձից,
կամ առ դուրս աշնանային ցրտոցն և յերս ամառայնոց,
Սինչ սրբաթուի՝ երկվարօք լե արեգակն՝ ի ձմեռն հասեալ:

Վարուն վարսից անտառաց՝ դարուն մայրեաց է շահաւէտ:

Վարնայնի ուռնու երկիր, ծրննդական ժտէ սերմանս:

Ընդ յայնժամ ամենազօր հայրն Եթեր իջանէ գայ

Իւերի ցօղոցն տարափովք՝ ի բերկրալի ծոց ամուսնոցն,

330 Եւ մեծին խառնեալ՝ ի մեծ մարմին ըզնաւս կենդանաճնէ:

Ընդ անմարդի թաւաթուիք՝ ի քաղցրաձայն հնչէն հաւուց

Եւ անդեայք ըստ նրկատեալ աւուրց՝ ի խառնրս դարձ առնէն:

Երկնէ երկիր կենսատու, և քաղցրասիւք ջերին օդովք

Եւ այնն անդք զկրեանց արգանդ, յորդէ բնաւից հիւթ փափկասուն,

Ի նոր արեւ անլեհէր բուսակք զանձինրս հաւատան,

Ղերկընչի ուռ որթոց թէ յառնիցէ հարաւահողմ

Կամ յերկնից թէ շարժեցէն տեղ և տարափ բուռն հիւսիսակք:

Եւ լըողըռն արձակեալ ստեղնեալ փրթթի տերեալսիտ:

Ընդ ըստին՝ ի սկզբնանէ նորածնունդ տիեզերաց

340 Եւ տիւս այլ կարծեմ ծագեալ կամ այլ իմն ազգ վարեալ ոճով:

Վարուն էր այն, դարուն անդ ընթանայր ընդ մեծ աշխարհս,

Եւ հողմունք անխայէին՝ ի ձմերական բբոց շնչմունս,

Սինչ դեռ նախ բոյլք երէոց տեսին դարե կենդանութեան,

Եւ երկաթի զարմ արանց՝ ի կորդ դաշտաց ամբարձ ըզգլուխ,

Եւ գազանք սրփուեալք յանտառս, աստեղաց դասք յերկնից կամար:

Եւ ոչ զայս նոր արարածք հանդուրժէին բերել վրտանք,

Թէ ջերմոց ցրտոց՝ ի մէջ չէր տիրեալ խոր խաղաղութիւն,

Եւ երկնից քաղցրահայեաց յերկիր աջօք չէր ակնարկեալ:

Եւ այց սակայն զոր միանգամ տրնկէս յանդի անդ շառաւիղ,

323. Օձասպան հաւն արագիւ կամ տառեղն:

328. Եւրամազդ, կամ որպէս աստ գնի ըստ ձմարտութեան՝ Եթեր, այսինքն ամ պոխաղաց պարունակ օգոյս, հայր էից է. ամուսին նորա հերա, և ըստ ձմարտութեան երկիր. և բերրի ցօղքն այլաբանեալք՝ են անձրիք շայեկանք, զի առանց խոնաւութեան հիւթոց ոչինչ ծնանի: Եւ ըստ Եւրամազդ կամ Եթեր խմանի արփին և երկին. իսկ հերա կամ Օգոյս՝ օգոս

երկրալի, ընդ որ խառնի երկին յերկիրս:

341. Վերգիլէայ, որպէս գրեթէ ամենայն բանաստեղծաց, կարծիք են թէ ի դարնային ժամանակի ստեղծեալ իցէ աշխարհ: Ի սոյն կարծիս է և խորենացին ի գիրս Պիտոյից՝ ի ներբողեան դարնայնոց:

344. Խիտ և այլնք մարդիկ ըստ կարծեաց նախնեաց ծնեալք կամ բոլեալք ի կարծր երկրէ, կամ ի քարանոցն Իււկա լիւնի և Պիրրայի. տես Թ. ԵՃ, ուր և ազգ դժնդակ կոչեաց:

- 350 Լըկցես աղբ պարարտութեան ու՛ի հող բազում յուշ լեր ծածկել .
 Կամ սունկ քար ծարաւուտ կամ խորտաբորտ թաղեալ խեփորս ,
 Օ ի ջուրք ընդ մէջ ղեռացեն և թափ անցցէ շունչ մանրասիւր ,
 Լա ընծիւղք տրնկագործեալք ոգի առեալ կաղզուրեսցին ,
 Լն որ ճինչեն և վիմաւ և ընդ խեցւոյ բեռին ծանու .
 Լադ ընդդէմ ապաւեն տեղատարափ յորդ շառաւմանց ,
 Լադ յորժամ Շ ուն տապեռանդըն զարտ հերձու ծարաւահիւծ :
 Յետ ուղէս արկանելոյ մընայ շարժել խիստ երկմասնիս
 Լա ըստէպ ածել ըստէպ ըզհողակոյտն արմանց ընդ ունջ ,
 Կամ 'ի մուգ արօրոյ զգաշտագետինն առնել աշխատ
- 360 Լա զարջառսն զոգորեալս յայդեստանին տարուբերել .
 Բզկնի ողորկ եղեգունս և կեղեկալ փայտից մահալս
 Լա հացի պատշաճել ձողս և երկճղի մայժըս խեցից ,
 Յզց յենուլ 'ի զօրութիւն և քամահել ըզհողմն ուսցին ,
 Լա ճըշդարից օստ 'ի յոստոյ մինչ 'ի դիտակսն հետեւել ,
 Խբրե այն ինչ դեռափթիթ ծաղկէ վարսիւք առոյգ հասակ ,
 Ինայեսփիր 'ի մատաղ տիս , և բարունակ զըւարթ կայտառ
 Սինչ ընդ օդս ասպարիսեալ աներասան դիմէ յերկինս ,
 Սանգաղացն սայրասուր բերան չև յայն է մըխելի ,
 Լալ մատանց ճիրանունք բաղ ըզտերևսն հանիցեն :
- 370 Լա զիրկս արկեալ կընձնեաց աժխոյժ բազկօք մինչ ամբարձցին ,
 Բզվարսս յայնժամ սափրեսփիր , յայնժամ ըզթեւսն քըշտեսցեն .
 Յերկաթոյ սոսկան յառաջ , իսկ յայնժամ սաստ իշխանսկան
 Ի ձեռս առեալ և զուռոցն շալլու թիւն կոճոպեսփիր :
 Հիւսեսցի և ցանկ 'ի փակ և անասնոց արդեցին սեռք ,
 Սանաւանդ մինչ փափուկ են դեռ տերեք ուանփորձ վըշտի ,
 Յորս 'ի վեր բան զկարեւոր ձմերունս և զբուռն արեւ սաստիկ
 Վոմէշք վայրի խաղ առնեն և հետայոյզ այծք հանապաղ ,
 Շարակին և օղիք և չըւայտոտ անյազ երինջք ,
 Ոչ այնպէս եղէմնարկու սառամանեացն մածեալ պաղ

356. Ընկի աստղն յորդարորք աւուրց
 ամբարայնոյ :

360. Տանել բերել արօրագիր առնել
 ըսկ զմիջոցս որթոցն , որպէս ցարդ ևս
 գործի ուրեք յառաջիկա :

362. Օրինակք ինչ ընդ երկուց գրչա-
 գրաց և հասարակէս յայն :

364. Զի սովորաբար նշգարիք կամ
 կնձիք անկին ծառք 'ի յենարան այդեաց :

- 380 Կամ թէ ծանր ըրցամանքուտ իսկ պարեխիւք անկեալ խորշակ,
 Որպէս այն մեղանկեցին ջոկք և զրժնիկ ատաման թոյն,
 Եւ յուղեշիցն 'ի խածուածս անդ երաշխեպ ըսպիացեալ,
 Ոչ այլու՞մ մեղաց փոխան Սպանդարմետին 'ի բնաւ բազինս
 Հարկանի նոխազ և հին խաղք անցանէն 'ի հանդիսի,
 Եւ մըրցանակս հանձարոց ընդ գիւղս և յանցս եղին թեօեանք,
 Եւ 'ի նուազրս բաժակաց 'ի հէշտալի մարդադետինս
 Հարին կայթըս ցընծութեան վաղեալ ընդ տիկսն իւղաթուրմս:
 Եւ աւսոնեան գաղթականք, ազգ եկամուտ 'ի հրովադայ,
 Եւ հեղեղ տաղիւք խաղան և բըրբջաձայն լուծեալ ծաղու,
 390 Եւ դիմակըս սոսկալիս առեալ զոգեալս 'ի կեզևոց՝
 Ի՛գբեզ, Սպանդարմետ, կարգան զըւարթ երդաձայնիւք,
 Վի՛եղ ձօձէն ճապուկ պաճոյճն 'ի բարձրաձակըն թեղօշէ:
 Ի՛տի՛ պղիք բոլոր բարդաւաճին ձօխ ծընընդովք,
 Եւ խոխոմք երկայնաձիգք և գողաձև խըննին հովիտք,
 Եւ յոր կոյս և դարձուցէ դրօշեալն ըզգլուխ իւր նազելի:
 Վ ան որոյ Սպանդարմետին հայրենական տաղիւք ըզփառս
 Լըդեալ լատ օրինի աթերս 'ի տաշտըս մատուցուք,
 Եւ նուիրական զեղջերաց ձրդեալ կացցէ քօշ առ բագնին,
 Եւ ըզյոյր փորոտիս խորովեսցուք կայնի շամիրօք:

383. Ոչ վասն այլոյ իրիք մեղաց, բայց միայն վասն այսպիսոյ շնաստակութեան այժիցն առ որթա՝ զենեալ լինի Սպանդարմետին նոխազ յամենայն սեղանս, և հին խաղք ողբերգութեան 'ի տեղարանս հանդիսանան: Եւ զի գամ մի քօշ և քաղ նզովեալք էին դիցն այնմիկ, 'ի հին ողբերգութեան նոխազ նուիրելին 'ի պարգև քերթողին թեանքն՝ որ են աթենացիք 'ի թեսեոսէ արքայէն յորջորջեալք. յորմէ և նոխազերգութիւն բերթածքն կոչին մինչև ցայսօր ժամանակի: Փոխանակ զանձաւ բազում օրինակ ունին ընդ Աթենքէ քիւսէն, և այլ: Եւ վասն նոյն զեթմիշտութեան, ընդ գլինիս մեռալք 'ի պանդարա մետական առնն խաղային և ոստոսեկն միով ոտամք 'ի վերայ իւղեալ ակաց այժև. նեաց փչելոց, իրր 'ի քամահանս և յասն հարութիւն:

388. Աւսոնեան է խաղական, խաղացի գաղթականք, գաղութք՝ հասուած և կեալք 'ի Տրովադայ՝ բնակեալք յաւալիս, այսինքն են հռովմայեցիք, զորոց սպանդա-

րամետական տօնիցն խեղկատակութիւնս յիշատակէ. այն զի մանկան 'ի գիւղս և յազարակս առեալ յերեսան խափեայս շինեալս 'ի կեղևոց, և խաղ արարեալ զանցաւորք՝ քնցեղս 'ի նոսա ընկենուին և տաղս անհարթն տիւ յափոյ յանպատ. բաստից վեժէին, կարգային զԲաբոս՝ որ այն ինքն է Սպանդարմետ, կախէին զծառոց պաճուձեալ կերպարանս զնորս, և կարծէին թէ այսու տօնիւք քաջարե. բութիւն այդեաց շնորհիցն զին, և յոր կոյս զերես իւր դարձուցէ պաճուձա պատանքն՝ յայնմ կողման առաւել լինիցն առատութիւն:

397. Աթերս և աթերայ էր բլիթ ինչ, կարկանդակ կամ քաղար և կոտայ 'ի զոճս զից, զոր մատուցուք, ասէ, սկաւառակցք, և նուիրեսցուք նոխազ 'ի նոյն խորհորդ. և զաւելորդ մատունն որ շեւանեն 'ի զոճ սեղանոյ՝ խորովեսցուք 'ի կաղնի շամիրուս առ 'ի կերակուր, զերկոսին շնաստակարան այդեաց 'ի մասին կորուստ նեւով զնոխազ և զկաղնի. ասն 300:

- 400 Լն և այլ ՚ի իմանայդեաց քրտուներ անբաւ և անբաւաւ .
 Օի հարկ երկես և չորիցս ամի ամի զւրորդ գետինն
 Լ. ցելու, և զերկմասնիսն չորջեւով յաւէժաբար
 Փըըըը ըզկոտըս և զանտառն ՚ի տերևոց տեւազերծել .
 Շըըըն առեալ դարձ առնէ հողագործին աշխատութիւն ,
 Լա տարին ընդ իւր շաւիղ պարայածեալ պատի զինքեամբ :
 Լա ահա մինչդեռ ընկէց այդի զսարարթսն զանազան
 Լա զմայրեացն թօթ ամիեաց զարդ պարծանաց խիստ հիւսիսակ ,
 Սըըը յայնժամ ժըըըըըըը հոգ տանի յամն առաջիկայ ,
 Օըըըըըըը կոր ատամամբ ՚ի մնացականն անկեալ այդի
 410 Լա սըըըըըը յապաւեալ յատանելով կազմ յօրինէ :
 Դա զերկիրն բըըըա , զյօտսն տարեալ այրեալի նախ ,
 Ընդ յարկաւ նախ արա զձողս և հուսկ ուրեմն կուծս այգւոյդ :
 Լըըըըը որթոյ դայ հովանին , մնացաւսխտ մուլիտոթ
 Լըըըըը առնէն զանդ զաղճնաւոր , կըըըըը տազնապ տաժանական :
 Գոթեալ ըզըըըն ագարակս՝ իսկ դու զանդեակ մըըըըըըըըը :
 Հատանին և չիխանի դաժանաբոյս ոգորը յանտառս
 Լա եղէզն գետածին ՚ի ջրարբի պրակս ամանց շամբից ,
 Տառապէ և անդարման ուռետանին հողոց անձուկ :
 Ըըըը ահա կապեալ են որթը , ահա զմանգաղըս թոյլ տան թուփը ,

402. Շըըըըըը , զի յետոյ կողմամբն
 խորտակին հողակոշտն :

403. Ընդ իւր շաւիղ , ընդ նոյն . նովին
 ոճով և կարգաւ և յեղանակօք տարեորա
 կան աշխատութեանց որ ՚ի դնացելուս
 ամի դառնայ անդրէն ուստի սկսան :

406. Յորժամ մերկանայ զհուսկ յետին
 տերեւն որ տենէ ցլեկն աշնայնոյ : Չարդ
 մայրեաց նոյնպէս տերեւն են որ և ՚ի հերս
 կամ ՚ի վարսս աշխատին :

409. Չըըըըըըն ատամն է յօտոցն
 կամ մանգաղն , որ և նշանակ ՚ի ձեռնկա
 ըի Առնոսի կամ Չըըըըըը : Մնացական
 այդի իմա զմերկացան և զկապուտ կողմ
 պրտո մնացեալ ՚ի բերոց և ՚ի տերևոց , որ
 իբրե թէ կացմնացն է առաջնոյ գեղազարդ
 անկոյն :

411. Փութկոտ ըր և առաջին ՚ի բըըը ,
 ՚ի յօտե և ՚ի ծածկէլ զեռչական ընդ յար
 կաւ . զի մի փոտայն յանձրեաց . բայց հուսկ
 յետոյ ամենեղուն կթեպէս զայդիդ . զի
 լաւագոյն լինի գինիդ :

413. Երկիցս տերեւախիտ լինի որթ , և

քաղիլ է ՚ի դարնան և յաշնան . և երկիցս
 մուլիտուր գետինն ՚ի նոյն ժամանակս , և
 մայրելէն . երկոցին դառն աշխատանք են :
 Չայբան հոգս և զտաժանութունս դիտե
 լով դովեմըր զմեծամեծ անդս . բայց դու
 զփոքրիկ մշակեմըր , զի կարող լինիցիս
 քաջ պտղաբեր առնել :

416. Չիխան ըտ մէջի մշակացն մերոց
 է աղգ թփոյ , որոյ ստեղծանք լինին կապ
 որթոյ : Կոյնպէս և եղեգունք և ուռիք հա
 տանելէ են ՚ի պէտաւ այդեաց բազում հո
 գութ և տառապանք :

419. Ահա ամենայն ինչ վճարեալ է ,
 որթը կապեալ և ՚ի բաց արձակին զյօտոցս
 յինքեանց անկարտն նոցա ելով . և այգոր
 զնն ՚ի վերջին ծագաւ աչգետանին վտա
 տակէ ուրախութեան երգութիւ հուպ ՚ի
 կատարած գործոյն հասեալ . սակայն և
 այնպէս տակաւին գործելի է հողն , և հա
 սուն ողկոյցը իսկ պարտին երկնէլ Ա
 ռամազայ , այսինքն յարձանից ոգոց ,
 յանձրեաց , ՚ի կարկոյ , ՚ի մըրկաց , նն :

420 Վերանախոնջ այգորդ ահա զեզերական նուագէ զորորտս .

Եւ սակայն բըրբըրել ըզհորն և ըզփոլին է պէտ դըրդուել ,

Եւ հասուն ողկուլայց յԱրամաղլայ լինել զանգէտ :

Իսկ ընդդէմ՝ չիք ինչ բընաւ ձիթաստանեայց մըշակութիւն ,

Ոչ մընան կոր յօտոցի , ոչ դէտնակուիւ ծանրը փոցիլց ,

Իբրեւ գամ մի զերկրէն վակժոյժ եղեալ խայտան 'ի լոյս :

Ընքնին իսկ երկիր ևեթ կուածագ ժանեօքն փեռեկեալ

Հիւթ բըխէ տընկոց ու 'ի խոփ ըզիշուաւոր պըտուղս արդեանց :

Յայս ըզպարարտ և զհաշտութեան հաճոյն սընտ զձիթենին :

Եւ և միւրքը մինչ հաստարմատ ըզբուռն իւրեանց զեռ իմացան

430 Եւ հաւին յաստիս ուժի , յանկարծակի յաստեղս երկնից

Ձըկտին անձին զօրութեամբ 'ի նըպաստից մեր անկարօտք :

Եւ ոչ ընդհատ ինչ անտառք հակին պըտղովք առ հասարակ ,

Եւ թըռնոց վայրի դադարք յարիններանք կարմրին խընձոր :

Խուզին սինձը , և ըզմարիս մայրիք բարձունք մատուցանեն

Ի լուցկիս հըյո զիշերի և 'ի ցընցուղոս ճաճանից :

Իսկ մարդիկ երկմտոցիցն տընկել և հոգ ինձանց տանել :

Օ ի զմեծամեծսըն թուիցեմ . ուռիք՝ խոնարհ և ցարափք

Կամ հօտի տերեւ չորհրէն և կամ հովուաց քաղցը հովանի ,

Եւ ցանկ սերմանեայց և խիւս անոյշ ճարակ մեղու .

440 Օ Վիւտորոն հէշտ է հայել ըգտօսախիւք վէտ վէտ ճօճան ,

420 . Կէս օրինակք բացայայտագոյն իմն
այսպէս ունին զտողք :

Աւասիկ այգորդ յեզերսն ըզվըճարեալ
նուագէ զորորտս :

423 . Իսկ ընդ հակառակն գրեթէ չիք
ինչ բնաւ մշակութիւն ձիթենւոյ առ այ-

գւոյ համեմատութեամբ : Այսմ վկայէ և
խորենեան մեր քերթոց 'ի գիրս Պիտոյից

(Ներք . ձիթ . և պարսաւ որթոյ) :

426 . Ժանեօք ևեթ բահին և երկմատ
նայն ցեղեալ բղնէ հիւթ , և խոփոն պա-
տառեալ միանգամ՝ զճանրակչիւ պտուղս
բղնէ անաղխատ : Վասն այսորիկ մշակեալ
զձիթենին պարարտ և հաճոյ հաշտու-
թեան . զի և էր իսկ նշանակ աւետարեր
խաղաղութեան ձիթենին և Աթենաոյ
ձօնեայ :

429 . Միւրքս իմա զճառան մրգաբերս :

433 . Խնձորս ոչ զբուն խնձորն ևեթ ա-

սեմք , այլ և զամենայն բուրբաձն պտուղս :

434 . Սինձը անգամ զուշնարեայք որ
թուփ ինչ են կամ բանջար վայրի բազմա-
պիսի , խուզին 'ի պէտս անտանոց , և մարիս
'ի կրակ և 'ի ջուհ լուսոյ :

435 . Զեռ այսպիսի շահից տնկոցդ՝ առ-
կաւին զանգաղիցին մարդիկ 'ի մշակու-
թիւն :

440 . Կիւտորոն լեռան և քաղաք Գա-
ղատիոյ յէս սահմանայ Պատմիկադոնիոյ :
Լեռանն անտառախիւս թաւացեալ էր առ-
տախիւք՝ որ 'ի շնչելոյ հողմոց ծածանէին
'ի նմա : - Կարիքս և Կարիկէ կամ Կարի-
կոն և Կարիկոն քաղաք է Զաւնաց և Ի-
տալիոյ . յեփնդ անուանի կուէնի և հեր-
ձի ծառովք . - Կաւկասական լեռնիցն յայ-
տնի են որ կան 'ի հիւսիսակողմն Վրաց և
Հայոց . բայց ստանալու եղեալ են փոխա-
նակ որ և է բարձրաբերձ լեռանց :

Օ նարիկեան կուենեաց մայրիս, քաղցր է և զանգրս տեսանել
 ի զմարդկան տըրմրիսաց կամ բնաւ հոգոց անպարտակիրս :
 Երբն իսկ ինքն ամուլ մայրիք ՚ի կաւհասեան լերանց ՚ի սարս
 Օ որ անդուլ այսք բրնաշունչք ջաղխեն փըրբեն և փոթորկեն,
 Լսէք զայլու տան արգասիս՝ ըզպիտանին նոթձեալ ատաղձ,
 Բզտարոյն ՚ի լաստափայտ և տանց ՚ի նիւթ ըզմայրն և նոճ :
 Ըստի խոզս անուոց մըշակք տաշեալ յըղկեն, կունտըս սայլից,
 Լս նաւաց զիստ գողաւոր կառուցանեն և ողնափայտ :
 Ուռնիք բերրի յողորս, նըշգարենիք ՚ի սաղարթուց,
 450 Սուրտ ՚ի հաստ նիզակաբունս և հոյն ընտիր ՚ի գուպարած :
 Հակիրք կորանան ՚ի լայնալիճս խտիւրացիս :
 Լս թմբի ողորկատարը ու ՚ի բեր տօսախ ճախարակեաց
 Վանս ՚ի յարդ ու ՚ի կերպարան և գոգ առնուն սուր երկաթով :
 Լս բարտին փոքրօզի որ ընդ Պադոս սըրաւարեալ
 Թեթեալ իւղայ յուխ յորձանուտ, և պարք մեղուաց կապեն զբնդակ
 ՚ի խոռոչս կեղեց և ՚ի քոսոտ սղոցոյն ՚ի փոր :
 Օ ինչ հանգոյն քարոզելի դիմնիսեան բերին պարզեք :
 Ոչ և պատճառըս մեղաց ետ ապաքէն Սպանդարամետ :
 Կա զամբուշս ՚ի մահ վարեաց յուշկապարիկս՝ ըզհօխ և զփոլ

447. Առի իմա յատաղձէ աստի փայտից : Կունտս սայլից ասէ և ոչ անիւս, զի ՚ի հնուան սայլք գեղջէից վարեին անուօք թմկանօք ՚ի միահարթ միապաղաղ տախտակէ առանց խեցից և խոցից կամ շառաւիղաց, և ընդ լիսանն ՚ի միտին գառնային, որպէս և ցայսօր յարեւել առ դիւղականն մեր երկի :

449. Զնըդարին օգտաբեր ՚ի սաղարթուց ասէ, զի տերեւ նորա քաղցր են յոյժ ՚ի կերակուր արջաւուց, և զհոյն ընտիր ՚ի պատեարգով՝ զի անտի կաղմին նետք, տեղք և նիզակք :

451. Խաւրացիք կամ խոռուրացիք ազգէին արարացուց աղեղնաւորք, յայնկոյս Զորդանան գետոյ, յիշատակեալք ՚ի Ղուկայ աւետարանագրէ և ՚ի Եովսէպոսէ : Ընդարձակագոյն առմամբ և Լսորիք իմա նին : Ամենայն գրեպիքը Վերդիլեայ ընթեանուն Խիթ-Էթի :

454. Պադոս որ և Երիզանոս, մեծադոյնն ՚ի գետս խաւիկոյ :

457. Վիմնիսեան կամ բաբոսական, որ

է սպանդարամտական պարզեք որմոց և գինեաց զինչ բերին իբրև զայստօիկ արժանագով. նա մանաւանդ ոչ ապաքէն մեղաց պատճառք են կամ ըստ մերոյ քեր. թողա՛ցօրն Հաւ չարեաց (Պիտ. ներք. ձիթ.) առ որ և օրինակ մատուցանէ ՚ի յուշկապարիկացն արեցեւոց, և ՚ի Լապի. թեայնի՝ Ժողովրդոց Թեսալիոյ, որոց ընդ միմեանս ՚ի կոխ կաքաւեալ ՚ի հարսանիս Պիրիթեայ վանն հախալիւն կամելոյ յուշ կապարկաց զհարսնն Հիպպոդամէ և զայլ կանայս, հարին զմիմեանս, բայց վանեցան յուշկապարիկք, յորոց Վերդիլեոս ըստ սովորութեանն զգլխաւորսն և և թիշա տակէ, զհօխտս կամ Հռետոս և զփոշոս, և զհիւլէոս կամ Հիւլէս՝ զոր և առաջի առնէ իբրտ ահագին իմն բաժակաւ յարձակեալ ՚ի Լապիթայսն : Իսկ յուշկապարիկք կամ ձիւացուք և իշացուք՝ մարդ ձիախառն առասպելեցան, որպէս յայտ է, զառաջին ձիաւորեալ մարդիկն այսպէս այլաբանելով :

460 Եւ զ] ապիթեայց ահագին խառնարանաւ սպառնողն Հիւլէս :

- 1] աչ երջանիկ մըշակաց՝ զիւրեանց նրաի՜ թէ դիտիցեն,
 1]յց ինքնին երկիր արդար 'ի մարտամբոխ զինուց փարատ
 'ի ծոցոյ հողոյն բլիւն զիւրապատրաստ սրահն կենաց :
 Լ'պարանք բարձրաձեղունք աշխարհամուտ դրամք հոյակապ
 Թիւ հոսէն ոչ 'ի զաւթաց զայգորելեացն ուղիւից կոհակս ,
 'ի զրանդիս ոչ պակշռոին կամարաշէն պերճ նրկարէնս ,
 1] 'ի պղինձս եփիւրացիս և 'ի հանդերձս ոսկեձամուկս :
 Եւ ոչ ասոր լուսաներկ յասորնական դեղ շրպարի ,
 1] ծորածոյ իւղոյն սարգուածք կասեաւ 'ի պէտս ապականին :
 470 Եւ յի հանգիստ յապահով , կեանք անպատիր ճոխ ընչաւէտ ,
 Եւ յի անդորր 'ի դիր վիճակս , անձաւք և լիճք ջուրց կենդանի ,
 Եւ յի հովիւք հովնաւորք և անդէոց մեղմիկ բընդիւնք ,
 Եւ ընդ ծառով հեշտալի քուն հանգրատեան ոչ պակասեն :
 Եւ արօտք և անտառք և երէոց որջք և մորիք ,
 Եւ արբուն ժիր մանկութեան սակաւապէտ և երկասեր ,
 Եւ տուածոց պաշտամունք և սրբամուէր հարց ալեւոյթք :
 Եւ զդարութիւն զվերջին հետս առ նոսին արի մեկնեալ յերկրէ :
 Օ իս սակայն անոյշ Եւսայք գեր 'ի վերոյ քան զամենայն ,

462. Երկիր արգար ասի, զի զհաւատա-
 ցեան ի նազաւանդ սերմանեացն ստոկոսեզք
 հատուցանէ, և զընկալեալն զարձուցանէ:

466. Կախարչիւն խառն բառն կարէ ևս
 նշանակել յորինեալ նկարակերպ ի խե-
 ցեաց կրօնից. մեր զայն ընկալաք որ հա-
 տարակաց ընդ ամենայն տեղիս և յամենայն
 ազնիս մեծագործն է համարեալ:

467. Պղինձ եփիւրացի է կորնթեան
 պղինձ, զի Կորնթոս կոչի և Եփիւրա կամ
 Եփիւրէ, որոյ և պղինձն յարկի էր յոյժ :
 Եւ աստ պղինձով իմանին անօթք և սպասք
 և գրօշեալք պղնձիք:

468. Ասորնական դեղ է ներկն ծիրա-
 նոյ, որ Փիւնիկեաւոտանի և Տիւրոս քա-
 ղաքն Ատրուոց գիւտ ասի լինալ:

469. Կախաւ է աստ գարիւնենի կամ
 գարիճենիկ թուի նման կիւսմաննի. զոր
 րոյ զիւրեան մանր ալոցաւ խառնէին ազ-
 նուականք յոժանելիս անոյշ իւղոց, զոր ա-
 պականել ասէ առ պարզ և անպաճնոյճ
 իւղովն որով ռամկին օծաներ:

470. Կեանք անպատիր որ ոչ երբեք
 խաբի յակնկալութիւնու խեր, ոչ վերսի 'ի
 յուսոյ բարեաց, զորս և առ ձեռն ունի:

471. Դիր վիճակ են զաշտք ընդար-
 ձակք և բլուրք հովասունք:

477. Վաղուց հեռացեալ 'ի քաղաքաց,
 յարբունեաց և յապարանից մեծամեծաց,
 տակաւին գեղերէր առ շինականն, և
 հուսկ յետոյ 'ի նոցանէ մեկնեցաւ և յեր-
 կինս. որ է ասեւ ընդգրկար ժամանակս
 զարդարութիւն պահեցին պարզամա չի-
 նականք քան զքաղաքայինս:

478. Մուսայք էին ինն գոտիք Արա-
 մադցայ և Միւսմաիկեայ, կուսանք, աս-
 տուածուհիք ամենայն հանձարոյ և ճար-
 տարութեան և գիտութեան և իմաստա-
 սիրութեան, ընդ որս և քերթութեան :
 Կամի ասեւ քան զմշակութեան խաղա-
 դական և երջանիկ կեանս՝ գիտնականն և
 իմաստասիրականն միայն է ինձ առաւել
 սիրելի, այլն ամենայն անարգ և խոտան
 առ նովալ:

- ||րոց կամ պաշտօն տանիմ յանհրնարին 'ի սէր հարեալ,
 480 Բնկալցին նախ և ցուցցեն զերկնից շաւիղս և զարփից պար,
 Բշլակսպէս զարեգական նրազուծիւն և զլուսնի կիրս.
 Թէ ուստի զողուն երկրի, ծովք ըզթումբս իւ փուլգեալ ուժով
 Լուսնուն կուտակադէզ և յինքն անդրէն իջեալ նրստին.
 Օ ի այնպէս ձրմեռնական ճեպին արեւք թանալ յանդունդս,
 Լա կամ ընդդէմ ինչ արգել զի յամրային կայ գիշերաց:
 Խակ թէ յայդ ոչ զօրեցից ժաման լինել ընուծեան սահմանս,
 Օ ի ցուրտ արին զառաքաստ սրբտիս պատեալ անկցի կըրձիմ,
 Գեղօրէք, գետք 'ի հովիտս ինձ քաղցրասցին վրտակահոյք,
 Բզնիտիջ ջուրց սիրեցից և ըզմայրիս՝ անփառունակ:
 490 () Հ, ուր դաշտք և ըկերք և Տայիգետ գեղապարեալ
 'ի կուսից խկոնուհեաց, ու'ի հովասուն ծործորս Հեմեայ
 Լիլ տարցի զիս և ոստովք պաշտպանեացէ մեծ հովանեաւ:
 Լքանի ում պատճառաց էից գիտաց գոլ խելամուտ,
 Լա զարհաւիրս ամենայն և զանողրք ճակատազիր
 Լա զանցադ տարտարոսի շփնդ և շըշուկ առ ոսն եհար:
 'Լս և այնմ իսկ երանի որ զգաշտային ծանեաւ ըզղիս,
 Բշլան, ըզծեր Հահարիկ և գբոյր հարսունս յաւերթական:
 Լլ ըզնա խուրձ ամբոխին, ոչ թագադանցրն ծիրանիք
 Լա զրուժան հարազատից ընկձեաց երբէք վըրդովիւ խազմ,

484. Բնդէր ձմեռնային արեւ փուծով մտանեն, և կարճ է տին:

485. Յայս տող մեկնիջք իմանան սովորաբար զպատճառս յամեկոյ, յամր հասանելոյ ամառնային գիշերաց վասն երկարութեան տուրնեանցն: Բայց բանն յերկուս միտս հարկանէ, զի և զերկար գանդազանաց ձմեռնային գիշերացն մարթի իմանալ, որ երկարութեամբն յամեն լուսանալ: Չի թէպէտ և յամրն կամ գանդազազուրմ ուրեք յայպիսիս զամբարային նըշանակէ, ոչինչ հարկ է միշտ 'ի նոյն միտս առնուլ, որպէս և վկայեն ըզգուսդէտք յայլ տեղիս քերթածաց:

487. Զափուծիւն և զտարտամուծիւն մտաց 'ի խելամուծիւն իրաց՝ 'ի ցրտութենէ արեան ներգործեալ համարի քերթողն ըստ ոմանց նախի իմաստասիրաց:

490. Սպերբիտս կամ Սպերք գետն է Թեսալիոյ 'ի Պինդոս լեանէ իջեալ 'ի գաշաղս աշխարհին: Տայիգետ կամ Տայգետ գետի ընթաց յԱրկադիոյ ձգեալ ընդ ա-

մենայն Լակոնիա, յորս օրիորդք խկոնացուց պարաւորք կատարէին զոմնս Սպան գարամետին, որոյ և մեհեանն իսկ կայր առ ոտս լեռանցն:

497. ԶՊան տես ն. 19. զՀահարիկ կամ Հահարունի՝ ն. 22. զաւերթահար տուն ն. 11:

498. 'Լուիրակք կամ պայիկք վարացաւորք և սակրաւորք երթային առ բգեշ խիւք հռովմայեցւոյ բարձեալ խուրձ մի գաւազան և 'ի նմա վազր կամ տապար 'ի նշանակ պատուոյ իլեւանութեան 'ի ժողովրդենէն տուեալ, այլ և 'ի սաստ և 'ի պատուհաս շարագործաց: Վասն որոյ խուրձն սատ զհռովմական պատիւս և զիւ խանութիւնն նշանակէ, ծիրանին զարքայական փառս և զպերճութիւնն այլոց ազգաց:

499. Թուի ակնարկել տողես 'ի յայանի ինչ գէպս իւրոյ ժամանակին, որպիսի և յամենայն ժամանակս ոչ պակասեն:

- 500 Ոչ Դակեանն Հինախաղաց 'ի դաշնաւորն իջեալ Խտրեայ,
 Կամ Հոռոմական պերճութիւնք ուարքայութիւնք կորստականք :
 Ոչ 'ի գութ Հեծեաց մուրկին կամ մախացաւ ընդ գոյաւոր :
 Օրր ուղէչք մրտադիւր և զոր բերին անդք խնքնական
 Օարդիւնսն ժողովեաց , և ոչ օրէնս ինչ երկաթիս ,
 Ոչ զատեանն աղխատոյց կամ զախարհին ետես զիւան :
 Լաք Թիսիօք ըզկոյր յորձանս յուզեն ու 'ի զէնս խիզախեն ,
 Սըլլըդէն 'ի դաշինձն և 'ի տաճարս արքունականս :
 Լոր սուր ածէ շինից և չուառական երդումարդաց՝
 Բմպէլ ախամբք ու 'ի ծուրացի նրնջէ 'ի քուն ծիրանիս :
 510 Լալ դք ըզդանսն խորեալ և յորձասոյդ ոսկին զըրգայ ,
 Որ յակձիւս 'ի բեմն է պիշ , որ 'ի Թատերս բերանաբաց
 Ընդ կրկին ծափս ըզմայեալ՝ ժողովըրդեան ուաւազանոյն :
 Խընդան Թաթաւեալք 'ի ճապաղիս արեան եղբարց ,
 Լա ըզտունս և զանուշակ դրանդըս սեմնց փոխեալ յաքսորս՝
 Ընդ այլով արեգականք ըզհայրենին խնդրեն յատակ :
 Սըլլան արդիւնարար կոր արօրով վարէ զերկիր .
 Ընդուտ ամին արարք , անտի զԹունեակս և զհայրենիս
 Տածէ անտի զճիկ նախրաց և զզըւարակս արժանաւորս :
 Լա ոչ դուլ առնու երբէք՝ մինչև տարին մըրգովք զեղու
 520 Կամ որդուք խաչանց և կամ 'ի դեմետրեան հասկաց որայս ,
 Լա ծանրէ տոհմականօք զակօսս՝ յաղթօղ լեալ համբարաց :

500. Դակեանք կամ Դակք էին աղգ 'ի մէջ կարգաթեան լերանց և Խտրոս գետոյ , որ այն ինքն է Դանօր գետ , որոյ 'ի ծով մերձեալ և ընդ Դակիս անցեալ՝ Խտրոս կոչի անդ մանաւանդ : Մոցս բազում անգամ միաբանեալ ընդ չըջակայ բնակիչս գետոյն՝ նեղէին պատերազմաւ զհուով մայրեցիս :

502. Ոչ Թէ անգթութեամբ չհեծել ասէ ընդ տառապանս աղքատին , այլ զի 'ի գեղս և յաղարակս մեծացեալ յամենայն վերաց անանկին և 'ի նախանձուէ մեծատանց աղատացեալ է աք նորա և սիրան :

504. Օրէնք երկաթիք վասն խտութեանն և անաչառ սաստկութեանն , որ ոչ ողբանաց ինչ երեսս առնեն , և ոչ յերկուղէ խմբէ սասանին :

505. Օտեանն աղմկայոյց զատաստանաց , զգիւան հարկաց և արոց , մաքսից , բաժից և կապալաց :

506. Կոյր յորձանք ծովուց վասն անյայտ Թաքնութեանն կամ վասն վտանգին :

509. Ախմբք ըմպելն է ականակուռ բաժակաւ , կամ որ 'ի միապաղաղ քարէ պատուականէ : Իսկ Ծուր է Տխրոս , յոր մէ ելեալ ասի ընտիր ծիրանին . տես 468 :

511. Ոմն հրապարակաօսս ատենաբանու թեան ցանկայ , ոմն զգովեստ 'ի Թատեր խնդրէ՝ որոյ նշանակ էր ծափ զծափի կայծոս հարկանել ռամկին և իշխանացն :

515. Ընդ այլով բաժնիւ երկին խնդրէ զհայրենի երկիր իւր . այսինքն կարօտի , սառապի և ցանկայ , այլ ոչ գտանէ :

517. Հնազոյն գրեզկիր մի ունի՝ անտի շքեմի և զնայելիի :

520. Դեմետրեան , ցորենոյ և այլոց օտեւի արգեանց արմատաց :

521. Առաւելեալ և զեղեալ քան զմեծութիւն ամբարանոցացն :

- Լէկըն ձրմեռն, 'ի մամուլս՝ հատըն լեւուն սիկիոնեանք,
 Լոգք դառնան կաղնով բերկրեալ, անտառք մաթուղ մատուցանեն,
 Լա աշունն առաջի զազգ ազգ պըտողց հասուցանէ,
 Լա 'ի մարմանդըս բըլըոց եփին անոյշ բարձր այգեկուծք:
 Լնդ քաղցրիկ մանկըտեակք շուրջ 'ի համըոյր կախին շըրթանց,
 Պարկեշտ և ծընդասէր պահէ տընակն ըզըրըբուծիւն:
 Լաթնաբուխ տարածեն ըստինս երինջք, և գեր ամիկք
 'ի զըւարթ մարդագետին կան ոգորեալ խեթկիչ եղջերքք:
 530՝ Լա զտօնուտ խըմբէ զաւուրս և զանձն հեղեալ 'ի դալարիս,
 Ուր հըրատ անդ 'ի միջի, լընուն ընկերք տաշտ թաթաղուն,
 Վեղ, Սպանդարամետ, ձօնեալ նըւէր՝ ըզքեզ կարդայ,
 Լա հովուաց սուր սըրաքաց դընէ հանդէս 'ի նըշդարին,
 Լա զբիրտ անդամն հօրանէ 'ի շինական ըմբըշամարտս:
 Օայս երբեմըն վարեցին կենցաղ նախնի սաբինեցիք,
 Օայս հռեմուս և եղբայրն, այսպէս աճեաց քաջն Լարուրէ,
 Լա հըռովմ քան զամենայն գեղեցկագոյն էից ցուցեալ՝
 Լաթնաթիւ 'ի մի բըլուրս յինքըն պատեաց շուրջ պարըսպաւ:
 Լա յառաջ քան զգաւազան դիկտեական թագաւորին,
 540 Սինչ չև ազգ ամարիշտ 'ի զըւարակաց շուայտեալ ըսպանդ,
 Օայս ոսկեղենըն Օըրուան անցուցանէր ըզկեանս յերկրի:

522. Սիկիոն քաղաք Աբալիոյ էր, որոյ ձեթն նշանաւոր. սիկիոնեան հատք են հատք ձիթենեոյ որ ճնշին 'ի մամուլս 'ի մզել զձէթ:

527. Տնակ խնս աստ զոնարար և դեր դաշն կինն:

530. Նա՝ մշակն յաւուրս պարապոյ խրախուճան կատարէ 'ի վայրի գալարեով, ուր կայ 'ի միջի անդ սեղան վառեալ առ 'ի զոհ և 'ի պատրաստութիւն կերակրոց, և ըմպէ գեղըն բաժակաւ՝ զոր մատուռ կեն նմա ընկերք իւր ամուսնախք և թայրաթոռք, և նուէր հեղով 'ի դինեոյ անտի՝ կարգայ զՍպանդարամետ գիւ խրախութեան, եհ, եհէ ձայն արկեալ ցնծութեան աստուածարեւոյ 'ի գից անտի:

533. Սաղա նետաձգութեան և ըմբշամարտութեան սայ առնել հովուաց իւրոց:

534. Այլ օրինակք ընթեռնուն հաւ:

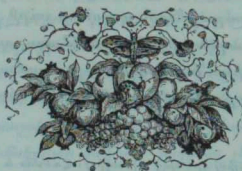
535. Սաբինացիք նախնի ժողովուրդք

Խտալիոյ: Հռեմուս և եղբայր նորա Հռեմուլոս նահապետք ազգին հռովմայեցոց: Եւրուրիա, որ և Տոսկիա, այսպէս բարգաւաճեցաւ 'ի մեծութիւն և 'ի հարըստութիւն, և նոյն ինքն Հռովմ այսու եղև գեւրապանձ քան զամենայն քաղաք և զթագաւորութիւն, և պարսպաւ փակեաց 'ի միում յինքն և օթն լերինս: Եւ արդարև իսկ մինչև ցայսօր եօթնեակ բլուրք պարունակի Հռովմ:

539. Դիկտեական թագաւոր է Արամազդ՝ անեալ 'ի Դիկտէ կամ Դիկտէոն լեւորին կամ 'ի Դիկտիս այրի խա լերին Վրէտէ կղզոյն: Ժամանակք որ յառաջ քան զնա՝ զարն է ոսկեղէն, զար Կռոնոսի կամ Զրուանայ, մինչ չև էր տակաւին սովորեալ մարդկան 'ի շաղակերութիւն, այլ յարդեանց երկրի կերակրէին, և չև էր լեալ լսելի բարբառ փողոց պատերազմի, և չև կաղմեալ զէնք 'ի սաղա երկաթագործաց:

Եւ ի լուր չե էր եկեալ փրքոցուոց փողոց գողին ,
 Եւ յանոստ սալըս դարբնաց կայծակնացայտ շաչել սուսերց ,
 Եւ յանեզր եւ անպարոյր Հատաք անցաք մեք ասպարեզ ,
 Եւամ է արդ գերիվարաց մըրըրկաշունչ վիզ լուծանել :

545 . Եւամ է վախճան առնել գրոցս : ասպարիսին : Օրինակք ինչ ունին շէշէշ .
 Եւ յարանութիւն առեալ ի ձերնթացից իրարէն ձէշ լսածունէ :

ՊՈՐԷԼՈՍԻ

ՍԻՐԳԻՆԵՅ ՄԵՐՈՎՆԻ

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

ԳԻՐՔ ԵՐՐՈՐԳ

Ն Ե Խ Ե Պ Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ԵՐՐՈՐԴ ԳՐՈՑ

ԼՍԿԶԲԱՆ անդ գրոցս կարգալով զգլխ հովուութեան և զարօտի անասնոց՝ նովին իսկ յայտ առնէ զիրացն առաջարկութիւն։ Աւ նորութեամբ նիւթոյն խրախուսեալ նոր պարծանս անձին ստանալ ՚ի փառս հայրենեաց և բարերարին իւրում Հոկտաւիանոսի [Մ. գոտեայ, պաշտօն առնէ նմա աստուածալայելուչ հանդիսիւք։ Այսազ] եկենայն հայցեալ պաշտպանութիւն՝ որ պատճառն եկաց քերթուածոյս, միսի ՚ի ճառնս զոր առաջի եդ զանապնոցն դարմանս՝ բովանդակեալ ՚ի զլուխս հինգ։

Ա. Յաղաքս սերնդեան և աննդեան արջառոց և ձիոց. յորում և ձիոց մրցանք, բոռոյ նկարագիր, ցլուց քինացելոց ոգորումն և տուփանաց մոլեգնութիւն։

Բ. Յաղաքս օդեաց և այծեաց. ուր և սկիւթային ձմերայնոյն նկարագիր։

Գ. Յաղաքս շանց։

Դ. Յաղաքս օձից զգուշութեան ՚ի փարախն և արտաքոյ։

Ե. Յաղաքս որ ինչ անասնոց ախտք փնասակարք, որպէս քոս, տենդ, և ժանտախտ տարաժամ խաշնամահու, որոյ ճոխագոյն նկարագրութեամբ աւարտէ զգիրսն։

ՊԻՐԳԻԼԵՅ ՄԵՐՈՎՆԻ

Մ Շ Ը Կ Ը Կ Ը Ն Ք

ԳԻՐՔ ԵՐՐՈՐԳ

ԲՁԳԵԶ իսկ մեծըդ Պալէս և գքեղ յԼմիրիս հրոչակելիդ
Բզճովիւդ երգեսցուք, Բզճեղ անտառք և գետք Լիկեայ,
Ու ինչ այլ ըզպարապորդ գերիցեն միտս երգոց մըրմունջք՝
Ըշխարհալուր կան բընաք. ո՞ղզըժպըճին ԼաբիսԹեսո
կամ բազինս ըզարաշուքըն Բուսիրեայ գիտիցն ոչ,
Ո՞ւմ չհնչեաց Հիլիս մանուկ, լետեան Ղաւնոս, Հիպպոդամէ,

1. Պալէս էր աստուածուհի հովուաց
և արտից: Իսկ հովիւն անուանի յԼմիրիս
գետ ինեսալիոյ՝ Է Լալոն, որում սըրտ
մտեալ երբեմն Երամագջ յաղագս սպա
նանելոյ նորա զԿիկլոպոյսն զգարբինշուն
Թից իւրոց մասնեաց զնա ի ծառայու
թիւն Լգմետայ արքայի, և նա արածէր
զանդեայս նորա: Բայց կալիմեքոս քեր
թող առ սէր Լգմետայ ասէ զայն արա
րեալ Լալոնի:

2. Լիկեոս պարարտարոտ լեռն յԱր
կադիա ի գաւառ իսննաւէտ և տուարա
ծականք համբաւաւոր:

4. Եւրիսթէոս էր Թագաւոր Միկենայ,
որոյ գործակից լիեալ ասուլութեանն
Հերայ վարեաց զՀերակլէս ի բազում մե
ծամեծ վտանգաւոր նահատակութիւնս
յորս և անխորհէ իմն Եւրիսթէայ յիշատա
կութեամբն:

5. Բուսիրիս էր բռնաւոր Եգիպտոսի,
որ ի սեղանս զից իւրոց զոհէր զՀիւրս. և
ի Հերակլէ սպանաւ անդ ի նոյն սեղանն
մինչդեռ և նմա նիւթէր նոյնալիս մահ:

6. Հիլիս էր մանուկ կամ պատանեակ
մի գեղեցիկ, սիրելի Հերակլէ և ուղեկից
նորա ընդ Լաբոնաւորդոս, որոյ երթեալ
ուրեք զՅրոյ ընկղմեցաւ յաւաղան աղբերն
կամ ի գետն Բակնիոս. և համբաւեցաւ
ի յաւերժահարամոց յափշտակեալ առ
գեղեցկութեանն: Եւ լստինն երբու զհայդ
Ո՞ւմ լընչեալ երկզխմէ, առ ո՞ր կամ յու մէ
չհնչեաց: - Դիլիս մի է ի Բուրոյ կղզեաց
յե գեական ծովուն, զորմէ ասէ առասպելն
Թէ յառաջն երբեքալ տառանէր յերեսս
Յուրոյ, մինչև Լեւտով աստուածուհի զԲե
սեալ ուրեք իւր անդի՝ ծնաւ ի նմա զԼ
պոլոն և զԼնուհիտ կամ զԼարեմիս, և փո
խարէն այսր հիւրամեծարութեան և մար

Լա ուսով փրզոսկրէիւ պայծառ Պէլոփսըն ձիախորխոս :
 Ղանապարհ նոր հորդեցից՝ վերաբերել յերկրէ և ինձ
 Լա 'ի լեզուս ճախրել ազանց յաղթանակաւ պարտաւոր :
 10՝ Լախիկին ես 'ի հայրենիս , եթէ միայն բաւեցեն կեանք ,
 Յառնեան 'ի գաղաթանց իջեալ ածից ընդ իս զ]՝ ուսայս .
 'Լախիկին քեզ բերից , Ս'անտուա , զիգումական արմաւենիս ,
 Լա 'ի դաշտ կանաչագեղ կանգնեցից վեհ կըճեայ տաճար
 Լա ուխիւք , ուր Ս'ինկիոս մուրրի մեծն 'ի յամր ոլորս
 Լա յամուրս առոյգ շամբից ըզգէտեղերս պարածածկէ :
 'Ի միջի անդ Վայսրըն ինձ արձանացեալ կալցի զտաճարն .
 Լա յաղթող և տիրացի ճոխ ծիրանեօք երևելի՝

զատիրութեան կառուցեալ առկայացաւ
 կզգին . յայս տակս յետեան կոչէ զնա :— Հիւզ
 պողամէ կամ Հիւզպողամիա զուստը եր ի
 նոմայոսի արքայի էլիտացեոց և պիտացեոց .
 որոյ պատգամ ընկեալ է թէ որ փեսայաւա-
 յի որ նմա սպանանեցոց է զինքն , պարնա-
 նեաց արաբաւորաց զտեղն զի որ յաղթեա-
 յի ինքեան 'ի կառարաւ միջանոս , նա փե-
 սայապի իւր և պարտեալն սպանցի . զի
 յուսացեալ էր յերազմութիւն երկփարաց
 իւրոյ : Եւս բաղմնց պարտեցոց և սպա-
 նեցոց , յարեալ Պէլոփս և կառաւեալ զՄիւ-
 սիլ կառավարն ինոմայոսի՝ ետ խոր
 տակել զկառան և ընկինուլ զյնոմայոս .
 յորմէ և մեռաւ իսկ . և այսպէս յաղթա-
 նակ տարեալ էառ զմիջանակն զՀիւզպո-
 դամ . և զՄիւրիլ 'ի վարձ նեղութեանն
 ետ ընկինուլ 'ի ծովն եգեան յորմէ և մասն
 այն ծովուն միտովական յորջորջեցաւ
 ծով . Բառ ոմանց հնախօսաց Հիւզպողա-
 միս էր և բուն իսկ անուն Բրիանուշայ
 աղճկանն Վրկէլեայ , որոյ վասն բինացեալ
 սորա ընդ Վրամեմոնի՝ պատճառ եղև
 մեծագոյն աղիակց ինկական մարտին :—
 Իսկ Պէլոփայ առասպելն այսպիսի ինչ է :
 Հայր նորա Տանտալոս հիւրընկալեալ էր
 բեմն զգիսն՝ 'ի փորձել զատուածութիւն
 նոցա զենեալ զըրզն զՊէլոփս և խորովեալ
 էր խորտիկ առաջի նոցա : յորմէ Գեմետր
 միայն եկեր զուսն յանդէտս : Իսկ Բրա-
 մաշեայ ընդ այլ գիսն իրազեկ էր զեալ՝ կեն
 դանայոց զՊէլոփս , և 'ի տեղի կերեալ
 ուսոյն՝ փոխորեալ շնեաց նմա ուս . և
 զՏանտալոս դատապարտեաց 'ի դժոխս 'ի
 լեռութեան կերակրեալ և Բուրց սովորուի և
 ծարաւի տանջեալ :

11. 'Ի Հելլենոն լեռնէ Բիովոփոյ յառա-
 ջնն Վոփիա կոչեցեոց : Եւ Հելլենոն լեա-

որն էր նուիրական Վալոննի զից քերթու-
 թեան և մեռայից , զորոց տես ք . 478 :

12. Մանտուա քաղաք Իտալիոյ առ
 Մինկիոս դեառով , երկիր ծննդեան Վերգի-
 լեայ . որում առաջին փառս հիւթեկ ասէ
 բերելով նմա զիգումական կամ զեգումա-
 կան արմաւենիս . զի չեք նախ քան զինքն
 այլ քերթող մանտուացի : Իգումա կամ
 Եգումա է գաւառ Բարոնոց՝ յերգումայ
 որդոյն Եսաւայ անուանակոչեալ , և ար-
 մաւենիք երկրին աղինք : Եւ արմաւենիս
 էր առ Հելլենոն միջանակ երաժշտական
 հանգիսից :

13. Կայսրն Հոկտաւիանոս Վագոստոս ,
 յորոյ 'ի փառս նուիրել ասէ տաճար կամ
 մեհեան , որպէս սովոր էին յաղթողն 'ի
 հանդէսս հանձարոյ և քերթութեան յի-
 շատակ կանգնել յաղթութեանն . առ որ
 յաւելու և խաղա ոլոմայիական և նե-
 մանոս ըստ հելլենական հանգիսից , պա-
 զատան և զոհս , խաղա թատերականս ,
 ախոյեանս յաղթանակի , պատկերս և
 դրօշեալս : Եւ որ տաճարաւ զլինիական
 քերթածն իմանան՝ զոր 'ի փառս յուլեան
 ցեղին և Վագոստեայ և Հոստոնց ազգին
 կանգնեալ է Վերգիլին յիշատակ յաւել-
 ական :

14. Եւ յաղթող ամենայն քերթողացն հել-
 լենաց : Եւ զյաղթանակն ձեացողցանէ ըստ
 օրէնս հռովմայեացոց և հելլենացոց .
 ըստ որում զի առ հռովմայեցեալ հանգի-
 սագիր միջանայն զդեղոր պատմութեան
 ծիրանի վերջաւորք պատճառեալ . և ինքն
 իրեն այսպիսի նահապաղազիր՝ հարկը
 կառս ասէ տալ չարմէլ , այսինքն բաղու-
 միս : Եւ ըստ հելլենաց պատկ ունել ասէ
 'ի դրօշի իւր , և 'ի ձեռան բերել արմաւե-
 նիս՝ զորս 'ի վերջ յիշատակեաց :

Վառաձիս հարիւր նրմա շարժեցից կառս առ հոսանօքն :
 Լ, բոլոր թողեալ զՎ՛լփեւս և ըզմայրիսն Ս՛ոլորքեայ
 20 Յարաւ՝ ի խիտ կըւփամարտս ինձ մըրցեսցի հէլէնաստան :
 Եւ սաղարթուն ձիթենույ պրճ՛նեալ ճակատ ի սուրբ ոստոյ
 Պարգևըս բաշխեցից . արդէն իցին զհանգիսին ճեմս
 Եւ մէհեանքս հըլչակաւ տանել և զյաշտ դիտել ջըլուց ,
 Եւ թէ տեպեանցն ի շըրջել սրպէս տեղի տայ տաղաւարն ,
 Լ, զհարգ նըկարակերպ բարձցեն Ֆրիտանք ըզլարագոյրս :
 Եւ դրանդին ըզստտերազմ՝ դըրուագեցից ըզ՛յանգարեանց

19. Չորք էին խաղք հէլէնաց . ոչով պիտանք կամ ոչիմպիականք , պիթեանք , խթմեանք և նեմականք : Ելփեոսիս դէտով Ելիսեայ որ ծառ յՈլոմպիս կամ Ոլիմբիս քաղաք՝ աննարկէ յոլոմպիական մըրցանսն յորում յաղթողք ձիթենեաւ պրտակէին . և անտառքն Մոլորքեայ՝ ի նեմէ ականս : Զի Մոլորքոս հովիւ աստիճական է զհէրակիէ ի դիտ սորա ի նաշատակ կուծիւնն ման առիւծուն , և ի յիշատակ այն քաջութեան խաղքն հաստատեցան : Զայլ երկուս մըրանսն ընդ երկուք այստ քիւր լուեայն իմանայ Վերգիլիոս . յորս և յամենեկին ի նոսա յաղթողքն բառնային ի ձեռս արմուռեկիս : Եւ կամի ասել , թէ բոլանդակ հէլէնաստան թողեալ զիւր խաղսն՝ ի նորայայտիւրն ի փառաւորագոյն եկեսցէ . առ որ երկուս և եթ յիշատակէ , զորաւ և զընամարտութիւն յորում ձեռէս իմն և դաստապանս ագուցեալ ի բազուկս՝ այնպէս կուռէին մուրցացի զմի մեանս կոփեալ :

21. Սուրբ ոստս իմա ինձ աստանօր՝ որ ոչ թաւ իցէ և թանձրախիտ ոստովք վարա կեալ , այլ հարթ , ողորկ փոկ յարգարուն , կամ սրբեալ , հարթեալ , ըստ սրում և սրբել տանել զծառս , զհերս , զմերուս : Եւ որ զլաւին բառն իմանայ պարզարար իբրեւ հասեալ և եթ ի ծառայ . բայց ոչ կիրթ թուի և ոչ ի գէպ վրդգիլեան ընտրութեան , զի աւելորդ իմն վերադիր լինէր :

22. Փոխանակ պարզան բաշխելոյն յաղթականաց՝ է որ իմանայ պատարագս կամ զլսն և զնշիւս իբրել իբրեւ թէ ի մեճեանն : Սակայն ոչ ի գէպ թուի մինչ չև տարեալ զանդէանս ի տանար . զոր զնիկ բերէ՝ լոյճաւ ման զբանն տունեով , զյապաւ լինելուն այժմէն ցանկացեալ անսանել , կամ թուեցեալ քերթովն զցանկութիւն սրտին արդէն իսկ անսանել յարգիւնս եկեալ : Եւ որում և նկատել իսկ անէ զդեմոնոս ցուցն ,

որ այն ինքն էն պատարագքն և զոհքն մատուցեալք :

24. Զթառեւրական խաղսն իմա զոր հանգիսացուցանել կամի ի պատիւ յաղթմանակին , յորս ի գտնալ եռանկեւեռն և նկարուց խաղեանդն՝ փոփոխմանքն տեղի տայ թուի բոլոր տաղաւարանս խորանայարկն թատեր , և այլ պատկեր և տեսարան ի տեղին փոխանորդել :

25. Վարդգոյրն անձրպետ արկեալ ընդ խաղեալն և ընդ հանգիստեանս՝ ի սկսանել գոստանացն ի վեր կոյս ամբարձեալ լինէր . և յամեն յայնոսիկ առ Վերգիլեաւ նկարակերտեալ կային ի վարդգոյրն առդ նեգործ կամ անկուածոյ բրիտանացիք ի յիշատակ յաղթութեանցն Եուլիսիս Կեսարու . և թուէր անսանելացն ի վերանալ վարդգուրին՝ որպէս թէ նոքին ինքեանք յաղթանդամ բրիտանացիքն բառնայցեն զնոսա ի վեր : Ոմանք համարին թէ բաց ի նկարէն բրիտանացոյ վարդգուրին էին իսկ և ոմանք ճշմարիտ բրիտանացիք ի դերեայն ամեկոյ , որ զպատ ծառայութեանն այնորիկ հարկանէին յայնժամ արդեամբք ի թատերուն ճոռկոյն :

26. Գանդարեանց պատերազմէ Հընգկայն որ առ Գանդէս գետով , զորս ընդ Վարթեալ պարտեալս համարին Հակաուի անուսի , կամ մարդահաճելով յուսացուցանեն , կամ զի յաղթելովն Մոսոնիոսի յակտիական և յալիքրանդիւնս մարտին , յաղթեւ համարիցին և Հնգկայն որ ընդ նմա ի թիկունս օգնականութեան գումարեալ էին : Արդէսին կարծիաց ունին յետայ յաւելումս համարին զառդգ . անս ք . 171 : Եւ կամ զի արդեալ իբրեւ Կրեպա և Պարթեալ յաղթողք Հոռովմայեցիք յաղթեւ համարիցին և Հնգկայն նուաճելոյն երբեմն ընդ նոքր . բայց որպէս զվարդ ինչ և համարիցին , քերթողաբար աճեցուցանել է զիրան ի պաշտնս կայսեր . զի ոչ երբէք

Հոսկւոյ ու՛ի սերտ փրղոսկրոյ և զյաղթողին Առիւրինեայ զէնս .

Լնդ և ըզ՛կիլ կուտակադէզ ալեօք ՚ի մարտ յորդախաղաց ,

Եւ ըզսիւնսն յարուցեալս ՚ի նաւական կուռ պրղընձոյ :

30 Հաւելցին ասիական ասպատք նըկուն , Արսլատ վանեալ ,

Եւ Պարթևն ՚ի փախուստ ՚ի յետս ընդ կրուկ նետս ապաստան ,

Եւ յայլ և յայլ թըշնամոյ բազկաւ թափեալ կըրկին նըշանք ,

Եւ կըրկին ձաղեալ ազինք յերկաքանչիւր ծագաց երկրի :

Պարոսեան կացցեն և վէմք կենդանակիր տիպք շընչաւորք ,

մինչև ՚ի Գանգէս ձգեցին Հռովմայեցիք զաշխարհակալութիւնսն . այլ միայն հրեշտակութիւն խօսեցեալ Հնդկաց ՚ի ձեռն Ազգոստեայ ընդ Հռոմս՝ դաշինս կռեցին և ուխտ խաղաղութեան հաստատեցին , ածեալ և պարգևս և պատարագս կայսեր : Սակայն չէ այս պատերազմ . և իրքդ յետ բազում ամաց կատարման քերթածիս եղեն : Վասն որոյ և աստ դարձեալ զայսոսիկ յետոյ ուրեմն ՚ի սոյն միասյաւելեալ կարծեն ոմանք ՚ի Վիրգիլեայ : Բայց գիւտք ժամանակաց մնայլ բազում ունին , որպէս աւսացաք և ՚ի ք . 171 :

27 . Կուրիւնոս յորջորջէր Արէս դիք մարտի և Հռոմուլոս մեծ նահապետն Հռոմոց : Կովին անուամբ մեծարէ աստ զՀոկտաւիանոս , որում և տենչայր նա , զոր և արգեամբք իսկ յետ ամաց երկց խորհեցաւ տալ նմա ծերակոյտն . կամ թէ և յետ այնորիկ գրեաց զայսոսիկ Վիրգիլիոս : Զորոյ և զզէնսն դրուագել ասէ ՚ի դրոշնս անդ տաճարին , զէնս իմացեալ զնոյն ինքն զկայսրն սպառազինութեամբն , կամ զզինուորութիւնսն որա և զմարտս և զյաղթութիւնս :

28 . Նիլոս կամ Նիլգետէ եգիպտացւոց՝ աղաւաղանօք Նեղոս ասացեալ . որպէս յայտ է : Բայց կայ ՚ի գիրս նախնեաց և ուղիղ գրութիւնն Նիլոս կամ Նիլոս , յորմէ զեղջեալ զյունական յանգն . որպէս յայլ բազում անուանս , ըստ արեւելեայց ասի Նիլ : Եւ այնու զալեքսանդրեան յաղթութիւնն Հոկտաւիանոսի զեկուցանէ ՚ի վերայ Անտոնի և Կլէոպատրայ , որով տիրեաց Եգիպտոսի :

29 . Ազգոստոս տիրապետեալ Եգիպտոսի , ՚ի պղնձոյ նաւացակացն գերեւոց ետ ձուլել սիւնս չորս , և նուիրեալ կանգնեաց զնոսա ՚ի տաճարի : Դնէ զայդ իրրու ասոյեան նշան յաղթութեան կայսերն :

30 . Յաւելցի , ասէ , ՚ի դրուագս դրանցն և զբազաքս Ասիոյ ՚ի պարտութիւն մատնեալս , և զոր զկնի : Նպատաւ լերամբն

հայաստանեայց զպարտութիւն Հայոց նշանակէ ընդ Անտոնի ՚ի Հոկտաւիանոսէ , և զՊարթևացն նոյնպէս ակնարկէ , կամ խոստանայ գուշակաբար ըզձապատում լինելով , որ յետոյ կատարեցաւ : Զպարտեալ և զնուաճեալ ազգս Հռովմայեցւոց առ հասարակ յիշատակէ , և ոչ թէ զիւնձամբ յաղթեալ իցէ նոցա Հոկտաւիանոս . որ և չէ իսկ ինչ հարկ ՚ի ճշմարտութիւն բանիցն . զի որ յաղթելով Անտոնիոսի և միահեծան միապետութեամբն տէր եղեալ էր աշխարհի , և նոցա ամենեցուն յաղթող համարէր :

31 . Պարթևք ՚ի պարտին յուսային ՚ի սրավար փախուստ ձիոցն , և ՚ի նետս աղեղանցն՝ զոր ՚ի փախչելն անդ յետս ընդ դէմ դարձեալ արձակէին :

32 . Կրկին նշանք յաղթութեան , ասոյեանք , յաղթանակք յայլ և այլ թշնամոյ՝ պէտպէս իմանին ՚ի մեկնչաց : Կամ են կրկին յաղթութիւնք կայսեր ՚ի վերայ արեւելից և արեւմտից առ հասարակ , կամ որ ՚ի վերայ ասիացւոց և ասիականաց պարտութեամբն Անտոնիոսի և Կլէոպատրայ յերկուս ճակատամարտս՝ յակտիականն և յալեքսանդրեանն , կամ որ յառաջն ՚ի վերայ Բրուտոսի և Կասսիոսի և որ առ յապա ՚ի վերայ պարթևաց՝ գերեգարձ առնելով Հռովմէական դրոշուցն : Միով բանիւ՝ զպարտութիւն տիրեցեաց ասէ առաջի կայսեր : Եւ բազկաւ թափեալ ասէ կամ յափշտակեալ , զի զոյժ պնդութեան և զսաստկութիւն յաղթողին և զերագութիւն յաղթութեանցն ցուցանիցէ . և զի կայսր ՚ի ճակատան զոր ետ՝ անձամբ նահատակեցաւ և յաղթեաց , և ոչ ՚ի ձեռն զօրավարաց իւրոց :

33 . Վասն կրկին յաղթութեանցն կրկին և հանգէս արար յաղթանակի , ելեալ ՚ի ճեմելիս և ձաղեալ առաջի իւր զպարտեալ ազինս երկաքանչիւր կողմանց թշնամեացն : Թող զայլ յաղթանակս :

34 . Պարոսեան վէմք են սպիտակ կիճք ազնիւք ՚ի Պարոս կղզւոյ , որ մի է ՚ի Բո-

Օլաւակն աստարակեան և իջեւոյն յԱրամազդայ
 Օարմին անուանք, հայրըն Տրուլս և Տրուլադայ հաւակ Վիւնթեանն,
 Վախանձն 'ի ճիւղադաց զարհուրեացի վատախտարակ,
 'ի գետոյն դրժոխական 'ի կարկաջուն կականաւոր,
 Լս 'ի ճապուկ մանուածապատ իքսիոնեան վիշապաց,
 40 Զահագին ճախրեալ անուոյն ու'ի խարակէն անալարտելի:
 Լ. յլ զարդիս՝ դեռ յանմատոյց անտառս 'ի վայրս յաւերժ հարսանց
 'ի քումմէդ, Սեկենաս, անցցուք 'ի ծանր 'ի հրամանէ:
 Բանց քո վըսեմական ինչ և ոչ մի ձեռնարկէն միտք.
 ()ն առեալ մի յապաղեր, ձայն Վիթերոն տայ մեծագոյ
 Լս բարակք Տայիգետեայ և ձիավարժն Լպիդաւրոս,
 Ու'ի միաշունչ մայրեաց ըստէպ կըրկնեալ բարբառն մըռնչէ:
 Լ. յլ ուրեմն ըզըոցաշունչ մարտրս Վայսեր հանդերձեցայց

Ըր կողեաց եգէական ծովուն: Յայտմ
 աղնիւ կճոյ կանգնել ասէ 'ի տաճարին
 պատկերս կամ արձանս իբրև կենդանիս,
 որ յանդիման առնիցեն զգաւակն աստա-
 րակեան, այսինքն զէնիական, և այնու
 զյուլեանն: Չի էնիայ տրովադացւոյ նա-
 խահաւ էր Աստարակոս, և սորա հաւուն
 հաւ էր Արամազդ, և հայր՝ Տրուլս. ամե-
 նեքեան նախահարք յուլեան ազգատոհմ
 մին որ յէնիական ծննդոց համարեալքն
 էին: 'ի նոցանէ իջանէր և հոկտաւիանոսն
 Ագոստոս 'ի մօրէն կողմանէ՝ յԱտաիայ
 դատերէն Յուլեայ քեռ Յուլիոսի Վեսա-
 րու: Թող զի և որդեգրեալ ևս էր 'ի Յու-
 լիոսէ կայսերէ, և յետ մահուան նորա՝
 Յուլիոս կայսր հոկտաւիանոս անուա-
 նեալ, իսկ կիւնթեանն հաւակ Տրուլա-
 դայ՝ է Ապոլոն ծնեալն 'ի Դելոս՝ ուր է
 Վիւնթոս լեառն. զի նա էր շինիչ Տրուլա-
 դայ և պաշտպան տրովադացւոց, և 'ի հոկ-
 տաւիանոսէ առանձին խնամով պաշտե-
 ցեալ, մինչև ռամկին որդի Ապոլոնի զնա
 առձայնել:

37. Նախանձն կարկեալ սասանեացի,
 ասէ, յերեսաց կայսեր. յայլում կողման
 տաճարին ձեացեալ և այս, յայտ արա-
 րեալ թէ ոչինչ զօրեացէ սանանել կայ-
 սեր. զմտաւ ածեալ որ ինչ յաջողկոտաց
 մախացելոց պահին պատուհապք 'ի դժո-
 խըս, այսինքն են ճիւղադքն ժանաք և կա-
 տաղիք՝ դահիճք մեղաւորաց (տ. 285), և
 գետ կարկաջուն կախանաւոր՝ զոր հելլէն
 բառիւ Վոկիտոս կամ Վոկիւտոս ասեն, և
 զողբս և զհեծութիւնս դատապարտելոց

յայտ առնէ. վիշապ օձքն որովք իքսիոն
 կապեալ կայ յանիւ մեծ 'ի սանդարամետոս
 և ընդ նմին հոլովեալ տանջի վասն նեն-
 գաւորութեան և պղծագործութեանց իւ-
 րոց և ամբարհաւաճ պարծանաց. դար-
 ձեալ և ապառաժ վէմն անընկճելի, որով
 մարդագաւ հուղկահար տաղակն Սիսի-
 փոս տառապեալ տագնապի 'ի դժոխան՝
 պարտաւորեալ թաւալել հանել զայն 'ի
 գլուխ լերին, այլ նորա միշտ անդրէն
 վերստին 'ի վայր գլորեալ:

41. Զայսոսիկ յիւրում ժամանակին,
 ասէ, արասցուք. բայց այժմ, ո՞վ Մեկե-
 նաս, ելցուք քով դժուարին հրամանաւ
 յանմատոյց անտառս յոր չև ուրուք քեր-
 թողի ոտն հասեալ է. որով 'ի նորութիւն
 տաղիցն ակնարկէ:

44. Վիթերոն լեառն Բիովաիոյ անուա-
 նի անդէովք. Տայիգետ կամ Տայգետ լեառն
 Լակոնիոյ նշանաւոր յորոցն և 'ի շանց: Ե-
 սիդաւրոս քաղաք Պելոպոնիսոյ յԱրգո-
 լիս ձիաւէտ գաւառի: Սոքա ամենեքեան,
 ասէ, ազգի ազգի բարբառովք անասնոցն
 ձայն բարձեալ հրաւէր կարդան առ իս
 երգել զնոցանէ:

47. Յետոյ ուրեմն այլուր լիցի ինձ եր-
 գել զպատերազմունս կայսեր, և ընդ այն-
 չափ ամս զկնի եկելոցն հռչակել զանուն
 նորա՝ որչափ կայսրն հեռի է այժմ յառա-
 ջին ծագմանէն արուսեկի, այսինքն 'ի
 սկզբանէ աշխարհի: Ոմանք արուսեակ
 կամ ըստ բնագրին Տիթոն (տ. 458) իմա-
 նան զորդի Լաւոմեդոնի՝ որդւոյ Իլիոսի՝ որ-
 դւոյ Տրուլայ նախահօր յուլեան տոհմին.

Նրա գեղ, և զհրուսակ անուանն ընդ ամն հանել այնչափ,
Որչափ ՚ի նախ ծագմանն ընդհատ է կայսր Լուսեակի:

- 50 Սըխրացեալ ընդ մըրցանակս ոլմնական յաղթանակին
Ըջէիս որ թէ անուցանէ, թէ որ յարոր ըզպինդ եզինս,
՚Ի վեր քան զամենայն զանձն և զիրանն ընտրեսցէ մարց:
Լաւագոյն են կերպարանք խոժոռագեղ թանձր կովու:
Ղլուիս անձուռնի անհեղեղ և պարանոց սոնք և քստուար,
Լա մորթ ՚ի կըղակէն երեօքքն չափ անկեալ ՚ի կախ,
Ոչ բաւ ինչ երկայն կողից և ամենայն ինչ յաղթանդամ,
Լա պըճըռնք ունդ կորափիտ եղջերքք ականջքքն թաւամաղ,
Ոչ անհաճոյ ինձ լիցի սպիտակախայտ նըշանաւոր,
Կամ ըմբոստ ՚ի սամեոցից և մերթ արի վրիժակօք խեռ,
60 Լա տեսիլ հանգոյն ցըլու, ինքըն բոլոր լեւնաբերձ,
Լա ստորոտք ագւոյն ընդ քարը ՚ի քայլն ածեն հետոյն աւել:
() Երինաւոր հարսանեաց և հըպատակ երկանց հասակ
Հետ չորրորդ ամի սկըսեալ նախ քան ըզտասըն դադարէ.
Ըյն ամէն ոչ ՚ի ծընունդ ՚ի դէպ և ոչ յարոր զօրեղ:
Ընդէն իսկ մինչ անդէոց յորդէ զըւարթ առոյգ արբուն,
Լոյժ զարուս և փոյթ ըզհօտն յամուսնութեան ՚ի խառնըս արկ,
Լա այլ յայլմէ սերընդեամբ զաւակ ՚ի լոյս ընծայեսցիր:
Սայելուչ աւուրք տիոց հէք մահապուռաց փախչին վաղվաղ,
Ըզլընի զան մըտանեն ցաւք և ծերոյթ ծանրաթախիծ,
70 Լա տաժանք և խիստ մահուն յափըշտակէ անգըթութիւն:
Լոյեն միշտ զորոց մարմինս ախորժեացես փոխանորդէ.
Սան որոյ միշտ նորոգեա, և զի մի զտոյժից յետոյ խընդրես,
Կանխեսցիր ամի ամի ածել նախընդ մանուկ ՚ի գոյ:
Սոյն նըման և ընտրութիւն է ձիականքն պաճարի:

բայց ոչ յոյժ ՚ի դէպ: Զի Տիմոնդ այդ եղբայր Պրիամու՝ հաղար ամբ ևեթ յաւաթ եր քան զհոկտախանուս. իսկ քերթոյ՝ յաւիտեանայն յիշատակ յապայտ կանգնէլ խոտանայ նմա: Ազգա ըստ կարգի ևս է իմանալ արև կամ արուսեակ՝ որոյ սկիզբն ծագմանն ընդ առաւօտու անյայտ. և զայն իսկ նշանակէ Երեմի Տիմոնն անուն:

50. Ոլմնական կամ ոլմնական յաղ

թանակ է ձերնթացիկ արշաւանացն մրցանաց որ Ոլմնական կամ Ոլմնական կատարէին (19):

65. Ընդէն իսկ ՚ի հինգէմեան ժամանակին, զոր ՚ի դէպ առաց յամուսնութիւն:

71. Զի հետ զհետէ ծերանան կամ աղկարանան, զորոց զսեղին պարտ է ընուղի մի անաղան կարօտեցիս պակասեցոյն և կորուսեցոյ:

Օրդր դամ մի զատուցանես 'ի յոյս ազգին գող պայազատս ,
 Լ'նդրատին 'ի տղայ տիոց հոգ մեծաջան խնամյո տարժիր ,
 Կախուստ իսկ մրտրուկ քաջաջն երկվարի ելեալ 'ի գաշտ
 Ուղղաբերձ սօս ընթանայ , զարքսն թեթեւ առնու գրնե .
 Զեռնեբեց 'ի ճանապարհ և սպառնալից ուղիսից 'ի փորձ
 80 Վիսնադրաւ նա հաստակի և յանձանութ գիպեալ կամուրջ .
 'Ի խրքտուիլ սուն սօսաւիւն՝ ոչ սոսկալի ահիւ շրտնու :
 Բարձրալիզ և զըլուէն նուրբ , սուղ որովայն , գաւակ առոյգ ,
 Լա արի կուրծք քաջալանջ 'ի թանձրամիս թամբ յօրանայ :
 Թայր ընտիր՝ շէկ և պիսակ , իսկ յուեգոյն՝ գորշ և աշխետ :
 Խակ և իսկ եթէ երբէք շալիւն զինուց հընչէ հեռուստ ,
 Ու զիտէ հանգարտել , ականջք կանգուն , անդամբ 'ի դող ,
 Լա ընդ քիթս ըզմբ թերեալն փունչելով մըրբըրկէ բոց :
 Բաշքըն թաւ և զաջ ուսովն իւր ազբախումբ անկեալ խաղան ,
 Լա կըրկին ընդ թիկնամէջս ողունք ելեալ սրտիւն 'ի մայր ,
 90 Լա թաթուլ սալասրմբակ դոփեալ թընդայ գափր հատանէ :
 Լա յապիսի էր յամիկիւնս Պոլիդեւկեայ նուաճեալն 'ի սանձ
 Կիլիարոս և զորս հեղինքն յիշատակէն երգաբանիւք ,
 Լա ամուք երկվարացն Լըբայ և կառք մեծն Լքիլիլ .
 'Ի սոյն տիպ և ինքն ըզբաշն 'ի ձիակերպ արկ ուլանէն
 Օրբուանն սուր 'ի փախուստ 'ի հասանել գալ ամուանին ,
 Լա 'ի խոխոզ խըրխնջիւն ելից ըզբարձրն Պեկուն :

80 . Կէս գրգռիբք ընդ միում հնագու-
 նի ընթեռնուոն և յանձանութի քաջան ան-
 քանալ :

81 . Չքաջազգի ձին անխիտ և անհարթ-
 չեղի առէ . իսկ զվատազգուոյն զհակառակն
 վկայէ խորեհայնի ('ի գիրս պիտ . պար-
 սաւ ձիոյ . Ժ Կ) :

84 . Լաւագոյն ձիոյ գոյնք են , առէ , չէ-
 կըն կամ կարմիր , քան . . . պիտակն կամ
 ճարտուկ ճանձնէն , մէջձառն քլու . իսկ յու-
 րի գորշն կամ մոլորիկ , չէձառ . և աշխե-
 տըն կամ երաշխ որ և խարսեալ . և և
 քանալ :

87 . Կէս օրինակի գլխով լուին հա-
 չեկալ :

89 . Կրկին ողունք են , յորժամ առոյգա-
 դաւակ և թանձրամիս ձիոյ թիկնամէջն
 սոնքացեալ գիրու թեամբն յերկաքանիւր
 կողմանց ողնալարին բարձրացեալ խորու-
 կրկին ողունք թուին տարածեալք մանա-

ւանդ 'ի գաւակն կոյս . և ակօսածն խորու-
 թիւն 'ի միջի անդ երևեցուցանեն :

91 . Կատար և Պոլիդեւկիս եղբարք հա-
 մամարք՝ ձիավարժք , ծնան և սնան յԱմիկ-
 լայս 'ի քաղաքի Վաղնիոյ . սոցա առի-
 լեալ երկվար մի գեղեցիկ Կիլիարոս ա-
 նուն :

93 . Ըրէս աստուած պատերամի յոր-
 ժամ հեծանէր 'ի մարտ՝ ըծեր երկվարս ա-
 մեհիս . որոյ և անուանք յիշատակին : Իսկ
 Լքիլիլեայ կառքն և երկվարքն սրանչեղ
 պատմեալ կան յիշականին հոմերի . Ժ Ե .
 148 :

95 . Լա յապիսի ձի և դև և Զրուանն կամ
 Կոռնոս ըստ առասպելն , որ իբրև այն
 ինչ յըմբռնիլ էր 'ի գաղտագործութեանն
 ընդ փիլիսոյ գատերն Ուլիկանու 'ի կնոջն
 իւրմէ 'ի Իւեայ կամ Ուլեայ , փոխեցաւ 'ի
 ձի և փախեաւ 'ի Պեկուն լեւան Թեսա-
 լիոյ :

- Լա ըզգոյն՝ թէ յախտ տարտամ կամ մեղի ամբ կընատեսցի,
 Լըգեի՛ի տան և մի ներեր անաւագեալ ծերութեան:
 Յուրտ է ծեր ՚ի զուգութիւն, զուր տառապի յամուլ վաստակ,
 100 Լա թէ երբէք ՚ի հանդէս այնմ արութեանց ելանիցէ,
 Իբրեւ հուր ՚ի յարգի մեծ, այլ ապիկար, ընդ վայր մոլի:
 Լսուհետեւ ըզհոգիսն և ըզհասակ տեսցես յաւետ,
 Լա ապա զայլ ևս արուեստն և ըզսերունդըն հայրենեաց,
 Լա թէ զինչ ցաւ պարտելում, փառաց զի տենչ գուպարայաղթ:
 Լթէ՛ ոչ նըշմարիցես յարաւասոյր մըրցարանին,
 Սինչ ոստոցեալք ՚ի զըլիոց սասպատակէն կառք ՚ի կըրիէս,
 Սանկրտոյն մինչ յոյս խիզախ՝ ահ սըրտածունդ թափէ զոգիս,
 ՚Ի կարկամ մըտոսկ ըստէպ կան կորովի հարեալ խրախոյս,
 Լա թոյլ տընեալ ըզպախուցս՝ անիւք թըւոյն եռանդնապոյտ:
 110 Սերթ ՚ի ստոր, մերթ ՚ի վեր բարձր օգալու թըւին վարեալ
 Լա սըցեալ ՚ի թեւս հողմոց, չիք ինչ հանգիստ ոչ զուլ դադար:
 Իակ մըրբիկ խարտեաչ փոշոյն փոթորկելով ամպ ցոլանայ:
 Համկանան ՚ի փըրփուր և ՚ի շնչոյ խուռն հասելոց,
 Լսչափ սէր է պըսակի, այսչափ խընամ ՚ի յաղթանակ:
 Իրիթթուն նախ զառաջին կառքս լըծել և քառաձիս
 Խիզախեաց և քաջայաղթ աշտանակել ՚ի սուր անիւս:
 Պեյլէթընեան Լ ապիթեայք ելեալք ՚ի նիւս երիվարաց
 Իստեղծին սանձ և ճախրանս և ուսուցին վերելակի
 Լսպաղէն տրոփել ՚ի դաշտ և ոլորել ըզխրոխտ ընթացս:
 120 Լըկոբին ջան հասարակ, նոյն և ճարտարք մանր որոնեն

97. Բայց, ասէ, և զայդպիսի քաջ և ընտիր երիվար՝ յախտանալն կամ ՚ի տկաւրանն հասակաւ՝ արգել ՚ի խառնից, և մի տար թոյլ:

103. Յետ ոգւոյն աշուժից և առոյգ հասակին՝ դիտեսցես զայլ ևս արուեստն, այրիքն զրութիւնն, քաղութիւնն յովա նակին, և զայլ ծնունդս ծնողաց նորա, թէ որպիսի ինչ բարուք և ուժով և թէ որչափ տրտմից ՚ի պարտին ՚ի մըցանս ընթացից, և որպէս ցանկանայցէ փառաց: Եւ զի մի զարմանայցես ընդ այսպիսի ի մասսա ունել ասելոյ անբանիցդ ձեռք, հայեաց և տես յասպարէս ձերնթացին:

110. Ե զի ՚ի զիջագոյն տեղին տտրիլ, ջեալք՝ և է զի ՚ի վեր երևեալք ընդ գա-

րակնն՝ ըստ գար և փոս վայրացն կոհակա ձև փոփոխմանց:

115. Երիթթուն փոխգացի որդի Դար, զանայ սպինախ հնարեալ զերկնի կտան, և միւս ոմն Երիթթուն թագաւոր աթենացոց՝ ջըսառաձիսն:

116. Կէս օրինակք այսպէս ունին, և շէրթիւ աշուժութիւն յալու:

117. Պեյլէթընն էր անտառ կամ քաղաք ՚ի Պեյլիոն լեւին թեւսայլոյ, յորմէ յոր ջորջէ զլ ապիթեայն՝ զթեսալական ժողովուրդս, և նոցա ընծայէ զգիւտ հեծելութեան և սանձից և այլ ևս արուեստից ձիավարութեան: Ելլք այլոց համարին:

120. Երկոբին ջանքը՝ հեծելութեան և կառավարութեան, և զորս յառաջն եդ՝

Օ առոյգանձն և Զերմոյի աժխոյժ 'ի վազս և եռանդուն,
 Թէ և ըստէս 'ի փախուստ ըզլժընամիս իցէ տարեալ
 Լա իւր տուն պատմեսցէ զարի Սիկէնս և զՂալիւսս,
 Լա ըզճէան իջուցէ իւր 'ի սերմանէն պիտիդոնեան:

Լսոցիկ միտ եղեալ՝ ըսպաս առնեն հասեալ ժամուն,
 Լա զոր իշխանն ընտրեցին և եղին այր ասպատանացն,
 Բստէս կան ամենեւիմբ թանձրաթաղանթ պարարելոյ.

Հնձեն խոտըս ծաղկաւտ, պաշտեն ցորեան Զուրց հոսանօք,
 Օ ի մի անօր անատակ 'ի հեշտալի մնասցէ ճրգունս,

130 Լա վճախ ծընգոտ ծընունդք զհարցըն բերցեն ծովեալ տուայտանս:

Լսլ սակայն ըզմատակաց ազգ մշտադիւր հիւժմամբ ծիւրեն,
 Լա յորժամ խըտղանաց համբ զըրդեն 'ի նոր խառնից ճաշակ,
 Լնաւաղ 'ի տերեւոյ թողեալ մերժեն և յաղբերաց,
 Լա ըստէս լըլկեն յարաւ և 'ի տօթի առնեն աշխատ՝
 Լորբ ընդ ծանրը թոպմամբ կասեալ արդեանց կաբքն հեծեն
 Լա 'ի շունչս Օ Էփիւռին հոսեալ ցընդին ունդք չըբոսի:

Օ այս առնեն, զի սոնքացեալ մի ծնընդական անդին վճառ
 Լա 'ի պէտսըն բըթեսցի և խընուցուն ուրդբըն անգործ,
 Լսլ պաքով զուխս հեշտանաց ծըծեալ 'ի խորս ամբարեսցէ:

140 Ս երբստին հարցըն հոգոց անցելոյ՝ մարցըն յաղըդեն:

'ի ընուլ աւուրցն ամնոց մինչ սաղմնաւիկ ծանրը չըրջին,
 Սի զնոսս 'ի խըստաբէռն 'ի լուծ սայլից որ մշտանել
 Սի վազիւր ոստմամբ ընդ հետ ինչ անցանել տացէ երբէք,
 Կամ բուռն 'ի մարգս ըշտապաւ դիմել իւղել 'ի սուր հեղեղ:
 Համայի ճարակեսցին արօտ և յեզր յորդ վճռակաց,

զատակատերութեան և ասպարիտական մրցանաց, հասաստարպէս դժուարին են և գովելի, և հաւաստարպէս ճարտարքն առ երկոսին իսկ խնդրեն զառոյգանձանաւ կրն և զեռանդնոսն: Սր թէ չիցէ այնպէս, ոչինչ օգնէ այնուհետեւ, թէպէտ և քաջութեամբ դերազանցեալ գտանիցի, և հայրենեօք 'ի Սիկէնից և յՂալիւսոսէ՝ յաշխարհէ քաջընտիր երկվարաց, և թէ և զղարմ իւր ձգիցէ 'ի նախատեղծ ձիւրն Պիտիդոնի (նո. 14), կամ խմս 'ի նոյն իսկ 'ի Պիտիդոնէ, յորմէ և 'ի Դեմտրեսայ 'ի ձի փոխելոց ծնաւ առասպելեալն Ելիոն Էրիվար: Ըստ ամենայն կամի ասել, թէ

յորմէ ազնիւ զարմէ և իցէ, ոչինչ օգնէ՝ և թէ առոյգ հասակ և եռանդնոտ ողբ մերձ ոչ իցեն:

135. Հասեալ ժամու խառնիցն ամուսնութեան, և պարարեն զխարստի երկվարն հայր սահմանեալ սերնդեան որդւոց:

136. 'ի խոր ամալայի, յորժամ 'ի կալս կատուն ցորեան և հոսն առաջի հողմոյ:

137. Զայս առնեն զի մի անցք արգանդին փակեսցի գիրութեամբ, այլ դիւրս պատրաստ գտանիցի 'ի սաղմնաւութիւն:

Ուր մամուռք և 'ի դարար կանաչաբոյս փրթ թեալ ափունք,
Լպաւէն անձաւք լիցին և հովանի վիմայն անկցին:

Բլլիլարեայ պուրակօք և 'ի սղոցիւք Լլլուռն ամեթ
Խիտ թրթռն զոր բոռն ասեմք մեք, (չոյնք յ)ստորս ձայն փոխեցին,
150 Ղլթ ընդակ, ճիւղալ շառալ՝ յորմէ բոլոր ահիւ սարսեալ
Խուճապին ջոկք 'ի մայրեաց, և 'ի մարնչունն առեալ զըզորդ
Լըկինք գոռան և անտառք և ափն ոտինն Տանաղրի:
Օայգ հրեշ 'ի ձեռն առեալ զոխուն թափեաց զահագնացայտ
Դաքեան երնջոյն ժանտ նիւթ ելով երբեմն Հերայ:
Լա ըզգա զմոլեգնախանձն 'ի միջօրեայ տօթ տապալաւարչ
Դլլըի երամակէն փարատեցես՝ զհօտն արածեալ
Դլլըարթ արեւածայրս կամ յաստեղաց ըզցայլն ածել:

Լմենայն յետ ծըննդոց 'ի պէտս որթուց երթայ խրնամ.
Լա անդէն զանուանս ազգին և ըզկրնիքս հարեալ զըռմեն,
160 Լա թէ զոյս 'ի սերունդ աճման հօտին հանցեն յընտիրս,
Կամ բազնաց սրբբանուէր, կամ ախօսից 'ի կոտորել
Լա ըզդաշարն կուտակեալ կոշտիցն 'ի դէզ՝ ցըրուել 'ի հարթ:
Լա ջրիլքն արածին յարօտ դարար զարնանագել:
Օրոս 'ի փոյթ և 'ի հրահանգըս շինական կրթեալ վարուց,
Ղա զընծուցս յորդորեմիւր և կաց ըստեպ նըւաճելոյ,
Որնչ ողիք մանկանց հըլու և մինչ հասակ է զխրամէտ:
Լա նախ թոյլ 'ի նուրբ ուռոյ մանեակս 'ի վիզն արկանիցես.
Լա երբ ազատ պարանոցք մըղին 'ի հարկ ծառայութեան,
Հայնմհետէ յանրոյ անտի ամուս 'ի զոյգ կապեալ լծեա,

170 Լա զըլարակս հարկեցօ զուգաց խաղալ յոտիցն 'ի ճեմ:
Լա ըստեպ դատարկ անիւք 'ի նոցանէն ածցին 'ի քարչ
Լնդ երեսըս փուռոյն հազիւ զրծեալ զհետարն թեթեւ:
Նանրաբեռն ապա ճըգնեալ սեռն փիճի ճըւրնիցի

148. Սիւրբոս գետ է Կամպանիոյ յի սալիւս, յոր մտանէ փառն կամ հեղեղսն Տանագրոս յԱլբուռնոս լեռնէ 'ի ջնալ: Բայց 'ի տապոյ ամարայնի ցամաքի:

154. Ինարեան երկնք է հով դուստր Ինարայ սըբայի արգտացւոյ, զոր Արա մազգ առ 'ի թաքուցանել զտափան իւր ընդ նմա 'ի Հերայ կնոջն իւրմէ՝ փոխա կերպեաց զնա 'ի կով: Բայց Հերայ իրա զգաց եղեալ և 'ի ձեռն բռնոյ մըլեցո:

ցեալ հալածեաց զնա և փախոյց մինչև յԱգիւպոստ, ուր և փոխեցաւ նա յԻսիս աստուածօհի եգիպտական:

157. Աստեղք ածել ասին զգիւլերն, զի 'ի ծաղել նոցա վնի գիւլեր:

171. Դատարկ անիւք են դատարկ սայլք: այնպէս թեթեւ իցեն սայլքն, զի հաղիւ թողուցուն նմարանս հետոյ Ապա յետոյ իւրն զարգացեալ զօտայնն, ձը գեոյեն սայլ ծանունս:

- Եւ զագուցիկ շրջանակսն ձրգեսցէ պղնձի առեղ ։
 Ըստ տրամեղ համբակացն ոչ դեղ դալար միայն եւեթ ,
 Ոչ գունեաց ոսին սաղարթ եւ կամ ըզլօւրն ջրասուն ,
 Եւ յորեան դեռաբուսիկ քոյով ձեռքբրդ քաղեսցես ։
 Եւ զձինսաթոյր դոյլսրդ զօրէն հարց մատաղորթ պառակամարք
 Սի լընուցուն , այլ զըստինս ողջ ջամբեսցեն քաղցր որդեկաց ։
- 180 Իսկ թէ փոյթ մարտից յաւէտ եւ ձիախրոխտ իցէ սպայից ,
 Կամ յանուս առ Բլիթիւ զՊիսեայ սահել գնացիւք դետոց ,
 Եւ թուցիկ կառս յանառակն տարաբերել Ըրամաղգայ ,
 Ըռալին ջան՝ ըզմարտից տեսանել գոռս եւ զառնազէնս ,
 Հանգուրժել զալարիողոց եւ ՚ի շարժուն կառաց շահն ։
 Սանձուց եւ շրուշակաց յասպատանին շկահին լըսել ,
 Գեթ ՚ի վեր ՚ի վարժողին հեշտ փաղաքուշ խայտալ զըրուատ ,
 Եւ սիրել ըզծափաձայն շօշափ ուրանն ուժգնահընչակ ։
 Հայդոսիկ՝ այն ինչ ՚ի ստեանց մօրն հատուցեալ՝ խրախուսեսցէ ։
 Ընդմին տացէ զկրղակն եւ ՚ի փափուկ դանդամաւադ ,
- 190 Գեռ եւ անգոր դեղեկոտ , անխորձ դեռ եւ աստեանցն ուժի ։
 Սակայն յեւ երրորդաց՝ ՚ի մուտ չորիւր ամառայնոց
 Սկիզբն առցէ ճախր ՚ի ձեմել ձեմքն ՚ի կըշիւ թընդել զըրնդին ,
 Եւ զկարթիցն ՚ի ձօճ կըրկնեալ առցէ թողցէ ճապուկ մանուած
 Տաղնապելոց իմն հանգոյն , ձայն յասպարեղ այնուհետեւ
 Սըրնթացիւք տացէ հողմոց , եւ իբր արձակ յերեսանաց
 Ի հարթարդակ թուցեալ ՚ի դաշտ՝ հաղու դիցէ հետս յաւաղին ։
 Որպէս ինչ ՚ի սառնասեր ծագաց յօրժամ՝ բարկ հիւսիսակ
 Խոյացեալ՝ զըսկիւթական յըրուէ ձմերունս եւ զերաշտ ամսս ։

177. Յօրեան իմա զառաջին խոտ բուսոյ ցորենոյն , զոր եւ դեռաբուսիկն եւ ձեռք քաղելն յայտ առնէ ։

178. Եւ մի ըստ հնոցն օրինի կթեսցես զափն մարցն , այլ թողոցս դիւել որթուցն ։

181. Պիտ նահանգ էր մասն Ելիսի կամ Ելէայ ՚ի Պելոպոնէս , յորում էր Ոլոմպիա քաղաք եւ Ելիէոս դէտ , եւ մահեան եւ անառ Երամաղգայ եւ նուիրեալ սեղիք մահեան , առ որովք կատարէին ռլոմպիական մրցութիւնք ասպարիսաճեմ արշաւանաց կառաց ։ Եթէ ՚ի մարտս կամ ՚ի կառարշաւս կամիս կըթէլ զերկարսդ , ասէ , առաջին փոյթդ լիցի զն սեպեան

զգէնս եւ զերախուսանս մարտուցեւոց , այլ լուքն հանդերձ ։

192. Սկսել չըջան առնուլ , հիւ գալ , եւ քաղցն թուով եւ կըռով ՚ի դաշակաւոր ելեւէջս բախեսցեն զգեալին ։

197. Սառնասեր ծագք են հիւսիսական ձմեռացեալ աշխարհք , յորոց շնեալ հողմ հիւսիսի հալածէ զձմերունս՝ զբաքս , եւ զանջրդի ամառս Սկիւթիոյ որ ոչ լուծաւ նին յանձրս յերեսաց չոր ցրտոյն ։ Եւ Սկիւթիա ըստ նախնեաց իմանին յաճախ ամենայն ցրտային աշխարհքն որ ՚ի Դաւնուք կամ Խորոս դետոյ եւ անգր մինչեւ ՚ի հիւսիս եւ յարեւել հիւսիսոյ ։

- Ընդ հունձք բարձրագէղք և արտորայք քրամնածածան
 200 Սարսափեն 'ի մեղմ շընչոյն վէտ վէտ ճօճեալ կոհակուէտ,
 Հընչեն մայրիք երկնածայրք, երկայն ալիք կոծին յափունս.
 'Կա սլանայ զանդ և զանդունդս համայն 'ի թափ փոթորկելով:
 Ընդ պիտիդ յե՛լեան դաշտին 'ի կէտ' 'ի լայն մեծ հրապարակ
 Ընդ քիրտն հարցի, ու 'նդ փըրփուր գայցեն երախքն ընդ ապաժոյժ,
 Կամ կակուղ պարանոցաւ լաւ ևս ածցէ զբեղգացի կառս:
 Ընդ ապա զգօնացելոցն յաշտիս ատոք զիրանն աճուն
 Թոյլ տուր պարարել, որ զի յառաջ մինչ չե են մուղ'
 Սեծամեծըս սըրտմըտեալ և փոքնկայցեն չառցեն 'ի յանձն
 Ըզճապուկ մըտրակ 'ի կուշտ և հետետցեն կարծրը ճըմաց:
 210 Ըյլ ոչինչ ըզկորովն այնպէս գիտէ պընդել հանճար,
 Որպէս մերժել զԵտըղկան և զկոյր տարփիցըն խըտըղտանս,
 Թէ անդեայց և թէ ձիոց իցեն ումեք ըսպապ հաճոյ:
 Ասն որոյ հեռի ուրեք վարեն ըզցուլ յարօտ 'ի զերծ
 Յետ կուսէ լերին և յայն կոյս յորդահոս ծաւալ գետոց,
 Կամ 'ի ներքս արգելեալ առ պատարուն պահեն մըսուրս:
 Օի հաշէ մաշէ զոգիսն էգն 'ի տեսիլ և տոչորէ,
 Ոչ պուրակս ընդ միտ ածել ներէ և ոչ ըզդեղ դալար.
 Եւ աղու հրապուրանօքն ըստէս զըրդէ զգոռոզ տըւիողս
 'ի գուպար գոռալ միմեանց և ոգորել բուռն եղջերօք:
 220 Կայ երինջ գեղեցիկ ճարակաւոր 'ի մեծ մայրիս,
 'Կքա գազանաբար ճակատ տըւեալ խառնին 'ի կռիւ
 Կուռ կոփմամբ խեթկելով, մարմինք ներկեալ յարին 'ի թուխ,
 Եւ վըրժակք յոսոխս հանդէս մըղեալ վարսին լայն թառանգմամբ,
 Ընտառք անդրէն մըռնչեն և որոտայ մեծն Ոլիմպոս:

203. 'ի դաշտին Ելէայ կամ Ելիսի, յասպարէղ ոլոմպիական ձիւնթացից:

205. Բեղգացի կառք էին կառք ինչ պատերազմիկ, որով վարէին բեղգացիք և բրիտանացիք. իմա որ և է կառս:

206. Իբրև այսպէս մըղեալ և վարեալ զգօնանան 'ի տըմղութենէն, մատուցես նոցա զօրաւոր կերակուր, զի յառաջ խրոխտեն, ըմբոստանան և խեռեալ ընդ վզեալ ըմպահէն, և խտերախ լիեալ չառնուն յանձն զճիմս ճմլիչս և ճնչիչս կզակացն:

211. Ասողիկ, որ և Ափրոդիտէ, էր

աստուածուհի սիրոյ և տափանաց և խառնից և հեշտութեանց. և բազում անգամ փոխանակ այսոցիկ առեալ է:

220. Փոխանակ բառից բնագրին in magna silva, 'ի Ռեծ Գայլիս' հնագոյն գրչագիր մի ևեթ գրեալ նախ silva և ապա քերեալ զv առնէ in magna Sila, 'ի Ռեծ Սիլա. թերևս յիշիականէն առեալ որ 'ի ԺԲ. 715: Եւ է Սիլա լեառն և անտառ մեծ 'ի մէջ ապեննեան լերանց Իտալիոյ 'ի սահմանս կալաբրացոց:

224. Ոլիմպոս լեառն Թեսալիոյ, գիցն կայեան, Դիւցընկէց ևս կարդացեալ 'ի մե-

- Դ Վրսեր եկելոցն ոչ ևս օրէն կալ երդակից ,
 Լ յլ սլարտեալն 'ի բաց գրնայ վրտարանդի յօտար սահման
 Յոգոց ելեալ դառնապէս ընդ հարուածոց սէգ յաղթողին ,
 Ընդ կորանսն , ընդ սիրուհւոյն՝ յորմէ առանց վրիժուց անկեալ
 Եւ 'ի գոման ակրնկառոյց լիք զհայրենին արքայութիւն :
 230 Լ րդ ամենայն սլրնդութեամբ թեքեալ սրբէ զոյժն և ըզջիւս ,
 Եւ ընդ խիստ քարինս 'ի տոկ անկեալ դրնի գետնախըշտի ,
 Թաւարծի տերևովք ըզքաղցն հարեալ ու 'ի սուր կրնին
 Եւ կըշռեալ զանձն 'ի հանդէս և ընդ ծառոց մըրցեալ կոճեղս
 Ուսանի ամեհել եղջերք և զհողմըս կոծելով
 Ոգորի և հող հանէ յառհաւատչեայ մարտին 'ի փորձ :
 Եւ այսպէս առեալ ըզղօրն՝ 'ի ծոց զոգիս իւր ժողովեալ
 Խաղայ շտապաւ անկանի յանակընկալ 'ի թըշնամին .
 Որպէս ալի փըրփրադէզ սպիտակացեալ ծովուն 'ի խորս
 Դ հեռուստ և յանդընդոց գոգ առեալ գայ թաւալգըրոր ,
 240 Յափրն կոյս ահեղ գոչէ վայրենացեալ ընդ քարաժայռս ,
 Եւ ոչ ընդհատ լեռնակուտակ զնոքօք տապալ կործանի ,
 Իսկ խորոց ուխք յորձնեռանդն 'ի վեր ժայթքեն ըզսեաւ աւաղ :
 Լ մենայն երկրակենցաղ աղինք մարդկան և գազանաց
 Եւ ազգ ծովալուղակ , պաճարք և հաւք երփնանրկարք
 Դ կըտղանս ու 'ի հուր գըլին , յամենեսին նոյն են տըռիփք :
 Ոչ յայլում ժամանակի կորեանցն անյուշ մատակ առիւծ
 Շըրջեցաւ ամեհադոյն 'ի դաշտ , և ոչ այնչափ յաճախ
 Լըջք անտիպք մահունս յանտառս և ճոխ նախճիրըս գործեցին .
 Յայնժամ վարաղ կատաղի , յայնժամ և վագր է դըժընդակ .
 250 Ո՛հ , եղևկ որ թափառին յայնժամ յամայս լիբէական :
 Ոչ տեսանես ընդ ձիոց առ հասարակ զիւրդ սարսուռ
 Վընայ 'նդ անդամս՝ եթէ սիւք ըզհոտն և եթ բերէ զծանօթ .

րոց նախնեաց , ուր ընկեցան դիքն զերծա-
 նել և ապրել 'ի ձեռաց սկայիցն , և ուր
 կեցին և սնեալ զարդացան և կալան բնա-
 կութիւն : Բազում ուրեք , որպէս և աս-
 տանօր , փոխանակ երկնից առեալ է , կամ
 փոխանակ մերձակայ լեռանց . զի և գրչա-
 գիր մի ունի երկայն Ո՛ւիթ :

231 . 'Ի քսի , այսինքն մինչև 'ի սպառ-
 յամառեալ պնդեալ , pernix . այսպէս ըն-
 թեռնուն ամենայն գրչագիրք : Իսկ per-

nox , քսան , անքան հսկելով զփիւրն , որ 'ի
 տպագիրս ինչ երևեալ , գիւտ է Սկալիգե-
 րեանց՝ որ այնպէս ուղղելի գատեցան ըզ-
 բնագիրն , այլ ոչ հաճոյ եղև հմտագու-
 նից :

250 . Ամայք լիբէական են անապատքն
 Ափրիկէի :

252 . Եթէ օգն կամ հողմն բերէ նոցա
 զծանօթ հոտ մատակացն :

Ու քաջաց վարապանը և ու մրտրակը դաժանագոյնը,
 Ու ժայռը, ու քարանձաւը ըզդէմ ունին յայնժամ նոցա,
 Եւ ու ուիք յափրշտակեալ լերինս յալինս հօլովելով:
 Կինձ՝ ինքնին սաբէլացի դիմեալ ժանիս զիւր յեսանէ,
 Սըրգովէ զերկիր ոտամբ, և զերողս իւր շքիեալ ընդ ծառ՝
 Եւ աստի և անտի զուսնս՝ ի հարուած պընդէ վերաց:

Օ քնչ ապա երիտասարդ յոյր ոսկերս հուր բոցածաւալ
 260 Բորբորէ գութ աննըւէր. ընդ փոթորկաց հրոսող խուժան
 ՚Ի խոր ՚ի կոյր զիւերի նա՝ նդ ծով իւղի մըրըրկածուփ.
 ՚Ի վերուստ որոտընըոստ ճայթէ երկնից զուռն ահազին,
 Եւ ՚ի խութսն խորտակեալ մաւնէն ալիքն բարկացայտ.
 Ու ծընօղը թըշուառական կարեն ըզնա յեա նահանջէ,
 Եւ ու՝ կուսին անգամ յողորմ օրհաս մահ մօտալուտ:

Օ քնչաւ թարբ լուսակունք Սպանդարմետին խայտախարիւք,
 Եւ գայլոց քանասարիկ փոհմակ և շանց ձեւտ ամեհի.
 Ընարի թէպէտ և ազդ եղջերուաց զինչ տան պատերազմ:
 Եւ յայնչ ճակաց մեղեգնութեան աւիւն զրլէ քան զամենայն.

270 Եւ զայդ միտս Ըսողիկ ինքնին էարի՝ յորժամ պոտնեան զամբիկք
 Բզ՝ իլակեայ մարմինս առին ատամնացի գէշ գէշ ձըրձեալ:
 Սեր ըստ Գարգար տանի զնոսա և ըստ Ըսկան կարկաւուն,
 Բզսարօք խոխտեալ վազեն և հատանեն ըզդէտս ՚ի իւղ.
 Եւ անդէն իբրեւ յուղեղսն անձկայրեացս հարկանի բոց,

256. Վարդ լերանցն Սարինեցոց յի. տալիս, որ ստին և սարելացիք:

258. Օրինակք ինչ ընթերցուն լէթեւ ընդ ծառ Եսփ և անփ, զուսն ՚ի հարուած զընդէ Էթեւ. այլ ոչ կիրթ թուի քաջ քննողաց:

260. Անարիկէ ՚ի կիրս Լեանգրի երկ տասարդին, որոյ սիրեալ զհերով կոյս՝ որ յայնժ կողմանէ կրճիլ չէլ լեւապնտոս ծովուն բնակէր ՚ի Սեստոս աւանի Թրակիոյ, յԱրիւզոս աւանէ առիակողմանն ուր ինքն էր՝ ՚ի իւղ անցանէր գիշեր ընդ ծովն առ տարփածուն: Եւ յառաջ միտմ ՚ի մերիկէ ըմբռնեալ և պարտասեալ հեղձաւ ՚ի ջուր սրն. զորոյ տեսեալ կուսին զգիւսին վարեալ յայն թրակեան՝ առ աղետիցն արկ զնքն ՚ի վայր ՚ի բերդէ անտի և մեռաւ:

262. Դուռն երկնից է նոյն ինքն երկնիք, որոյ արբունիք և տաճար գողով Ա.

րամազդայ՝ հարկաւ և դուռն ինն իմանային նմա, ընդ որ և զփայլատակունս իւր առաքէր աստուածն սրամեալ:

266. Բաւթարն ազդ են գայլոյ կամ կատուի սրառես յոյժ, յորմէ և լուսակն, լուսակունք ասացեալ են: Զոտոս օրպէս և զվազերս ՚ի կառս իւր լծեաց Սպանդարմետ կամ Գիւնիսոս Բագրոս:

270. Զայդ բնութիւն և զբարս կատաւ զութեան Ըսողիկ կամ Ափրոզիտէ ետ նոցա, յորժամ Գիւսկոս՝ որ ՚ի Պոտնիա գեղջէ Բիւլփոիոյ՝ արգելէ ՚ի խառնից զձիս իւր մատակս և Ըսողիկն ցատուցեալ ընդ այն՝ արկ մոլեգնութիւն ՚ի նոսա մինչև գէշա. գէշ ցրցտել զսէրն իւրեանց:

272. Գարգար մի է ՚ի գագաթմանց Իտայ լերին Տրովագայ. Ասկան կամ Ասկանիոս գետ Բիւթմանիոյ. քերթողաբար առեալք փոխանակ որ և է լերին և գետոյ:

Պարնայնի մանաւանդ, զ'ի գարնան տապ դաւնայ յոսկերս,
 Բացեալ առ հասարակ նոցա բերան 'ի զեփիւռ կոյս՝
 Կանգնին բարձր 'ի սլարէխս և սիւր ծրծեն նուրբ և թէթէ,
 Եւ յաճախ առանց իմիւք ամուսնութեան յօղոյ յղացեալ,
 'Եր զարմանք, ընդ վէմն ընդ վախս և զիջագոյն սրանան հովիտս,
 280 Ոչ, ծըմակ, առ ելլս քո և ոչ առ դրունս արեգական,
 'Ի հիւսիս և 'ի խըրթնին, և մըթաղինն ուստի հարաւ
 Հարուցեալ ցողազին հողմով զերկինս խոժոռէ:
 Ըստ ապա ստուգագէտ յորժոյնն իրաւին հովուաց
 Չիամոլն մակարդուն ընդ ցայս ընդ համբն կաթէ ժաշ,
 Չիամոլն զոր ըստէս 'ի պէտս առին ջատուկ մօրուք
 Խառնեալ տողորս 'ի բուսոց և ժանտադործ յուռթից մըրմունջս:
 Ըյլ փախչի արդ աւասիկ փախչի անգիւտն ժամանակ,
 280 Ուր և մեր սիրով վարեալ կամք դեգերեալ զամենեքումք:

Ըյսլափ ինչ շատ անգէտց, վաստակոց մասն այլ կայ մընայ,
 290 Օտարաբեր հօտն զըննել և զթաւադէս այծից հօրանս:
 Ըստ է դործ, աստի ժրագլուխ մըշակք առէք յոյս պարծանաց:
 Ղիտեմ քաջ՝ մեծ քանիօն իցէ դոցա յաղթել բանիւք
 Եւ զիրացդ անօսութիւն 'ի սոյն պըճնել շուք և պատիւ:
 Սակայն զիս սէր անուշակ ընդ պաւնասեանն յախըշտակէ

276. Կարծիք էին հնոցն անվաւերա-
 կանք՝ 'ի զեփիւռէ կամ 'ի հողմոյ յղանալ
 ձիոց մատակաց և այն բաւական էր քեր-
 թողիս 'ի սպառնալու տաղիցն: Չնոյն և
 զձուշոց ունաց ընկալաւ կարծել մեծն
 Բասիլիոս 'ի վեցօրեայ արարութեան
 ճառս. յէջ 171:

280. Իբրև այսպէս յղանան, ասէ, 'ի
 զեփիւռէ, այնուհետև ոչ յարեւելս կոյս դի-
 մն, այլ 'ի հիւսիսի և յարեւմտ և 'ի հա-
 րաւ: Մեկին ևս լիւրատուէլ. Ընթանան,
 ասէ, ոչ յարեւելս և ոչ յարեւմտս, այլ
 'ի հիւսիս և 'ի հարաւ. ուր Հայնր՝ քաջ
 մեկին Վիրգիլեայ ասէ. Եւսյամ և եթ չմիա-
 բանի իմաստասէրն ընդ քերթողին, զի և
 զարեւմտս 'ի բայտանի:

283. 'Ի ջեւոտւէ այսպէս մատակացն և
 'ի յղեմալ ընդ ծննդանոցն թորէ, ասէ,
 հիւսիս այն զոր հովիւք հաւատի անուամբ
 ձիամոլ կամ ձիաւիւն կոչեն. և զեղատուք
 'ի պէտս սիրելական գեղոյ պաշտինն առ

տարիաճուս սիդէիաց 'ի կախարդէլ գե-
 րէլ զնոսս: Չայս անուն հաւատի այսմ
 նիւթոյ համարի, զի պիտակաբար 'ի նոյն
 անուն կոչէր երբեմն և միս ինչ սպիղանման
 բուսեալ 'ի ճակատու և 'ի լեզուի յովանակի
 այն ինչ ծնելոյ, զոր և կարծէին թէ առ-
 ժամայն կլանիցէ մայրն ծննդական. և զե-
 դատուաց աճապարեալ շորթին վարել
 'ի նոյն պէտս յուռթից և բժժանաց: Չայս
 տիրապէս սէր մօրթութեան կամ պարզա-
 բար իսկ սէր կոչէին, որպէս և Վիրգիլիոս
 ինքնին յէնիսիանին, 'Գ. 516:

288. Մինչդեռ և մեք 'ի սիրոյ իրացս
 գէտ վարիմք ամենայնի մանրամասնաբար:

294. Գիտեմ զգծուարութիւն բերթո-
 ղաբար զարգաբնոյ իրացդ, ոսկայն սէր
 դոցա կամ տաղից առնու վարէ զիս յան-
 մարդի և յառապար անապատս Պաւնասոս
 լերին բանաստեղծութեան, ուր ոչ միոյ
 ուրուք հեաք յառաջ քան զիս երկի ընդ
 հեշտին զառ 'ի վայրն գիւմալ 'ի կատաւ

- Ինդ անկոխ ամառայս, քաղցր է ձեմել զգահաւանդօք
 Աւր ոչ մի հետք առաջնոց ընդ դար դիւրին գնայ 'ի Վաստալ:
 Լաւժմ, հիլ Պալէս նազելի, այժմ է հընէլ վեհ բերանով:
 Սկիզբն առեալ զընեն պատուէր՝ օգեաց 'ի հէշտ մակաղատեղս
 Ատել խար մինչև այսրէն սաղարթագեղ դարձցի ամառն,
 300 Լա բազում յարդ և սիզոյ բարդքս սրիռել կարծր 'ի խըշտիս,
 Օ ի մի ցուրտ սառամանիք մեղանչիցեն քնքրուշ հօտին
 Լա քոսիւ հարկանիցեն և զըժպատեհ խոշառութեամբ:
 Հրաման այնուհետև տամ ըզմաթուղ տերեւախիտ
 Լա ծից մատուցանել ուականակիտ ջամբել վըտակս,
 Լա զփարայն 'ի հողմոց 'ի միջօրեայ կոյս դարձուցեալ
 Լ'րկանել 'ի ձմերային ակն արևու, մինչև անկցի
 Սըրհոս սառամանուտ և զտարւոյն վերջս ոռոգեսցէ:
 Լա դոցին յանձանձանք՝ չեն մեղ թեթև և ոչ դոյզն պէտք,
 Ս'իլետեան թէ և զըզաթ 'ի տիւրացի ներկեալ կարմիր
 310 Ս'եծաղնի վաճառիցին, աստ սերմին ձիւս, կաթն յորդաբուխ.
 Լստ քամել ըստեանց սոցուն և կըթոցացն եռալ փըրփուր
 Սոյնլափ պըտկանցն 'ի ճըմէլ զըւարթառատ գնայցեն վիժակք:
 Լա 'ւանիկ աստանօր և զկինիկեանըն նոխաղի
 Լա զմօրուս և զարևոր կըզակ փորքեն և զգէս վարսից
 Լա 'ի պէտքս ճամբարաց և 'ի ծածկոյթ հէք նաւազին:
 Լակ ճարակ՝ ծայրից Լիկեայ զգիտակս առնուն և ըզթըփուտս,
 Լա զմարենիս քըմնափուշ և ըզմացառսն լեռնասէր.

կամ Կաստալիս և Կաստալէան աղբիւր՝ որ զստորտաթ Պառնասոս լերին՝ Ագոլոնի և Մուսայից նուիրեալ, որոյ և ջուրք բարեհաճք քերթողս յարդարէին որք ըմպէին:

297. Ի Պալէս գիցն հովուաց հայցէ զբուլթին մեծապաշտուշ ոճով ճառերոյ զնուաստան:

307. Մինչև մօտ յերս փետրուարի, առ որով անկանի կամ մօտնէ ջըհոնն աստեղատուն ձմեռային և ցուրտ ջրոյ հօտու որով իբրև թէ առողանէ զփատարած ամին, որ 'ի փետրուարի վախճաներ և 'ի մարտի սկաններ առ հին հօտվայեցին:

308. Դոցին այժից զօր 'ի յետին տեղում յեշտակեայ փորք մի 'ի վերոյ:

309. Միլետոս քաղաք էր 'ի սահմանա-

կցութեան Եօնիոյ և Վարիոյ՝ առատաբեր աղիւս ասու. բայց աստ հասարակարար զբուրդս կամի նշանակել: Թէ և, առէ, բուրդք ոչխարաց ներկեալք 'ի ծիրանի՝ ծանրագին իցեն, ոչ այնու այժիք քան զօգիս անարդ իցեն կամանչահ ինչ. զի սոցա սերունդն առատ է, և այլն:

313. Աինիփեան է լիբիական կամ տփրիկեան. զի Աինիփոս կամ Աինիփոս է գետ լիբիոյ 'ի սահմանս Տրապոլնի առ Գարա, մանաք, ուր դիաւարս յոյժ են քաղք, որովք իմա զայժիս առ հասարակ. յորոց մազիցն գործէին յայնժամ խարազն և բուրձ և չուանս:

316. 21 իկէս տեսնւ. 13. և իմա փոխանակ որոյ և է լերին:

- Լա ինքնին ուշիմ մըտօք դառնան 'ի տուն' և զիւրսն ածեալ ,
 Լա բստեամք ծանու բեռին հազիւ ընդ սեամսնն անցանեն :
 320 Լըդ զանքոյթս 'ի հոգոյ մահկանացու կարօտանայ'
 'Ի ցրտոյ և 'ի հողմոց բըքաբերաց պինդ պահեցես ,
 Լա ռոճիկ բերցես 'ի բուտ և թուփ դալար զըւարթամիտ ,
 Լա մի զձըմեռն ողջոյն՝ փակեցին քեզ մարադք համբուն :
 Իսկ դարուն երբ հըրձուալից 'ի քաղցրասիւք օդոց հըրաւեր
 Յարօտ զերկաքանչիւր հօտն և 'ի մարգս արձակեցէ ,
 Ինդ կանուխ արուսեկի աստեղն հասցօք յանդ ցօղաղին՝
 'Ի զըւարթ առաւօտուն 'ի ճաճանչել դալար սիղոյ ,
 Սինչդեռ շաղ 'ի բոյս փափիկի անուշահամ է պաճարի :
 Իսկ ժամ չորրորդ երկնաձեւ մինչ ծարաւոյն հօծէ զփափաք
 330 Լա ճիպուռնք ճըւուողականք հնչեն երգով ըղթաւաթուփս ,
 Լա ջըրհօրս կամ խոր ճահիճիւ տուր հըրաման երամակիդ
 'Ի սղօցի խողովակս ըմպել ալիս կարկաջասաճ ,
 Լա 'ի տապ տօթաժամու հովանաւոր խընդրել հովիտ՝
 Լա հինաւուրց զօրութեամբ յաղթ ինչ կաղնի Լըրամաղղայ
 Սեծամեծ ձրգէ բազուկս , կամ ուր մայրի նըսեմաստուեր
 Յանտառախիտ սըղոցեաց ըզհովանին սըրիւէ իւր սուրբ .
 Լըպ կըրկին 'ի փափուկ տանել վըտակս , յարօտ կըրկին ,
 Ինդ արեւմուտս ուր զովագին զիշերաւար զօդս ամբէ ,
 Լա լուսին ցօղատարափ կենագործէ զմայրեաց թաւուտ ,
 340 Կովափունք 'ի խոթս հընչեն և մացառուտք 'ի ցախ սարեկս :
 Օ՛ր քեզ տաղիւք ըզտուարածսն լիբական նըւագեցից ,
 Օ՛ր զարօտս և զցան և ցիր հանգըրուանաց բնակեալ վանկունս .
 Լագըւմ այն է զի զամիսն ողջոյն 'ի զըւիս տիւ և զիշեր

318. Ընդ երեկս դառնան 'ի տուն ան-
 սխալ 'ի մօի պահելով զճանապարհսն և
 զտեղին . և ընդ լիքեման բերեն և զիւ-
 րեանցսն , այսինքն զիւրեանցայինսն՝ զոր-
 դիս , զորս մարք տանին և բերեն :

320. Երդ քանզի այսպէս սակաւ հոգ
 և աշխատութիւն հասուցանեն այժք վասն
 այլոց սխալից , ապա ամենայն խնամով
 փոյթ կալ ջիւր գէթ բարւոք պահպանել 'ի
 ցրտոյ և 'ի հողմոց . և առատարար կերա-
 կրեսլեր , և մի զկացիս նոցա խոտ և խար
 զձմեռն ողջոյն :

329. Չորրորդ ժամ է երկու ժամու

յառաջ քան զոր հասարակ :

334. Կաղնին Արամաղղայ ափ իբրեւ
 նոմ նուիրեալ :

337. Ապա հըրաման տուր տանել վըրը
 տին յարբուսն և արածել միւսանգամ :

341. Զծովեղերեայ փորկիկեցոյ զնու
 միդացեոց կենցաղն առէ , որ հովուական
 ասպաճարականն կենոք արօտական ճա-
 րակաւոր չըլէին հօտիւրն հանդերձ դա-
 մառն ողջոյն՝ առանց բնաւ ընդ յարկաւ
 ուրեք մտանկելոյ , և չմագըն վասն այնր
 անուանին հէլ լինարար :

- Շ ըրջի արօտական խաշն ընդ երկայնս անապատաց .
 Լ յնչափ դաշտք ընդարձակք և ոչ ուրեք ինչ վանատուր :
 Լ նդէորդ ավրիկեցին ընդ իւր վարէ զամենայն ինչ ,
 Հարկ , թերափ , կազմած զինուց , շուն ամիկլեան , կրետեան
 կապարձն ,
 Իբր արի հռովմայեցին վառեալ 'ի զէնսն հայրենի
 Ըստ անձին յորժամ բարձեալ բեռն անարդիլ խաղայ 'ի չու ,
 350 Լ չսանկարծ հարեալ բանակ 'ի ճակատու կայ թընամեղն :
 Ոչ այսպէս՝ ուր սկիւթացուց ազինք , ալիք միովտական
 Լ չ Խառոս յորձանահոս պրղտոր յաւազ շիկակարմիր ,
 Լ չ ուր դառնայ Ոտդոսի կարկառելով 'ի սեռն կոյս :
 Բ զպառակս անդ 'ի ջերմեակ փակեն մակաղս ամրապահեստ ,
 Ոչ խոտ 'ի դաշտ երեւեալ՝ ոչ մի տերեւ 'ի ծառատունկ .
 Լ չ յ' անարդ դրնի երկիր 'ի ձիւնեղէն կարկառակոյտս
 Լ չ 'ի սլաղ թանձրախոր յեօթն կանգուն շուրջ դիզացեալ ,
 Ս' իշտ ձրմեռնն սառնային , ցանդ ցըրտաշունչ հողմ՝ հիւսիս :
 Լ չ ոչ երբէք արեգակն 'ի լըրթագոյն թափի ստուերաց ,
 360 Ոչ յորժամ ձիավարեալ բարձր 'ի յերկին ասպատակէ ,
 Ոչ յորժամ զվայրաբեր կառս 'ի շառագոյն լուանայ 'ի ծով :
 Կեղեանք յական քրթթել ձուլեալ հոծին յուխս 'ի գնացուն ,
 Լ չ ալիք 'ի մրկանուռն երկաթապատ բառնան անիւս ,

347. ՅԱմիկլայս 'ի լակոնական քաղաքին նշանաւոր և անուանի էին բարակք որսականք և ասպականիք յորոս ականաւորք : Եւ կրետացիք՝ աղեղնաւորք կորովիք և հաստամիգք էին . վասն որոյ 'ի նոցանէ առնուղեկազիր կապարձիցն , և ոչ թէ արգեամիք կրետականքն վարեցեալք :

349. Չօրականք Հոռոմոց , անհնարին բեռն 'ի յուս՝ կահի և կարասոյ և կաղնածի , խաղային 'ի սլառեալով . իրրու վաթսուն լուրաց չափ :

351. Ընդ հակառակս Կոմագացոյ , որ վայրաբնակք վայրագք և բացօթեացքն են , հիւսիսական ձմեռնացեալ ազինք միշտ ընդ յարկաւ սլահն զանատունն : Սկիւթացիս կոչեն հինք տիրապէս զամենայն հիւսիսական ազգս Կսիոյ , որոց ինչք և ստացումք էին միայն հօտք և անդէայք , և վաշկատուն սայլատուն չըջէին կանամիք և մանկաւով : Միովտական ալիք նշանակեն զՄիովտիս ծովակն 'ի հիւսիսակողմն Սեաւ ծովուն ,

յոր մասնէ Տանայիս կամ Տոնախի դէտ :

352. Խառոս է գեան Դանուբ կամ Դանուր , մանաւանդ ծովակողմանք նորա , որպէս և յառաջն ասացաք :

353. Ոտդոսի բեռն թրակիոյ երկայնեալ յարեւել կոյս կցի ընդ Հեմոս լեռին , և անտի ասպ զհիւսիսեալ դառնայ 'ի բեռնն կոյս : Չնկարագրեալ աստկու թիւն ձմեռայնոյդ՝ զիւր հիւսիսոյ խմանով է , և թեքն քերթողական առաւելազանցութեամբ փոքր մի անցեալ ըստ չափ ըստ աւելեաց :

359. Ոչ երբեք փարատ և արեգակն 'ի ստուերացուցել ամայոյ 'ի մառախոյ , ոչ յառաւօտէ մինչև ցմիջօրեայ յոր բարձրանայ , և ոչ անտի 'ի մուսուխը՝ յորում թուր ողողանէ զկառս իւր 'ի ծովն արեւմտեան կարմրացեալ յերեկորին ճառագայթից նորա : Քերթողք ըստ զկայսրնութեան կառս իմն քառաձիւս ընծային Կրեգական :

- Վոգեալ լաստից այնք երբեմն՝ այժմ վաչից ասպընջական .
 Հերձոտին պղղինձք ըստէպ և ձորձք զուսովք մածնուն 'ի պաղ,
 Լա նամէա գինեաց հոսանք յօշին հատմամբ տապարատալ .
 Լըճակք առ հասարակ փոխին 'ի սառն միաձոյլ,
 Լա կարծրակուռ պողլորակ ընդ խրոռացեալ կախի մուրուս .
 Լա սակայն ոչ ինչ ընդհատ երկինք բոլոր բուք յորդորեն .
- 370 Լխարակք մեռանին , կան թանձրակոյտ եղանց հասակք
 Կառուցեալ եղեմնապատ , և եղջերուք 'ի մի ջողիւր
 'Լոր բեռամբ թըմբեալ դընին՝ ծայրիւք եղջերց հաղիւ յայտնեալ :
 Օղջ և ոչ պառականս արձակելով , ոչ դահողովք
 Կամ յակընհար կարմրափայլ փետրոյն գերեւոտսն խուճապեն .
 Լա յ'ի զուր մըրցել նոցա լանջօք ընդ լեաւորն դիմակաց՝
 Լ'օտ հասեալ սրով սատակեն յաղիողորմ նոցին պոչիւն ,
 Լա զուարթագին խընձոյիւք հընաման ձայնից առեալ տանին :
 Լնքեանք յայրբս գետնափորս հանգչին անքոյթ յալուցս երկրի
 Լ'գկաղնեաց շեղճակոյտ և զնըշդարեաց բունս ողջմանգամ
- 380 Լմաւալեալ 'ի կրակարանն՝ արկեալ 'ի բոց հրոյ խարուկին .
 Լ'նդ ըզջայգն 'ի խաղս հանեն , և ըզխըմոր և զսին թըթու
 Լայգեբուխ բաժակս հիւթոյ ձեակերպեալ զըւարձանան :
 Լա յգունակ յեօթնարփի հիւսիսաճեմ 'ի Սայլն կոյս
 Լիպեան բըքովք կոծի ապերասան արանց գըրոհ՝
 Լ'նդալքն յերեոց ծածկեալ 'ի ստե խարտեշագոյն :
 Լիկ կարոց է քեզ փոյթ , մացառ մայրիք փուշք և տատակք

370 . Եւ զիսից այս , և թէ յամենայն
 ժամ 'ի դոս փակեալ պահին հօտք նոցա
 և անգեայք : Օայս՝ զյանկարծահաս բբոց
 և աստամանեաց իմանալ է յաւուրսն՝ յորս
 փոքր մի մեղմացեալ դառնութեան ձմե-
 րայնոյն , յարօտ ելանեն և յանկարծ 'ի
 բուք ըմբռնին :

372 . Կոր իմանանովոր , անակընկալ
 յանկարծագեալ , և հեաղհեալ նորանոր
 զմիմեանք կուտակեալ :

374 . Ընդհար էր խրոռիւ չուանեայ
 կարմիր փետրովք 'ի միասին անկեալ որով
 ընդոստուցանէին զերէս երթալ անկանել
 'ի վարման կամ յերազգանսն :

378 . Լեառն գիմակաց է լեռնաձև կու-
 տակունման ձեանն առաջի նոցա :

381 . Խմոր աստ իմանան մեկնիք զիմո-

րուն գարեջուրն կամ զկասկածուրն . և 'ի
 սինն իմանան զայլ ևս թմուռահամարուղս ,
 յորոց յարկեալ աղգ իմն օղւոյ՝ ըմպելին
 փոխանակ մերոց գինեաց :

383 . Չսայլն և զփայեան սառնամանձ
 լերինս տես ւն . 72 , 250 , 246 : Չեօթն
 աստեղս Սայլին լատինն ասէ քէրէն , և
 անտի սովորաբար զհիւսիս՝ եօթն քէրէն . զոր
 վարրոն ըստ հին լեզուի իւրեանց եօթն
 քէրէն . այսինքն եզինս սայլին մեկնէ :
 Սակայն , թող զիսք միանպատե հուծիւն
 եօթն եզինս այնպէս 'ի մի սայլ լծելոյ , և թէ
 եօթնեքին երեւել աստեղքն եօթն եզինք
 են , իսկ ապա սայլն ուր մնայ : Չգիտեմ ըն-
 դէր զկամիցի հանել 'ի տէրքս քէրէն կամ
 տէրքս քէրէն՝ հեղ լին ձայնէն , որ է աս-
 տեղք , արփք կամ արփիք :

- Հեռի լիցին նախ, խոյս 'ի յատոր տուր ճարակաց .
 Ի նտրեծըր փռթանակի փափկիկի գեղմամբ ճօտ ըսպիտակ,
 Իակ որ թէպէտ լուսակիզն ինքնն համակ խոյ բարեփառ,
 390 Բայց լեզու լոկ սեւածոյր ընդ խոնսւուտ քիմնն կայցէ,
 Հան 'ի բաց, Թուխ պիտակօք մի խայտ արկցէ յորդուց զըզաթ,
 Լա զայլ որ նրկատեա 'ի բազմամբօս հրապարակին,
 Լսայես 'ի ձիւնափայլ ասուն ընծայ, թէ ստոյգ են մէպք,
 Բմբընեալ ըզբեզ, Լուսնեակ, խաբեաց Պան դիք արկադական՝
 Կուելով 'ի խոր անտառս և քո զհրաւերն ոչ անտեսեալ,
 Իակ ում կաթին են տենչանք՝ սինձ և ներգիւն առատապէս
 Լա աղի բանջարս ինքնին բերցէ ձեռամբ 'ի մրսուրս,
 Որով յաւէտ փափաքեն յաղբերս, յաւէտ ձրկտեն զըստինս,
 Բերելով 'ի կաթին զթաքուն աղին համեղ ճաշակս,
 400 Բազմաց հատուցեալ 'ի բաց քեցեն զուրս առ 'ի մարց
 Լրախճան երկաթագամ արկեալ նոցա շուրջ ըզգրուկով .
 Լա զոր ընդ այգրս այգուն և 'ի տուրնջեան կրթեցին ժամն՝
 Սակարդեն գիշերի, զոր ընդ երեկս և նրսեմաւ՝
 Ինդ աշալուսըն տանին, զընայ հովիւ կայթիւք 'ի շէնս .
 Կամ 'ի ձմեռն մրթերեն դոյզն ինչ աղիւ համեմելով:

Ս'ի և շանց 'ի քէն խընամբ յետնեալ ապախտ ինչ եղիցին,
 Համայն և ժիր Սպարտայ բարակս և գամիւ հուժկու մոխոսեան

387. Ի պարտառ ճարակէ զգուշացուցանել ասէ զճօտն, զի հիւթն ամենայն 'ի ճարպ փոխի և ոչ յարս:

388. Զի սովորակ արն առաւել յարգի և պատուական է:

394. Պան դիք 'ի խոյ փոխեալ երբեմն ըստ առատի լին, ձիւնափայլ գեղմանն սպիտակութե ամր հրապուրեալ ձգեաց զլուսին զկի 'ի խորս մոլորեաց առ 'ի կամս խոյրտողութեան. կամ որպէս այլք զուրցեն, առ սեր նորա զկէս հօսին շնորհեալ նմա 'ի պարգևս, և նորա զսպիտակն առեալ և խաբեցաւ:

403. Զմակարդեցք՝ զթարմ պանրոյ միայն խմանն մեկնիչք. իցէ ինչ անտեղի խմանալ և զմածնոյ:

404. Լմենայն գրչադիրք միտքան այլք պէս ունին զանդգ, զոր Սկալիդեր համար. ձակի և աստ, չքիտեմ յինչ պէտս, իբրև

թէ ուղղել ըստ քմաց իւրոց 'ի հասարակ ասացուած փոխելով,

Ընդ աշալուսըն կայթիւք առեալ զընայ 'ի շէնս հովիւ:

Եւ սովորական տաղդիրք միամտեալ ընդ նմա՝ ընկալեալ են զտարապարտ փոփոխութիւնք. բայց զբազում զայդպիսի տարապարտ փոփոխութիւնս Սկալիդերի 'ի գիրս նախնեաց՝ գատափեալ առնեն արգի բաղմահմուտ քննիչք: Իսկ կայթն և կողով կամ սակառի ուսննի հիւսկէն:

405. Լմբարեն վասն ձմեռայնոյ՝ պանիր գործելով:

407. Սպարտայ կամ Լակեգեմնի շունքըն առաւել յազգէ բարակաց էին. ըզգաստք և սուր հոտոտելեք. քաջ ասպակ նասպաք. իսկ մոլոտացիքն, որ 'ի գաւառէ իմէքէ Լպիւռոսի, թէ յորս պատուականք և թէ 'ի պահպանութիւն հօսի:

'Ի շինուէ սընտ պարարտ, և ընդ նոցին պահպանութեամբ
 Ու զող երբեք ըզգաւ թօք՝ գայլոյ հինի ոչ ասպատակ
 410 Կամ 'ի թիկանց ահացուցէ զքեզ խաղմարարն իբերունի,
 Լա յարշաւ բազում անգամ տաղնապեսցես զերկիստ ըզցիտս,
 Լա շամբք նապաստակս որոսացիս շամբք յամայր և վիթ,
 Կինճս յաճախ 'ի մացառուտ թաւալոցաց ընդոստոցեալ
 Խուճապեսցես 'ի հաջիւն, և 'ի վերայ լերանց բարձանց
 Լա զքերու վիթխարի գոռմամբ 'ի վարմըս վարեսցես:

Ուսիր վառել 'ի փարախս և եղևին ըզհոտեան,
 Լա զվիշապսն ծանունս 'ի քաղնանեան վանել ճենճեր:
 Լա զում այն է զի 'նդ անշարժ մըսրովք զրժպիհ հիժ հարկանող
 Կարանեալ՝ և զարհուրեալ յերկնից լուսոյն գնայ 'ի կորուստ,
 420 Կամ թէ սովոր մըտանել օձ ընդ յարկաւ և ըստուերաւ,
 Լա զիստ ժամս ժրպիրհ, և 'ի թափել թոյնս 'ի հօտին,
 Լա զհոյ հողով բունէ, բուն հար, հովիւ, 'ի վիրդ, հար բուն 'ի բիր,
 Լա զիստսոյն ըսպառնալից և զփրքացեալ շօզ ուլամբն
 Հալածեա, զգլուխն ահաբեկ 'ի խորս ահա թաքոյց 'ի խոյս,
 Ունէ աղիւք ողին և գումարտակ ոլորտապատ վէտ վէտ տըտան
 Լա ծանկն, և զյամբ ոլորս ընդ քարշ ածէ յետին պարոյր:
 Լա այն որ 'ի մայրիս կալբարացուցն չար վիշապ
 Ու զաբերձ կանգուն լանջոքն հողովելով թեփոտ թիկունս
 Լա երկայն փոր խայտաբղէտ 'ի մեծամեծ նիշ նըկարէն:

430 Որ յորժամ գետք յաղբերաց բըխեալ յորդեն, և մինչ երկիր
 'Ի տամուկ թանայ գարուն և հարաւովք խոնաւական,
 Լա հակէ 'ի լիճս և նըստեալ ամպարըշտին անդ առ եղեր
 Զըկամբք և շաղակրատ գորտովք լնու զղըժոխ որկորն.
 Լա իբրեւ խաղըն կիզեալ և 'ի տօթոյ սկալի գետինն,

410. Իբերունի կամ իբերացի՝ սպանիացին է, որք գողութեամբ և յեղուզակութեամբ անուանի էին, մանաւանդ մինչև նուաճեալ էր և զգոնացեալ և ընդելալ կըրթեալ. որ վասն և խաղմարար խակոյէ: Բայց Ազանոսն աստ առեալ է փոխանակ ամենայն գողոյ:

417. Քալքան կամ անգժատ հող է իբրեւ զեփ կամ զեռնի, զոր տայ նարդիս

վայրենի, և 'ի հոտոյ նորս և 'ի ծխոյ հալածին օձք: Իսկ զօձն ծանունս ոմանք ըստ գարշահոտութեան խման, և կէսք ըստ փառակարութեան:

427. Կալբարիս յայտնի է գաւառ 'ի հարաւային ծագս Խտալիոյ, ուր յաճախ է այս օձ երկակենցաղ նման խիլ և քարի կամ թքաքարի և աղբային օձին:

'Ի ցամաք վազեալ կայտուէ և աչս ածեալ շուրջ բոցաւառս
 Յանդրս մոլի պապբով դըժնեայ և 'ի տապոյն գազանացեալ,
 Վաւ լիցի նիրհել յայնժամ ինձ ընդ երկնաւ քուն քաղցրանին՝,
 Վաւ յորսայս յորն անկանել ըզխոտաւէտ թիկամբ մայրեաց,
 Սինչ նա զխորինն ընկեցեալ՝ նոր մանկութեամբ պայծառափալ
 440 Սան առնու, կամ ըզկորիւնան 'ի տան թողեալ և կամ ըզձուս,
 Բարձրալիզ՝ և եռասայր լեզուք 'ի շուրժն յարև շողայ:

Եւ զախտիցն ուսուցից ըզբեզ պատճառս և զնըշանակս:
 Վոս չարակեզ հարկանէ զհօտն՝ ուր ցուրտ անձրև խորամուտ
 'Ի մարմինսն անցանէ թափ և կարաձմեռն սառնասոյզ,
 Կամ յետ կըտրոց ըզնոքօք եթէ մաճնու քիրտն անլըայ,
 Եւ ցըտեն նոցա զանդամնն խայծահալք քրտամնափուշք,
 Սան որոյ քաղցր 'ի վըտակս հովիւք զըտոր խաշն ողողեն,
 Եւ խոյն զըզաթուն թուրմ 'ի գետ անդըր մըխըրձի
 Եւ ընդ հոսանս յորձանաց թողեալ խաղայ զընայ 'ի լիւզ.
 450 Կամ զիրանսն խըղեալս 'ի ժանտ ներկէն մըրուր ձիթոյ՝
 Օարծաթոյ խառնեալ փրփուրս և ըզժժումբս կենդանիս,
 Եւ ձիւթ իդական և իւղային մոմ ճարպալիւր,
 Սըլինասոխ և վըրացի կոճըս ծանուս և կուպըր սեաւ:
 Սակայն չիւ ինչ առաւել ցաւոցն զիւր երազահաս
 Որպէս զի որ երկաթով պատառիցէ զխոցոյն գրուիս.
 Օի անթափ արկածքն 'ի ներքըս ճարակեալ կան կենդանի,
 Թէ 'ի վըսըն խաշնարած ձեռն արկանել բըժըշկական
 Հրաժարեալ՝ և զամենայն 'ի զից նըստեալ հայցէ զբարիս:

437. Ընդ երկնաւ, 'ի բացի, բաց-
օթեաց:

438. Թիկուճք՝ փրապէս լերանց ասին
և բլրոց. այլ անտառք և մայրիւք որ 'ի լե-
րինս և 'ի բլուրս իցեն, ափ և նոցա ևս:

440. Զձուս կամ զկորիւնան յիշատակէ,
զի ամենայն գազան 'ի ժամանակս ծննդոց
ամեհագոյն է:

441. Լեզուք օձից բառ Արիստոտէլի իսկ
երկձիղ են. իսկ քերթողք եռասայր կամ
երեքարձեն ասեն զայնս. կամ զի ար-
դեամբք այնպիսի են, կամ զի 'ի սաստիկ
արագութենէ չարժմանն այնպէս երևին:

450. Բաց 'ի լուայեաց և այլ իմն ցուցա-
նէ զեղ կամ սպեղանիքոսոյ, յորոյ 'ի կազ-

մութիւն մօտենն դառն մըրուր ձիթոյ,
քարմըցանակ՝ զոր փրփուր արծաթոյ կո-
չէ, և այն է որ 'ի զտէն արծաթոյ 'ի բովս՝
յերեսան գիզանայ. բայց ոմանք անգիկ
իմանան. դարձեալ և զուտ և մայրուր ծը-
ծումբ հանածոյ, և ձիւթ կամ կարաձիւթ
իւղայ լերին փոխգիւր կամ կրտեայ՝ այս
ինքն աղիւ, և մոմ և մկնասոխ կամ սոխ
ծովային, և կոճ վրացի կամ մրտաակ
ծանրահոտ, և աստ իմա զսպիտակն, և
կուպըր կամ նաւթ:

458. Օրինակք ինչ ունին
Հրաժարէ, կամ նըստեալ 'ի գից հայցէ
բազդ բարեգէտ.
τομοια որ է զ«մէշ» ընթերցեալ omina:

- Իսկ իբրեւ ցան 'ի ներքին ոսկերս հօտին անկեալ մօղի ,
 460 Եւ տենդ տապախառն առնէ զանդամսն հալ և մաշ ,
 Լաւ իցէ փարատել ըզբորբորեալ հրատին եռանդն
 Երակ արինաբուխ պըճղանն 'ի ծագս հատանելով ,
 Օոր օրինակ Բիսալտայք սովորեցին և դուժ Գեւորն
 Սինն փախուցեալ 'ի Ոտդուէ և յանապատրս գետացոց
 Բզկաթն մակարդեալ երիւարին ըմպէ արեամբ :
 Օոր օցտեալ և ընդ ախորժ մըտեալ ըստէպ ընդ հովանեաւ
 Կամ ըզճայրըս հեղգաբար զլուսոց կըրծել անկարկիցես ,
 Եւ վերջոսնեալ կամ դաշտին ընդ արածէն անկեալ 'ի մէջ ,
 Եւ տեղի տալ միայնուկ անսպանի զիշերայնոյն ,
 470 Երկաթով զեղեն 'ի բաց վաղվազակի հատ պարուրեալ
 Ընէ ընդ ամբոխն անըզոյշ ճարակ զլտեալ ախտին չարի :
 Ոչ այնչափ կուռ փոթորիկք ամարոպայոյդք խաղան 'ի ծով ,
 Որափ խուռն անանոց ժանտք , և ոչ մի մի զոք առանձինն
 Հարուածքն ըմբռնեն , այլ զհանգրբուանն ողջոյն յանկարծ
 Օյոյս և զհօտ համայնաջինջ զխկըզբանէ զարմ և զաւակ :
 Հայնժամ զայդ 'ի միտ առցէ ' թէ զՄլխիս դ զօդակառոց ,
 Օնորիկեան ամրոցս 'ի բլուրս , զանգս յաբիսեանն Տիմուեայ
 Լյժմ իսկ տեսցէ յետ ամաց՝ ըզտուարածացն զարքունիս
 Լնայի և զանտառս յայսկոյս յայնկոյս 'ի սպառ Թափուր :
 480 Ընդ երկնից ախտիւ յարեաւ ողորմ երբեմն ժամանակ
 Տօթազին աշնայնոյն խորշակայեղջ բոցով Հրաշէկ ,

Բայց բազումք և ստուգագոյնք ունին որպէս եղաքս զաֆնաթ Բարի :

459. Քոսն արտաքին ախտ է մորթոյ , իսկ տենդն ներքին ախտնդանաց և արեան , և աստ զամենէն են ուրոյն բանք :

463. Եւս սովորութիւն երակ հատանելոյ ձիոց և ըմպելոյ զարիւն նոցա ընդ կաթին՝ ոչ էր միայն Բիսալտայոյ աղ-դաց Թրակիոյ կամ Մակեդոնիոյ , և ոչ միայն Գելոնաց սկիւթական կամ Թրակացի Ժողովրդոց , այլ առհասարակ ամենայն սկիւթական ազանց , սարմատացոց , գետացոց և Մաքեդոնաց :

464. ՉՈտդուէ տես Թ. 343. Գ. 353 : Իսկ գետացիք կամ Գէտք ագգ են 'ի դակեանց , սահմանակիցք Սկիւթիոյ և Թրակիոյ առ բերանովք Դանոր կամ Խաորոս գետոյ . զգականս տես Թ. 500

470. Իբրեւ զայդ նշանս ախտին տեսանիցես , բարձ 'ի միջոյ զխոստական սպանմամբ սրոյ :

475. Չհօտ ամենայն հանդերձ մարքք և որդուովք որոյոսն են հօտին և հովուին :

476. Չայս յայնժամ հաւաստի գիտացցէ դք , և թէ տեսցէ յետ այնքան ամաց զտական երևեալ ամայութիւն հովուականիցն և անասուացն , որ երբեմն չենն էին յԱլպեայս 'ի բարձրակառոց լեռնան եղերականս Խալկիոյ , և 'ի նորիկեան բարձրանդակսն՝ որ են մօտն ինչ Բաւարիոյ և Աւստրիոյ հանդերձ Կարինեա և Ստրեա որ 'ի հիւսիսոյ Ալպեանց , և 'ի վիճակս Տիմուռս գետոյ Վենետաց՝ զոր յարիսեան սան վասն երբեմն անդէն բնակելոյ կամ՝ զբացի գոլոյ յարիսեանց , որ են իստրիացիք յազգացն լիւրիկեցոց :

- Որ սպառնալու սատակեաց ըզգազանաց՝ զանանոց ձեռ,
 Եւ ըզլիճս և զարօտս ապականեաց 'ի ժա՜ թռնից,
 Եւ մահուն ճանապարհ՝ լեր օրինակ հասարակաց,
 Եւ չհրատապ մինչդեռ ծարաւ ընդ երակունս անկեալ բոլոր
 Փաղաղէր ըզհէք անդամս, յորդէր անդրէն գիճին թարախ
 Եւ ուտէր տակաւ զոսկերսն խրղիւյթեալ առ հասարակ,
 Յաճախ 'ի դից դահամունս հուպ առ բազնին զոհն կացեալ,
 Լուսանիւթ ժայաւինեաւ մինչ ապարօշ ասուի պատի,
 490 Ղանդաղկոտ պաշտօնէիցն առ ոտս անկեալ թափէ զոգիս,
 Կամ թէ զոք կանխեալ քրքրմին և սրախողնող փողօտիցէ,
 Ոչ անտի նուիրելով ընդերքք այրին սեղանք երբէք,
 Ոչ հրամանս պատասխանեց տալ ինչ զօրէ զուշակ հարցեալ,
 Հազիւ ներկանին սուրբ՝ մրխեալք յարին բոսորաբուս,
 Եւ 'ի հիւծ նրաղ շարաւ թուխ թաթաւին երկրին երեւք,
 Եստուտ 'ի զուարթ դալարիսն խիտ առ խիտ սատակին որթք,
 Եւ զօղիսն զանուշակ անդ առ զեղուն մրօրովք փըշն,
 Եստի քըծնի շանց կատաղումն, և հազ թաօղ զըզըրգեալ
 Օ հիւանդ խողեանն ընդ փողին այտոյցս առնէ հեղձամղձուկ,
 500 Եւ անի վատաբախտիկ գող երիւարն քաջայաղթ
 Բընտու և զախորժակսն մոռացեալ, յաղբերց յուրաստ,
 Եւ ոտիքն հապ ըստէպ դափր հատանէ, ականջքն 'ի կախ,
 Եւ անդ քիրտն յեղչեղուկ՝ և այն ցըրտին յօհասականս,
 Սորթ խրուեալ երիթացեալ բիրտ 'ի զընին ձեռին խոնտայ,
 Օ այտտիկ տան նըշանս 'ի սկիզբն աւուրց նախ քան ըզմահ,
 Խակ եթէ այնուհետեւ սկըսանի ախտն զայրանալ,
 Ենդ աչք բոցազոյն և հատկընեալ մերթ 'ի խորոց
 Շունչ հեծունչ հռաւաղուկ, երկարաձիգ հեծեծանօք
 Կերքին կուշք ձըկտեալ պրկին, արին ընդ քիթս ընթանայ թուխ,
 510 Եւ լեզուն խիտ և հոծեալ՝ կըցեալ 'ի քիմս հագագին նուրբ,
 () գնեցին Սպանդարմետին մատրուռակեալ ծորանք եղծերբ,

489. Չի և զգլխով զօհն վարակալ ասուի ամէին ժապաւնաւ կապեալ, և զծալքն աստի անտի 'ի վայր արձակեալ:

492. Ոչ նուիրին 'ի հուր սեղանայ իբրեւ անուրբք. և ոչ մարգարէ կամ գուշակ կարէ պատգամ ինչ տալ կամ հմայս հմայ. եւ այնու զի մասն ինչ ընդերացն պակաս

գտանի կամ ապականեալ:

498. Չփաբալ խողացն և զծծակ ցաւ. փողից նոցա նկարագրէ կենդանի:

500. Ընդ՝ գականջք քիրտն անհաստատ, որ հապ գայ և մերթ գնայ:

511. Ընդէն 'ի սկզբան ախտն օգնէ գի. նի՝ եղծերայ փողով կամ խողովակաւ ար.

Լ՝յդ ևեթ երեւեալ 'ի հոգեվարսն փրրկանակ .

Լ՝յդ իսկ ապա հաս եղեոն , և արծարծեալք 'ի միլութիւն
Բորբորէին , և ինքնին , դառն օրհասին առ դուրս հասեալք ,
(Յարդարող քան , մի գիրք , և ատելեանց այն զառածանք .)

Խաճատեալ մերկ ատամամբ կեղեքէին զանդամս իւրեանց :

Իսկ զըւարակ աւանիկ կարծր ընդ խոփիւրն ծրխաշունչ
Տապալի , ժայթքէ 'նդ բերանն փրրկրախառն ապաժոյժ
Բզլետին հանեալ թառանչ . զրնայ տըրտում հողավաստակ
520 Բզլետախծեալն արձակելով մահուամբ եղբօրն ամուսկից ,
ԼԻ կիսագործ 'ի հերկին ցրցեալ թողու զմաճն և զարօր :
Ոչ հովանիք խոր մայրեաց ' ոչ մարդք կարեն զարնանագեղք
Շարժել ըզսիրտն , ոչ քան զբիւրեղ ջինջ ընդ քարինս ոլոր վրտակ
Որ դէմ 'ի զիւր զընկիցէ , այլ 'ի ներքուստ կողք լուծանին ,
Օւսսն սորեալ կրկոցեալքս պաշարէ ապուշ թմբիր ,
ԼԻ հակեալ մէտ ծանրութեանն ' ուն 'ի յերկիր հոսի տապաստ :
Օնն էրկն օգնէ կամ օճանք , զի կորդ 'ի խոփ դաշտ պատառեալ :
ԼԻ սակայն ոչ մասիկեան Սպանդարմետին տուրք պարզեաց ,
Ոչ ճաչք ըզճաղս մղեալք համադամք մեղան նոցա .

530 Տերևուք և յանպաճոյճ ճարակ խոտոյ պարենաւորք ,
Բաժակ գետ քաղցրաճաւալք են և աղբիւրք ականակիտք ,
ԼԻ ոչ զըմբաղ ցընորիչ զառողջարար քունս հատանէ :
Ոչ յայլում ժամանակի վիպեն երբէք ընդ այն նահանգս
ԼԻ ընծուց եղեալ խնդիր առ 'ի հանդէս տօնին Հերայ
ԼԻ յանզոյզ գոնոց ածեալ կառս 'ի վրսեմ նըւիրանոցս :
ԼԻ զերկիրն տըրմխօք առ 'ի ձրլել յոյժ տաժանին ,
ԼԻ զընգամքք իւրեանց թաղէն սերմանս ու 'նդ բարձր լեռնալայրս

կեալ ընդ բերանն . բայց ապա այդ իսկ
նշտապար լինի , և կատարին 'ի զօրութե-
նէ գինւոյն :

516 . Ըտամամբք մերկացելովք և 'ի
դուրս ցցուելովք առ ծիրութեանն հիւ-
ծութեան բերանոյ և քանցելոյ ընդաց 'ի
ժանտ արտէն :

527 . Չինչ օգնեն նմա 'ի յեանի տագ-
նապի անդ աշխատանքն իւր և երախտիք
և ախտարեկ 'ի նմանէ եղեալ դաշտն ,
մեռանի եղկելին : Եւ սակայն ոչ իբրեւ
զմեղ 'ի գինւոյ Մասիկոս լերին կամպա-
նիոյ (Բ . 114) քերան նոգա զախան , կամ

յայլ և այլ խորակաց մի զհետ միոյ յաջոր-
դելոց . զի տերև և խոտ ուտեն և ջուր լոմ-
պեն և անհոգ նմանն :

533 . Եւս այսր հարուածոց երկրին , և
ոչ յայլում երբէք ժամանակի , պատմի պա-
կասութիւն եղեալ երկնոց 'ի ձգել զհան-
գիսաւոր կառս կամ զգետապի տօնի աս-
տուածուհւոյն Հերայ ' յոր կողմ ստիտակս
միայն օրէն էր լծել . վասն որոյ և հարկե-
ցան անզոյզ անհաւասար ' այսինքն մին
մեծ միւսն փոքր կամ այլադոյն և անպա-
տէ հոռւեովք ածել զկառսն 'ի տաճարն :

536 . Եւ 'ի չգոյն արջառոց :

Ու ժգնապիլի պարանոցօք ճըռնւածայն ճըգեն ըզտայս :

Ու զայլ դարանամուտ հետազօտէ շուրջ ըզգաւթօք ,
540 Ու զՏօտիւ գիշերընթաց պատի , յանձուկ կայ տաղնապի :

Վատասիրտ այծեմունք և եղջերուքըն խուսափուք

Ըդդ ընդ շունս և զմարդախիտ յարկօք անցեալ գեգերին շուրջ :

Օ անոլորտ ծովուն զաւակ և զհամօրէն ազգ լուղական

Ըդդ 'ի ծայրոս ծովափանց որակէս իրանս ինչ նաւաբէկս

Սահանքն ողողանեն , փախչին 'ի գետս անսովօր փոկք :

Սատակի և ի ժ 'ի թիւր սոյզս 'ի նանիր ապաւինեալ ,

Լս հիշրայք ընդարմացեալք խողանացեալ 'ի ցից թեփովք :

Լըմին իսկ հաւուց տարմին ոչ սիւք օդոց են բարերար ,

Թօթափեալք ընդ երկնաձեւ ամպով զողիսն լըբանեն :

550 Ը սորօք ոչ և զճարակսն փոփոխել ինչ օգնեացէ :

Վ նասեն զիւտք արուեստից և ձեռնթափ եղեն ճարտարք

Փիլիբեաննս Վիրիլն և Սեւամպոս ամիթաւնեան :

Հանդընդայլին աղջամըղջէն ելեալ 'ի լոյս մոլեգնի

Սահաղէմ Տիսիփոնէ զախտս յառաջոյ վարեալ և զահ ,

Լս օր քան զօր խրոխտացեալ ամբառնայ զգլուխ իւր անյագուրդ :

'ի բառաչ զըւարաց , 'ի թանձրախիտ անդեայց գոչին

Գետք ափունք խորշակահարք և կորափիտ հընչեն լեռնակք :

Լս ահա շեղջաշեղջ կոտորէ նա նախձիրս յամբայր

'ի նոյն 'ի գոմն իսկ կուտեալ շարաւահոտ ծորեալ շաղիզս ,

560 Սինչև հողոյ տալ ուսանին և 'ի նրկուզըս սուզանել :

Օ ի ոչ պետք ինչ էր կաշոյն և ոչ զընդերմն է դք կարող

Սընջել ջուրց վըտակօք և կամ պարտել 'ի բոց հըրոյ :

Ու կրտրել զսար ախտաբիծ և զառ 'ի պիղծ ժահից ժանգառ ,

539. Ուր և տիրէ ախտս այս ժանտ և խաչամահ :

551. Զպարտութիւն խոտոլանեցին բժիշկք ճարտարք իբրև քֆիլոսֆ որդի Վոսնոսի և փիլիթայ ծովային յաւերժահարսին , որ վարժապետ եկաց Աքիլլէայ . և իբրև զՄեկամպոս կամ Մեկամպուս՝ ուստր Ամիթաւոնի և Վորիպպեայ : Քիրոն 'ի յուշ կապարկաց էր , և տատուած արեալ փոխեցաւ իրկին յատեղատուն Աղեղնաւորին . և Մեկամպոս մեհենիւ և տօնիւք և զՎիւք պատուեցաւ :

554. Տիսիփոնէ մի 'ի ժանտից և 'ի կա .

տաղեացն ճիւղաց զժոխոց , տանելով առաջի երեսաց իւրոց կարապետս իւր զախտս և զարհաւիրս :

561. Յուլինչ էր պիտանացու մորթ ան ասնոցն եղծեալ յախտէն . և ոչ զընդերմն հնար իցէ սրբել ջրով կամ հրով :

563. Ու կտրել զբուրդսն և ոչ իսկ ձեռն 'ի նոսա մերձեցուցանել համարձակել է վասն գիւրափոփոխ գիւրամուտ և գիւրատղոսկել ընութեան ախտին . զի ահա ով որ և ագանէր հանդերձ յասուէն յայնմանէ , իսկոյն յախտէ անտի յայնմանէ ըմբուտեալ լինէր :

Լա ոչ ձեռն իշխեն տանել 'ի յերր 'ի մէջ հարեալ գեղմանս :
 Եւ 'անիկ պատմուճանացն 'ի փորձ թէ որ մատչէր ժանտից ,
 Բոցակիժ խաղաւարտք և քիրտն ըզհետ զազրաթորմի
 Օնեխահոտ մարմնովքն եռայր , և 'ի վայրիկ մի ևս յամել
 Սողոսկեալ հուր նըզովիցն ուտէր զանդամն համաճարակ :

568. Սուրբ հուր ասեն զայդ և լուկրէ սուրբս , այսինքն նզովեալ , ժանտ , ամ-
 ախոս քերթող և վիրգիլիոս , որ և սեփա- պարիշտ . նա զի աստանոր և 'ի դժնեայ գիցն
 կան անուն համարի ախտին այնորիկ չարի : դժոխականաց ասի բորբոքեալ 'ի Տիտիփո-
 Որպէս զհարդ և իցէ , սուրբն աստանոր նեայ : Մի գրչագիր և եթ ունի հոգն աս-
 յայն միտս է՝ յոր միտս վիրգիլիոս այլուր քիկ , գինգակ հոգն :
 ևս զգրուան դժոխոց և զբազց ոսկւոյ կոչէ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊՈՆԵՆՏ

ՅԱՂԱԿԱՆ ԳԳՈՐԳՈՇ

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

ՊՈՐՏՈՍ

ՊԻՐԳԻԼԵՆՅԱՆ ՄԱՐԿԱՆ

Մ Շ Ե Կ Ե Կ Ե Ն Ք

ԳԻՐԻՔ ԶՈՐԲՈՐԻ

Ն Ը Խ Ը Գ Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Չ Ո Ր Ր Ո Ր Դ Գ Ր Ո Ց

ՅԵՏ Համառօտ իրացն առաջարկութեան, որ է մեղու և մեղուացն ճառք, 'ի փոքունս մեծամեծս խոստանալով Հրաշակերտս և ցանկալիս՝ հեշտալուր և յօժարամիտ արարեալ զլսելիս Սեկե-նասայ, ձեռն 'ի գործ առնէ անդէն բանիցն խոստացելոց 'ի գիրս յայտմ, որոյ գտանին գլուխը ինն:

Ա. Յաղագս պատկանաւոր և վայելչական բնակարանի մեղուաց:

Բ. Յաղագս ճարակի նոցին և գնդաց և մարտից:

Գ. Յաղագս կրկին ազգաց նոցին:

Դ. Յաղագս թէ զինչ զգուշութիւն 'ի ցնորական թափառելն մեղուաց:

Ե. Յաղագս քաղաքական իմն իմաստութեան նոցա և հասարակաց իրաց տնտեսութեան:

Զ. Յաղագս ժամանակաց մեղերն հաւաքելոյ:

Է. Թէ զինչ ախտք մեղուաց, և զինչ նշանք այնոցիկ և դեղք:

Ը. Թէ 'ի բնաջինջ սատակելն զինքդ իցէ միւսանդամ վերստին հայթայթել:

Թ. Թէ ո՞ր առջին հնարագէտ այսր հայթայթանաց. և ասել կա մեցեալ թէ Միստէոս, զնորա առասպելն խառն ընդ Արիդիկեայն և ընդ Որիէոսին յերկարագոյն նուագօք գեղգեղէ:

Ն. Հակիրճ վերջաբանիւ կնքէ գրերթածն ողջոյն:

ՊՈՐԵԼԻՈՍԻ

ՊԻՐՐԻԼԵՆՅ ՄԵՐՈՎՆԻ

Մ Շ Ը Կ Ը Կ Ը Ն Ք

ԳԻՐԻՔ ԶՈՐՐՈՐԳ

ՕՊԵՆՅՈՒՆ մեղու զպարզեւսն զերկնաւորս այսուհետեւ
Հատուցից, ճն և 'ի սոյն մասն ակնարկեա ինձ ՍԷԿԵՆԱՍ :
ՍԷՄՆԵԼԻ քեզ տեսարանս հանդիսից էից մանուշեց,
ԲԶԵԿԱՆՍՆ անձնանքն, ըզհամեռամ ազգին կրթոնս,
ԲԶԶԵԿԱՆՍՆ, ըզհոգովորդս և զպատեհազմսն ոգեցից :
ՍԷՄՆԱԿ 'ի փոքու, բայց ոչ փոքր ինչ փառք պարծանաց,
ՊԷԼԻՔ ԵՒ ՆԵՐԵՆ անհիւնք և ՄԵՐՈՎՆԻ լուսէ կոչեալ :

ՍԷԿԵՆԱՍ տեղի նախ և բնակարան է խնդրելի
ՈՐ ոչ հողմից իցէ մուտ, քանզի խափան լինին հողմունք

1. ՕՊԵՆՅՈՒՆ մեղու էրկնաւոր պարզեւսն, վասն
զի ըստ կարծեաց հնոցն 'ի ցօղոյ օգոյ և եր-
կնից զծաղկամբ և զտեղեւոյք իջելոյ յօրի-
նեն մեղուք զմեղուն : Եւ ըստ և վասն անաս-
սեռն և վճիտ և երեւելի թափանչոյլ բնու-
թեանն հանգոյն տարերն օգոյ, և զի եր-
կնափոյլ աստուածատուր պարզեւսն :

7. ՄԷԿԵԼ 'ի հմայս հէլ լինացոց և
այլոց ազգաց՝ ձախորդ, անյաջող և չարա-
գորշակ նշանակել, իսկ 'ի հոգովմեղեցոցն՝
յաջող և բարեշուն : Պատճառք անասարաց
համարեալ էին արեւեք, և անպատարաց՝
արեւմուտք : և զի հէլ լինէր 'ի հմայելն զե-
րեա 'ի հիւսիս կողմն գարծուցանելն և
հոռութի 'ի հարաւ կողս, նոցա անհանկ յա-

րեւմուտս կոչս անհեալ և յապախտարս հա-
մարէր, իսկ սոցաջն յարեւելս կողմն և յախ-
տարս հաշուէր : Բայց հոռումնք քերթողք
և զի իւրեանցն օրինք վարին, և է զի հէլ
լինականաւն : Չխորդ և առջի աստածոր
խնամոյն ինչ ոչ ստնանէ : Ըստ առաջին
մտաց խնանի, և թէ չարահաւակ զի կամ
հմայք թոյլ տացն և ոչ ընդդէմ կայցն :
Ըստ երկրորդին, և թէ բարեբար աստուա-
ծոցն զբուծին յաջողեցել, որպէս սովոր
է ներողամիտ լինել հայցողաց : Բայց նե-
րելն ասել թուի թէ առաւել յառաջին ի-
մաստան հայեցուցանէ, - Եւ է թէ ՄԷԿԵԼ
զիք քերթուծեան, այլ և հոգովմեղեան
ևս, յօգնութիւն կարգացեալ լուսէ :

- 10 Րջճարակս 'ի տուն տանել, և ոչ ոչխարք և ուրբ լուսիրք
կայտուեսցեն ըզճաղկամբ, կամ թափառոտ երկնջ 'ի դաշտ
կապիեսցէ 'ի ցօղոյն և կոխեսցէ զբողբոջ բուսոց :
Եւ խայտաբղէտ մողիզաց 'ի բաց լիցին խոժոռ աղբերք
Հակաղձուն շտեմարանացն, երաշտահաւք ուայլ օդապարք,
Եւ Պրոկնէ՝ արիւնըռուշտ բրուամբն 'ի լանջսն դրոշմաւոր :
Օ ի զբնաւն յաւեր դրնեն շուրջ և զնոսին 'ի թրուանի
Շոպեալ տանին կրտօք՝ անգուժ բունոցն համեղ ճաշակ :
Ընդ աղբիւրք ակամակիտք ուեղտիւրք լիցին անդ լուաւէտք
Եւ ընդ մարգ դարարագեղ առու բարակ մեղմնն թաղիկ,
20 Գաւթին արմաւ կամ վայրի հովանասցի մեծ ձիթենին :
Օ ի երբ նոր արբայք հանցեն նախննձայ պարս յիւրեանց գարուն
Եւ սաւառնեալ 'ի վրայոցն խաղայցէ գունդ մանկըռոյն,
'ի տօթոյն խոյս առնուլ հրաւիրեսցէ գետեզրոյն հուպ
Եւ յոտախիտ օթեան առ ոտս անդ ծառն ընկալի հիւր :
'ի միջի անդ անխաղաց և թէ գնայուն իցեն ալիք,
Ըրի ուսիս խոտորնաձեւ և մեծամեծ վիմաց հատորս,
Օ ի ունիցին 'ի խիտ առ խիտ կամուրջս անդ կալ հորթեւել
Հարեւ ամառնային՝ զապաժամանն եթէ յանկարծ
Թափ անկեալ ցրբուեսցէ հողմ և կամ 'ի ջուրն ընկըզմեսցէ :
30 Լարդոսք մըշտափրթիթք և շուրջ 'ի սփիւս անուշահոտ
Շաղկեսցեն անդ ծոթորք և սաստկաբոյր թաւուտ կորդիւն,
Եւ հոյլ 'ի հոյլ մանիշակք առողանօղ արբցեն վրտակս :
Իսկ ինքեանք՝ 'ի գողաձեւ թէ կեղեկոյ քեզ կարկատուք

15. Պրոկնէ ծիծառն է. որ ըստ առաս-
պելին դուստր էր Պանդիոնի աթենացոց
արքայի և կին Տերեսոսի արքայի թրակիւյ,
յորով եղև նմա ուստր մի խախ անուն, զոր
առ քինալ ընդ առն իւրում՝ միարանեալ
ընդ քեւ իւրոյ Քիլոմէնայ և սղանեալ զնա
Քամեայ հօրն 'ի կիրակուր : Իբրև 'ի վերայ
հասեալ Տերեսոսի՝ սուր հանեալ զվրժ
որդւոյն կամեր առնուլ, ինքն փոխեցաւ 'ի
յուպոպ, խախ 'ի փառիւմ, Քիլոմէնայ 'ի սո-
խակ կամապուճակ և Պրոկնէ 'ի ծիծառն
որ 'ի զիջն գալ և կոծել զկուրծան ընդ
տարապարտ խողջաւուն որդւոյն անմեղ,
արիւնտ ձեռքն ներկեալ և զւանդն, կամ
թէ 'ի խողբողեն անդ՝ ցայտեալ է 'ի նա
յարենէ որդւոյն : այսպիսաբար այլաբար.

նեղով զարիւնեքանդ նիրս և խայտուցս
կրծից հաւուն : Էն որ զՔիլոմէնայ 'ի ծի-
ծառն և զՊրոկնէ 'ի սփախ ասեն գարձեալ-
բայց առաջինդ հաւատարի է :

18. Լուաւեստ իմա գարինս աղբերացն
կամ զեղբոս եղբիւրացն :

21. Այլմ յայտնի է ամենեցուն, զի
մեղուաց ոչ արբայ է կամ թաղաւոր, այլ
թաղաւորն զոր և պարտայորն առեմք. բայց
հինքն արու զնա գիտեն կամ չեզոր. վասն
որոյ և ընդ սերունդս նոցա զարմանայ Վիլ-
գիլիտս 'ի ստորև (196) : Իսկ Իւլեռնոյ ք-
րոշ իմա քաղցր և հաճոյական նոցա և պատ-
շաճաւոր, կամ յորում ծնանն և սնան և 'ի
թուխ մարգաց սկսան թեւածել :

Եւ թէ գողտրիկ ուռնեալ ողորահիւսք իցեն փեթակք,
 Սուտս անձուկս ունիցին, զի ձմեռն հասեալ սառամանեօք
 Պլնդէ զմեղր և տապ տօթոյն լուծեալ լըքեալ հալէ 'ի ծոր:
 Օ օրութիւն երկաքանչիւր՝ մեղուաց 'ի զոյգ երկիւղալի:
 Եւ ոչ յուսնէտ ինչ նոքա մնմով 'ի յարկսն ժիրաժիր
 Բզէրպսն նուրբ՝ ծեփեն, լննուն ծաղկունս յեղերսն և շուպար,
 40 Եւ 'ի դոյն յայդոսիկ պէտրս մըթերեալ պահեն սոսինձ
 Վան զոստըլ թանձրամաճ և քան ըզձիւթ փռիւզեանն իրայ:
 Եւ յաճախ որջլս հատեալ, թէ հաւաստի համբաւքն իցեն,
 Բնդ հողով տուն տաճեցին, նա և զրտան իսկ աւանիկ
 Սինէ 'ի խոռչս անդ քարանց և 'ի փապար փոսից ծառոց:
 Գու սակայն կակուղ կաւով ըզծակոտիէն նոցին խըշտիս
 Շուրջ օծ պաշտպանելով մանր 'ի վերայ տերես արկեալ:
 Ս'ի թողուր ցիրդ առ յարկօքն, ըզկարմիրփեան մի զխեղճփարս
 'ի հուր խորովեցես, և խոր ճահճի մի հաւատար,
 Կամ ուր հոտ մօրից է զարչ, և կամ ուր վէմք անձաւախիտք
 50 Գանգիւն հանեն 'ի թընդմանց, ոստնու ձայնին զխեղճ պատկեր:

Բայց սակայն մինչ արեւակն ոսկի զճրփեռն հալածական
 Բնդ երկրաւ տարառերժեալ բանայ զերկին ջերին արիւի,
 Իսկ և իսկ ելեալ նոքա թեւալարեն յարօտս, յանտառս,
 Հնձել ծաղիկ ծիրանիս և ճաշակել թեթեւակի
 'ի ծայրից հոսանաց, և քաղցրութեամբ ոչ զիտեմ թե

38. Մոմ խմս զականամոմն կամ գեղին մոմ, որ չէ մոմ, այլ խիժ խմս մածուցիկ 'ի մեղուաց պատրաստեալ:

39. Եպարն մեղուաց է հիւթ ծաղկանց և փոխանակ այսպէս ասելով՝ ծաղիկս և չպար ասէ:

41. Զձիւթ կամ կարաձիւթ իզայ տես ք. 450: Եւ սոսինձն այն թանձրամաճ՝ է նոյն ինքն ականամոմն:

43. Օրինակք ինդ՝ քռէ քռէ:

45. Թէպէտ և մեղուք 'ի ներքուտ ամե նայն զգուշութեամբ ամրափակեն, սակայն դու և արտօրուտ ծեփեալ կաւով:

47. Զի հիւթ ցրդւոյն յուր և դառն մեղր տայ, և հոտ խորովչ խեղճփարին փնտսէ մեղուաց: Եւ զմեղուց մի հաւատար ճախնային ջուրց խորոց, զի լճացեալ

մեռեալ են ջուրքն, և զի խորութեամբն չմարթեն կալ 'ի նմա վէմք իբր կամուրջք և ապաւենք. և կարակումն մօրից ժահահս տութեամբն փնտսէ. և ապառաժ քարինք զոգաւորք արձագանդօքն խրտուցեալ ահաբեկ առնեն և զանգիտօղ: Այս ամե նայն յաւէտ բոտ կարծեաց ժամանակին գալով:

52. Ընդ երկրաւ խմս 'ի կէտն սուզս կան և յաներևան բոլորն հալարթային բեւեռին որ 'ի ներքոյ մեր. զի իբրև մեղ ամառն զայն, նոցա ձմեռն հասանէ: Եւ արեգակն բանալ ասի զերկինս փարտեղումն զամպն բքաբերս և զբալաձիգս զմեղ և զմոռախուղ:

54. Քաղիկ զաղնուագոյն մատունս պէ զեցիկ և պայծառ գոյնագոյն ծաղկանց:

- Բժմայեալք դառնան 'ի տաճ անոյշ բունոցն և սերընդոց
 Սոմ նորագործ արուեստել և յօրինել մեղըր մածեալ :
 Իսկ ապա յորժամ յաստեզս երկնից ելեալ 'ի ներքնատանց
 Եւ ընդ լոյծ օդս ամառան ըզգունդն 'ի լիւզ զականիցես :
- 60 Եւ հոգմով պարզեալ նրսեմ ամպ ընդ երկին զարմանալի ,
 Տես ուշիւ , քաղցր վրտակս և սաղարթուն խընդրեն միշտ յարի :
 Սըրիւսեմ զօրինաւոր ճաշակս համոց
 Պատրինջըս մանր աղացեալ և զանարգ բոյսն կորնդան ,
 Եւ զարթո դու թրմբին և շուրջ շարժեալ զՍ' օրն ծննդայս :
 Դոյն ինքեանք 'ի հնարաւոր կայեանն եկեալ ակրմբեսցին ,
 Եւ յինքնին բուսոյ բարուց տաւաղեացին յորանան 'ի ներքս :
 Իսկ թէ 'ի վեգ ելանեն , զի խաղմ ըստեալ բազմավրդով
 Խանձ առեալ ցորանայ 'ի մշջ երկուց թագաւորաց ,
 Օւմբոխին սրբամբուլ թին և զըրտաթունդ լանջս 'ի կրուի :
- 70 Պոյ գուշակել 'ի հեռուստ , զի զլոյշ կրուիեալ զըրդէ յորդոր
 Կերկերեալ պրզննծոյն գոգին մարտի պատերազմի ,
 Եւ լրսել լինին ձայնք՝ տիպ բեկբեկեալ փողոց բարբառ :
 Ընդ տազնապաւ խումբ առեալ ճախրեն շողան սաւառնաթեւ ,
 Սըրեն սրբաքս 'ի կրնձիթս և ըզծըլիս մարդեն 'ի վեր ,
 Օւրբայիւ , զասարանսքն եռան զեռան աշխարհակոյտ
 Եւ յոխորտ խրախուսանք ընդ ոսոխին դեմ խիզախեն :
 Ընդ զըտեալ քերտո գարուն և զերկնից դաշտսն բացարձակ՝
 Խուժեն 'ի դուրս , ուղմին բախի , ճայթէ բոմբին 'ի բարձուն ,
 Օխրարեալք խառնեալք 'ի մի գումարտակին գունդ ահագին ,
 80 Եւ անկանին զիթաւալ . ոչ թանձրախուռն ընդ օդ կարկուտ ,
 Ոչ այնչափ 'ի թօթափել սղոցւոյ կաղին տեղայ տարափ :

60. Չնայն գունդն նորածին ձագուց , կամ 'ի պատճառէ իմբէէ հասուածելոց և գաղթելոց , սխալեալ իրրկ ամպ ընդ երեսս երկնից :

62. Օրինաւոր ճաշակք են զորս օրեն է սփռել յայնպիսի գէպս և զորս ես պատուիրեմ , յոր և սովորեալ իսկ են մեղուք , և յայն յանկուցեալ մնան և ոչ ցրուին փտարանգի վարատեալ :

64. Որպէս յայտ է , մեղուք 'ի ձայն պղնձեաց բախիւոյ 'ի մի վայր եկեալ ժողովին առ հեշտութեանն , կամ առ երկիւղն իրրու յօրոտմանն փախուցեալք :

Մօրն ծննդայք են ծանօթ ծննդայքն որ հարկանէին 'ի տանս գիշտօրն կիւբէլեայ , որ և Մայր մեծ և Ռէա և Ուսս անուանի :

65. 'Ի հնարաւոր գեղոց պատրաստեալ նոցա կայեանս :

67. Այս պատերազմ լինի յորժամ 'ի ծնանել նորոց ձագուց բազում էգք պարսմաքք գտանին 'ի նոստ , զորս սպանանեն և քան զմի ոչ ապրեցուցանեն : Բայց ևս սաստկադոյն հասանէ պատերազմ , յորժամ օտար ոք պարամարտ առեալ զգունդն իւր յանդգնարար կամ խաղաբար անկանի յօտարին փեթակս :

'Ի խոան բանակաց՝ անդ թագաւորքն պերճաթեք

|| Եճամեծ յուզեալ հոգիս յանձուկ 'ի սիրտսն մըրըրկէն ,

Համառեալ՝ մի տալ տեղի , չե ամեհի զուպարայաղծն

'Ի փախուստ զայս կամ զայն կողմն վըտանգեալ չըրջել թիկունս :

Լսս մըմընեալ զայրացուէք և այս այնքան ճակատամարտք

'Ի ցանել շիթ ինչ փուշոյ դադարեսցեն լուեալ 'ի սպառ :

Իսկ իբրեւ զերկոսն պետս 'ի ճակատուցն դարձուցես ,

Հոռեղոյն թըեցելում , զի մի շուայլեալ արկցէ 'ի տոյժ ,

90 Հատ դարեւ , թոյլ տուր լաւին յանդորրաւէտ տիրել դարպաս :

|| Ինն իցէ ոսկեհուն ոսկեճամուկ բոցանըղլ ,

Օ ի կըրկին աղգ են նոցա , սա լաւագոյն երեսաւոր

Լս կարմիր թեփովք սլաճաւ , միւսն այն պըղերդ ահագնակերպ

Լս լայնափոր որովայն ընդ քարչ տանի անփառունակ :

Լստ կըրկին դէմն արջայից՝ նոյն և մարմինք բազմամբոխին .

Օ ի կէսք տըգեղք սոսկալք , զերդ ուղեւոր երթեացեալ

Ճարաւուս թըքնու չըթամք ըզհոյ՝ եկեալ թանձր 'ի փուշոյ .

Կէսք վառ 'ի վառ փողփողեալ ոսկեճաճանչ փայլատակեն

Լսդ իրանսն նոյնդունակ խայտախարիւ նըկարակերտ :

100 Լսս է զարմ աղնըւագոյն , աստի յանշուշտ երկնայն 'ի կէտ

|| Եղը անոյշ մըգեսցես , և քան որչափ անուշարար՝

Լսաւել ծորածոյ և տըտպու թեան գինւոյն յաղծօղ :

Լս իբրեւ պարք ընդ երկին զբօսեալ թեւէն թափառական

Բզխորիսն արճամարհեալ և ըզմարդակսն թողեալ ցուրտ ,

Օղիսն յողգողգունս արգելուցուս յունայն խաղոյն .

Լս չէ բանըդ մեծ ինչ իր , թագաւորաց թափեա դու զթեւս ,

89 . 2-ի զեղևի յուտել և ծախել առանց գործելը :

97 . 2-ի թմին տեղեւթին յոռեացն նմանեցուցանէ փուշտեալ ուղեորի , կամ փուշեխառն և չոր թքոյ պտղեալ և պապակեալ ուղեորի : Բայց ըստ արդեաց այս զանազանութիւն գունոց 'ի հասակացն է , ոչ 'ի ցեղցն :

100 . Ի սահմանեալ ժամանակի քաղէլոյ զմեղն , որ է 'ի դարման և յաշնան :

102 . Ծորածոյ իմա յստակ և անմուր , ոչ աղտով և մըրտախառն թանձրացեալ . և ոչ թէ լոյծ և հեղհեղուկ , որ ոչ ընտիր համարի : Իսկ գինւոյ անուշիչ , վասն զի հինք մեղրախառն ևս ըմպելին զգինիս , մանաւանդ զբարկան և զտոբիս :

104 . Յաւաթ Խաւեալ , իմա անմարդի , անբնակ , հեռանալովն անտի և յօգն թափառելով :

- Կայր 'ի խոսանն ագարակ, ոչ արգաւանդ եղանց ածու,
 (Ա խաշանց բարեպատեհ և ոչ 'ի տունկ այգեաց 'ի դէպ:
- 130 Լա սակայն ցիր անդ 'ի փուշ արկեալ բանջար և շուրջ 'ի ծիր
 Սպիտակ շուշան, աղանիճ և ըղխաշխաշ մանրահատիկ,
 'ի սրտին զուգաւորէր ընդ արքունի փարթամութիւն,
 Լա մրտեալ տարածամու՝ կուտէր անդին խորտիօք սեղան:
 Լա ջինջ վարդ 'ի զարուն և աշնայնի քաղէր խնձորս,
 Լա մինչ դառն դեռ ձրմեռն ըզվէմն հերձոյր սառամանեօք
 Լա 'ի պաղ ձուլեալ զընթացս ոտնակապէր ջուրց խոխոջից,
 'Լա զգրգասուն յակրնթի հարթէր յայնժամ ըղխոպոպիս՝
 'Լա չկահեալ ըզհեղգ ամառն և զյապաղկոտ սիւք քաղցրաշունչ:
 Լա չնոյն ինքն յոգնաբեղուն և զունդագունդ մեղուաց պարուք
- 140 Բան ըզբնաւ էր բարգաւաճ, նրմա թըմբիք ուռառտ շոճի,
 Լա 'ի ճընշել խորրախաց մեղըր կըթէր նա փըրփրադէզ:
 Լա որչափ 'ի նոր ծաղկին ծառն բերրի պըճնէր մըրգութք,
 'Լոյն և աշնայնի հասունս յանձին բարձեալ բերէր:
 Լա և զառամ նըշդարիս տողեաց 'ի շար գեղեցիկարգ,
 Լա ըզկարծըր տանձի, զսալորաբեր կոկանէնիս,
 Լա ըզօսուն գինեբոլաց զուարթացելոց հովնաւոր:
 Լա լէս սակայն զայտըիք, աստ յապառուժ վարեալ սահման,
 Լա անց առնեմ՝ այլոց թողեալ առ 'ի յապայս յիշատակի:

- Լա արդ բեր ըզմեղուաց նորոգատուր յԼա մանգղայ
- 150 Բընութիւնս առից ոգել, որում փոխան նորա չորհրհն

133. Այլ գնածոյ կերակրովք, այլ որ
 անվարձ և անծախ 'ի պարտիզէն իւրմէ մա-
 տակարարեալ:

137. Կէս օրինակք փոխանակ յ-Լընի
 ունին -Լընի: այլք ընդ հնագոյն օրինակի
 և զգուշագոյն տալադիք՝ որպէս եղաքս
 յ-Լընի:

138. Ունըն ընկեցեալ և քամահանս ա-
 րարեալ յամառն և 'ի մեղմ օդս գարնա-
 նայինս՝ իրեն 'ի գանդապիտոս, ուր զի ինքն
 յառաջ քան զհասանել նոյց՝ ծաղիկս ժո-
 ղովէր: Իսկ թէ որպէս, թէրես քերոցս ինչ
 ունէր անկոյն, կամ թէ քերմահովտ վե-
 ճակն էր:

140. Թմբիք և շոճիք սիրելիք մեղուաց
 և 'ի դորձ նոցին պիտանացուք: Եւ առատ

խմա ըստ բազմութեանն, կամ ըստ յոր-
 դութեան խողակացն և հուզոյ:

142. Այլ ծաղկնիկեց եղեալ պտղակո-
 ռոյս լինէր, զի 'ի ծաղկի անդ է և պտուղն:
 այլ որչափ ծաղկիս երեւեցուցանէր 'ի գար-
 նան, նոյնչափ և պտուղս հասուցանէր
 յաշունն:

144. Զհնարեալ և զբազմամեայ ծառս
 փոխեաց և տնկեաց 'ի նոր կարգ գեղեցիկ,
 իւրով երկրագործական հմտութեամբն
 անշխաս պահեալ:

147. Յանձուկ և 'ի հարկապահանջ սահ-
 ման քերթածիս, որ շնորհ ըստ արտուղի
 էլանէր:

150. Մեղուք հրաւիրեալք 'ի ձայն ծընծ-
 զայից՝ Կուրեանց կամ Կուրեանց քերմաց

- Նուազաւոր հրնմանց կուրեանց և ձայնատու պղնձոյն ըզհետ
 Օ երկնից արքայն սընուցին ՚ի քարայրին դիկտեական :
 Սայբ ևեթ ըզծընունդս հասարակաց ունին և գտունս ,
 Սիաթողով ՚ի քաղաք՝ մեծ օրինօք վարեալ կենցաղ .
 Սորա միայն գիտեն անդեղե յարկս և հայրենիս .
 Հանդերձեալ ձրմերայնոյն յամարայնի յառաջատեպ
 Ձեռն ՚ի դործ արարեալ և ՚ի միջի զգիւտսն դընեն :
 Վանգի կէսք ըսկեն ռոճկաց դաշամբք ուխտից յանդըս ճրգնեալք ,
 Մյբ ՚ի յորմածըս գաւթիցն առեալ զարտօսը ըլնարգիսի
 160 Լս Թինձ Թանձր ՚ի կեղևոց՝ դընեն մաղրց հիմն առաջին ,
 Լս ըզկնի կառուցանեն այնուհետև ըզմովն մած .
 Բզգարդուն մանկութիւն՝ ըզյոյս ազգին դայեկեն կէսք ,
 Մյբ ըզմեղըն սուրբ սերտեալ պարզեն բըջաց լոյծ օշարակ ,
 Լն՝ և ոյց առ դուրս եհաս միջակ պահպանութիւն .
 Լս դէտ կան փոխանակաւ ամպոց երկնից և անձրեաց ,
 Օ եկաւորաց կամ ըզբեռն առնուն , կամ գունդ հրոսակ կապեալ
 Բզգոռեխարն ջոկ անգործ հանեն վանեալս ՚ի սըրահից .
 Սաստակն եռայ և բուրէ մեղը ՚ի ծոթոր անուշահոտ :
 Օ երդ կիկլոպայք երբ հապճեալ շանթս ՚ի հալուն դարբնեն ձուլից ,
 170 Կէսք ՚ի փուքս արջառենիս ըզսիքս օլոց առնուն և տան ,
 Բզպղընձսն շառաւուկս ՚ի լիճ՝ մըխեալ ջըրդեղեն այլք .
 ՚Ի ներքոյ կանգնեալ սալիցն Լսնէ ՚ի Թոպ Թընդեալ հեծէ ,
 Նորա զբազուկս ընդ իրեար մեծաւ ուժով բառնան կարգաւ
 Լս ամրապինդ արցանօք կալեալ ղերկաթըն շըրջըրջեն .
 Ոչ ընդհատ , օրէն Թէ զփորը ընդ մեծ իցէ համեմատեւ ,

Կիւրեանց եկին սնուցին զմանուկն Արա .
 մազդ յանձաւի Դիկտէ ըբրին կամ ՚ի Դիկ-
 տիս արլին Իդայ ըբրին կզգոյն Կրետեայ ,
 զոր անգր ապրեցուցեալ էր մօր նորա Կիւ-
 րեանց ՚ի ծախող որդեկեր ժանեացն
 Չուրանայ կամ Կռոնոսի : Եւ ՚ի վարձ ծա-
 ապրութեանս առին մեղուք յԱրամաղդայ
 զմեծ և զզարմանալի հանձար իւրեանց և
 զիմաստութիւն : Փոխանայամ հանդերձն
 լոյ պարգևի , առէ , մեղուք յառաջագոյն
 սնուցին զԱրամաղդ . փոխանակ ասերոյ՝
 Թէ փոխարեն սնուցանելոյն ուսին զպար-
 դեան զայն : Անուն Կուրետաց ՚ի հէլլէն
 ձայնէ անանցեալ է , զոր պէսպէս առնուն :

160 . Սինձ Թանձր . տես ՚ի տողն 40, 41 :
 Չայս տալինձ կամ զականամոմ՝ հիմն ար-
 կեալ մաղրցն , ապա ՚ի վերայ նորա ձինն
 զպանն՝ վերուստ ՚ի վայր գործելով : Եւ
 յայս իսկ հայի Թերևս լատին բառն suspect-
 dunt, որ զգնեռածոց ասացեալ նշանակէ
 սովորաբար կանգնել , ամբռնալ կամարա-
 կաւ . բայց զի և կախելոյ միտք են ՚ի բայդ ,
 խորհրդով եղաք կառուցանել , որ յերկու
 սին միտող տկնարկէ :

169 . Չկիկլոպայս և զԼսնէ տես ն .
 489 :

172 . Օրինակք ինչ փոխանակ Լսնէի
 ունին աշխարհ կամ արշար :

- Բնդաբոյս սէր համբարոց ըզկեկրոպեան ճեպէ մեղուս
 Բջմէն մի յիւր ըսպատուն . հինօրէից՝ ի խնամա աւանք,
 Պահէլ ըզպան խորըսիաց և տուն կազմել ամենարուեստ .
 Խակ մանկագոյնք յանազան դառնանս սրահու վաստակաբեկք
 180 Դոթըրնով բարձք հոծեալ, կրծէն աստ անդ և ըզմաթուզ,
 Խաժագոյն զուռենիս, ըզէկ քըբբում և ըղնարդոս,
 Բջլմբի պարարտաբեր և ըզյակինթըն զերկնագոյն,
 Սի հանգիստ զործոյ բնաւից, մի բոլորից աշխատութիւն .
 Բյգուն զիմեալք ընդ զըրունս՝ այլ ոչ երբէք դուլ և դադար .
 Խա յազդել երեկորոյ դարձ յարօտէ առնել մարդաց,
 Յայնժամ ի տուն ընթացեալք, յայնժամ մարմնոց տանին դարման .
 Չայնք հընէն, և առ սեմովք ուանդաստակօք չըլնջեն շուրջ,
 Խակ ապա ի սրբակապանս իբրև մրտեալ պատրասարին,
 Լըռութիւն է զգիշերն, և զխոնջ անդամս՝ իւր քունս պատէ .
 190 Բայց յոռնաձայն անձրևի չմեկնին ի տար ի դադարաց
 Կամ երկնից հաւատան ի մըրըրկաց ասպատակել .
 Բսլ յանբոյթս ըզպարբսպօք ոստանին շուրջ երթան ըզջրոյ
 Խա հնարին սուղ արշաւանս, և զերդ մակոյկ մի յողդողդուն
 Օհաւախիճս ի տատանել ալեաց՝ բառնան կոպիճս յաճախ,
 Խա ընդ ոգ սին նորօք ըզփոքրօգի կըշուեն անձինս .
 Օարմասցիս և ընդ այս կարգս հաճոյական մեղուաց եղեալ,
 Օի ոչ ամուսնութեանց ինչ պարապեն, ոչ յողալիք
 Օմարմինսն ի խառնս հեղուն կամ ծընանին մանկունս երկամբք .
 Բսլ ինքնին ի սաղարթուց ուանդը բուսոյ զիւրեանց սերունդ
 200 Բերանովք հաւաքեալ ինքնին զարբայն և զժողովուրդն

176 . Կեկրոպեան է ատտիկեցի, ի Կեկրոպայ առաջին արբայէ ատտիկեցուց . Զի մեղք ատտիկէաստանի, մանաւանդ Հիւսթա լեւին, անուանի էր, որպէս և մինչև յայսօր .

182 . Թմբի հոյդ իմն մեղրածորան մատակարարէ մեղուաց ի ստփնձ պատկանաւոր .

183 . Զայտտիկ իմա զմիաբան միաժողով գործակցութենէն . ապա թէ ոչ, փոխանակու ևս հանդիմն և վաստակեն, այլ և գիշերի ևս, ըստ այժմու ճգնադրոյն շնորհութեանց .

189 . Խա քուն է իւրաքանչիւր առանձին

յատուկ և սովորական, և ըստ օրինի և ի ընէ պարտուպատաճ, և զոր ոչ ևս կարէ թօթափել .

194 . Կարծիք էր ժամանակին և այս ի վերպակ տեսութենէ . զի զգործ այլոյ ուրօք ազգի մեղուաց, որ զբոյնս յորմն կառուցանեն աւաղով և խճիւ մածուցալս, մեղրագործ մեղուաց ընծայեալ են .

199 . Դոյնպէս և այս կարծիք էին հնոց թէ մեղուք ի ծաղկանց ժողովոյն զսերմանս ծննդոցն . և վասն այսօրին իսկ, ասէ . այնչափ է նոցա սէր ծաղկանց, մինչև զթէսն խորտակել և մեռանել իսկ .

- Յարուցանեն, զարքունին և զմոմակերտ նորեն դաճի՞նս ։
 Լա ըստէս յասպառած վէմնն դեգերեալ զթևսն փըշըն ,
 Լա մըտադիւր ընդ բեռամբն շնչասպառ փըշն զողիս .
 Լա յնափ սէր է ծաղկանց և փառք մեղերն ընծայելոյ ։
 Սա ն որոյ թէպէտ անձուկ մընայ նոցա կենաց սահման ,
 Օհ և ոչ քան զեօթներորդն ինչ յերկարեալ տեւեն ամառն ,
 Լա լազգն անմահ կայ յաւէժ և տանն բաղդ արձանանայ
 Պարագայ բաղում ամաց և հաւք հաւուց զան 'ի համար ։
 Թող զայդ , ոչ Լա իպտոս այնպէս և մեծն Լ իղիս ,
 210 Ու աղինք պարթեականք և կամ հիւղասպ արիական
 Պաշտեն ըզթաղաւոր . ամենեցուն մի են խորհուրդք
 Սինչ որջոյն է արբային , իսկ կորուսեալ զուխտսն ջըրեն ,
 Օ մեղուն մըթերս առնուն աւար , քանդեն զպահանգըս պանից ։
 Լա գործոյն է ոստիկան , բընաւք 'ի նոյն ակընկառոյց
 Օ նովին զան կուռ մըռնչմամբ և գունդադունդ խըռնեալ պատին ,
 Տանին ըստէս 'ի շալակ , տան նահատակ զանձինս 'ի մարտ
 Լա առ զէնրս զիմադրաւ խընդրեն վիրօք մահ գեղեցիկ ։
 Լըշանօքս այս և սոցին օրինակաց կըրթեալ ըզճեա
 Սանն ինչ մըտաց աստուածեղէն և շունչս գոլ արփենիս
 220 Լա զին ոմանք 'ի մեղուս , զի նդ ամենայն շըրջի աստուած
 Լա զ երկիր , ընդ ծովու հետս և ընդ երկին անդընդախոր .
 Լա նի հօտք և անդեայք՝ մարդիկ և բնաւ սեռք գաղանաց

209. Մեծ սակ զԼիղիս կամ Լիզիա գաւառ Արփոյ , ոչ համեմատութեան ինչ է առ այլով , այլ վստն մեծափարթամ և հաստահարուստ թագաւորութեանն 'ի ժամանակս Կրետոսի ։

210. Հիւզասպ գետ է Հնդկաց աշխարհին , զոր Վիգդիլիս Արեաց անկ կամ մարապարտացոյ (թ. 136) . Թերևս զի Արիք յեղց կալով Մարաց և Պարսից՝ ձգէին մինչև 'ի Հնդկիս , և զի Արեաց իշխանութիւնն ընդարձակեալ համարեցաւ երբեմն մինչև մօտ 'ի սահմանս այնր գետոյ Հնդկաց ։ Պմանք կրկին ասեն զՀիւզասպ , մի Հնդկային , և միւս 'ի Խուժաստան առ Շօշ քաղաքաւ Պարսից . բայց կարծեմ տառի եւթ առեալ , և ոչ բռնեքն աշխարհաբաց ։ Իւ գետովն զազգն կամի նշանաւ կել , առ որս մեծ էր արքայից արքայի սաստ իշխանական և անձն աստուածաշնան պատուեալ ։

211. Մինչքեռ որջ իցէ թագաւորն , մի ամեռեալ կան ընդ նմա և միարան առ իւրեարս . իսկ թէ կորուսանիցեն յանկարծ զթագաւորն , քակի միարանութիւնն , և տապալեն զամենայն զգործն ։

219. Բոտ Պիւթագորայ և Պլատոնի և սոցիլեանցն վարդապետութեան , որք միտս իմն և հոգի անհուն նուրբ և թերական համարէին զաստուած՝ սփռեալ ընդ ամենայն տիեզերս , շարժել կամ կենդանացուցանել զամենայն՝ հաղորդելով նոցա յիւրմէ մասն , և այն՝ անմահական , որ 'ի լուծմանել մահկանացուացն՝ ըստ եթերային կամ հրեղէն բնութեան 'ի վեր յերկինս սլացեալ յաստեղս խառնէր և յանհուն հոգին ։ Չի և ըստ Պլատոնի կարծեացն՝ 'ի ստեղծմանէ արարչն զտիեզերաւս թուայ աստեղացն նոյնչափ և հոգիս բաշխեաց եւդ 'ի նոսա մէն մի յիւրաքանչիւր աստեղ ։

Իւրաքանչիւր 'ի ծննդեան բերեն յինքեանրա նուրբ ոգիս .
 Լա ապա 'ի նոյն անդրէն ամենայն ինչ լուծեալ երթայ ,
 Լա չիւ ուրեք մահու մուտ , այլ կենդանւոյն վերածեալ
 'ի թիւս աստեղաց անցեալ ծրարին յերկնից խորան :

(Ժ) Է զվեհալայր երդն ինչ բացցեն և զմեղուն գանձս 'ի շտեմարանս ,
 Ումայ մի նախ ընդ բերան ցօղեալ ջուր գիրգ և սրբակեանքի ,
 Լա 'ի ձեռն առեալ հանդէպ կարկառեցեն ծուխ հալածիչ :
 230 Երկիցս ըզբեւն աճեցուն քաղեն , կրկին կըթոց են ժամբ .
 Լա ինչ յերկիր Բազմաստեղք ըզգեղեցիկ դէմուն ցուցեն
 Լա առ ոտն անկուշեալ հարկանիցեն զծովուն հոսանս ,
 Կամ մինչ յարկից փախուցեալ խնաւայոյղ թօնուտ Ձրկան
 Տըխրագին իջանիցեն 'ի ձմեռնական ալիս յերկնից :
 Լա նոցա զայրուցք 'ի վեր քան զօրինակ , և թէ խուիցին՝
 Թոյն շնչեն շիթոցօք և յերակունսն հարստեալ
 Լա ըզկոյր թողուն սըւնն և 'ի վերս անդ զօգիւն հանեն :
 (Ժ) Է զըժպըհի ձմեռայնոյն ահիւ զընդաս յառաջիկայն

227 . Երկու հնագոյն գրագիրք ընդ
 այլոց չորից ունին augstam sedem , ԴՅ-
 հալոյր երգ . իսկ այլք angustam sedem ,
 Դաւալ երգ : Բայց առաջին մակդիրն առա-
 շել նշանական է , իսկ երկրորդդ աւելորդ
 և վայրայար , վասն որոյ և ոչ վերգիլէան :

232 . Որք 'ի վեր վազեն և ոսանուն ,
 զոտն զգեանի հարկանեն , և իբրև թէ ոտն
 'ի վերայ արդիւրով մերժեն զայն և 'ի վեր
 ունան : Այսպէս իմն իմա աստանօր յետ
 ծագելոյ Բազմաստեղաց զվերանալ նոցա
 և զբարձրանալ 'ի վերայ ջուրց ծովու՝ յոր-
 մէ ելանել թուին ամենայն աստեղք : Գե-
 ղեցիկ դէմա սակ , զի և կոյսք ոմանք էին
 յաստեղս վերառեալք . տես ն . 227 :

233 . Ոչ եթէ 'ի մասնել կամ սուգանել
 Բազմաստեղաց Զուկն զինի կայնոցա կամ
 զինի մօտն , յորմէ փախելիցն . այլ զի
 ըստ կարգի պատկերաց կենդանակամա-
 րին յերկնադռնան , ուր դասաւորեալք
 են ըստ ճշմարիտ ընթացից արեգակն ,
 յարևմտից յարևելս զգեման ունեւով ,
 Բազմաստեղք որ 'ի Յուլն՝ իբր յառաջոյ
 դնան , և Չկունք 'ի Թիկունք գան նոցա :
 Եւ ամենայն որ ինչ ըստ տեսութեան
 իմիք զհետ ընթանալ թուի , հայածեւ ասի
 զյառաջն թոյն , և սա փախել : Ըստ
 այսմ տեսութեան փախուցեալք և զո-

ղեալք ասին աստ Բազմաստեղք 'ի Չկա-
 նեն : Իսկ արտօմալք՝ վասն դառնութեան
 ձմեռնային ժամանակին՝ յորում սուգանին :
 Բայց ոմանց անկիրթ թուեցեալ՝ ըստ այսր
 տեսութեան կարգի ընթացից կենդակացն
 'ի դռնան խօսել Վիրգիլէայ , համարին թէ
 Չկամբն ոչ եթէ զաստեղատունն , այլ զձը-
 մեռնային եղանակն իմանայցէ , յորմէ իբրև
 խոյս տուեալ և սուգեալ թաքնիցին Բազ-
 մաստեղք : Այլք այլազգ ևս իմանան կամ
 ուղղել կամին զընադիրն . բայց զոր եղան-
 քնորեղայն են կարծիք : Զիարդ և իցէ ,
 երկուք Բազմաստեղացն որ 'ի 231 , և մտիւ-
 քնն որ աստ , զերկոսին ժամանակս կ'են-
 լուցն յայտ առնէ . որոց առաջինն է 'ի
 սկիզբն մայիսի՝ առ որով ընդ արևուն եւա-
 նեն , և երկրորդն գրեթէ 'ի սկիզբն նոյեմ-
 բերի , առ որով 'ի ծագել արևու ինքեանք
 մտանեն :

235 . Իմա յորժամ քաղիցի մեղն նոցա ,
 յայնժամ անշարին բարկութիւն է նոցա ,
 և յայնժամ առաւել խայթեն : Եւ զնայ-
 թոցն կոչէ կոյր սուինս կամ փրինս , զի
 թաքունք են՝ նուրբ և աներկայ իմն և
 կուրարար յետառու վարեալք . և 'ի ձգելն
 զնոսն յետս՝ խղեալ մնան հանգերձ պա-
 տառամար որովայնիցն , որով և մեռանին :

238 . Իսկ եթէ վասն առաջիկայ գառ-

- Գաւթ ածեալ աւերածին և բեկեղոյ անձանց նոցա ,
 240 Սիւրբ Բարսեղ Ժողովոր և զինդունայն միմե հատանել
 Յերկուացի , զի ստէպ լափէ զխորխինն անյայտ կովադիաց ,
 Եւ բոտոսք խաւարասէրք եռան կայտուն խուռն 'ի սենեակս ,
 Եւ բըրէտ ապախտաւոր առ օտարին նըստեալ նըպար ,
 Կամ պիծակ ժանտ և ժըպիրհ անհամեմատ խառնի զինուք ,
 Կամ ցեց ազգ զըժընդակ , կամ գարշէլին Լճէնասայ
 Սարդ 'ի զրուսնն կախէ զըարակաման տորգս ոստայնին :
 Որ և չափ կողոպտեսցին 'նոյն միահոյլ փոյթ պընդուծեան
 Տարցին 'ի կանգնել զանկունն ազգին կործանելոյ ,
 Լըցցեն ըզխորս 'ի ծաղկանց և հիւսեացեն զամբարանոցս :
- 250 Իակ եթէ , որ զի կենցաղ ըզմեր վըտանգս էտ և մեղուաց ,
 Լխտիւք դառնուծեան ծորեալ մարմնոց Թառամեսցին ,
 Օղոր անշուշտ ունիցիս նըշանակօք ծանօթս առնուլ ,
 Լռժամայն խօթիցըն մոյնք պըլագունեալ 'խամրին երեսք
 Սոկալի մաշարայիւ . անդ 'ի գաւթաց մարմինս յայնժամ
 Հանեն դիակնացեալս և յուզարկեն ողորմագին .
 Կամ ոտն 'ի յոտն ըզմիմեսմըք յեռեալ տողան կախին առ դուրս ,
 Կամ 'ի ներքոս յորմարգել տանցըն շուշեն առհասարակ
 Տարտամեալք առ քաղցի ու 'նդարմացեալք կարկամ ցըրտով .
 Լու լինի անդ Թաւ հընկուն և մըրմընջեն յերկար նուագօք ,
 260 Օղոր օրինակ մըրմընայ յանտառս երբեմն ցուրտ հարաւ ,
 Իբրև ծով ծըլեալ գուժէ 'ի յերրադարձ սահէլ ալեայն ,

նուծեան աւուրց ձմերայնոյն ոչ զամենայն
 խորխինն քաղցիւս , դժայեալ 'ի մեղունս՝
 զի մի սատակեսցին 'ի սոլոյ , սակայն սոր-
 բելի և քել զլինծակն ծխով , և գաւերոյ
 միմե 'ի բայ հատանելի , զի մի 'ի բլիջն
 անդ գարանեալ բունեսցին ազգի ազգի
 ճճիք և զեռունք : Մեղուք առաւել 'ի բա-
 րեխառն ձմերայնի երկնայն 'ի սոլոյ . զի
 նոյնպէս գործել չարեն , բայց ուտել ու-
 տեն : Իսկ 'ի խոտաշուռն ձմերայնի լըմ-
 բրեալ ընդարմացեալ ոչինչ ճաշակեն :

243 . Գոռեկ կամ իշամեղու անգործ ,
 յօտարին համբարոց կերակրեալ :

244 . Անհամեմատ զէն պիծակին՝ է
 խայթոց նորա մեծ քան զմեղուացն :

245 . Սարդն ըստ առասպելին էր Արա-

քնէ դուստր Իգմնի , մեռնացի կամ լիւ-
 գացի . որոյ խորխոտացեալ ճարտար քան
 զԱլմենաս գուր ոտայնանկուծեամբ , ցա-
 սեաւ աստուածուհին և պատառեաց զոս-
 տայն նորա և զգործին խորտակեալ ցրու-
 եաց : Ընդ որ խոժ ուռեալ Արաքնէ՝ խեղդ-
 արկ և կախեցաւ , և 'ի կախաղանի անդ
 փոխեցաւ 'ի սարգ 'ի նմին իսկ յԱլմենա-
 սայ :

247 . Որչափ և կժնեսցես զմեղո նոցա ,
 միայն լի է մի միջն 'ի սովամահ առնել զնո-
 սա կամ յանպատեհ ժամանակի , այնչափ
 պնդագոյնս ջանան և նոցա գարման տանել
 զնասուն և զնուլ զկորուստ խորխոյն 'ի
 հիւծմոյն 'ի հուլոյ ծաղկանց , և կարկատել
 զբլիջս պանիցի կամ մարդն :

|| Ըրպէս հուր 'ի փակ հնոցի փայլակնացեալ շնչէ մըրըիկ :

|| Նստանոր բուրմունս պրել զանգըժատի յորդորեցից

|| Եւ ընդ ցընցուղ եղեգնեայ ծորանս 'ի ներքս ամալ մեղու ,

|| Խորժիւք ըզպարտասեալն յընտանի խիւս հրաւիրելու :

|| Եւ իցէ խառնել 'ի նոյն և զգըղձորոյ լեւեալ ճաշակ

|| Եւ վարդ չոր կամ քաղցու 'ի հուր բազում պարարտացեալ ,

|| Կամ ողկոյզըս չամլի առ 'ի փսիձեան այգեստանէն ,

|| Եւ զկեկրուպեանըն ծոձոր և զտերեփուկ բազմաբուրեան ,

270 || Եւ ծաղիկ ինչ 'ի մարգս՝ առ երկրագործըն ցինկ անուն

|| Իւրագիւտ բոյս և առ ձեռն ոյց միանգամ ելցեն 'ի խոյզ .

|| Ի անտառ մեծ ամբառնայ 'ի միողէ և ելձ փընջէ ,

|| Ինքն ոսկի , այլ 'ի տերեւն որ խուռներամ զիւրև սրփեալ՝

|| Կապուտակ մանիշակին ծիրաներփեան հարկանի փայլ :

|| Բաղում ուրեք զից բազինք 'ի պըսակաց հիւս զարդարին ,

|| Համն 'ի քիմըս դաժան , տուարածականք յարօտս հովտաց

|| Եւ առ ամն ոլորտապտոյտ ուղիւից || Ելլայ ժողովէն զայն :

|| Օւրմատըս սորա՝ յանուշահոտ եփեալ գինուջ

|| Եւ լիով սակառեօք մատոռ նոցա ճարակ առ գուրս :

280 || Իսկ լձէ ումեք յանկարծոյն 'ի սպառ 'ի սպուռ հատցի զաւակ ,

|| Եւ ինչէ ուստի զտերունդ նորոյ զարմի յարուցանել ,

|| Օւրկադեան հօտապետին ժամ է յայտնել զիւտ անուանի ,

|| Երբ ըստեպ 'ի սպանդ եզանց գարշ ապաժոյժն հանցէ մեղուս :

263 . Անգժատ կամ՝ քաղցան , տես ք. 417 :

267 . Գաղցու եփեալ և 'ի ոռափ կամ՝ 'ի մալձ փոխեալ :

268 . Օգիսիձեան այգիս կամ՝ որ լծս տես ք. 93 :

269 . Կեկրուպեան ասել զծոձոր . սր. պէս և զմեղուս՝ 'ի 176 , ատախիկցի ասել է , փանս առատութեան անկոյզ . 'ի Հիւմետ լեքին ատախիկցւոյ , որոց առաջին լծագաւորեաց Կեկրոփս :

277 . Մեկէլ կամ Մեկա գետ և մերձ 'ի Պրեքսիա քաղաք Խաւիթի :

282 . Արկադեան հօտապետ է Արիստես հովիւ , որգի Ապոլոնի և Կիւրեոնեայ յաւերժահարսին գտեր Պենէոսի գետոյ : Ափ իշխող եղեալ Արկադիոյ , և զմեղուս .

գործ ու լծին և զմակարդումն մաճնոյ ուսուցեալ կամ զնստաց պանդոյ :

283 . Հատարակաց կարծիք էր երբեմն արևելից , և ոչ անտեղի ինչ , լձէ ամենայն ազգի աղգի բղիջք և ժիժմակք և ճճիք և զեռունք՝ 'ի գիճական փտութենէ , այս ինքն 'ի խմբելոյ և եռալոյ և նեխեալ կամ այլալեալ և ազականեալ նիւթոյն ծնուիցին : Օայս և զմեղուաց կարծէին , յարջառոյ սպանելոյ և նեխելոյ՝ 'ի ծնունդ յառաջագայիլ պարուց նոցա , որ և եգիպտացւոյ հնարագիտութեան գիւտ համբաւեալ էր : Բայտ այսմ և զճիստացն 'ի նեխեալ մարմնոց ձիոյ ծնանել առէ խորեւացին ('ի գիրս պիտ . պարսաւ ձիոյ . ժէ) , նոյն և Պլինիոս որ և զբեդաուուն յիշոյն առէ (գիրք ժառ . 20) :

- Լ'նդրատին 'ի վերուստ առեալ ըզթել կարգի ճառիս
 'ի նախուստ անտի սկզբանց ըզգրոյցն ողջոյն արկից 'ի վէսյ :
 Օ ի ուր պէլեան Վանովպայ տունն բնակէ երջանկազարմ
 Լ'ն ուղիցըն հոսանօք ծովածաւալն Վիլոսիւ ,
 Լ'ս նրկարէն նաւկներով շրջագայի յիւր անդաստանս ,
 Լ'ս ուր պատի զսահմանօք կապարձեղոց պարսկաստանեայց
 290 Լ'ս պարարեալ 'ի թուիս աւաղ զկանաչագեղն Լ'զդիպտոս
 Լ'ս յեօթն առաջն հատուածեալ գայ դարավեժ հոսէ 'ի ծով
 Լ'նդուստ 'ի մըթագոյն Հընդկաց իջեալ գետն յորդագէմ ,
 Լ'տվանդակ 'ի սոյն արուեստ հաստէ աշխարհն յոյս անպատիր :
 Սուղ իմն ընտրի նախ տեղի և առ 'ի նոյն պէտս ամիրտիեալ .
 Լ'ս պընգեալ զայն նեղ որմովք և կըղմընտրովք անձուկ յարկի
 'ի չորից հողմոց քառեակ տան լուսամուտս 'ի կողմանէ :
 Խընդրեալ ապա յերկեմեան ճակատուն որթ կարախեղջիւր ,
 Լըրկին ծուծքն և հագագին դուռն խնու բուռն ոգորմամբ
 Լ'ս յանդժ 'ի մըթն ընդերք զանիւք տոշկին կոչկոճամաճ ,
 300 Լ'ս յզուռնակ յորմածի անդ արկեալ լծողուն , և շուրջ սրիռէն
 Լ'զիողլւք նորին ուղէշ հատեալ ծոթոր ուառոյգ նարդոս :
 Պործի այս՝ մինչ մեղմ օդով սկրսանի դեռ ծով ծիծաղել ,
 Դև 'ի նոր երփնից նարօտ մարգագետինքըն շողացեալ ,

286. Պէլէա քաղաք էր Մակեդոնիոյ .
 Կանովպ կամ Կանովպոս քաղաք էր իպտա-
 ցւոց առ երկ Վլէքսանդրիոյ : Որովհետև
 մակեդոնացիք տիրեցին երկրին եգիպտա-
 ցւոց , յանուն նոցա մակեդոնական կոչե-
 զայն , և ևս յատկարար պէլեան . զի Վլէք-
 սանդր մեծն՝ տիեզերայազմ թագաւոր մա-
 կեդոնացւոց 'ի Պէլէա քաղաքի ծնեալ էր ,
 և զՎլէքսանդրիա նա շինեաց :

288. Զայս իմա յոգողանել Զուրջ Կի-
 լոսի :

289. Իմա չրման առեալ անցանէ զկող-
 մամբ սահմանացն Պարսից , զկողմամբն
 յորս հասանէր երկիր տերութեան Կիւ-
 րոսի պարսիկ և Կամբիսեսայ . որ և եգիպ-
 տացւոց տիրեաց : Կամ մանաւանդ զՊարսս
 իմա աստ Պարթև . 'ի կողմանս՝ յորս
 թևակոխէին սահմանք ընդարձակ լծագա-
 ւորութեան Պարթևաց . զորս և կապար-
 ճաւորս կամ աղեղնաւորս իսկ ասէ , որ տի-
 րապէս Պարթևաց է սեփականեալ :

292. Մթագոյն Հնդկիք են աստ Եթով-

պացիք , զորս ասացեալ ենք ընդհանուր
 անուամբ Հնդկիս կոչել նախնեաց : Եւ ար-
 ցարև , որպէս կարծի հաւանարար , 'ի լե-
 րանց լուսնի որ 'ի խորս Եթովպիոյ՝ ելեալ
 խաղացեալ գայ Կիլոս , և ընդ եթն բերան
 լծափի 'ի ծով : Լ'մենայն ասացեալք յայս
 գլխին , թէ բովանդակ երկիրն եգիպտա-
 ցւոց , զոր ընթացիւք եգիպտական գետոյն
 Կիլոսի տեղագրէ սկսեալ յարևմտեան կող-
 մանցն , ուր Կանովպ է հուպ Վլէքսան-
 դրիոյ , մինչև յարևելեան կողմանս առ սահ-
 մանօք պարթևական տերութեան , յայս
 հնարս ապաստան կան զկրօնատ մեղուացն
 դտանելոյ : Եւ թէ զինչ կարծեցեալ հնար-
 քըն էին , ահա ասէ :

299. Լ'նեղծ մնալով մորթոյն , ոչ ծակել
 և ոչ պատահել :

302. Այս է 'ի մուտ գարնայնոյ , զա-
 ւուրքը գարուն գրանցն բանալոյ . 'ի լուել
 սաստկաշունչ մըրկաց , և մինչև փծթեալ
 ծաղկանց :

Լա շատախօս ծիծեռնան չե կառուցեալ բոյն 'ի հեծանս :
 'Ի փափուկ ոսկերնս յայնժամ ջեռեալ աւիշք կան յեռանդան
 Լա զեռունք երեւոյթ կերպարանօք զարմանալիք
 'Եախ անտուռնք և ապա սաւառնաթեւ յուզին ամբոխք ,
 Լա գամ քան ըզգամ ըզնուրք օդովք թեւակոխեն .
 Ս'ինչե զօրէն տարափոյ յամառնային ցրնդեալ ամպոյ
 310 Սըրանան , և կամ որպէս նետք 'ի ճայթեւ լարին թռուցեալք
 Իբր այն ինչ նախամարտիկ մըխին 'ի կռիւ երազ Պարթեւք :

Ո՛վ 'ի դից մեզ , Սուսայք , ո՞ զայս արուեստ եհան 'ի վեր ,
 Ուստ ուստեր ըսկիղն առեալ նորոգ մարդկանս եմուտ հանձար :
 Վախուցեալ 'ի պենեւեսան Տեմպեայ հովիւն Արիստէոս ,
 Իբրեւ ակտիւ և սովով կորեան մեղուքն ըստ զըրուցաց ,
 Լա 'ի գլուխ գետոյն առ սուրբ աղբերակունս կացեալ տըրտում
 Բազում բողբ հարկանէր՝ ձայն առ ծընօղն արձակեալ զայս .
 Սայր իմ , Վիւրենէ , մայրիկ նըստեալ ուղխիյդ 'ի Թափս ,
 Օր զիս 'ի վեհափառ աստուածասերմ դիցըն տոհմէ ,
 320 Թե միայն զոր պատմեսն՝ հայր է թիմբերեանն ինձ Ապոլոն ,
 Ետելի ծընար բազդին , կամ յո՞ք սէրն առ իս զընաց .
 Եւ իմ խրախուսէիր երկնից անգամ ինձ ակն ունել .
 Եւստիկ և զայս իսկ մահկանացու կենաց պատիւ ,
 Օոր ինձ հաղիւ հազ արդեանց և անասնոց արթուն խընամբ
 Եմենայն հնարիքս ետուն , զքեզ ունելով մայր , կորուսի :
 Սմ կաս ծն , ինքնին ձեռօքդ ըզբարգաւաճ խըլեա մայրիս ,
 Հար 'ի բակս հուր ոխերիմ , կեզ սատակեա զհունձս արտորայս ,
 Լա արկ յորթատունկս այգւոյն հատու տապար 'ի գործ ,

312. Այս հարցումն ոչ վասն Արիստէոսի թիւ թուի լինել զոր ծանոց կանխաւ ար. կաղան հօտապետի անուամբ 'ի 282 , այլ վասն Պրոտէոսի , կամ մանաւանդ Վիւրենեայ մօր Արիստէոսի , յորմէ ուսաւ և ուսողք : Եւ թէ որպէս , զայն սկսանի պատմել յառաջիկայոց , ուր և երկի՝ դիպուածոյ գիւտ լեալ մանաւանդ :

314. Տեմպէ էր հովիւ գեղեցիկ 'ի թեւսալեա , մինչև քերթողաց զամենայն զով և գեղեցիկ հովիտս կուգէ Տեմպէ յանուն սուրա . զոր հատանէր անցանէր գետն Պենէոս կամ Պենեւս , հայր համարեալ Վիւրենեայ

մօր Արիստէոսի , որ և 'ի ներքին աղբերակունս անդ գետոյն 'ի խորս բնականայր : Այսր իբրեւ 'ի մայրենի տուն զայ Արիստէոս . թողեալ զափունս Պենէոսի առ աղետից սատակման մեղուացիւրոց : Ըստ մտաց քերթողիս Արիստէոս 'ի ժամանակին բնակէր 'ի թեւսալեա , չե անցեալ 'ի Կէա . տես թ. 16 :

320. Թիմբերեան կոչի Ապոլոն 'ի թիմբրա գեղէ Տրոփադայ , ընդ որ հոսեր գետն թիմբրիտս , և հռչակաւոր էր մեհենիւ և պաշտամամբ նորա :

- (Թէ այդչափ իմ պարծանաց գարշանք ըզբեղ ըմբռնեցին :
- 330 | Ըսաւ մայրն յառադաստէն ըզճիշն 'ի յալլս խոր գետոյն .
 Ճաւերժարտսնք ըննուաւ նիւթէին ասրը միլիտեան
 Օյովագոյն 'ի կապուտակ ներկեալ տողորըս տարրապէս .
 Ընդ Ղարմալ և Վսանթով, փիլոգոկէ և | Խզա
 Բզփաղփուն ծամսն հոսեալ զշուշանափայլ փափուկ ուլամբք .
 'Եսէէ և Սպիով և Բալիա, Կիմոդոկէ .
 Կիդիպակ և ընդ նըմին խարտիազեղ | Իկովրիաս ,
 Սիւն աղջիկ կոյս , միւսն դեռ ընդ փորձ անցեալ նախկին երկանց .
 Լա Կլիով և Բերոյէ քորք երկորին ուկիածինք ,
 Լըրիքին յոսկի պաճոյճ , 'ի գոյնագոյն մաշկ երկրբեան .
- 340 Լա Լըփիւր և Ուլպիս ուստիական 'Վէոպիայն ,
 Լա Թեթևն Լըթմուսս զնետս հուսկ ուրեմն եղեալ 'ի բաց :
 Ճորոց մէջ կայր Կլիմենէ զըուցէր ըզըուր ջանն Հեփեստեայ
 Լա ըզգաւն Լըրիսի և զանուշակ դաղտազոզոսն ,
 'Ի սկըզնահայր 'ի Ս ըհէն տողեալ ըզդից յորով տըսփանս :
 Որով տաղիւք ըզմայլեալ ըզսակ կախուղ մինչ յիւ պատեն ,

331 . Չմիլտեան ասր տես ք . 309 :

333 . 'ի կէս զըբաղիւրս պակասէ աստ տողք , որ կայ իսկ յերկանին , Լ . 826 :

338 . Չստա երկուսն ծնունդս Ուլկիս նու ասելով յայտ առնէ Թէ սորա միայն գտեալք էին Ուլկիանու և Տեթևայ , իսկ այլքն գտեալք 'Երեւոյայ և Գորիսայ , Թոռնեայք Ուլկիանու : Չի 'Երեւո կամ 'Երեւոս և Գորիս սորա ևս էին զաւակք Ուլկիանու , յորոց ծնեալ յաւերժահար տունք Ջուրք կոչին ներսանք , Թուով յիւ տուն . իսկ Ուլկիանեանքն՝ երեք հազար : Իայց երբեմն սորա և նոցա առհասարակ ներսանք կամ ներկիւք կոչին : - Երկորին ոսկեպաճոյճ մըթս զչեցեալք իրբն յաւերժահարտսնք որտորք :

340 . Բեփական , յտիական ծովակէն . տես Թ . 397 :

341 . Բթթմուսս յառաջն 'ի նաժտաց Լճահայր կամ Լըտեմայ գլով և որտորք իրբն զնա , սպա Թողեալ զորտորութիւնն՝ փոխեցաւ 'ի նմանէ յաղբիւր . իսկ աստ այժմ ընդ այլոն նստեալ կայ 'ի մանէ , որ 'ի նուաճն արուեստն էր պանծալի և Տեւագործ աշունաց անգամ օրիորդայ :

342 . Հէ փեսեայ կին Եր Լտալիկ կամ Լըրիգիւր , որով որչափ և զշուշաղաւ այրն պահէլ 'ի հոմանու նորա յԼրիսէ , ան

օգուտ եղև . զի ըստ որում բանկաբլեմն՝ հուսկ ուրեմն ըմբռնեաց զնա 'ի շութեան հանդերձ սիդիսաւն յերկամագործ վարմի ցանցեալ և նշաւակեալ տաննի գից , բայց և այսու ոչմէ այլ շահեցաւ քան զի հրապարակագոյժ արար ինքնին զնախափնս իւր :

344 . Չայտպիսի քարուսկանս կայր պատմը Կլիմենէ 'ի Թողովն անդ քերշն , զգիշն բիւր ազգի ազգի շամբու թիւն ան զըստին յառաջին Ս Հէ անախայն ինքն և ան երեւյթ անկազմ և անպատրաստ անդունդքն ոչնչութեան կամ խառնակութեան տեղեկեաց , խոր և խաւար , Թոխ և բոխ , համապարփակ մթութեան ախարհակալ միգի՝ որ յառաջ քան զլինելէ էկցս և ի յարգըս և ի կերպարանս գալ : Յորով եղեալ և ի ցուցակութիւն եկեալ կարծեցին Հէ Թանուր զախարհ , և աստուածայնցեալ զնա ընդ առաջին գիւն՝ հայր աստուածոյց ասացին : Իայց ըստ ճշմարտութեան՝ 'ի սերս գիցն իմանալի է զայլաբաւ նութիւն պէսպէս սիրական համբուրից և աղապատանաց սկզբնածին տարեկոյ էկցս , և 'ի նախնի անհամարյրբն զիմանարտ բնութեանէ 'ի մի միաբանութիւն սիրոյ պալ և այնպիսեօք շաղապարութեամբք այլ իմն նորանորսի գոյ ամէն բնութիւնս :

- Վերըստին 'ի մայրենի ունին անկանէր ողբ Լճիստեայ .
 Ճապակեղէն գաճոյիցն յապուչ դարձան ամենեքին ,
 Լճի գետակն Լճեթուսա քաջ քան զայլ բորս 'ի բաց կալեալ
 'ի ծայրից ծրփանացն առ ըզդեղձան գրուին 'ի վեր .
- 350 Ո՛վ, ասէր, ոչ վայրապար ընդոտուցեալդ յայնմ հեծովեանց
 կիւրենէ քոյր, քեզ ինքնին ահա քոյին սիրաաւընունդ
 Լճիստէոս սրբաառուչ յալիս ծնողին Պենէոսի
 Վայ հարեալ յարտատուս և անողբմ ըզքեզ ձայնէ ,
 Ճանկարծակի երկիւղիւ մայրըն խռովեալ 'ի միտս յայնժամ ,
 Լճեր ծն բեր առ մեզ , ասէ , դից նըմս սեամս օրէն կոխել .
 Լճ անդէն տայր հրամանն շուրջանակի մեկնել ուղիւից
 Ընդ որ ոսն առեալ 'ի ներքրս պատանեակին խաղայցէ .
 Լճ եկաց խորանաձև զնովաւ յորձանքն 'ի տիպ լերին ,
 Լճ 'ի ծոց իւր լայնատարր առեալ մատոյց յարց գետոյն :
- 360 Սքանչացեալ ընդ տուն ծնողին , ընդ արքունիս խոնաւական ,
 Ընդ ծովակս անձաւածիրս և ընդ անտառսն ձայնաւորս
 Ընթանայր , և հիացեալ 'ի մեծամեծ ջուրցն յուզմանց՝
 Օ ամենեսեան նրկատէր գետս յահագին անդունդս երկրի
 Յայլ և այլ սահեալ կողմանս , և ըզՎասիս և ըզՎայլ գետ ,
 Լճ զըստինս ուստի խորինն Լճիպէոս ցայտեալ բըխէ ,
 Ուստի հայր Տիբերինոս , ուստի և ուխք անիենեան ,
 Ընդ խարակս ահեղագուրն Հիպանիս , միսեան Վայիկ ,
 Լճ ջըլադէմն Լքիդանոս կրկին եղջերբ ոսկեձաճանչ ,

355. Օրէն է նմա մասնէլ 'ի տունս գիւցական , զի գիւցացն է և ինքն՝ յատուածոյ և 'ի յաւերժահարսնէ ծնեալ :

360. Ըտտնոր ոչ զականս և էթ Պենէոսի նկարագրէ բերծովն , այլ անձաւ իմն անդնդախոր շտեմարան ջուրց , յորմէ քառ Պլատոնի իբրե 'ի հասարակաց իմն աղբերէ ելանեն գետք ընդ այլ և այլ կողմանս երկրի : Եւ անձաւն այն իբրե արքունիք իմն էն , յորում զիք գետոց և յաւերժահարսունք աղբերաց ունին իւրեանց ապարանս , կամ սեկեակս և սրսկապանս , յորոց 'ի միումն կայր և Կիւրենէ իւրայոյքն :

361. 'Ի բլինէլ և զնալ ջուրցն՝ առ օտս գտանեն դաւարիս և թփուտս և մացառս , ընդ որս խոտընէ . և ալսու իբրե թէ անտառք իմն իջէն և հնիցէն կամ ձայնաուր լինիցին :

364. Փասիս գետ 'ի լեւանցն հայոց իւջեալ ընդ Կոլքիս կամ ընդ եգեբացիս՝ Թափի 'ի ծով սեաւ . առ որով առատու թիւն է փափան թռչնոց որ 'ի նմանէ զսնունդ ունին : — Գայլ գետք բազում էն , անուանի է պոնտոսեանն որ 'ի նայն ծով գնայ : — Ենիպէոս կամ Ենիպէոսէ 'ի թեւսայն . Տիբերինոս որ և Տիբերիս (տ. 514.) և Լճին կամ Լճիկն յառաջիս . Հիպանիս 'ի Սարմատիս , որ այժմ Բոգն կոչի . Կայիկոս 'ի Միսիս . Երկուանոս որ և Պագոս՝ յառաջիս . որում իբրե ցլու գէմն և եղջերս ասէ , զի առ հասարակ գիք գետակաւք այնպէս նկարեին վասն գոռչլոյ ալեացն և յառաջն բաժանելոյ : Իսկ ոսկի ասել զեղջերան Երիզանոսի՝ կամ վանք քաղաքէրու թեան անդոցն , զոր և ասէ իսկ , կամ զի ամենայն դից սե փական է ոսկին :

- Վան զոր ոչ այլ զք ուրեք ընդ հարաւունս արգասաւոր
 370 Վիմէ 'ի ծով ծիրանի յորդահեղեղ գետ յորձանուտ :
 Իբրեւ հասնա յառազաստն 'ի սունկ քարամբ զըմբեթայարկ ,
 Լա զորդւոյն 'ի միտ էառ զաւելորդ սուգըն Կիւրենէ ,
 Հարազատք կարգաւ նամէտ կայլախ 'ի ձեռնս արկանէն քորք
 Կըրբանիւթ դաստառակս ողորկատարրոս մատուցեալ ,
 Կէսք խորտիք լընուն սեղանս և պատարուն կանգնեն բաժակս .
 Իազինք՝ պանքայեան խընկանըւէր հրով բորբոքին .
 Լա , ասէ մայրն , ընկալ զըսկի՜ հանապակիդ մշննեան ,
 Կուրեցողք Ովկիանու , և ինքն համայն յաղծըս կայր
 Լա Ովկիան հայր էից և քոյրաթիւ յաւերժհարսունս ,
 380 Որ հարիւր անտառաց որ կան հարիւր զետոյց 'ի պահ :
 Լքիցս 'ի հրատ կայծականց ցօղեաց ծորան քաղցրածաւալ ,
 Լքիցս 'ի ծագըս յարկին բոց ծառացեալ փայլատակեաց :
 Ի՛ հմայից աստի խրախոյս տըւեալ սըրտին՝ սկըսաւ ասել .
 Ի՛ կարպաթեան ծոց պըտուտից Պիսիդոնի այր մի է դիւթ ,

370 . Ամենայն դոյն կենդանի և պայ-
 ծառ՝ ծիրանի ասի առ քերթոյն . իսկ
 ծով կրկին առաւելութեամբ , զի և անտի
 ելանէ աղնուադոյն ծովու ծիրանին :

374 . Ընձեռոցս ասուիս , որոց թա-
 ւութիւն անկուածոյ երեսոցն խուզեալ և
 հարթեալ , այնու իսկ ողորկ , լեւրկ և կա-
 կուղ են :

376 . Պանքայեան . տես բ . 139 :

377 . Մէննեան է լիւզական , լիւզա-
 ջի . զի Լիւզիա , 'ի հնունձն Մէննի կուլե-
 ցեալ . համբաւաւոր էր այդեօք և գինեօք :

379 . Ովկիանոս ոչ միայն հայր էր ամե-
 նայն զետոյց , և նախահայր Կիւրենեայ ,
 վասն որոյ և դստերք նորա՝ սմա 'ի քորս
 համարեալք . այլ և հայր ամենայն էից և
 զից անգամ՝ Զի և ըստ Թալէսի միլետա-
 ցւոյ հնադոյն խնայատարիքի բնաստութեա-
 նըն՝ ամենայն ինչ 'ի ջրոյ եղեալ աւանդի :
 Որում ոչ օտարաբան ինչ է և մովսէսականն
 ստեղծագործութեան աւանդութիւն , որ
 ընդ աներկոյթ և անպարտատ անգնդոց
 ոչ այլ ինչ յիշատակէ , այլ միայն զուրա՛ Նշ-
 անցիկ հուպ մատչի կամ մեկնէ զայտափի և
 արդեացս բնագիրութիւն , 'ի լոյծ և 'ի հո-
 սանուտ օգակերտ սղոխաց կամ շոգեաց
 ասել զնախագոյ ընտելութիւն կամ զառաջին
 հաստատութիւն էիցս :

380 . Կան 'ի պահ , անդ գարեալ դա-
 դարեն իբրեւ շահապետք նոցին և պահա-
 պանք :

381 . Ծորան իմա զգինին : Իսկ երիցս
 հեղեալ նուէր , զի երբեակ թիւն մեծ էր
 և խորհրդակն և աստուածային առ հին-
 քն , մինչև ասել սմին իսկ Վիրգիլեայ 'ի
 հովուական տաղն ,

Ըստուած իսկ ինքնին երբեակ թըռով է
 զուարճացեալ :

Յայտ վայր հասին միտք մարդկեղէնք , որ-
 պէս զի կարող եղեն տեսանել , թէ աս-
 տուած՝ կամ զորութիւն և կարողութիւն
 իմն է անսահման , կամ միտք և բան անբաւ ,
 կամ հոգի և կեանք անհուն . և կամ լաւ ևս ,
 որպէս նշմարեցին իսկ ոմանք , երեքեան
 անշարժութիւնք միանգամայն բովանդա-
 կեալ 'ի մի լըտութիւն կատարելութեան միոյ
 միայնոյ բնութեան :

382 . Այս ցոյնալ բոցոյն և լիզանել
 զգարատաւանդս կամ զէնգուն յարկին՝ բա-
 րենշան համարեալ էր 'ի հմայս :

384 . Կարպաթեան կոչի ծոցն որ ընդ
 Կրետէ և Հռոդոս առ Կարպաթ կղզեաւան :
 Պիսիդոն կամ Պոսիդոն էր զիք ծովապետ ,
 ընդ որոյ դաւաղանաւ կային ամենայն
 ծովք և ինքն իսկ բաղու՛ ուրեք պարզաբար
 փոխանակ ծովու առեալ է :

- Կապոյտին Պրոտէոս՝ այն որ զանդունդս համատարած
 Չիաճուկն երկոտանի նըհանգս 'ի կառս վարեալ ձեւէ:
 Յեմաթեան ծովուցն 'ի գողս 'ի Պալէնէ իւրն գաւառ
 Լայ առնէ նա զարդիս, ըզնա պաշտեմք հարսունքս յաւեփ
 Եւ հինաւուրցն իսկ՝ Երեւս, զի է բնաւից կիս խելամուտ
 390 Որ ինչ ենն, որ ինչ եղեն, որ առաջի կարգեալ նիւթին:
 Իբրեւ այն զի այսպէս Պիսիդոնի հաճոյ թուեցեալ,
 Օյր ըզնախիրն ամեհի և զգաղիր փոկս հովուէ յանդունդս:
 Բզաս դու նախ 'ի սարիս արկեալ, որդեակ, կաշկանդեցես,
 Որ զախտին պատճառս ողջոյն յայտնեալ ցուցցէ լիւր աղագս:
 Օհ պատգամ և ոչ մի տացէ երբէք անբընսաղատ,
 Եւ ոչ յաղերս ածիցես. ձեռնն հըղօր և պարաւանդս
 Լըկեալ 'ի նա կալ և կապ, անդ 'ի դերեւ լուծցին պատիրքն:
 Ես ինքն ըզբեղ, մինչ արեւն ըզմիջօրեայ բորբոքէ տապ,
 Սինչ դալարիք ծարաւեն և հովանի քաղցր է հօտի,
 400 Ի զանխուրս ածից ծերոյն ուր խոնջ յալեաց մեկուսանայ:
 Օհ զբընով անկելում դիւրեաւ հասցես գոլ դամադիտ:
 Լայլ ձերբակալ արարեալ երբ 'ի կապանս ըմբընիցես,
 Լնդ պէսպէս խաղայցեն դէմք և կերպարանք զազանեղէնք:
 Օհ անդէն 'ի սոսկալի յեղջի վարազ, 'ի վազր 'ի ժանտ,
 Ի վիշապ թեփամբր թ և 'ի յառիւծ շէկ պարանոց:
 Կամ սաստիկ բողոյ խօշին արձակելով՝ 'ի կալանաց
 Թափեցի, կամ չիք 'ի ջուրսն հոսանուտ վիժեալ լիցի:
 Լայլ որչափ ձեւ և տեսիլ նա փոխեցէ ամենազան,
 Լայլափ պընդեանջիւր դու զուժգնապիրկ տոռունն, որդեակ,
 410 Սինչ և յայն դարձցի բնութիւն յորում տեսեր նախ զառաջին
 Սինչ քընդոյն անկանելոյ զաչքս իւր դեռ կափուցաներ:
 Օայս ասաց և անուշակ անմահութեան սրիւնեալ բուրումն

385. Կապոյտ ասի Պրոտէոս կամ Պրոտէոս, զի էր որդի Ուլիսիանու և Տեթեայ կամ Պիսիդոնի և փեմիկեայ: Ըստ հռոմէոսի՝ եգիպտացի էր. իսկ Վիրգիլիոս գաւառ հայրենի տայ նմա զՊալէնէ ցամաք կղզին Եմաթիոյ կամ Մակեդոնիոյ: Ըսեն զնա և հովիւ հօտին Պիսիդոնի, որ են նըհանգք ծովու առ հասարակ, ընդ որս առանձինն և փոկք՝ որ ըբ ծովայինը. և այլ մարդարէ, և զօրութիւն ունել փոխելոյ 'ի թիւր ազգի ազգի կերպարանս, և մինչև

կապեալ չգուշակել ինչ ումք: Չի երբն թէ այլ յայլմէ եղեալ և աստուածարեալ և բանդազուշեալ վարէր մղիգներ և տատանէր զնա հոգի կամ աւիւն մարդարէութեան, որպէս և զհարցուկն Պիթիա և զՍիրիլ Լայոն:

389. Չէրեւս տեսցես 'ի 338:

412. Ըստ անմահական անուշատութիւն սեփական էր ամենայն գից և գիցուհեաց նշանակ աստուածութեան:

Բըրորը զորդեկին շուրջ բակ արկեալ զիրանսն օծ :
Խակ նորա յաստուածարեալ վարսից բըխեաց սիր քաղցրաշունչ ,
Լա ընդ անդամն արուծիւն յաջողուածոյ ծաւալեցաւ :

Ի փապ լերին խորափոր՝ է քարանձաւ մի մեծանիստ

Յոր արեաց զէգը հողմավար վէտ վէտ ՚ի խորըս փեռեկին ,

Ո ըտանդաւոր նաւորդաց երբեմն ամուր ապաւինի .

Ի ներքս անդ Թաքի Պրոտես՝ վէմ անհէդեդ նըգեալ առ դուրս :

420 Ետ յաւերժհարսն ՚ի դարան զհամբալն եգեալ զերծ ՚ի լուսոյն ,

Խըրն կայր ՚ի բացի պատեալ զուրե ամպ քօղաձիգ :

Հրաշունչ Շ ընկին ըզհընդիկսն ծարաւուտ տողորելով

Ո աւեր յերկինս , ՚ի միջակ դընդին ժաման կայր բոց արփին .

Բայք խըռուեալք , և զխորածոր վըտականին մինչ ՚ի յատակս

Շառաղայթ տապացուցեալ փաղապէին երաշտահար :

Լա հաջ յընտել քարայրն յալեաց զիմեալ գայր Պրոտէոս ,

Խոնաւուտ ազգ ըզնովաւ ծայրածաւալ ծովուն մեծի

Խտպալով ըզցօղն աղիս շուրջանակի ցընդեալ ցաներ :

Փոկք յայս կոյս և յայն ՚ի նիրհ անկեալ յափին անդ գայռային .

430 Ենքն որպէս փարախապետ տեսուչ հօտից երբեմն ՚ի սարս ,

Յարօտէ մինչդեռ զընթուղս ածէ ՚ի տուն Վիշերաւարն

Լա ՚ի հընչիւն բառաւմանց սրբէն գառինք զգայրց վոհմակ ,

Ի միջին բազմեալ ՚ի վէմ՝ ունի զնոցա Թիւ համարոյ :

Լա զի շնորհեալ Լըրիտեայ իշխանութիւն էր ըզնովաւ ,

Ներուռուոյն հաղիւ ներեալ ըզխոնջ անդամն ՚ի նինջ զընեւ ,

Յարձակեալ ուժգին գոյմամբ զանկեան աղիւէր ՚ի ձեռակապս :

Լա յ՝ ածեալ նորա յուշ զարուեստն իւր մենքենաւոր ,

Յամենայն հրաշքս տարերց ըզկերպարանսն փոփոխեր ,

Ի հուր և ՚ի գազան զարհուրագին և յուխ զեռուն :

440 Խակ ապա իբրեւ ոչ մի զըտին պատրանք էլս ՚ի փախուստ ,

Պարտեալ յանձըն դառնայր և մարդկօրէն խօսէր ձայնիւ .

Լա ով էտ քեզ զայդ օձան , այ պարմանեաց յանդրդեաղոյն ,

Հասանել ՚ի յարկրս մեր , և զինչ աստուստ , ասէ , խընդրեն :

418. Խմա կամ՝ ի մէջ ընդարձակ և ահա
գին անձաւին , կամ առաջի նորա ուր խա-
ղաղական էր ծովն :

422. Ընկին՝ ասող տօթարեւր տապա-
խառն աւուրց խորին ամառայնոյ : Հնդկիկս

խմա զեթովայնիս կամ զամենայն բնակիչս
տապալեղջ աշխարհացն արեւելից և հարա-
ւոյ :

427. Լզգ փոկաց որոց հովուէրն :

- Իսկ նորա, Վիտեն Պրոտես, ինքնին գիտես, վեք քեզ խաբկանք .
 Բլէ դու կաց 'ի կամելոյդ, դից հրամանօք եկաք այսրէն
 Խընդրել պատգամ յընչից տուգանս . այսչափ և և թ բարբառեալ :
 Բռ այս՝ կիւսահրմայն այնուհետև 'ի մեծ տաղնապ,
 Բզհրացայտ աշուն շըրջեալ յականողինս իւր 'ի ծաւիս,
 Սաստիկ կրըճըտմամբ եբաց բերան բախտիցն 'ի բաշխս :
 450 Բպաբէն դից իմն, ասէ, զքեզ հալածեն ցասման վըրէժք,
 Սեծամեծ տաս դատաստանս . եթէ չկալցին հրամանքն ըզդէմ,
 Պատուհաս զայդ ածէ քեզ՝ հէքն Որիէոս անպարտակիր,
 Փոխանակ առևանդին իւր ամուսնոյն մոլեալ զըժնեայ :
 Ոյր 'ի քէն մինչ փախուցեալ սուրայր ընդ գետըս դարահաս,
 Օանարի վիշապ առ ոտսն դարանեալ առ դարաւիամբ
 Չետես 'ի բոյս թաւամուր՝ կոյս մօտալուտ 'ի մահ նուիրեալ :
 Սակայն պարք հասակակից անտառանունդ յաւերժ հարսանց
 Չայն առին բարձր 'ի լերինս, կական բարձին սարք ռոգոպէան
 Եւ բարձունք պանդէականք և արիսեան Ուեսեայ երկիր
 460 Եւ գետացիք և Հերբոս ուակտիականն Ուլըիթիա :

444 . Ոչ խաբիս, և ոչ ծածկի ինչ 'ի քէն պատրանօք : Ելլէ դու դադարեալ 'ի կամելոյ այտի փոփոխիլ 'ի պատրի կերպարանոց և խորեւէ զիս :

446 . Վասն շնատու կորստեան ընչիցս, մեղուացս :

449 . Ոչ առ սրտմտութեան, այլ 'ի հոգւոյ մարգարեութեան կոկողացեալ : Եւ բանայ զբերան առ 'ի դուրս տալ և բարբառել զբաշխս բախտիցն :

451 . Այսինքն մնացես 'ի պատուհասիդ, եթէ ոչ բազդքս և ճակատագիր ընդդէմ կացեալ ցուցանիցեն քեզ հնարս քաւելոյ զմեղսդ և զերծանելոյ 'ի պատուհասեդ :

452 . Ոչ Որիէոս կենդանի, այլ ուրուն նորա, ստաւերն ուրուական կամ հոգին Որիէի մեռելոյ : Եւ էր Որիէոս կամ Որիէս թրակացի, որգի Ապոլոնի և Վալիսպէ Մուսայի, կամ ըստ այլոց՝ Իսգրեայ արքայի կամ գետոյ թրակիոյ և Պոլիմիս Մուսայի . այլ մարգարէ և բանաստեղծ և երաժիշտ անուանի ընդ առաջինն, ժամանակակից Մովսիսի մարգարէին :

453 . Փոխանակ զի առևանգել կամեցար դու երբեմն զինն նորա Եւրիդիկէ . որոյ 'ի

փախչելն 'ի քէն ընդ գետեղէրս Պենէոսի կամ Հերբոսի՝ օձահար եղեալ յոտիցն մեռաւ :

458 . Ռոգոպէ, Պանդէոս լերինք են թրակիոյ, որ և արիսական երկիր ասի, զի անդ ծնաւ Արէս, և նմա նուիրական էր երկիրն : Իսկ Ռեսեայ ևս ասի երկիր, զի աստ ուրեմն առ տրոլական մարտին Ռեսոս կամ Հոեսոս ոմն անուանի թագաւոր եկաց անդ :

460 . Գետացիք ազգ թրակիոյ կամ Սկիւթիոյ էին, որպէս ասացեալ էմք կանխաւ : Հերբոս գետ թրակիոյ՝ որ այժմ կոչի Մուրշա կամ Մէրէճ 'ի Ռոգոպէ լեռանց խալացեալ : Ուլըիթիա դուստր Երեքթեայ արքայի ամենաջուղ, 'ի Բորեսայ կամ Վուեսայ և կամ ըստ առասպելին 'ի Հիւսիսոյ հախափեալ և յափշտակեալ 'ի թրակիա . զոր իբրեւ յաւերժահարս այնր աշխարհի յիշատակէ, յորժորջեալ ընտ ակախական, այսինքն է աստիկեցի . զի հինք Ագիս կամ Ագաէ կոչէին զԱստիկէ, որ է առէլ ծովեջր . և անտի ապա մեղով իմն և քաղցրացուցանելով ածանցեալ է Ատտիկէդ : Ելլէք ասեն յԱգիոս գտներէ Կրանաուոսի ամենաջուղ կոչեցեալ :

- Ինքն առեալ վին գողաւոր՝ բազմատըխուր սիրոյ սիրտիմբ,
 Բզբեղ, քաղցր ամուսին, ըզբեղ միայն յալին ամայի,
 Բզբեղ յեւս արուսեկին, ըզբեղ՝ի մուտսըն նըւագէր:
 Լա՛ ՚ի կիրճնըն տենարեան յանդընդախոր դրունըս մահու
 Լա յանտառն թափ անցեալ սեաւ արհաւըօք մառախլապատ,
 Սանդարամետս էջ՝ի վիհ, մատեաւ առ պետըն սոսկալի
 Լա առ այն որ ՚ի մարդկան պաղատանաց սիրաք անողօք:
 Լա՛ յէրգովքըն վըրդովեալ յանդընդական խոր կայենից
 Կուրք ըստուերք և ուրուականք լուսատենիկք ընթանային,
 470 Օ էրդ տարմնատարմ՝ի մայրիս բիւրք բիւրուց հաւք անկեալ դիմեն
 Լըրեկոյն կամ բըբաբեր մինչ ՚ի լերանց վարե տարափ.
 Բազմութիւն արանց՝ կանանց և կենազրաւ իրանք քաջաց
 Սեճահոգի դիցազանց, պատանեկիկք, կոյս օրիորդք,
 Լա հանդէպ աչաց ծնողաց հուրք խարուկեալ երիտասարդք.
 Օ որովք շուրջ մըրրատեսակ դայու և գըձուձ խարձ Վոկիտեայ
 Լա ալեօք ծանրադանդաղ լիճ՝ սաշարե ժանտատեսիլ,
 Լա Ստիքս ինընպատիկ պատ անդ առեալ պարունակէ:
 Պակեաւ տունն իսկ, տարտարոսք ներքինք մահու և կորլստեան,
 Լա օձիւք կապուտակօք գիսախրուիւքըն Վատաղիւք.
 480 Կերբեր բերանսբաց սինկըղ սանձեաց զերբեակ որկորն
 Լա եկաց հողմոյն անիւ շըրջանակին իբսիոնեան:
 Լա ահա ՚ի վտանգաց քառեալ բնաւից դառնայր ընդ կրուկ,
 Լա շնորհեալ Լաբիդիկէ գայր ելմանէր յօդ արսիներ՝

464. ՚ի Տենար սարաւանդին Վակոնիոյ
 էրքարայր մի, զոր գուռն կամ բերան գժո.
 խոց առապելեցին չե՛լ լենք: Եւ յեջնն
 անդ ընդ այն, որպէս և ՚ի գժոխնն իսկ
 կամ ՚ի սանգարամետս էին անտաք նսւ.
 մատուերք և ծմականխաք: Գնայ Որփե-
 ոս իմանէ ՚ի գժոխս քաղցր նուագօքն ՚ի
 գուժ չարժեւ զսանդարապետն և հանել
 ածեւ անտի զԼաբիդիկէ:

469. Լուսատենիկք իմա զրկեալք ՚ի
 լուսոյ և կարօք լուսոյ, որպիսի են սան-
 դարամետականքն մեռելոց ոգիք, որպիսի
 իսկ ասեղնոսա Վիրգիլիոս յԵնիականին Զ.
 721: Ընթանային առ Որփեոս ՚ի ձայն նը-
 ւագաց նորա:

470. ՚ի Տալէս. ոմանք ՚ի գըջազրաց ու-
 նին ՚ի Գէլէս. բայց հնագոյնք և ստուգա-

գոյնք ՚ի Տալէս:

474. Զի զմեռելոց մարմինս ՚ի վայտա-
 կոյտ խարուկի այրելին բազումք յազգացն
 առաջնոց:

475. Կոկիտոս և Ստիքս կամ Ստիքս
 գետք էին ՚ի գժոխս հե՛լ լենացելոց և հոռ-
 մայեցելոց: Օձախուլս գիտք կատաղիքն՝
 գահճիք կամ տանջիւք գժոխազնեայք:
 Կերբեր՝ շուռ եռագլխի կամ եռանդ, բա-
 րապան գժոխոց և պահակ մահու և կո-
 րլստեան, որպէս անուանէ իսկ զնա Վիր-
 գիլիոս ՚ի Զ. գիրս Ենիականին:

481. Լա յոնքն հանգերձ հողմոյն որ
 պտուտկեր դնա: Ոմանք իմանան՝ անիւ հող-
 մա՛լ շըջանակելոյն, և այլք՝ եկաց ՚ի հողմոյ
 անշարժ: Տես զանիւգ ՚ի Գ. 37:

Ի զհետոյք, քանզի օրէնս էր զայս տրւեալ Պերսեփոնէ .

Ենդէն յանկարծ ափուծիւն ընդ խօլ կալաւ ըզսիրելին ,

Վերելի արգարեւ՝ թէ զիտէին ներել զըծոխք :

Ի զտեղի առ և առ դուրս անդ լուսոյն յիւրն Եւրիդիկէ

Յանըգգաստըս , եղուկ , յոգւոյն պարտեալ արկ զալըս իւր :

Ենդ հոսեալ ճիղքն բոլոր , և անողորմ բռնաւորին

490 Դաշինք ցրեալ և երիցս հընչեալ բամբիւն յանդընդոց լիճ :

Ո՛վ և զիս , ճըչեաց նա , զթըշուառս և զքեզ կողոյս , Որփեւս .

Օհնէ այս մոլորութիւն , ահա կրրկին անգութ Տրամանք

Ենդդէն կոչէն և փակէ վնււաղ ծըփեալ աչս իմ թըմբիր :

Ողջ մննա , վարիմ ահա մեծ զիշերաւ պարածածուկ

Օպակկար բազուկս առ քեզ ձըգելով , ո՛հ , ոչ ևս քոյին :

Եսաց , և յաչացն անդէն զօրէն ծուխ 'ի նուրբ օդ

Խառնեալ կորեաւ տարադէմ , և ոչ ևս այլ ետես ըզնա ,

Որ զըստուներս ըմբըռնէր զուր , և բան բազում կամէր ասել .

Եւ նաւապետ զըծոխոցն ոչ ևս անդրէն այնուհետեւ

500 Թայլ տայր անցանել ընդ անջըրպետն հեղեղավայր :

Օհնէ առնել էր , յի գիմել կրրկին կապտեալ 'ի յամուսնոյն ,

Որ կոծով զսանդարամետս՝ որով ձայնիւ զդիսն շարժեր .

Ի ստիգեանն 'ի մակոյկ լիւղէր յայնժամ նա սարսափի :

484 . Զինի հետոց առնն՝ Որփէի , զի այսպէս պատուէր տուեալ էր Պերսեփոնէ դշնոյ սանդարամետաց և կին անդնդէհ պեալին , զի մի տեսցէ զերեսս Եւրիդիկէայ մինչ զերծցի 'ի լոյս արեգական :

488 . Եւ յանդէն 'ի խանդից և 'ի թափոյ յարձակման ոգւոյն , ընդ որում ժուժկաւ ընացն ցայն վայր , յաղթահարեալ՝ դարձաւ և հայեցաւ Եւրիդիկէ : Ոմանք զլոյսայն և զինոջ նորս գէպս կամին տեսանել յառասպելի աստ :

489 . Բովանդակ վտտակն և ջան Որփէի 'ի դերեւել , և լուծան պոյմանք ուրախ սանդարամետին . և երիցս թնդիւնք հնչեցին 'ի գետս դժօխոյ 'ի նշան մեռելոյ որամատ թեան բարկութեան նորս ընդ յանդգնութիւն ու խտարժութեանն Որփէի :

492 . Մոլորութիւն իմա զմոլորութիւն անմոյժ սիրոյն Որփէի , որ պատճառ եղև կրկին կորստեան . կամ զթափ բռնութեանն , որով յափշտակեալ վարէր Եւրի-

դիկէ անդրէն 'ի սանդարամետս :

497 . Ի տար կոյս անհետացաւ Եւրիդիկէ , այսինքն յետս ընդդէմ ընթացիցն Որփէի , որ և միայն մնացեալ և կամեցեալ ունեւ արգելուլ զնա , փոխանակ զըստուներս ըմբռնէր կամ զցնորս :

499 . Կաւապետ և նուաժար դժոխոց էր Քարոն , որ նաւակաւ անցուցանէր զուրուականս կամ զհողիս մեռելոց յայնկոյս Եւրեքոն և Ստիքս գետոյ . և մի անգամ նաւելոցն մահաւմբ յայնկոյս՝ անհնար էր միւսանդամ դառնալ այսրէն , կամ աստի ու մեր անդր անցանել , բայց եւ թէ սքանչելեօք և յառանձին իմն շնորհէ զիցն անդդականաց : Զյափն բառն մարթիկ ևս յեղուլ 'ի մեզ Կրթողն զըծոխոց , ըստ որում թեւրեւ և յանէծս ուսմաց մերոց լին Կրթող տարցի զքեզ . թէ արդեօք զրեւի իցէ այդ Գրթող տարցի զքեզ , որպէս մերոց ծերունեացն թուեցաւ :

503 . Ընցանէր ընդ Ստիքս նաւական Քարոնի Եւրիդիկէ սարսափ , հարեալ

- Օ Էօթն ամիս ողջոյն 'ի բուն ասէն ըզնա յողջս համակեալ
 Ընդ բարձու քարաժայռիւ, յալիս անշէնն ըյտրիմնեայ,
 Լա ընդ ցուրտ անձաւօք զայս ամենայն յեղեղեղով
 Բզկազերս յողջ ածեալ և ըկաղնիս երգովքն 'ի ձեմ:
 Իջրու սոխակ անձկաբէկ ընդ հովանեաւ կաղամախին
 Օ ղրդեկայն ողբայ կորուստ, զոր վայրենին արօրադիր
- 510 'ի բունին նրկատեալ չե՛ թւաբուսիկ՝ առ և տարաւ.
 Իսկ նա լայ զգիշերն 'ի գլուխ, նրւադ նրւագս ողբերգական
 Յոստ մի նըստեալ գեղգեղէ, շուրջ լընու զվայրն յողորմ մըրմունջ:
 Ոչ մի սէր, ոչ հարսանիք ինչ այլ ըզմիտսն հաճեցին.
 'ի սառոյցըս հիւսիսոյ, 'ի ձիւնեղէնըն Տանայիս
 Լա ընդ վայրս եղեմնապատ յաւերժացեալ 'ի պաղ ռիպեան
 Շըրջէր մենացեալ զյափըշտակեալն Լարիդիկէ
 Լա զանլաւեր ըզպարգեւսն դժոխոց աշխարելով:
 Յանձկալի մեծարանացն անարգեալ կոյսք կիկոնուհիք,
 'ի դից տօնս և 'ի խընձոյս ցայգապաշտօն Սպանդարմետին
- 520 Բզպատանին զիշատեալ արկին 'ի դաշտրս լայնաձիգս:
 Լա անդ իսկ 'ի ձիւնափայլ պարանոցէն խըղեալ կառափն
 Յիւզրեանն Հեբրոսի վարեալ ուղիսիցն թաւալգլոր,
 'Լոյն ինքն ձայնն և լեզուն ցըրտասառոյց զԼարիդիկէ

'ի ցուրտ սարսուռ մահու զոր վերափն ճաշակեաց:

504. Ըսեն զնա՝ զՈրդիւս:

505. Ստրիմն գետն է Մակեդոնիոյ առ սահմանօքն Թրակիոյ, որպէս ասացեալ եմք և յառաջագոյն:

507. Զճարտարութիւն և զքաղցրութիւն երաժշտական նուազաւոր մատանցն Որդիէի հրաշացուցանել կամելով նախնի առասպելաբնութեաց՝ ասացին թէ գետք ոտ նակառէին 'ի ձայն քնարին. և ոչ գաղանք ևեթ թմովաբք զինի ընթանալին զհետոց նորս, այլ և մայրիբ անգամ. և զքարինս ևս դռնչեցուցանէր:

514. Տանայիս կամ Տօնաւիս գետն է Սարմատիոյ, որ իջեալ 'ի ռիպեան սառնապատ լեռանց աշխարհին և բաժանեալ զԷւրոպէ յԱսիոյ՝ գայ մասնէ 'ի Միովսիս ծովակ: Բայց բանաստեղծօրէն կուտական բանիւք աշնջուցանէ զնթացս Որդիէի 'ի Հեբրոս գետոյն Թրակիոյ մինչև 'ի հիւսիսական աշխարհն յայնս, ստուրաբարցուցա-

նել իմն այսու զմոլեգնութիւն սիրոյ նորա:

518. 'ի մեծարանայ աստի անձկալի գթոցն Որդիէի առ Եւրիդիկէ՝ մինչև ոչ ևս այլ ընդ ումք ամուսնանալ կամելոյ, անարգեալս համարելով զանձինս կանայք աղցին Կիկոնոյ որ առ դրամքն Հեբրոսի և առ խմար լեռանքն, 'ի գիշերային պաշտաման ուրեք տօնի Սպանդարամետին՝ յորում իբրև աստուածարեալք ոմանք 'ի պարս և կոկողացեալ բանագոռնեալ մուկէին, սպանին զնա և յուշտեալ ցրուեցին, զգլուխն արկեալ 'ի Հեբրոս՝ որ իսգրեան ասի աստ յապրոսէ հօրէն Որդիէի յարբայէն Թրակիոյ, կամ յապրոս գետոյ՝ յորմէ Հեբրոսն խաղայ ելանէ: Փոխանակ կանայք ասելոյ՝ լատին լեզու մարք ասէ երբեմն, որպէս և աստ զկիկոնուհեացդ. զոր մարմնի կարծեւ հաւաստի ըզմարց՝ որք ցանկանայցեն փեսայացուցանել զՈրդիէոս 'ի գետերս իւրեանց. բայց կիրք արժամարհանացն առաւել զանձանց նոցա տայ իմանալ:

Մ' պարզել ոգւոցն, աւանդ, զԼաւրիդիկէ կարգայր ըզհէք,

Օ Լաւրիդիկէ գետեզեքք բոլոր ընդդէմ կըրկնէին վանդ:

Օ այսոսիկ Պրոտէոս, և վազեալ արկ զինքն 'ի խոր ծով

Հորձնեռանդըն զալիս մըրըրկելով փըրփրատեսակ:

Սակայն ոչ և Լիւրենէ, զի ձայն յերկշտն եհար խրախոյս.

Փարատել, որդեակ, 'ի դէպ է զտըրտմութեան հոգս 'ի մըտաց.

330 Լաւր և եթ արխտին պատճառք, այտի հարսունքն յաւերժակամք,

Բնդ որս նա 'ի մայրիս անտառախիտ՝ պարս յօրինէր,

Ս'եղուացդ որդւմ արկին մահ. դու պատարագս աղերս հանեալ՝

Ս'աղծեալիր 'ի հաշտութիւն, պատուեա զմայրեաց ներող հարսունս,

Օ ի քառութիւն շնորհեալ ուխտիւք ըզքէն վրիժուց ցածուցեան:

Իսկ զաղծիցդ օրինակ պատմեցից քեզ յառաջ կարգաւ:

Բնորական զուարակըս չորս բարետեսիլս և հաստանդամն,

Որ արդ քեզ զգայարագեղ Լիկեայ դիտակսն ճարակին,

Սըրբեսլիր, և երինջըս զուգաթիւ անմուղ ուլամբ:

Սեղանըս քառաթիւ առ դիցուհեաց բարձրր մեհենանս

540 Ուղղեալ սոցա և ընդ փողմն հեղեալ զարինըն նուիրական,

Բջմարմինս արջառոցն ընկեա յանտառն հովանուտ:

Իսկ ապա իբրև ցուցէ կններորդ այդ ըզծագուճն իւր,

Ս'եռելըլծս Որփէի ձօնեալ խաշնաշըս մահաբուն

Լա երինջ զենեալ մատաղ Լաւրիդիկեայ 'ի հաշտ պաղտօն

Լա զոհեալ սեառ մի մաքի՝ յայց անտառին ելցես անդրէն:

Իսկ և իսկ այնուհետև փութայ 'ի մօրըն նա պատուէրս.

Պայ հասանէ 'ի տաճարս, զուսեալ բազինան յարուցանէ.

Բնորական զուարակըս չորս բարետեսիլս և հաստանդամն

Լաեալ ածէ և երինջըս զուգաթիւ անմուղ ուլամբ:

528. Բայց ոչ և Լիւրենէ իբրև զնա անհետացաւ անտի թողեալ զորպին անօգնա. կան և 'ի վարանս տարակուսանաց. զի ոչ բացայայտ ինչ իմացաւ 'ի Պրոտէոսէ 'ի հնարս հայլծայլծանաց իրացն իւրոց. զոր յառաջիկայդ ուսուցանէ նմա մայրն իսկ լամուտ զօրութեան բանիցն Պրոտէոսի:

537. Եւ ժամանակօր իրացս Երիտէոս թէպէտ 'ի թեսալիա բնակէր, բայց համարել է թէ գոյին նորա և այլ արարք, հօտք և անդեայք յԱրկագիա գաւառի,

ուր է լեռան Լիկեոս. կամ թէ յայտնի ուրուք լիւրն անուամբ զո և է լեռան կամի առև զանտառախիտ և զպարարտարօտ, որպէս և այլ բազում ուրիշ:

539. Եւ աջի մեհենիցն սովորութիւն էր կանգնել զսեղանն կամ զբազինս:

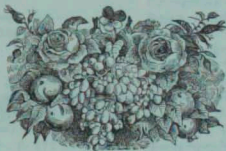
543. Մեռելըլծք էին՝ պատարագք, նուէրք և զահամուճք զինքն սանդարամե տակնաց վասն ոգւոց հրաժարելոցն:

544. Յողղբել զԵւրիդիկէ, որով հաշտեցի:

Որ զբօսայ 'ի տաղս հովուաց և մանկութեամբ զիմագրաւեալ
Օքեղ, Տիտիրէ, արկի յերգ ընդ լայնասփիւ փիճոյն յարկաւ :

563 . Վերջին տողիբոց զանդէորդական
կամ զտուարածական տաղսն իւր յիշեցու-
ցանէ , որ են երգք հովուականք յառաջ
քան զՄշակականք երգեալք , որոց առա-
ջինն ըստ կարգի դասաւորութեան՝ սկսանի,
Տիտիրէ , գու բազմեալ ընդ լայնանիստ
փիճոյք յարկաւ :

Եւ զբօսանս կամ խաղս կոչէ զբազմամեայ
զբազմավաստակ և զհրաշալի գծածն , և
գործ յանդուգն մանկութեան գձեռնար-
կերն իսկ 'ի բերթողութիւն և 'ի տաղս 'ի
լոյս հանեւ . որպէս և 'ի սկզբան բերթա-
ծիս կոչեաց և զսա . Ա . 43 :

ՅԱՆԿ ԱՆՈՒՄՆՅ

- Աթենաս, Ա 21. Դ 245:
 Աթոլս, Ա 343:
 Աբասուրը (աստեղք), Ա 142:
 Ալբուռն կամ Ալբուռնոս, Գ 148:
 Ալկինոյան, Բ 87:
 Ալլոբ կամ Ալլոբանք, Ա 489. Գ 476:
 Ալփես, Ալփես, Գ 19. 181:
 Ակերայք, Բ 226:
 Ախարական, Դ 460:
 Ամրեան, Ա 272:
 Աթմանեան կամ ամթմանեան, Գ 552:
 Աթկլեան, Գ 91. 347:
 Աթնեցի, Բ 97:
 Ամբրիս կամ Ամբրիսոս, Գ 1:
 Ա. յդ, Ա 255. Գ 542. 550. տես Առաւօտ:
 Անիենեան, Դ 366:
 Ապոլոն, Դ 7. 320:
 Առաւօտ, Ա 359. Գ 327. տես Այդ:
 Ասիածին, ասիական (շին). Ա 397. Դ 340:
 Ասիական (աշխարհին), Բ 172. Գ 30:
 Ասկան կամ Ասկանիոս, Գ 272:
 Ասրին կամ ասրացի, Բ 177:
 Ասորական, Բ 468:
 Ասորեայ, Բ 88:
 Ասարական, Գ 35:
 Աստղի, Գ 211. 270:
 Ատլանդուհիք (աստեղք), Ա 227:
 Արամազդ, Ա 129. 433. Բ 16. 422. Գ 35. 182. 334. Դ 149:
 Արգենի կամ արգիսի, Բ 99:
 Արեթուսա, Գ 341. 348:
 Արէս, Ա 526. Բ 285. Գ 93. Դ 343:
 Արիական, Դ 210:
 Արիսեան, Դ 459:
 Արիստէոս, Դ 314. 346. 352. 434:
 Արիք, Բ 136:
 Արկադական, Գ 394:
 Արկադեան, Դ 282:
 Արուայիկք, Բ 105:
 Արուսեակ, Ա 256. Գ 49. 326. Դ 463:
 Արջ (աստեղք), Ա 142. 251. 252:
 Արջապան (աստեղք), Ա 72. 210:
 Աւեանեան, Բ 165:
 Աւոնեան, Գ 11:
 Աւանեան, Բ 388:
 Ալբրիկեցի, Գ 346:
 Աբելլոյան, Ա 10:
 Աբիլէս, Գ 93:
 Բաղմաստեղք, բոլլք, Ա 231. Դ 231:
 Բալէարեան, Ա 318:
 Բակարիացիք, Բ 139:
 Բելլացի, Գ 205:
 Բենուկ, Բ 161:
 Բերրի, Դ 338:
 Բիսալտայք, Գ 463:
 Բոլլք, բաղմաստեղք, Ա 142:
 Բուսորիս, Գ 5:
 Բրիտանք կամ բրիտանացիք, Գ 25:
 Դալիսոս, Դ 126:
 Դալ (գետ), Դ 364:
 Գանդարեանք, Գ 26:
 Գանդէս, Բ 137:
 Գարգար, Գ 272:
 Գարգարունիք, Ա 107:
 Գելոն, Գելոնք, Բ 105. Գ 463:
 Գետացիք կամ Գէտք, Գ 464. Դ 460:
 Գերմանիա, Ա 488. 524:
 Գիլերալար, Ա 257. 474. Գ 338. Դ 434:
 Գլաւկոս, Ա 450:
 Գլաւկոս (աղ), Գ 271:
 Գնոսեան, Ա 228:
 Դակեան կամ Դակ, Բ 500:
 Դելոս, Գ 6:
 Դելուք, Բ 170:
 Դեմետր, Դեմետրէ, Ա 7. 100. 151. 350. 354. 358. 360. Բ 230:
 Դեմետրեան, Ա 218. Դ 520:
 Դեւալիոն, Ա 65:
 Դէոպիս, Դ 340:
 Դիկուէական, Բ 439. Դ 152:
 Դիոնիսեան, Բ 457:
 Դոգոլիս, Ա 153:
 Դրիմոլ, Դ 333:
 Էդիպատոս, Դ 209. 290:

- Լճող. Լճջական (աստեղք), Ա 235:
 Եթեր, Բ 328:
 Եթովպացիք, Բ 120:
 Եչեան, Գ 203:
 Եշեւեան, Ա 167:
 Եշիւեան դաշտ, Ա 41:
 Եշխուհի մատակը, Ա 62:
 Եմաթեան, Դ 387:
 Եմաթիա, Ա 507:
 Ենիպէտս կամ Ենիպէս, Դ 365:
 Եպիգաւրոս, Գ 45:
 Եպիսոս կամ Եպիրոս, Ա 62. Գ 123:
 Ետնէ, Ա 485. Դ 172:
 Ետրուրէ կամ Ետրուրիա, Բ 436:
 Էրիզանոս, Ա 496. Դ 368. տես և Պա.
 դոս:
 Էրիքթան, Գ 115:
 Էւրիզիկէ, Դ 483. 487. 516. 523. 524.
 525. 544:
 Էւրիսթէոս, Գ 4:
 Էփիրէ, Դ 340:
 Եփեսոս, Բ 467:
 Էփրատ, Ա 524. Դ 558:
 Զեփու, Գ 136. 276:
 Զբուան, Կոնոս, Սատուանոս, Բ 541.
 Գ 95:
 Զբուանեան, Բ 409:
 Թալիա, Դ 335:
 Թասուն, Բ 91:
 Թեւեանք, Բ 385:
 Թեախ, Ա 412:
 Թիմրեան, Դ 320:
 Թուլէ, Ա 33:
 Խազրեան, Դ 522:
 Խրալիա, Դ 125:
 Խերուներ, Դ 410:
 Խզա, Դ 41:
 Խզական, Դ 452:
 Խզայազարմ, Բ 84:
 Խզուսական, Գ 12:
 Խնաքեան, Գ 154:
 Խնայեան, Ա 450:
 Խամար, Բ 37:
 Խաւորոս, Բ 500. Գ 352:
 Խաալիա, Բ 138:
 Խալ-Բաքի կամ Խաուրաքի, Բ 451:
 Էքսիոնեան, Դ 39. Դ 481:
 Լազուռ, Բ 93:
 Լակոնուհիք, Բ 491:
 Լապիթեայք, Բ 460. Գ 117:
 Լարիոս, Բ 160:
 Լաւմեզանեան, կամ Լաւմեզանեան, Ա
 517:
 Լեարոս, Բ 90:
 Լեւեան, Գ 6:
 Լիբական, Լիբական, Լիբական, Ա 247.
 Բ 106. Գ 250. 341:
 Լիգէա, Դ 333:
 Լիգուր, Բ 169:
 Լիգիա կամ Լիգիա, Դ 209:
 Լիկայոնեան, Ա 142:
 Լիկեական, Ա 18:
 Լիկէոս, Գ 2. 316. Դ 537:
 Լիկոփրիսա, Դ 336:
 Լուկրիոս, Բ 162:
 Լուսնեակ, Գ 394:
 Խապուք, Ա 61:
 Ծուրացի, տիւրացի, Բ 509:
 Կալարբացիք, Գ 427:
 Կամիլլոս, Բ 170:
 Կայիկ կամ Կայիկոս, Դ 367:
 Կայիսար կամ Կայիսարոս, Ա 398:
 Կայսր, Կեսար (Զուլիոս), Ա 480:
 Կայսր, Կեսար (Հոկատուանոս Լազոս.
 տոս), Ա 26. 518. Բ 171. Գ 16. 47.
 49. Դ 558:
 Կանոկ կամ Կանոկոս, Դ 286:
 Կապուա, Բ 225:
 Կաստալ կամ Կաստալիա, Գ 296:
 Կաստացիք, մելիք, Տիւրաք զժոյցժանոք,
 Ա 287. Գ 37. Դ 479:
 Կարիճ (աստեղատուն), Ա 36:
 Կարկաջուն, տես Կոկիտոս:
 Կարալաթեան, Դ 384:
 Կաւկասեան, Բ 443:
 Կելէան, Ա 169:
 Կելկրոպեան, Դ 176. 269:
 Կեսար, տես Կայսր:
 Կերաւնեանք, տես Հանթային:
 Կերբեր կամ Կերբերոս, Դ 480:
 Կէա, Ա 17:
 Կիդիպպէ, Դ 336:
 Կիթերոն, Գ 44:
 Կիլիկիոս, Գ 92:
 Կիլիկիեան, Ա 348:
 Կիկլոպայք, Ա 485. Դ 169:
 Կիկլոնուհիք, Դ 518:
 Կիմնթիկ, Դ 335:
 Կիմիփեան, Գ 313:
 Կիոս, Ա 288:
 Կիւնթեան, Գ 36:
 Կիւտորոն կամ Կիւտորոս, Բ 440:
 Կիւրենէ, Դ 318. 351. 372. 528:
 Կլանիոս, Բ 226:
 Կլիմնէ, Դ 342:
 Կլիոկ, Դ 338:
 Կլիտոմիոս, Բ 148:
 Կլիւ (աստեղատուն), Ա 214:
 Կոկիտոս կամ Կոկիտոս, Կարկաջուն կա.
 կանաւոր (գետ), Գ 38. Դ 475:
 Կոյս (աստեղատուն), Ա 36:
 Կորիկ կամ Կորիկոս, Դ 127:
 Կուիրիոս, Դ 27:
 Կուրեանք կամ Կուրեայք, Դ 151:
 Կոնեան աստղ, Ա 347. Կրիկ, Բ 175:
 Կոնոս, Սատուանոս, տես Զբուան:

- Կրեման, Գ. 347 :
 Կրտստմային, Բ. 88 :
 Հերբոս, Դ. 460-522 :
 Հել լենաստան, Լ. 41-Գ. 20 :
 Հել լենաստան, Դ. 111 :
 Հել լեն, Բ. 16-Գ. 92-տես և Յոյնք :
 Հեմոս, Լ. 507-Բ. 491 :
 Հերա, Գ. 454-534 :
 Հերակլեան, Բ. 66 :
 Հերմոս, Բ. 137 :
 Հեփեստոս, Դ. 342 :
 Հիլաս, Դ. 6 :
 Հիպանիս, Դ. 367 :
 Հիպոպոլամե կամ Հիպոպոլամիա, Գ. 6 :
 Հիւզասպ, Դ. 210 :
 Հիւլեն կամ Հիւլենոս, Բ. 460 :
 Հնդկի Հնդկեր, Լ. 60-Բ. 106-139-173-Դ. 292-422 :
 Հնդկաստանեայք, Բ. 122 :
 Հնձանեան, Բ. 4-7 :
 Հռեմոս, Բ. 456 :
 Հոխ կամ Հոխոս, Բ. 459 :
 Հոռոպիւն, Բ. 102 :
 Հոռոմեան, Հոռոմեան, տես Հոռոմեան կան :
 Հոսմուլոս, Լ. 513 :
 Հոսիմ, Բ. 437 :
 Հոսիմեյեցի, Գ. 348 :
 Հոսիմեան, Լ. 504-514-Բ. 149-173-177-501 :
 Չուկն (ստուգատուն), Դ. 233 :
 Մայրն (ղից կամ զիցամայր), Դ. 64 :
 Մանտուա, Բ. 199-Գ. 12 :
 Մասիկան, Բ. 144-Գ. 528 :
 Մարեովեան, Բ. 91 :
 Մարիոս, Բ. 170 :
 Մարսիք, Բ. 169 :
 Մարք, Բ. 126-134 :
 Մեդեան (առույց), Լ. 221 :
 Մեթիմեան, Բ. 90 :
 Մեկամպոս կամ Մեկամպոս, Գ. 552 :
 Մեկիկերո կամ Մեկիկերոէս, Լ. 450 :
 Մեկլա կամ Մեկլա, Դ. 277 :
 Մեկեմոս, Լ. 1-Բ. 41-Գ. 42-Դ. 2 :
 Մեմալ կամ Մեմալոս, Լ. 19 :
 Մեմեան, Դ. 377 :
 Մեմեան, Գ. 309-Դ. 331 :
 Մեկեք, Գ. 123 :
 Մինկիոս, Բ. 200-Գ. 14 :
 Միովտական, Գ. 351 :
 Միւսեան, Դ. 367 :
 Միւսիա, Լ. 106 :
 Մոյոսեան, Գ. 407 :
 Մոյոլոսոս, Գ. 19 :
 Մուսայք, Բ. 478-Գ. 11-Դ. 312 :
 Զարեան, Գ. 477 :
 Զարեգեան ծոց, Լ. 213 :
 Զապեա, Լ. 288 :
 Զաւեթաշարունք, Լ. 12-Բ. 497-Գ. 41-Դ. 331-379-388-457-530-533 :
 Յոյնք, Դ. 149-տես և Հել լեն :
 Զոնիական, Բ. 108 :
 Զուլեան, Բ. 164 :
 Զուլիպարիկ, Բ. 459 :
 Զարիկեան, Բ. 441 :
 Կառույկա զծոց, Դ. 499 :
 Կեռէ, Դ. 335 :
 Կերեւա կամ Կերեւոս, Դ. 389 :
 Կիլոս, Կիլ, Գ. 28-Դ. 287 :
 Կորիկեան, Գ. 477 :
 Կոստ, Գ. 30 :
 Ըաշարեայք վայրաց, Լ. 11 :
 Ըաշարունի, Ըաշարիկ, Լ. 22-Բ. 497 :
 Ըանթայիք կամ Կերանեանք, Լ. 344 :
 Ընկի, Ըռն, Սկունք (աստղ), Լ. 224-Բ. 356-Դ. 422 :
 Ուլիմպոս, Լ. 291-Գ. 224-Դ. 560 :
 Ուլունգական, Գ. 50 :
 Ոսոս, Լ. 290-291 :
 Ուլիան, Ուլիանոս, Լ. 252-Դ. 338-378-379 :
 Ուլպիս, Դ. 340 :
 Ուլիթիա, Դ. 460 :
 Որբեւոս, Որբեւոս, Դ. 452-491-543-552 :
 Ուլք (աստղ), Լ. 241 :
 Պարոս, Բ. 454-տես և Երիզանոս :
 Պալիմե, Դ. 387 :
 Պալէս, Գ. 1-297 :
 Պալուսեան, Բ. 182 :
 Պայք, Լ. 12 :
 Պան, Լ. 19-Բ. 497-Գ. 394 :
 Պանդական, Դ. 459 :
 Պանոպէ, Լ. 450 :
 Պանքայեան, Դ. 376 :
 Պանքայիա կամ Պանքէա, Բ. 139 :
 Պառնասեան, Բ. 18-Գ. 294 :
 Պարթենոպէ, Դ. 561 :
 Պարթե, Պարթեք, Գ. 31-Դ. 311 :
 Պարթեական, Դ. 210 :
 Պարիկք, Լ. 12 :
 Պարոսեան, Գ. 34 :
 Պարոկաստանեայք, Դ. 289 :
 Պարթոսեան, Բ. 64 :
 Պելեան, Դ. 286 :
 Պելլեթրոնեան, Գ. 117 :
 Պելլոն, Լ. 290-Գ. 96 :
 Պելլուսեան, Լ. 234 :
 Պելլոփ, Գ. 7 :
 Պելեւոս, Պելեւոս կամ Պելեոս, Դ. 352 :
 Պելեւեան, Դ. 314 :
 Պեստոն, Դ. 119 :
 Պերսեփոնէ, Լ. 42-Դ. 484 :
 Պիւս, Գ. 181 :
 Պիսիգոն կամ Պոսիգոն, Լ. 16-Դ. 384-391 :
 Պիսիգոնեան, Գ. 124 :

- Պոլիգրեկոս, Գ. 91:
 Պոնտոս, Ա 61:
 Պոսեան, Գ. 270:
 Պսակ (աստեղք), Ա 228:
 Պրիսպոս, Գ. 111:
 Պրոնե, Գ. 15:
 Պրոտեա, Պրոտեոս, Գ. 385. 419. 426. 444. 526:
 Ջրհոս (աստեղատուն), Գ. 307:
 Ռեսոս կամ Հռեսոս, Գ. 459:
 Ռեաեան, Բ. 96:
 Ռիպեան, Ա 246. Գ. 384. Դ. 515:
 Ռոդոպեան, Գ. 458:
 Ռոդոպե կամ Հոդոպե, Ա 343. Գ. 353. 464:
 Սաբայեղբ. սաբայեղբ, Ա 60. Բ. 107:
 Սաբեան կամ սաբինեցի, Բ. 168:
 Սաբեյացի կամ սաբինացի, Գ. 256:
 Սաբինեցի, Բ. 535:
 Սայլ (աստեղք), Գ. 383:
 Սանդարապեա, Ա 286. Դ. 466:
 Սատուանոս, տես Ջրուան կամ Կուանոս:
 Սեբբ, Բ. 121:
 Սելարոս, Գ. 148:
 Սեկինեան, Բ. 522:
 Սկիպիոնանք, Բ. 171:
 Սկիւթ կամ Սկիւթիա, Ա 246:
 Սկիւթական, Գ. 198:
 Սկիւթացիք, Գ. 351:
 Սկունդ, տես Ընիկ աստղ:
 Սլանդարամեա, Ա 7. 170. Բ. 2. 144. 230. 383. 391. 396. 458. 532. Գ. 266. 511. 528. Դ. 419:
 Սպարոս, Գ. 407:
 Սպեբբ կամ Սպեբբիս, Բ. 490:
 Սպիոլ, Գ. 335:
 Ստիգեան կամ ստիգեան, Գ. 503:
 Ստիբ կամ Ստիբա, Գ. 477:
 Ստրիմոն, Գ. 505:
 Ստրիմոնեան, Ա 124:
 Վեսուբ, Գ. 225:
 Վեստա, Ա 513:
 Վիհ, Գ. 344:
 Վիշապ օձ (աստեղք), Ա 211. 250:
 Վիրգիլ կամ Վիրգիլիոս, Գ. 561:
 Վոլսկայք, Բ. 169:
 Տաբուանոն կամ Տաբուանոս, Բ. 38:
 Տայիգեա կամ Տայգեա, Բ. 490. Գ. 45:
 Տանագրոս, Գ. 152:
 Տանայիա, Գ. 514:
 Տարեմուն, Բ. 98:
 Տարտարոս, Բ. 495. Դ. 478:
 Տեղեացի կամ տեղեացի, Ա 19:
 Տեթիս, Ա 34:
 Տեմպե, Գ. 314:
 Տենարեան, Գ. 464:
 Տերերիոս, Գ. 366:
 Տերերիս, Ա 514:
 Տիմոն, Ա 460:
 Տիմաոս, Գ. 477:
 Տիսիփոնե, Գ. 554:
 Տիարոս, Գ. 564:
 Տիւռենական, Բ. 165:
 Տիւռենացի, Բ. 194:
 Տիւրացի, Գ. 17. 309. տես և Դուրացի:
 Տիւրին, Ա 288:
 Տմոլոս, Ա 59. Բ. 98:
 Տոսկեան, Ա 514:
 Տրովադա, Ա 517. Բ. 388. Գ. 36:
 Տրովս, Գ. 36:
 Յուլ (աստեղատուն), Ա 223:
 Փալեանեան, Բ. 96:
 Փանէոս, Բ. 98:
 Փասիա, Գ. 364:
 Փիլիպպե, Ա 505:
 Փիլիբեան, Գ. 552:
 Փիլոպոլե, Գ. 333:
 Փսիթեան, Բ. 33. Գ. 268:
 Փոլ կամ Փոլոս, Բ. 459:
 Փախգեան, Դ. 41:
 Քաւոնեան, Ա 8. Բ. 67:
 Քիրոնե, Գ. 552:
 Քսանթոլ, Գ. 333:

ՅԱՆԿ

ԲՈՒՍՈՑ ՏՆԿՈՑ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ

Աղառ, Ա 396. 424. 436:
 Աղորուկ կամ ժողուր, Բ 102:
 Աղանթ (ծառ), Բ 119. (խոտ), Դ 123:
 Աղանթձ, Դ 131:
 Աղիկ, Բ 528:
 Աղեկուձք, Բ 6. 89. 525:
 Աղեկասան, Բ 91. 264. 300. 360. Դ 268:
 Աղիկ, Ա 2. 293. Բ 113. 191. 222. 235.
 275. 301. 322. 393. 400. 406. 409.
 412. Գ 129. 328:
 Այծեամն, Ա 317. Գ 541:
 Այծք, այծիկ, Բ 197. 377. Գ 290. 304:
 Այասունք, Ա 436. 457. Բ 234. 374.
 Գ 473. 482. Դ 324:
 Անգժատ, Դ 263. տես և Բաղբան:
 Անդեայ, Ա 3. 366. 497. Բ 145. 196. 202.
 372. 472. Գ 65. 212. 289. 421.
 556. Դ 222:
 Անտառք, Ա 16. 144. 163. 291. 490. Բ
 17. 122. 198. 208. 311. 345. 432.
 523. Գ 2. 41. 152. 223. 248. 295.
 479. Դ 53. 260. 380. 545. 551:
 Աշխիկ կամ ձաւար, Ա 225. Գ 206:
 Ապրտամ, Բ 119:
 Առիւծ, Բ 152. Գ 246. Դ 405:
 Առուդայ, Ա 221:
 Արագիկ (ճառ թշնամի օձից), Բ 323:
 Արմաւէնի, Արմաւ, Բ 67. Գ 12. Դ 20:
 Արմիկ, Ա 1. 200. Բ 174:
 Արջ, Գ 248:
 Արջառ, Ա 336. Բ 238. 360. Դ 541.
 553:
 Արտիւտ կամ արտոյտ, Ա 419:
 Արցալկանի, Բ 65. 301:
 Բաղե, Ա 418. 422:

Բալ, Բ 18:
 Բարուտ, Ա 314. Բ 72:
 Բաղեղն, Բ 260. Դ 124:
 Բանջար, Գ 397. Դ 130:
 Բարակ, Գ 45. 407. տես և Պառական:
 Բարտի, Ա 140. Բ 110. 454:
 Բեշկ մկոյ, Ա 61:
 Բոյսք, Ա 1. 94. 416. 138. 484. 356.
 Բ 335. Գ 328. 467. Դ 12. 121. 199.
 424. 456:
 Բռռ, Գ 149:
 Բոտոտ, Դ 242:
 Բրեւ, Դ 243:
 Գաղ, Ա 157:
 Գաղանք, Բ 345. Գ 243. 482. Դ 222:
 Գաղան, Բ 414:
 Գամիւռ, Գ 407:
 Գայլ, Ա 134. 501. Գ 267. 409. 539.
 Դ 432:
 Գառն, Դ 432. տես և Որոջ:
 Գամբար, Բ 34. տես և Հոյն:
 Գարի, Ա 216. 326:
 Գեղազատ, Բ 146:
 Գերմաստ, Ա 80:
 Գղձօր, Դ 266:
 Գոմէշ, Բ 377. Գ 535:
 Գոռեի, Դ 167:
 Գօրա, Ա 391. Գ 433:
 Դաշարիք, Ա 17. 94. 350. Բ 201. 220.
 Գ 146. 175. 217. 496. Դ 399:
 Դժնիկ, Ա 157:
 Դիւղ, Ա 233:
 Դուար, Գ 556:
 Դօդօշ, Ա 188:
 Եշն, Գ 51. 370. Դ 128. 283:

- Եղիամբ, Ա 68:
 Եղբերդդ պատու, Ա 315:
 Եղբերդ, Դ 120:
 Եղեին, Բ 68. Գ 416:
 Եղէք, Ա 125:
 Եղէզն, Բ 360. 417:
 Եղծ, Ա 274:
 Եղծբու, Ա 316. Գ 268. 371. 415. 541:
 Երաշտահաւ, Դ 14:
 Երէ, Էրէ, Ա 143. 492. Բ 343. 474. Գ 385:
 Երկնք, Ա 388. Բ 378. 528. Գ 154. 220. 531. Դ 11. 538. 544. 549:
 Երկվար, Ա 529. Գ 77. 93. 117. 465. 500:
 Զամբիկ, Գ 270. տես և Ճոյիկ. ձի մատակ:
 Զուարակ, Ա 17. Բ 141. 147. 207. 518. 540. Գ 170. 517. Դ 536. 548:
 Ընդոյշ, Բ 69:
 Ընջուշ, Գ 165. Դ 431:
 Թաւաթուփք, Բ 2. 331. Գ 331:
 Թեղշ, Բ 392. Դ 113:
 Թմբի, Ա 177. Բ 452. Դ 140. 182:
 Թուփք, Բ 21. 419. Գ 316. 322:
 Թաշուեք, Ա 484. Բ 433. տես և Հաւք. օղապարք:
 Իմ, Գ 418. 546:
 Լախուր, Դ 121:
 Լուղակք, Գ 244. 543:
 Լու, Բ 110. 200. Գ 176. Դ 18:
 Խաղող, տես Ողկոյշ:
 Խայթահար, Գ 446:
 Խաջխաշ, Ա 82. 218. Դ 131. 543:
 Խաշն, Ա 279. Բ 520. Գ 344. 447. Դ 129:
 Խարծ, Դ 475. տես և Համք:
 Խեղեփար, Դ 47:
 Խլուրդ, Ա 187:
 Խնդամոյն, Բ 153:
 Խնկարեք (ծառք), Բ 117:
 Խնձոր, Բ 33. 70. 87. 433. Դ 134:
 Խոյ, Ա 413. Բ 72. 523. Գ 499:
 Խոյան, Ա 89:
 Խոթ, Գ 340. տես և Զինկուշ:
 Խոյ, Գ 389. 448:
 Խոտ, Բ 186. Գ 128. 355. 501. 530:
 Խորդք, Ա 124. 388. տես և Կառնիկ:
 Ծաղիկ, Ա 193. Բ 71. 133. Դ 11. 39. 54. 109. 142. 204. 249. 270:
 Ծառք, Ա 58. 269. 457. Բ 26. 57. 73. 80. 124. 151. Գ 233. 355. Դ 44. 557:
 Ծրիծեւն կամ Ծրիծաւն, Ա 390. Դ 304:
 Ծոթնոր, Ծոթրին, Դ 31. 113. 168. 180. 240. 269. 301:
 Կաղամախ, Բ 13. 66. Դ 508:
 Կաղն, Ա 8. 152. 314. Բ 523. Դ 81:
 Կաղնի, Ա 163. 314. 360. Բ 16. 67. 399. Գ 334. 379. Դ 507:
 Կասիա, Բ 469:
 Կասկամ կամ Հասապատմք, Ա 446:
 Կասկենի, Բ 71:
 Կարապ, Բ 200:
 Կինճ, Գ 256. 413. տես և Վարաշ:
 Կնգրկարեք (ծառք), Բ 140:
 Կնգրուկ, Ա 60:
 Կնիւն, Գ 232:
 Կնձնի, Բ 18. 370. տես և Կնշարի, Ճըշ. Գ ար:
 Կոհանենի, Դ 145:
 Կով, Գ 53:
 Կովաղիաց, Դ 241:
 Կորդիւն, Դ 31:
 Կորեակ, Ա 222:
 Կորնդան, Դ 63:
 Կուենի, Բ 259. 441:
 Կուռնիկ, Ա 316. տես և Խորդք:
 Կտաւ, Ա 81. 218:
 Կրմուշ, Ա 281:
 Հասկ, Ա 9. 115. 226. 232. 323. 359. Բ 255. 520:
 Հատք ականթի, Բ 119. ձիթեւոյ, Բ 522:
 Հաջի, Բ 65. 362. աղաւ, վայրի, Բ 71. 111:
 Հաւք, Ա 161. 278. 397. 435. Բ 60. 210. 331. Գ 244. 548. Դ 110. 470. տես և Թաշուեք:
 Հիդրայ, Գ 547:
 Հոդամաշ, Ա 373:
 Հոյն, Բ 450. տես և Գամարս:
 Հօտ, Ա 3. 270. 366. Բ. 147. 151. 201. 438. Գ 66. 161. 290. 301. 325. 388. 421. 443. 459. 475. 540. Դ 222. 399. 430. 557:
 Զեթ, Ա 199. 282. 315. 405. Բ 86:
 Զի, Ա 15. Գ 7. 45. 51. 74. 94. 180. 212. 251:
 Զի (մատակ), Ա 62. տես և Զամբիկ, Ճա. յիկ:
 Զիաձուկն (նշանդ), Դ 386:
 Զիթաստան, Բ 38. 145. 182. 223. 423:
 Զիթենի, Ա 20. Բ 3. 30. 63. 85. 428. Գ 21:
 Զիթենի վայրի, Բ 183. 305. 317. Դ 20:
 Զինկուշ, Ա 412. տես և Խոթ:
 Զուկն, Գ 433:
 Զայ, Ա 376:
 Զայիկ. Գ 269. տես և Զամբիկ:
 Զիպուան, կամ Ճիպուան, Գ 330:
 Զըշար, Բ 83. 364. տես և Կնձնի, Կնշարի:
 Մամզենի, մամզի, Ա 170. Բ 69:
 Մամուշ, Ա 152. Բ 523. Գ 303. Դ 180:
 Մամուռ, Գ 146:
 Մայր, Բ 446:
 Մայրիք, Ա 11. 173. Բ 15. 21. 420. 209. 313. 407. 434. 441. 443. 489. Գ 19. 46. 151. 201. 220. 335. 339. 386. 438. 522. Գ 326. 531. 533:
 Մանիշակ, Դ 32. 274:

- Մասակ (անասնոց), Գ 131:
 Մարգարեանի, Ա 298. Բ 386. 529. Դ 303:
 Մարտի, Բ 434:
 Մաշտո, Ա 156. Բ 181. 413. Գ 317. 386. 413:
 Մաքի, Դ 545:
 Մեղրու, Ա 4. Բ 210. Դ 8. 37. 139. 149. 176. 196. 219. 250. 283. 315. 532. 554:
 Մերգբ, Ա 30. Բ 429. 519. Դ 142:
 Մկնաստի, Գ 453:
 Մնկնայ, Ա 190:
 Մոլտիսոբ, Ա 73. Բ 413:
 Մոզեշ, Դ 13:
 Մոչի, Բ 12:
 Մորենի, Ա 273. Գ 317:
 Մուկն, Ա 186:
 Մուրա, Ա 315. Բ 450. տես և Մրսենի:
 Մուրասասան, Բ 112:
 Մարուկ, Գ 77:
 Մըջիւն, Ա 191. 392:
 Մրսենի, Ա 31. Բ 64. Դ 124. տես և Մուրա:
 Յակնիթ (ծաղիկ), Դ 137. 182:
 Յակրի, Բ 259. 451. տես և Յիրգ:
 Յամյըր, Գ 412:
 Կաթեր, Բ 518. Գ 73. Դ 392:
 Կապաստակ, Ա 317. Գ 412:
 Կարգէս, Դ 123. 159:
 Կարգաս, Բ 214. Դ 30. 181. 301:
 Կարինը կամ Թուրինը, Բ 127:
 Կերգիւն, Բ 84. Գ 396:
 Կհանի, Դ 386:
 Կըշարի, Նշգարենի, Ա 2. 174. Բ 72. 222. 449. 533. Գ 379. Դ 144. տես և Կնձնի, Նշգար:
 Կշի, Ա 192:
 Կոխազ, Բ 384. Գ 313. տես և Քոշ:
 Կոճ, Ա 22. 174. Բ 84. 446:
 Հաղանակ, Բ 15:
 Համբ, Բ 417. Գ 15:
 Հըրբ, Բ 34:
 Հոճ, չոճ, չոճի, Բ 16. 292. Դ 140. տես և Սոճ:
 Հուհ, Ա 484. Գ 267. 347. 406. 412. 498. 542:
 Հուշան, Դ 131:
 Ուէսն կամ որուն, Ա 221:
 Ողկելոյ կամ Խաղոզ, Ա 10. 57. 461. Բ 60. 192. 422. Դ 268:
 Ողխար, Դ 10. տես և Օղիբ:
 Ողխարակ, Գ 370:
 Ոսկնազ, Բ 416:
 Ոսպն, Ա 234:
 Որթ (կովու), Բ 196. Գ 158. 178. 496. Դ 297:
 Որթ, որթատունկ, Ա 272. Բ 60. 63. 97. 277. 291. 336. 413. 419. Դ 328:
 Որոմն, Ա 157:
 Որոջ, Ա 352. տես և Գանն:
 Որոր, Ա 375:
 Ռււ, Գ 400. Դ 10. տես և Լիթի:
 Ռււ, Ա 461. Բ 5. 37. 336. 373:
 Ռււենի, ռււի, Բ 13. 84. 110. 247. 437. 449. Գ 176. Դ 26. 34. 110. 181:
 Ռււեսասն, Բ 13. 418:
 Ռըրոզ, Ա 155:
 Ղամիշ, Բ 93. Դ 268:
 Շիջան, Բ 416:
 Պաճար, Բ 224. Գ 74. 244. 328:
 Պառական, Ա 144. Գ 373. տես և Բարակ:
 Պասրինը, Դ 63:
 Պիծակ, Դ 244:
 Պուրակբ, պրակբ, Ա 496. Բ 20. 136. Գ 148. 217. 421:
 Պուռլը, Բ 242. 427. 432. 524. տես և Միլդը:
 Սադ, Ա 124:
 Սակա, Ա 402:
 Սարդ, Դ 246:
 Սարգենի, սարգի, Բ 18. 131. 133:
 Սարոյ, Բ 446:
 Սւշ, Ա 58. Բ 190. Գ 300. 327:
 Սին, Գ 381:
 Սինձ (բոյս), Բ 434. Գ 396:
 Սղոն, Բ 456. Գ 148. 332. 336. Դ 81:
 Սոխակ, Դ 508:
 Սոճ, Ա 262. տես և Հոճ:
 Սոս, Բ 70. Դ 146:
 Սարբ, Բ 152. Գ 249. Դ 404. 507:
 Սարազ, Գ 249. Դ 404. տես և Կինճ:
 Սարդ, Դ 134. 267:
 Սարգենիբ, Դ 119:
 Սարունգ, Դ 121:
 Սարսակ, Ա 81. 158:
 Սիգն, Ա 79. 233:
 Սիթ, Գ 412:
 Սիշապ, Բ 142. 215. Գ 39. 417. 427. Դ 405. 455. տես և Օճ:
 Սլաշի կոճ, Գ 453:
 Տանձ, Բ 88:
 Տանձի, Բ 33. 71. Դ 145:
 Տաստակ, Ա 157. Գ 386:
 Տերեփուկ, Դ 269:
 Տուհիբ, Բ 9. 89. 116. 268. 428. Դ 113:
 Տոսախ, Բ 440. 452:
 Յախ սարեկ, Գ 340:
 Յարասի, Բ 12. 437:
 Յեշ, Դ 245:
 Յինկ, Դ 270:
 Յիրգ, Բ 113. Դ 47. տես և Յակրի:
 Յիւ, Գ 411:
 Յորեան, Ա 57. 77. 105. 138. 154. 190. 194. 225. 306. 324. Բ 206. 229. Գ 128. 177:

Յուշ, Ա 48. 294. Գ 23. 60. 213:

Փայտք, Բ 280:

Փիղ, Ա 60:

Փիճի, Ա 177. Բ 71. Դ 564:

Փոկ, Գ 545. Դ 392. 429:

Փռշ, Ա 279. Դ 386:

Քաղթան, Գ 417. տես Ա Աղթան:

Քալթար, Դ 266:

Քերթա, Ա 59. Դ 181:

Քոշ, Բ 398. տես Ա Կոխաշ:

Օղապարք, Դ 14. տես Ա թուղթ, հաւք:

Օղիք, Բ 197. 378. Դ 298. տես Ա Ուխար:

Օձ, Ա 133. Բ 142. 155. 217. 223. Գ

420. Դ 479. տես Ա զիշապ:

Վ Ր Ի Պ Ա Կ Ք Տ Պ Ա Գ Ր Ի Ն

Էջ	Տող	Սկիզբ	Ուրիշ
7	22	Ըզբեշկ	Ըզբեշկ
38	ծան. 97	Գիտս	Քիտս
69	ծան. 87	Կէս օրինակի	Կէս օրինակք 3
76	ծան. 272	Խոսյ լերին	Խոսյ լերին
86	ծան. —	500	503
95	8	Խոսյ	Խոսյ
105	ծան. 283	Եռալոյ և նեխեալ	Եռալոյ նեխեալ
118	ծան. 558	'ի կողմանց 'ի կողմանց	'ի կողմանց կողմանց

ՕՊՈՐԱԴԱՆՈՒՄԻ ՎԵՐԳԻՆԵԱՅ ՄԱՐՈՎՆԻ ՄՇԱԿԱԿԱՆՍԻՆ ՎՈՒ
խաբերեալս 'ի չափս հայկականս՝ վասն ճշգրիտ, ճարտարահիւս
և վսեմ թարգմանութեանն արժանի տպագրութեան համարե-
ցաք:

ԿՈՒՐՆՈՍՏ

ՈՐԱՏԵԼՅՈՒՆ ՓԷԼԵԿԱՆՈՒՄ

ԵՐՈՒՆԵՍ ԳԵՐԹՈՂԱԿԵՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԿՈՒՐՆՈՍՏ

Ի ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՈՐԱՏԵԼՅՈՒՆ ՓԷԼԵԿԱՆՈՒՄ

ԵՐՈՒՆԵՍ ԳԵՐԹՈՂԱԿԵՆ

Ի ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ի ԿՐԹԱՆՈՒՅՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1847

ԱՌ

ԱՆՆԱԿԱՆ ՆԱԽԴԱՐԱՆ

Յ Ե Կ Ո Ր Տ Ի Ի Չ

ՅՈՍԿԻ քնարն Որատեայ կըտեալ մատամբ հայեցի
Բզգեղեցիկ Սուսայից ոտս յԱյրարատ ձայնեցի,
Լըբս նորա Նաղկէոյ Լոյ Լըբսիսայ չարարին
Նուրբ 'ի փանդոսնայն նըւաքս հընըլ Երկիր օտարին .
'Ի քոյդ անուն հրաւիրեալք՝ գան աւաղիկ գեղապար,
Բսկիզն 'ի Վէն առնիցեն անմահ երգոց հեշտաբար .
Բնդ առնեան սարդենւոյն՝ ուղք 'ի Սասեաց սուրբ ընդ հիւս
Վեզ անթառամ 'ի Ճակատ բորբեցին, ՅԱԿՈԲ ՏԻԶ :

ԹԱԳԻՄԱՆԻՉ

ՅԵՌԵՋԱՐԱՆ

Եթէ բազմ փափաքելի իցէ ամենայն ուսմանց, զի 'ի վեհադոյն վարժապետէ աւանդեսցին սկզբունք նոցին, որ և ինքնին իսկ ճարտարն քաջ իցէ 'ի գիտութեան անդ կամ յարուեստի, ոչ որ յուրաստ լինել մարթացէ՝ եթէ այդմ բարեբաստութեան հասեալ է ընդուեսան քերթողական։ Օ՛ի ահա ոչ այլ որ, բայց Որատիոս հանձարեղն իմաստասէր քննաբան, և միանգամայն մեծն և սքանչելին 'ի քերթողս հռովմայեցւոց է մեզ աստանօր, որ զայս տարերս բանաստեղծութեան աւանդէ սուղ և համառօտ չափեալ բանիւ, իբրեւ վճռական լուսաւոր և աներկեան պատգամն՝ ոչ միայն այսր արուեստի, այլ՝ ընդ նմին գրեթէ և ամենայն դպրութեանց և դեղեցիկ արուեստից և կիրթ արտօժակաց առ հասարակ, 'ի զխաւոր և յընդհանուր գիտելիսն դեղերեալ և եթ, և ոչ 'ի մանր մանր մաստեան աղամոլեալ, ուշիմ ընթերցանելեաց թողլով զայն 'ի միտ աւնուլ ըստ իւրաքանչիւր պատշաճի։

Եւ զի ամենայն քերթութիւն յերկուս ընդհանուր տեսակս որոշի, 'ի վիպական՝ ուր քերթողն ինքն խօսի և վիպէ ինչ, և 'ի գործական կամ թատերական՝ ուր գուսանաց տայ խօսել և գործել, զառաջնոյն զկարեւորսն և եթ կարճութոսս հատեալ փոքր մի առաւել 'ի թատերականն ճոխանայ։ Իբրեւ զի զիւսաւոր օրէնք հան

գամանաց սորայս և նորայն գրեթէ նոյն են ըստ կարևոր մասանց . և զի Թատերականն աւելի իմն պերճագոյն և սուր հանճարոյ և դժուարութեան գործ համարեալ է առ բազումս , և առ Ղըխտոտէ՛ ինքնին , որ և այսց երկուց պատճառաց աղագաւ ոչ այլ ինչ ոճ՝ կալեալ է և ինքն յիւրում ամենարուեստ քերթողականին , որ աւաղ զի կրծեալ է յամենաճախ ժանեաց ժամանակին :

Վ ասն այսպիսի և այլքանոյ պատգամախօս համառօտութեանն՝ այնքան հոծ է և խիտ Թաքուն իմաստիւք այս քերթուած որատեան , մինչ զի ՚ի վերայ միոյ միոյ բանից նորա մարթի յօրինել զլուս մի ճառից , եթէ մեկնութեամբ ընդարձակել որ կամիցի : Վ խրատական քերթուածս նախնեաց , յետ Ս՝ շակականացն Ս իրգիլեայ , չիք ինչ այլ ճարտարարուեստ և շահեկանագոյն . եթէ այն օգտախառն զուարճութեան մասամբ առաւել է քան զսա , սա ըստ զուարճախառն օգտակարութեանն գլէ զայն : Եւ չիք քերթուած պիտանի որ այնչափ ընթերցեալ և յիշատակեալ և ՚ի վկայութիւն առեալ իցէ իբրեւ զսա . մինչև բազմաց ՚ի քաջակիրթ և ՚ի բանիւ բուն գիտնոց և ճարտարաց ՚ի բերան գիտել և ասել զսա , և ցայսօր ևս կոչել զսա : Զախտենական օրէնք բանի և ախորժակի : Որ գրեթէ վկայել իմն է , որպէս մեզ իսկ Թուի , Թէ յամենայն քերթողական արուեստից՝ որ յետ սորա երևեալ ՚ի բանաստեղծական աշխարհի , չիք և ոչ մի՝ որ ամենայն կարգաբանութեամբ և գեղեցկութեամբ իւրով հասեալ իցէ ՚ի ճշգրիտ վայելութիւն և ՚ի համառօտ կատարելութիւն սորա :

Զուսով պարզեւ մեծ առնելոյ ազգիս՝ Թարգմանեցաք և զսա նովին հայացի չափովք ոտից որով և զՍ՝ շակականն Ս իրգիլեայ . զի և սա նովին հռովմայեցի չափովք է գրեալ : Եւ այց ՚ի մեկնութիւնս ընագրին չափ եւեթ ընտրեցաք մեք , որ կարևորն միայն էր ՚ի բարոք խելամոռութիւն իմաստիցն . զայն բաւական համարեալ ընդ Որատեայ մտացի քննողաց և հանճարեղ ցանկացելոց մեծամեծ օրինաց և սկզբանց արուեստիս . որ քաղցր որոճ լինիցին մտաց իւրեանց , մանաւանդ եթէ յառաջագոյն փոքր մի պարապեալ և հրմտացեալ իցեն ՚ի պարզ տարերս ուսմանս այսորիկ : Օ ի ուր հանճար և իմաստուն հասողութիւն մերձ ոչ իցէ , և բազում ստուարակարկատ մատենաք ոչինչ վճարեսցեն : Հանճարեղաց ՚ի բնէ՝ աւերորդ են , իսկ անհանճարիցն՝ անօգուտ :

Վրէ զայս Որատիոս 'ի ձե համակի առ Պիտոնեանս երկուս եղբարս ազնուականս , որդիս Լ . Վալպուռնիոսի Պիտոնի 'ի հիւ պատոսական տոհմէ այր , որ նախահաւ ճանաչէր իւր զՎալպոն զորդին ' լուսասայ Պոմպիլիոսի , որ յետ Հռոմուլեայ պայտազատեաց յընտրութենէ ժողովրդեանն զարքայութիւնն հռովմականս : Բան զի երկրքին եղբարքս ընդ դաստիարակութեամբ հօրն 'ի քերթութիւն պարապէին , և մանաւանդ երէցն , Որատիոս մտերիմ նոցա և բարեկամ 'ի խրատ և 'ի զգուշութիւն նոցին զրէ զայս . բայց նուին իսկ և աղաթա եկեղոյս մեզ աւանդէ զամենայն կարեւոր օրէնս արուեստիս :

Իսկ որ ինչ աշխատասիրութիւն եղեալ ընդ ժամանակս ժամանակս 'ի վերայ քերթածիս յարանց իմաստնոց և զիտնաւորաց 'ի քըն նեւ , թարգմանեւ և մեկնեւ զայն և համառօտ իսկ ասել յանհնարիցն է՝ առանց յանաւիութիւն կրթելոյ հասակի մատենիս : Բայց զերկուս զայս և եթ կարեւոր համարեմք ասել աստանօր :

Լուսինայն , զի վէճ է առ հմուտ քննիչ՝ թէ արդեօք Որատեայ ինքնին մակազրեալ իցէ զսա արհեստ քերթողական կամ յալագոս քերթողական արուեստի , որպէս յիշատակի իսկ ուրեք ուրեք առ հիննս 'ի Վուխաիլիանոսէ հռետորէ և այսր , եթէ լոկ թուղթ միայն առ Պիտոնեանս . զոր առաւել հաւանելի դատին բազումք զլետինդ , և զմիւս մակազրութիւնն սոսկ ինքնահնար զիւտ քերականաց : Լս սակայն հաճոյ թուեցաւ և մեզ ընդ բազմաց պահել զայն :

Լրկորդդ այն , զի որպէս ամենայն քերթող՝ նոյն և առաւել ևս Որատիոս 'ի քերթածի աստ ոչ զճիշդ և զերկիւղած արուեստաւ կեալ կարգ և շաւիղ ուսումնական ոճոյ ունի անատերիւր . մանաւանդ զի և ոչ յատուկ և կատարեալ զքերթողականն առեալ է աւանդել , այլ 'ի կերպարանս մտերմական համակի զգլխաւոր օրէնս և եթ արուեստին իբրեւ առաժս և պատգամս երդէ : Սակայն և յայսր ամենայնի վերայ՝ կարգ ունի յոյժ վայելուչ և զարմանալի ըստ քերթողական պայմանի . որպէս և իւրովի իսկ ակն յայտնի երևիցի որոց մանր միտ եղեալ ընթացից բանիցն քննիցեն :

Վասն որոյ և յաչս ողջամտաց յոյժ մոլորեալ համարին զբազէտք ոմանք եւրոպէականք , որպէս Յուլիոս Կեսար Սկալիգեր , Լ'ետոն Սիկորոն , Վանիէլ Հէինսիոս , և այլք ոմանք , որ անկարգ և խառ

նախօս զբերթածն դատեցան երբեմն . որպէս թէ Որատիոս որ ըզկարգն այնպէս խնամով ուսուցանէ և պատուիրէ 'ի սմին իսկ յայսմ քերթածի (տող 43), ինքն չիցէ պահեալ զնոյն 'ի սմա . և կամ 'ի դաղափարողաց այլայլեալ և այլանդակեալ ասելով զսոյն՝ Զնացան այլով իմն նորով կարգաւ դասաւօրէլ զտողն ըստ միտս և ըստ քիմն , և վեր 'ի վայր հարեալ վըզովէլ զամենայն : Որով ոչ այլ ինչ արարին , քան թէ 'ի զուր վասնէլ զժամանակ իւրեանց . և երանի թէ 'ի զուր միայն , և ոչ 'ի ծաղը ողջախոհից , որոց սիրելի է ընդ Որատեայ անզգայ երևել՝ քան ընդ Հէկնսիոսի իմաստուն , որ զանզգայութեան դատակնիք արձակէ առ որս ոչ միամտեալ հաւանեցին ընդ կարգն իւր :

ԳԼՈՒԽՔ ՔԵՐԹՈՒՆՆՈՅՈՒ

Լ. ԵՆՆԱՅՆ մտացի ընթերցող ինքնին տեսանէ՝ զի որատեանս քերթուած բովանդակէ քսան և եօթն գլուխս կամ գլխաւոր պատուէրս քերթուածեան բանի։ (Այց առ յանդիման առնել զայնս միով տեսուածեամբ աչաց՝ կարդեմք յառաջիկայդ համառօտեալ զի մաստս նոցին, ակնարկելով զտողմն թէ ուստի ուր։

Ա. 1-8. Բնական մասունք իրին զոր ստեղծանէ քերթողն՝ համեմատ լիցին և յարմար մէն մի իւրաքանչիւր ընդ միմեանս և ընդ բոլոր իրին։

Բ. 9-23. Սի զանմիաբանս յօդել ընդ իրեարս, և մի արձակ համարձակ թափառել, և աստի անտի զօտարօտիս կցկցել ՚ի քերթածն, մինչև եղծանել և կորուսանել զպարզութիւն և զմիութիւն իրին. այսինքն է զարտուղի անկեալ օտարանալ ՚ի բնութենէ իրին առաջարկելոյ։

Գ. 24-32. Օգոյշ լինել՝ մի ՚ի փախէն ՚ի վրիպակէ իմեք՝ յայլ իմն անկանել հակառակ մոլորութիւն. այլ քաջ հասու լինել հանգամանաց կատարմանն զոր ինդրէ։

Դ. 33-38. Սի մասունս ինչ և եթ քերթողութեան և քերթածաց ինդրելի է զկատարելութիւն, այլ և ՚ի բոլորեսեան իսկ համանգամայն։

Ե. 39-46. Բոտ տանելոյ կարողութեանն ընտրել զնիւթն, զի կարող լիցի լուսաւոր ոճով ճոխաբանել զտաղմն։

Զ. 47-73. Սի բառս և ՚ի բանս սովորութեան հպատակել, և

մի նորաձևել՝ բայց եթէ առ հարկէ պիտոյից։ Օ՛ր թէպէտ բառք չեն անմահականք, ծնանին և մեռանին 'ի ժամանակս ժամանակս ըստ այլոց ապականացու փոփոխեւեաց, սակայն պէտքն կամ սովորութիւնն է նոցին իշխան և դատաւոր։

Է. 74-86. Իւրաքանչիւր ազգ քերթածաց ըստ իւրում բնութեան և զտաղիցն օրինակ պահանջէ, վիպասանականն, եղերականն, երգիծականն, թատերականն և քնարականն, իւրաքանչիւր զիւրն։

Ը. 87-99. Վերթող անուան արժանաւորն պահեսցէ զկարգ և զսահման յիւրաքանչիւր ազգի քերթուածոց՝ միում միում զիւրն տալով կերպարան և պայման. մի 'ի վսեմն նուաստանալ կամ 'ի նուաստան վսեմանալ. մի զողբերգականն և զկատակերգականն խառնել ընդ միմեանս։

Թ. 100-118. Ընդհանր համարի քերթածաց գեղեցկակարգ յօրինուածն միայն, այլ պարտ է շարժել յայլ և այլ կիրս. և ըստ կրից բանին և դէմքն և կերպարանք խօսեւեացն յարմարել են։ Բայց պարտ է քերթողին զկիրս և զխօսան պատշաճել և ըստ իւրաքանչիւր անձին։

Ժ. 119-135. Օ՛րնկալեալ իրս ըստ աւանդութեանն նկարագրել, իսկ զյօդեալն՝ յար և նման պահել մինչև 'ի վախճան։ Օ՛ր ինքնահնարքն դժուարին են, 'ի նախնեաց աւանդից առնուլ, բայց ազատօրէն յօրինել։

ԺԱ. 136-152. Եթէ մեծամեծս խոստանալ և փոքունս վճարել. մի 'ի կարի հեռուստ սկսանել. զսկիզբն՝ զմէջն և զկատարածն միմեանց համեմատ գործել։

ԺԲ. 153-177. Ինամով մտադիր լինել բնաւորութեանց իւրաքանչիւր հասակի, մանկութեան, երիտասարդութեան, արութեան և ծերութեան. և իւրաքանչիւր զիւրն տալ։

ԺԳ. 178-187. Թէպէտ առաւել շարժեն իրք ինքնադիմաբար տեսեալք, սակայն մի զտոկարին և զանհաւատալիս յանդիման առնել աչաց 'ի թատերս. այլ միայն պատմել տալ։

ԺԴ. 188-200. Եթէ քան զհինգ հանդէս երկայնել զթատրն. մի 'ի ձեռն յանկարծերեւեաց դից ուրուք հատանել զկնձիւն, այս ինքն հրաշիւք. մի աւելի քան զերիս 'ի միասին հանել 'ի խօսել. և պարուն՝ մի անձահս երգել։

ժ.Ե. 201-218. Համառօտ համեմատութիւն նուագարանաց և երաժշտութեան և հանդերձանաց թատեր իւրոյ շուայլեալ ժամանակին ընդ հնոցն պարզութեան :

ժ.Զ. 219-249. Վրանդի խեղկատակութիւն այծամարդաց ընդունելի եղեալ է յողբերգութեան , օրէն լիցի վարել հանդերձ վայելութեամբ անձանց իւրաքանչիւր : Օ ի հասարակաց իրն բանիւ պաշտօնեալ պաշտօնեցի : Եւ մի խօսս զպղբութեան և թշնամանաց հեղուլ :

ժ.Ը. 250-273. Բարեյարմար և քաղցրանուագ դաշնակութիւն տաղից կարևոր պիտոյ է 'ի թիւս և 'ի չափս ոտից , որուս ընտրել լսողոյն օրինակ են հելլէն տաղաչափք , և ոչ նախնիքն հռովմայեցիք , որ անպատեհ ազատութեամբ վարեցեալք են :

ժ.Թ. 274-292. 'Ի հելլէնացւոց սկիզբն առեալ թատերերգութիւնք անցին առ հռոմն . բայց սոցա պղբերգութիւն և անհոգութիւն ողորկելոյ զտաղսն՝ փնասեաց : Իսկ որոց քաջ անուն քերթողի ցանկալի իցէ , ամենայն ինամնով յղկելի և կոկելի է զտաղսն :

ժ.Բ. 293-306. Վերթողութիւն ոչ կարծեալ հանձարոյ և մոլութեան և եթ զործ է ըստ կարծեաց անմտաց , այլ և զիտութեան և արուեստի : Վասն որոյ ուսուցանել է՝ թէ որով պատրաստութեամբ արժան իցէ յայն ձեռնարկել . և զինչ անտի օգուտ , և զինչ 'ի հակառակէն փնաս :

Բ. 307-331. Թէ իմաստութիւն է հիմն քերթութեան , գիտել զինչ մարդն իցէ , և զինչ իւրաքանչիւր կարգի և տեղոյ և պայմանի վայելչական : Եւ յայտ իսկ հելլէնք են արժանի օրինակ լինելոյ , որ անյազ տենչմամբ և ազահոութեամբ գովութեան յառաջացեալ են քան զհռովմայեցիս 'ի փոյթ ճարտարութեան :

Բ. 332-345. 'Ի վարդապետական քերթածս զհամառօտութիւն պատուել , 'ի զուարճականս՝ զհաւանականութիւն . և առ 'ի հաճոյականտար ամենեցուն լինելոյ 'ի խրատականսն խառնել ըզզուարճալին , և 'ի հեշտականսն՝ զօգտակարն խոհականութեամբ :

Բ. 346-364. Ի նորութիւն քերթածաց յորս առաւել իցեն ուղղութիւնք քան զթերութիւնսն անխորելիս 'ի մարդկայինս սխալտ ընտելենէ՝ մանաւանդ յերկայն տաղս . և թէ պարսաւելի՝ բազմախաղն միայն են : Եւ համեմատութիւն քերթութեան ընդ նկարուց :

ԻԳ. 365-388. Թէ՛ի քերթուածեան անտանելի է միջակու-
թիւն կամ չափաւորութիւն: Այլ պատճառ միջակութեան բազմաց
այն է, զի կարօղն և անկարօղ՝ի քերթութիւն ձեռնարկէ. յորմէ
զգուշանալի է, և մի՛ի զլանալ հանձարոյ՝ բռնի քերթողանալ կա-
մել: Օքերթեալն՝ի դատումն հմուտ քննաբանի առնել ապաս-
տան և մի փութալ՝ի լոյս հանել:

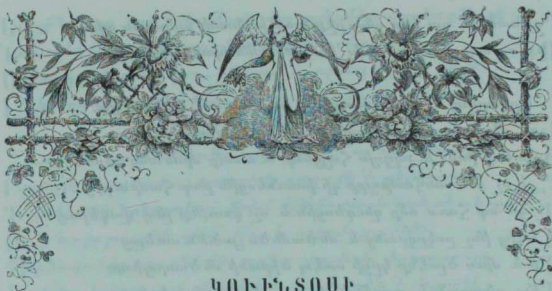
ԻԴ. 389-405. Պոլէստ քերթողութեան, և օգուտ նորին առ-
նախնեօքն և որ զկնի՛ի տիրապէսն քերթողաց, ՚ի քաջաւերս վճա-
տելոց յերեսաց դժուարութեանց արուեստիս:

ԻԵ. 406-416. Այլ հանձարով միայն, այլ՝ հանգերձ այնու՝ ա-
րուեստիւ և աշխատութեամբ լինիցի ստանալ զպարճանս այսպիսի
գովելի քերթութեան, ՚ի մատաղ տիոց՝ի նոյն վարժեալ:

ԻԶ. 417-450. Ա՛եծատանց վտանգ յերեսաց մարդահաճոյ ուն-
կընդրաց, և նկարագիր սուտակասպաս շնթողի քերթածաց նոցին.
և օրինակ ուղղադատ և արդարակորով քննաբանի՛ի դէմն Առին
տիլեայ:

ԻԷ. 451-475. Ա՛կարագիր ինքնահաւան քերթողի. որոյ քեր-
թածացն չէ արժան իմաստնոց դատիլ լինել, և ոչ ջանալ փրկել
զնա յարժանահաս պատուհասէ կորստեան իւրոյ:

ԿՈՒՐՏՈՍԻ

ՈՐԱՏԵԱՅ ՓԼԱԿԿՈՍԻ

ԵՐՈՒՆՍՏ ՎԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

ԱՌ ՊԻՍՈՆԵԱՆՍ

**ԸԶՈՅ պարանոց 'ի մարդկեղէն զօղել զըլուխ
'ըկարիչ թէ կամիցի, և արկանել պէսպէս փետուրս
Յամենուստ յօղեալ անդամս, որ զի վերոյն կին գեղեցիկ
'ի տըղեղ աւարտեցի սեւածորմի ձուկըն զաղիւր,
Ոնիցիք ժոյժ 'ի ծաղուէ մուծեալք 'ի տեսն, ո՞վ սիրելիք:
Հաւատացէք, Պիսոնեանք, յար և նըման գոլ տաստակիրդ**

Նշախ քան զամենայն առ տեղեալս հարկ
համարիմ¹ ասել 'ի հարեւանցի, զի անուն
այսր բաղման հոգակ քերթ ողիւս թարգման
նեալ գտանի ուրեք ուրեք 'ի մեղ Ովքա-
տիոս. բայց վերջակաւ եղեալ է առաջին
վանկն, որ սուղ է 'ի լատինն, վասն որոյ և
փոքր ոյն գրելի 'ի յոյն և ոչ երկար մեծ
ալիւ, և անտի 'ի մեղ փոխել Որատիոս,
կամ Հորատիոս՝ ըստ որում և լատինն հա-
գագային ունի զառաջին վանկն:

1. Թէ զինչ զըլուխ մարդոյ իմանայցէ՝
փոքր մի զկնի յայտ առնէ կնոջ լինել:

3. Յամենուստ յօղեալ անդամս, իմա
յամենայն ազգի ազգի կենդանեաց. և 'ի
վերոյ կողմանէն կին՝ իմա ըստ գլխոյ մա-
սին:

6. Պիսոնեանք, ըստ որում ասացաք 'ի
յառաջարանին, էին երկու եղբարք աղ-
նուականք, որդիք Կալպուռնիոսի Պիսոնի,
առ որս գրէ զայս Որատիոս:

Րժմատեան՝ այր իբր անուրջը խօթի անտի նրկարին տիպը,
Ուր ոչ ոտք և ոչ զրլուխ ՚ի մի մարմին պատկանաւորը:

- Նրկարաց և քերթողաց յոր ինչ և զամ մի կամ իցէ
10 Եղև միշտ հասարակ համարձակել իշխանութիւն: —
Գիտեմք իսկ, և ըզդոյն հայցեմք և տամք միմեանց օձան.
Եւ յի՞ ոչ թէ անհամբոյրք զի խառնեսցին ընդ համբուրից,
Ոչ զի՞ նոք հաւս օձք զուգեսցին և ոչ զառինք ընդ վազերաց:
Եւ հից ինչ ըսկըզանց և մեծամեծս յանձն առելոց
Եւ և միւս ծրէնք կըցի ստէպ ծիրանի մեծապայծառ
Եւ ինչ անտառն և բազին նրկարագրի անահատական
Եւ ընդ մարդ ծարկաղըւարձ՝ ոլորտապտոյտ զեռուն վըտակ,
Կամ թէ զետըն Հռենոս և կամ աղեղն անձրեւածին:
Եւ արդ չէր գոյա տեղի. նո՞՞՞ մի թերևս հանել գիտես,

7. Չմատեան, իմա նախ զբանաստեղծական ինչ յորինուած, և ապա զայլ ամենայն որ և է գրուած. զի օրինակդ առաջինայն պատշաճի, և ՚ի համառօտ քերթածի աստ, մանաւանդ ՚ի սկզբանս, ոչ քերթածողութեան միայն, այլ և գրեթէ զամենայն մատենագրութեան և զճարտարութեան և զբարեոք արտօթակէ սկզբունս աւանդէ Որատիոս: — Միտքի տիպք կամ պատկերք են ուրուատիպ ստեղծուածք մտացն իմաստից, կամ խառն ՚ի խուռն կցկցեալք իբրև զերաց և զառանցանս ցնորից հիւանդի, և իբրև հրէշ իմն անկերպաւոր՝ որ ՚ի բնութեան իրաց չուրի հաստատութիւն. ուր ոչ սկիզբն և ոչ կատարածն ՚ի մի բովանդակութիւն կերպարանաց գան պատշաճին:

8. Ընդգիմագրութիւն է այս յերեսաց ուրումն, որ նկարաց և բանաստեղծից հաւասար իշխանութիւն համարիցի կապակոտոր լինել և զամենայն օրինոք վազել անցանդի, և իբրև հրէշ իմն անկերպաւոր, թէ գիտեմք զայդ, և շնորհեմք և առնումք իսկ զայդ արտի համարձակութիւն, այլ չափով. և ոչ թէ զի ՚ի բնէ հակառակ իբք և անմխարանք ընդ միմեանս յօգեսցին, կատարի գաղտնք ընդ հեղաղաւորեացին, օրինակ իմն օձք ընդ հաւս, գառինք ընդ վազերս:

11. Ոչինչ ընդհատ է յայդմանէ և այն զի բազում անգամ ՚ի ծանր և ՚ի վեճ սկըզբնաւորութիւն քերթուածոյ իբրի, որ մե-

ծամեծս յանձն առեալ խոտտանալ թուի, կցի յանկարծ մի և երկու կապերտ ծիրանի լայնածաւալ փողփողեալ: Եւ թէ երբ լինիցի այդ, հարցանիցես. յայնժամ, յոր ժամ յանդէոյս բռնադրօտեալ և ընդ քարշածեալ նկարագրի ճոխարար անտառն և բազինն անահատական, ՚ի բազմոց անտի մին, որ և իցէ, և զնացք ջուրց վտակաց ընդ մարգս զուարճալի. կամ Հռենոս գետն մեծ՝ որ ընդ մեջ գալ ի խաղոց և գերմանացոց, ուր բազում նահատակութիւնք և զին Եւգոստեայ և հառվմայեցոյ. կամ ծիածանն՝ որ յանձրեւաց գոյանայ ընդ ամայրս երկնից, այլովք բազմք այսպիսեօք հանգերձ, յորոց տաղտկացեալ թուի Որատիոս ՚ի լսելոյ ՚ի քերթածս իւրոյ ժամանակին, և զնոսա կծանէ:

12. Այդ օրիկ բարի իցեն, այլ չէր աստ գոյա տեղին. որպէս և թէ նաւարեկեալ որ վարձեսցի զքեզ՝ աղեալայի և կենդանի նկարել զուր նաւակոծութիւնք, և քո թողեալ գլանձնառեալ պարտադ և վեր ՚ի վերոյ ինչ հարեանցիկ զայն արարեալ զաւմանալի իմն նո՞՞՞ նկարեօցս յերեկել տեղով աստատակից: Ը՞ք կայ նո՞՞՞նոց և նաւարեկութեան. հառկացար որ ճարտար էս ՚ի նո՞՞՞ նկարել. և զինչ ալսի, ասիցէ քեզ որ վարձեսցին, զինչ շահ ինչ ՚ի նո՞՞՞նոց: Եւ զայդ յիրաւի ասիցէ. մի, զի զոր առաջին էզ՝ այնժ ոչ է հաս կենդանագրութեան աղեալայն նաւարեկութեան. և միւս, զի զայնպիսի տախտակ նաւակոծեալքն

20 Եւ զինչ այդ, ուր նըկարեալն ընդ արծաթոյ վարձոց 'ի քէն
 'յաւաբեկ 'ի յանդընդոց անյուսալի կայ ճողոպրեալ:
 Ստորոյ սկիզբն եղաւ, զի կուժ դըրգանդ ելցէ 'ի շուրջ:
 Լիցի աղէ զոր կամիս՝ եթէ միայն պարզ ինչ և մի:

Հայր, և դուք մանկունք այդպիսում՝ հօր արժանաւորք,
 Բարեոյն կերպարանք պատրիմք բազումք 'ի քերթողաց.
 'Ի հակիրճն նըկըրտեալ լինիմ մըթին խըրթնաճածուկ.
 Որ 'ի նուրբս զինէ դէմ՝ ջիւք և ողիւքն լըբանին,
 Պերճագունից դաւանեալն այնտու փըչմամբ փըքոցուսոյ,
 Սողի 'նդ երկիր յոյժ անքոյթն և երկիւղածն 'ի մըրըրկէ:
 30 Որ հրաչիւքն ըղձանայ փոփոխել զիրն միաբուն,
 'Ղըլիին 'ի մայրիս կենդանագրէ՝ յալիս վարադ:
 Լնարուեստ փախուստ մեղաց յայլ իմն ածէ մօրորութիւն:

Վ Երջինն ճարտարաց առ եմիլեանն հանդիսարան

այսր անգր ըրեցուցեալ շարժէին զսիրտս
 տեսանելեացն, և օգնութիւն 'ի վեշտս իւ-
 բեանց խնդրէին. զոր ապաքէն ոչ դք տա-
 ցէ 'ի տեսիլ նոճոյ միոյ՝ թէ և սքանչե-
 ւոյ:

22. Այլով օրինակաւ յայնի առնէ զան-
 պատե հուծիւն կամ զանարուեստութիւն
 իրացն: Որպէս եթէ բրտառ դք սափոր մեծ
 և գեղեցիկ կամ թակոյի խոտասացի և սկսցի
 ստեղծանել, և ապա 'ի ըրջէլ գրգանն ել-
 ցէ կուժ մի փոքր, այսմ նման է զոր ասե-
 լմա թէ մեծ ինչ սկսեալ ուրուք՝ և փոքունս
 յառաջ բերիցէ, կամ այլ ինչ խոտասցեալ
 և այլ ինչ կատարիցէ:

23. Լիցի քերթուածդ որ զինչ և կամի-
 ցին, միայն թէ իցէ պարզ ինչ և միաբուն,
 մի ինչ բնութիւն. մի մարմին 'ի պատկա-
 նաւ որ անդամոց յօդեալ, և ոչ յաննման և
 յանհասմմատ մասանց խառն 'ի խուռն
 և ջիւրուաբազ, ուղտաբազ և փղաբազ,
 ըստ նախանշանակեալ օրինակիս նկարուն
 յանգիւննութիւն:

24. Դարձուցանէ զգէմս բանին անդրէն
 առ հայրն Պիսոնեանց և առ որդին, յո-
 րոց երեցն մանաւանդ զակտեալ էր 'ի
 քերթութիւն:

25. Կարծեցեալ երևութիւ բարեոյն
 խաբիմք, զի կարծեմք 'ի լաւութիւն ինչ
 դիմէ, և հասանմք 'ի յառութիւն: Զոր

օրինակ, 'ի համառօտութիւն ջանամ ես, և
 լինիմ մթին և խրթին. որ 'ի նրբութիւն
 կամ յօդորկութիւն յիկեալ և ճախարա-
 կեալ բանից կրթիցի, այնչափնրէ կամ մա-
 չէ, զի ջնառէ զկորովութիւն բանին. որ 'ի
 մեծամեծս և 'ի վսեմս սայլ զանձն, փնտ-
 ւուսու. որ զյապահօղութիւն խնդրէ՝
 երկուցեալ 'ի հողմնց, չմարթէ 'ի բարձունս
 վերանալ, ընդ երկիր քարչի, կամ զափամբք
 քերի 'ի ծամծաղս, և ոչ 'ի խորս անդըն-
 դոց ոլանայ: Իսկ որ զպարզ միութիւն ի-
 ռին զանազան փոփոխանքք զարգարել
 ցանկայ, որ սուանց հրաչից չմարթէ լի-
 նել, օրինակ իմն՝ յամառաս նկարէ դիւիին
 և 'ի ծովու վարազ, այս է՝ զաննման 'ի մի
 խառնէ: Այսպէս անարուեստարար փախ-
 չեն 'ի միասուց յայլ իմն յառութիւն և 'ի
 վառթարութիւն տանի:

33. Վերջին իմանան մեկիւրջ յեփն
 ըստ արուեստի, կամ ըստ կայից գործա-
 րանին՝ որ 'ի կրկնիս կամ 'ի խաղտեղի
 սուսերամարտից, առացեալ եմիլեան յա-
 նուն Էմիլիոսի Լեպիդոսի, որ առաջնորդն
 և կայ հանդիմից խաբուցն սուսերամարտ-
 կաց: Երգ այն ճարտար, ասէ, թէրես
 զգրգասուն և զգիպուկ հերս և զեղնոն
 կարիցէ կենդանի քանդակել 'ի պլնձի.
 սակայն զինչ օգուտ՝ յորժամ 'ի բովան-
 դակ կատարմանն ամենայն մասանց դոր:

Օ եղընգունս և ըզգիրդ հէրս 'ի պըղընձին ճըշգըրտեսցէ,
 'ի կատար գործոյն յետնեալ՝ թէ չգիտիցէ զըտորն ածել:
 Լսյալսի լինել զիս՝ թէ յօրինել ինչ հնարիցիմ,
 Ոչ կամիմ, որպէս և ոչ կեալ անհեգեդ տըձև քըթաւ,
 Սեւթոյր թէ և աչօք և թուխ գիսօք երևելի:

Ընէք, բանահիւսք, ուժոյ ձերում նիւթ 'ի կըլիո,
 40 Քըննելով 'ի ձիգ իմ ուսքդ իցեն բերող՝ իմ հետս ըմբոստ:
 Ում ըստ կարի իւր 'ի գէպ՝ իրն ընտրեսցի ուշի ուշով,
 Ոչ բանից յորդ աղբիւր՝ ոչ կարգ յըստակ պակասեսցէ:
 Կարգին, եթէ չխաբիմ, այս ընտրութիւն է և շնորհ,
 Օի զոր աստ այժմ է ասել՝ այժմ ասասցէ զայն աստանօր,
 Լազում ինչ յամեցուցեալ՝ յառաջիկայն թողցէ պատեհ:
 Օ այս սիրեալ զայն հերքեսցէ աւետաւոր տաղից քերթող:
 'Կա'ւանիկ 'ի նորատունկ բառից անգամ ուշդ և ըզգոյշ,
 Լնտրականիս խօսեսցիս՝ թէ խորագէտ յեռեալ յօղուած
 Ըջծանթ ձայնին բարբառ 'ի նորալօրրս փոխեսցէ:
 50 Իսկ թէ նոր նըշանակօք թաքունս ինչ հարկ յայտնել լիցի,

ծոյն վերջացեալ գտանիցի: 'ի յօրինելս
 ինչ՝ կամիմ լինել իրրև զայն արուեստա-
 ւոր. որպէս և ոչ, թէ և այլով մասամբ
 մարմնոյ գեղեցիկ իցեմ, կամիմ ունել քիթ
 անձոռնի և այլանդակ. զի թէպէտ և փոքր
 ինչ մասն ևեթ է մարմնոյ, սակայն տգե-
 ղութիւն է: Ըստ է, յիս ինչ գովելի լի-
 նել և յիս ինչ պարսաւելի ոչ կամիմ:

39. Ըհա և աստ ոչ առ բանատեղծս
 միայն խօսի Որստ, այլ և առ ամենայն մա-
 տենագիրս. և պատուիրէ 'ի ձեռս աւնուլ
 նիւթ համեմատ ուժոյ իւրեանց, քննելով
 յերկար՝ զինչ կարող իցեն բառնալ ուսք
 իւրեանց, և զինչ չառնուցան յանձն և
 զընկենեցուն:

44. Քերթողական կարգաւորութիւն
 մասանց ոչ բնականին և պատմականին հե-
 տեկ կարգի, այլ բառագոյն իմն արուես-
 տաւ ինքն քերթողն հնարի իւր կարգ՝ զօ-
 րութեան բանին և յուշ նպատակին յաւետ
 յանկարս. որ է ոչ լոկ բնականին՝ այլ
 գեղեցիկ բնութեան իմանդութիւն, և
 խառնել զպիտանին ընդ անոյշ 'ի հրահան-
 դել և 'ի զուարճացանել միանգամայն:

46. Ընտրութիւն արասցէ կարգելի ի-
 րացն բանատեղծ՝ որ խոստանայ կամ յու-
 սովակնկալութեամբ աւետաւորէ մեծ ինչ
 և նշանաւոր քերթուած: Զի 'ի մանր ինչ
 տաղս չիք այնչափ ընտրութեան տեղի կամ
 այնր դժուարութիւն:

47. Զգուշացուցանէ 'ի նորահնար բա-
 ռից զամենայն բանարար, և ընտիր ևս է,
 ասէ, այնպէս խօսել, զի ճարտարութեամբ
 հիւսեալ և առ իրեարս պատշաճեալ բառք՝
 սովորական և յայտնի բառին նոր իմն ա-
 ռուսն և իմաստ տացեն, բան թէ նորս
 ստեղծանել: Ոմանք ըստ փոքր մի երկիս-
 տութեան բնագրին իմանան թէ ճարտար
 յաւելուածն ծանօթ գործեսցէ զնորա-
 հնար բառն: Բայց ոչ կիրթ թուի այդ ան-
 ընդմիջարար զինի զգուշացուցանելոյն. որ
 զի և չէ է ասացեալ զհրաման նոր բառս
 ստեղծանելոյ, և զինի յարէ՝ թէ սակայն
 և թէ հարկ լինիցի հանձարել ինչ այնպիսի
 վանն նորագիտ իրաց, օրէն է և զայն առ-
 նել: Զգոյն ուսուցանէ և Արիստոտէլ 'ի
 քերթողականին իւրում:

Լ'նլուրս հանգուհն հանգրիճելոց ըստեղծանել Կեթեգեանց
 Խցէ դէպ, և տացի չափով առեալ ազատութիւն,
 Լա նորք և դեռածինք վաւերական լինիցին բառք,
 Դ հեղին Թէ յաղբերէ դոյզն 'ի խոտոր անկանիցին:
 Օ Խնչ իցէ զոր Պլաւտոսի և Կեկիլեայ հնորհէ Հոռոմն
 Լա արգել կարճեաց երբէք 'ի Վերգիլէ և 'ի Վարեայ:
 Սակաւուց ինչ Թէ 'ի դիւտ է ինձ լինել՝ էր յաշաղիմ,
 Ուր Կատոնի և Լանեսայ լեզուն ըղիսօսըն հայրենի
 Շոխացոյց և նորանոր անուանս իրաց մատոյց 'ի մէջ:
 60 Խ օրէն և միշտ լիցի ձայն նորաթեք բերել 'ի լոյս:
 Որպէս մայրեաց փոփոխին տերեւք ընդ ամրս դիւրասահ,
 Հինք Թափին, այսպէս բառից անցեալ գրնայ զառամ հասակ,
 Լա զօրէն պատանեկաց ծաղկէն առոյգ արդի ծընեալք:
 Լըւիրեալ կամք 'ի մահ՝ մեք և մերքս ինչ 'ի միասին.
 Իմէ առեալ ծոփն 'ի ցամաք առ 'ի նաւաց պահէ զհիւսիս,
 Գործ արքունի, և յերկար ամուլ ճահիճ՝ Թիոց 'ի դէպ

31. Առ այնպիսի հարկի 'ի դէպ իցէ ստեղծանել նոր ձայնս անլուրս Կեթեգեանց վաղնիական աղգատոհմի, որ առանձինն իմն դատածս ասին ունեւ և հանգրիճածն պատմուեալն: Իմա բառս անծաւոն յոթնամիսի հռովմայեցոց: Եւ այսպիսի բառք առաւել ընդունելի լինիցին, և Թէ 'ի յոյն լեզուէ առցին՝ փոքր մի խոտորելով և յարմարելով յատկութեան և օրինաց հռովմական բարբառոյ: Զի յոյն լեզու գրեթէ հասարակաց ծանօթ էր հռովմայեցոց, մանաւանդ գիտնոց, և ընտանի խոսքն բարբառոյ և աղգախառնեալ 'ի նա: Այսու ուսուցանել Որատիոս և այլոց լեզուաց Թէ զինչ արժանիցէ առնել յայնպիսի պէտս կարեորս:

35. Ընդեր իցէ հռովմայեցոյն նորհէ Կեկիլիոսի և Պլաւտոսի հին բերթողաց զազատութիւն ստեղծանելոյ նոր բառս 'ի նոր պէտս, և զանաւ ապա զայն այժմուս վերջիկեայ և վարիտի: Եթէ կարեւր և ես սակաւ ինչ նոր ստացուած գտանել, ընդէր նախանձու բանբասիմ, մինչդեռ նախկին Կատոնն և Եննիոս բերթող կարալին նորանոր բառիւք ձախացուցանել զլեզուն հայրենի: Ապա որ պէտ յայնժամ, նոյն և այժմ միշտ օրէն է նորահնար բառս ստեղծանել առ հարկի

իրացն:

62. Թեոք զայդ, նոյն իսկ սովորական և ծանօթ բառք յետ երկայն ժամանակաց փոփոխին. առաջինն հնանան և խափաւնին և այլք 'ի տեղին յաջորդեն. և լինի այս յամենայն կենդանի լեզուս:

63. Զաւեռնեան լեճն իմանայ, զոր խառնեալ ընդ լուկիւրիեան նաւահանգրասին և ընդ ծովուն և ամբարտակաւ ամբարացեալ՝ նաւահանգիստ մեծ կազմեաց Ազոտոս կայսր, և նմին իրի գործ արքունի կոչէ: Վժուլ ճահիճն էր լճակ մի նաւարկելի երբեմն, պոնտեան կամ պոնտեան ասացեալ որում լիր արկեալ զաշտացոյց Կեթեգոս ոմն անուն, և այնուհետև արորագիր եղեալ տայր արգիւնս: Իսկ գետ միտասակար երբեմն անգաստանաց էր ձիւրերիս, որոյ յառաջն ընդ այլ ձուրափոր անցեալ ողորանէր և աւերէր զգալորս. և ապա Ազոտոսեայ հրամանափոխեցաւ յայլ յառաջ՝ ընդ որ անմաս անցանիցէ, յորում և կայ մնայ մինչ ցայսօր: Այսպիսի հաստատուն և յաւիտեական իսկ կարծեալ գործք մարդկան յաւուր միում կորնելոց են, Թող Թէ փոփոխական յողողողուն և Թէթն ընդ օդս ցնդելի բարբառոս, որ ըստ պէտս պէտս անկանելոց են և յառնելոց:

Արերևով ըզճանր արօր ըզմօտաւոր կերակրէ շէնս,
 | աւագոյն ուսեալ շաւիղ թէ գետ զընթացս իւր փոխեաց
 Օարարոյն եղեռնաւոր, կորիցեն գործք մահկանացուք,
 70 | մտղ թէ պատիւ բարբառոց և շնորհ կացցէ յաստիս յուժի :
 Որ անկեալքն են շատք անդրէն կենդանացին, և շատք անկցին
 Որ արդ կանս 'ի պատուի բառք, թէ այնպէս ինչ հաճեցին պէտք,
 | ռ որում են դատաստան՝ օրէնք խօսից և իրաւունք :

Լըբայից զօրավարաց գործք քաջութեան և մարտք ահեղք
 | մէ որով չափովք ոտից ելցեն 'ի վէպ՝ եցոյց Հովեր :
 'ի տաղից անհաւասար զուգէրոց նախ եղերք երգոց
 | ապա բերկրապատար սրտից իմաստք պարագրեցան :
 | ախ ո՛ հայր և առաջնորդ եղերերգուաց մըմունջ ձայնից :

74. Թե որով տաբի տաղից գրեւի իցէ
 դիւցաջնական վկայասանութիւնն, յորում
 վկայէ առնու քերթովն զգործս քաջութեան
 և զահեղ մարտս դիւցազնութեան, եցոյց
 Հովերս՝ անդուգական և գրեթէ միայն
 կատարեալ գիւցազնեղակ որ զըրեաց
 զվիճական և զՈրդիական քերթածս
 իւր վեցոտանի չափովքն հէլ լինացոց :
 Չնոյն արարին և այլք որ զինին եկին բերթոցք,
 ոչ միայն հէլ լինէր, այլ և հռովմայեցիցք,
 որ յամենայն իմանողք գտան Յունաց
 զոր օրինակ վերգիլիոս յիւրում Ինիաս
 նին, որ միայն արժանին է 'ի նախնիս զինի
 Հովերի թուելոյ : Այսու յայտ առնէ Ուրատիւս,
 թէ դիւցաջնական քերթածն մեծագոյն և
 վեճ չափովք է գրելի, զոր և ընկալան
 իսկ ամենայն լեզուք, որպէս և ընտրածն
 ինքնին ուսուցանէ : 'ի մերոցս արտաշաճադոյն
 թուի 'ի վկայասանութիւն ազատորէն
 քառանգամն նախնեաց 'ի քաւաքանիկ
 աւարտեալ անյանգ վերիւր, որովք լիով
 խօսեալ եմք 'ի յառաջարանի Մշակականոյն
 վերիկէայ : Եթէ և զձայն նայանգ յաւեւ
 ուղ որպէս կամիցի, ոչնչէ հակառակիլք
 որոյ փոքնն զքերթեան կապանս, միայն
 զի թէ հնար ինչ իցէ՝ ըստ արժանի
 յանգք իցեն ընդարայն բառութեան
 իմաստիցն, և ոչ տղայական նմանաձայնութիւնք
 կամ օտարաբի բռնազօրութիւնք :
 - Սովին մեծագոյն չափովք գրեցին
 Հէլ լինէր և հռովմէ և զմարդապետական
 քերթածս, որպէս զՄշակականն
 վերիկէայ և զքերթողական

Ուրատեայ, և զամենայն քերթած փոքր մի
 ընդարձակագոյն : Իսկ 'ի մանունց՝ զհռովմե
 րգուցութիւնս, յորում գերազանց քան
 զամենայն է թէ ողորտոս յոյն և հետևող
 նմին վերգիլիոս :

75. Եղերերգական տաղն, որով նախ
 զաշխարհայն իրս երբեցին և ապա զուրա
 խականս ևս, առ Յոյնս և հռովմայեցիս 'ի
 տունս տունս բովանդակի երկատողս, որոց
 սուսջինն է վեցոտանի, երկերորդն հինգու
 տանի, այս է ասելն՝ անհաւասար զուգէրեաց
 տաղս : Յեղերերգական քերթողս որ
 կան 'ի նախնեաց՝ գերազանց քան զընտա
 սն է Տիրուլ լուս հռովմայեցի, զի հէլ լինա
 կանքն չեն 'ի միջի : Առ այս տաղս և առ
 այսպիսիս ազատ են մերքն 'ի կիր առնու
 զոր և է պարզ և խառն աղօս չափոց : Իսկ
 ձայնայանգք աւելորդ արուեստակութիւն
 թուին 'ի տաղս արտաբանի և ողբանուագ
 որով : Սակայն ընարեացէ որ որպէս և աւ
 խորժ է 'ի համառօտ քերթածս :

78. Եղերերգուաց միմունջ ձայնս՝ զնոյն
 նախասացեալ եղերերգութիւնն ստէ, որոյ
 ոտից գտողն կամ հանդիսացուցիչն չէ
 յայտ հաւատեալ, որպէս դիւցազնա
 կանին Հովերս, թէպէս և ոմանք զՎիմեն
 րմոս կոլոփունացի ասեն լինել : Առ
 մեզմ կամ մանր և նուրբ ստէ զեղերերգու
 թիւնն վասն անատութեան իմաստիցն և
 կարծութեան բոլոր տաղիցն, և վասն երկ
 րորդ տաղիցն կարծութեան, որ որպէս
 ստացաք՝ չեն վեցոտանի իրեք զսուսջինս
 սն, այլ հինգոտանի :

Մաքառին քերականք, և տակաւին վէճն 'ի դատ կայ,
 80 'Ի յիւրն 'ի մեծաւերջ զԱբելիւքոս զինեաց զայրոյթ.
 Ըզգոյն ոսոն ընկալան կատակերգակք և ողբերգակք,
 Որ 'ի դէպ զըուցատրութեան և յարարուած իրաց ծընեալ,
 Լա յաղծական շըլընջմանց բազմաժողով Տրապարական:
 'Ի քնար և 'ի տաւիղ ետ Մուսա զգիւս և զգիւցազունս
 Լա զյաղծող բրոնամարտիկն և զերկւար գուպարայաղծ
 Լա ըզգուծըս պատանեաց և զհամարձակ նուագել գինիս:

Օպայմանեալ յեղանակս և զքերթածաց պահէլ զերանգս
 լժէ չխրեմ կամ լժէ չգիտեմ՝ ընդէր քերթող ես ողջունիմ.
 Հիմ ընտրեմ լիւր ամօթով անգիտանալ քան ուսմանէ:
 90 Կատակաց իրք չառնուն յանձն ողել տաղիւք ողբերգական.

80. Մեծաւերջ ոսոն է երկավանկ, առաջին սուղ՝ երկրորդն երկար. զոր հնարեցաւ, առին, Աբելիւքոս հինաւորաց քերթող, և նովին գրեաց զերգիծարանութիւնս իւր առ զայրացմանն ընդգէմ կնոյ իւրոյ և աներոյն լիկամբեաց: Բայց կէսք առաւել հաւանեցուցանեն զիւրն ոչ վասն հնարելոյ իմանալ, այլ վասն յինքն սեփականելոյն զայն ոսոն և յաճախ և քաջ 'ի կիր արկանելոյն, որպէս Հոմեր զվեցոտանին. զի առն լժէ կային մեծաւերջական չափքն և յառաջ քան զԱբելիւքեաց բարկութիւնն: Ծնոյն ոսոն ընկալան և ողբերգակք և կատակերգակք, իբրև յորմար 'ի խոսակցութիւնս լժատեաց և 'ի գործողութիւն, և ուժգնութեամբ ձայնին բաւական 'ի յաղծել շըլընջանաց բազմութեան ժողովելոյն 'ի տեւի խաղունց: Իսկ լժէ այս որպէս, գծուարթմարգմանելի է մեզ արժմ: 'Ի մեզ պատեհագոյն լժուի 'ի լժատոր և նմանագոյն աշխուժից մեծաւերջին՝ ազատորէն քառանդամն նախնեաց եռավանկ աւարտեալ վերջիւք, զորմէ անխարկեալ եմք 'ի ծանօթութեան (7) յառաջաբանի Մաքականացն Վիրգիլեայ: Լժէ ախորժէ ոք յաւելցն և ոչ սոյն զձոյնս յանգս: Լժեպէս և ոչ յոյժ 'ի դէպ ինչ լժուի մեզ այդ 'ի բնական զըուցատրութիւն կրից լժատեաց, մանաւանդ կատակերգութեան:

84. Քնարական քերթութեան նիւթ ետ երրորդ Մուսա աստուածուհի տաղից՝ զգովեստս գից, զիւցաղանց, բռնամարտկաց և երկվարաց յաղծողաց յատարէս

մրցանաց. որպիսի են տաղք Պինդարոսի և ոմանք Որատեայ՝ գերազոյն քնարերգակաց. և զէր տարից պատանեաց և զըուարթառաստ և զաղառագէմ գիներբուս. և զայլ ևս այսպիսի մանր նիւթս զուարճալիս և տխրականս. որպէս են, օրինակ իմն, տաղք Անակրեոնի և Կատուլլոսի և ոմանք Որատեայ, որ և երբեքան իսկ անգուգական են յայտմ կարգի: Քնարական քերթութեան ոտք և չափք զանազան են առ Եջնս և հասկնայեցիս և առ ամենայն ազնւոյ. այլ և խառն իսկ վարին 'ի տունս տունս: Նոյն ազատութիւն է և առ մեզ, որում և օրինակք բաղում են 'ի նախնեաց և յարգեաց՝ անյանգ և յանգիւ. որ յայս տաղք քերթութեան առաւել 'ի դէպ լժուի:

87. Վասն զի պայմանաւոր եղանակք և իբրև նկարուց երանգք են և կերպարանք իւրաքանչիւր ազգի քերթածաց, և անձնիւր իրաց յազգի անդ, և միոյ միոյ մասնաց իրաց, և բնաւ իսկ ամենայն իմաստից և ասացումաց ըստ տեղեաց տեղեաց և ըստ գիտաց խոսելեաց. որում պարտի միտ գնել քերթողն և ըստ այնմ յարմարել զազգ առանուորն և բորնակ ոճոյն և զհանգամանս. ապա լժէ ոչ չէ արժանի անուան քերթողի:

90. Չառնուն յանձն, լժէ ըստ փոքր մի զանազանութեան ոտքից, և լժէ ըստ վանական ոճոյն: Զի լժեպէս և կատակերգութիւն և ողբերգութիւն մեծաւերջիւք չափելն, որպէս տապալառն, սակայն դոյր խոփր. զի էր ինչ ոսոն՝ որով ա

Սոսկական և արժանի կատակերգակ ոտից նուազօր
 Բջարին թէ վիպեսցին լիճեստական կոչնոց ընթերիք :
 Պաշէսեցեն իւրաքանչիւր ըզվեճակեալ կարգ վայելուչ .
 Բայց սակայն ամբառնայ և կատակերդ երբեմն ըզձայն
 Լա ուռուցիկ բերանով կազի Վրեմէս ծանրացասումն ,
 Լա հետեակ մընէ բանիւ բազում անգամ ողբերգակ :
 Պէլէոս և Տէլէփոս վրտարանդին և տառապեալ
 Սերժեն երկոքեան ըզփութ և զբառս կանգնաւորս ,
 Թէ փոյթ վայելքն առնիցեն շարժել ըզսիրտ լըսարանին :

100 Վերթածաց չէ բաւական գեղեցիկութիւն , լիցին քաղցունք ,
 Լա զոգի ունկընդորին յո և կամին առեալ ածցեն :
 Օ երդ խնդրան ընդ խնդացօղ նոյն ընդ լացօղ լան դէմք մարդկան .
 Լըտօսր յինէն թէ խնդրես նախ քեզ վայել է սուղ ունել .
 Զայնժամ քոյդ աղետք հարցեն զիս Պէլէոս դու կամ Տէլէփէ :
 Օ անխորդ անձա՛ թէ խօսիս՝ ծիծաղեցայց կամ նիրհեցից :
 Թաղծաղիմին դէսլ են տըխուր , սըրտմտերոյ՝ սպառնալից ձայնք ,
 Խայտացելում՝ ջընծալի , ծանրաբանին՝ լուրջ և ըզգօն :
 Օ ի բնութիւն նախ ընդուստ առ ամենայն բախտի պայման

առեւել վարեր ազատօրէն կատակերգական
 ի մեծավերական չափս իւր քան զողբեր-
 գակն . և զի ի նմին չափսն իսկ հանգա-
 մանօք դարձուածոյ ոճոյն զանազանէին :

92. Թիւստէս էր եղբայր Ասրէոսի .
 և անկեալ ընդ կնոջ նորա Նրոպէայ՝ ծը-
 նաւ երկուս կամ երկս որդիս , զորս առ-
 քէն վրիժուցն սպանեալ Ասրէոսի՝ ետ ի
 կերակուր Թիւստէայ , և զարին նոցա
 խառնեալ ընդ գինիս՝ ետ ըմպել նմա .
 յորմէ սոսկացեալ , ասեն , արեգական
 յայնպիսի վրիժագործութենէ՝ դարձաւ
 յետս , զի մի տեսչէ զեղեայան : Արդ , օրի-
 նակ իմն , այս նիւթ ողբերգական ոչ նե-
 րէ՝ թէ կատակերգակ ընդէլական ոտիւք
 և ոճով ճառեսցի :

94. Սակայն է ուրեք՝ զի և կատակեր-
 գութիւնն բարձր և վեժմ ոճով խօսի ըստ
 տեղոյն . որպէս Քրիմէս կարի սըրտ-
 մտեալ առ Տերենտիոսի խօսին կատակեր-
 ցակի : Եւ ողբերգական երբեմն միջակ և
 ընդէլական խօսի ոճով . օրինակ իմն , Պե-
 լէոս յաքսորս և Տէլէփոս աղքատացեալ
 զմեծամեծ և զուռուցիկ բառս մերժեն ,

եթէ ողբովքն կամին շարժել զսիրտս ուն-
 կընդրաց : Պէլէոս կամ Պէլէոս Էական
 որդին և հայր Աքիլլէայ՝ սպանեալ զեղ-
 բայրն զփոկոս , արտասահման եղեալ էր
 ի հայրենի աշխարհէն յԵգինայ , և ի Թե-
 սալիա ինքնահալած ջրէր : Տէլէփոս որ-
 դին Հերակլէ արբայ միտացւոց՝ վերա-
 ւորեալ յԱքիլլէայ , և ի պատգամաց
 լուեալ թէ չիք այլ դարման վերացն , բայց
 եթէ նովին տիգան Աքիլլէայ չփիցի ,
 յաղքատի և յաղաչաւորի կերպարման մա-
 տեաւ առ Աքիլլէայ ի բանակն խնդրել
 բժշկութիւն :

100. Յայս վայր ասացեալքն ի գեղեց-
 կութիւնն քերթածաց հայեկն , այլ չէ
 շատ գեղեցիկ միայն լինել վայելուչ կարգ-
 մամբ և յօրինուածով . լիցին և քաղցր ,
 այսինքն շարժողական , հոգեշարժ , պտա-
 հածոյ , բարացուցական , գորովական և
 խանդաղառելի , որ զսիրտ և զօգիս լսողին
 շարժիլեն յոր կիսս և կամիցին՝ թէ ի յօ-
 րինուածի անդ քերթածին , և թէ յար-
 սասանութեանն ի թատեր , որպէս և բա-
 ցայայտէ զկնի :

Հերիւրեալ ըզմեզ բերկրէ, կամ թէ զըրդէ 'ի բարիութիւն,
 110 Կամ յերկիր ծանրաթախիծ սրգով հակէ տառապագին,
 Լոյս լեզուին թարգմանաւ ըզկիրս հոգւոյն բերէ 'ի դուրս:
 Եթէ բանք խօսողին չիցեն բախտին իւր համեմատ,
 Սեպուհք հռովմայեցիք և սինըբօրք բարձցեն քրքրիջ:
 Խըտիր մեծ է թէ ստրուկ և թէ դիւցազն որ խօսիցի,
 Ներ հասուն, թէ ծաղկաթիթի թիօք աշխոյժ երիտասարդ,
 Եւ տիկին տիրուհի, եթէ դայեակ որ ժըրադուխ,
 Թանկար աստանդական, թէ բուսաբեր անդոյ մըշակ,
 Լսորի, եգերացի, յԱրգոս սընեալ թէ 'ի Թեբէ:

Կամ համբաւոյն հետեւեալ կամ թէ պատեհս յօդեա, բերթող.
 120 Օ՛ Լքիլէսըն փառացի եթէ յատեան երբէք հանես,
 Լնվեհեր, բարկասիրտ և ամեհի և անողբ,
 Ոչ օրէնս իւր զիտիցէ, յոյս զամենայն զիցէ յիւր զէն:
 Սեղէ լիցի անողորմ և աննրկուն, Լնով ողբարկ,
 Եւնգաւոր Լքսինս, Հոյլ թափառոտ, տըրտում Որեստ:
 Թէ անփորձ և անտուօր ինչ ընծայես 'ի տեսարան,

118. Եգերացին և կոթիսեցի, որպէս յայտ է: Արգոս էր գաւառ և քաղաք Պելլոպոնիսոյ. Թեբէ մայրաքաղաք Բիթլի տիոյ: Թէ և 'ի նմին ազգէ իցեն խառնընթ, որպէս հնէ լէնացի, սակայն և այն ևս խոտրելի է՝ թէ յորմէ գաւառէ կամ քաղաքէ, զի ըստ այնմ ևս փոփոխումն բարոյց և ոճոյ երևի:

119. Եթէ յաւանգութենէ հին վիպաւանից առեալ ինչ է զոր բերթեան, կամ ընկալեալ համբաւոյն հետեւցիր, կամ յարմարականս ինչ իրին ստեղծվիր: 'Ի համբաւոյց աւանգութեան օրինակ տալ զհետագայ անուանող: - Աքիլէս յայտնի է 'ի հոմարական բերթածանցն, ըստ որում համառօտէ իսկ աստ զնկարագիրն: - Մեզէ կամ Մեդիան էր կին Եսաոնի առարգիական նաւորօք, որ 'ի փախելն 'ի հօրէն սպան զԱբրիտոս զեղբայր իւր կրտսեր, և ապա յարհամարհիլն 'ի Եսաոնի՝ սպան առաջի նորա զամենայն որդիսն իւր: - Ինով էր դուստր Կադմեայ, որոյ փախուցեալ 'ի ժանաւթենէ առնն իւրոյ Աժմանեալայ արքայի թերացուց առ ցառոցն արկ վնիւն և զորդին իւր Մեւիկերտ 'ի ծով, և փոխեցաւ ինքն 'ի Լէւ-

կոթէէ կամ Մատուտա աստուածուհի, և որդին 'ի Պալէմոն գին ծովու, որ և Պորաումնոս կամ Պորաուննոս ասի: - Իքսիոն էր արքայ Թեսալիոյ, որ նենգաւ ընկեց զ'Լէիոն զաներ իւր 'ի գութ հրեղէն և կորոյս, ապա յանդգնեցաւ խարգաւանել 'ի սեր իւր և զհերա աստուածուհի՝ զկին Արամացայ: - Եով դուստր էր Իմբայ արքայի արգոսացոյց կամ արգիացոյց, սիրեցեալ Արամացայ, և առ քինան հեղալ փոխեալ յերինջ, և 'ի բոռոյ չիթեալ և մոլեգնեալ թափառական ջրեցաւ մինչև յԵգիպտոս, ուր ամուսնացեալ ապա ընդ Ուրբիսի՝ փոխեցաւ և եղև Իսիս աստուածուհի: - Որեստ էր ուստր Ագամեոնի և Կլիտեմնեստրայ, որ 'ի զեծ անարգանաց և մահու հօրն՝ սպան զմայրն և զամանին նորա շեղիսթոս, բայց 'ի իւզձեմաւն, կամ ըստ առապելին՝ 'ի գժոխ կան զահաւն 'ի կատաղեաց տանջեալ տրտում և սգաւոր էր, և մոլեգնեալ իսկ 'ի թառեալ ձևանայր: Այդգրիկ վիպապատմաւ աւանդից օրինակք:

125. Իսկ թէ անծանօթ ինչ և նոր գուտեղծանիւնցես, ծագէ 'ի ծագ բերթածիգ մօրինակ պահեսցի գրողմ և արժանք նը.

Իւ դէմն ինչ նորագիւտ կերպարանել Համարձակիս,
 'Լոյն նրման պահէսցի միշտ՝ 'ի սկզբնէն ջրկատարած:
 'Վրժուարին զՀասարակացն է տիրապէս ստեղծաբանել.
 Լա իցէ զիլիականն արկանել քեզ տաղս 'ի Հանդէս,
 130 Վրան անուրս 'ի մէջ բերել և անծանօթս յառաջագոյն:
 Ըր ինչ նիւթ աշխարհայլի՝ քեզ սեփական ինչ եղիցի,
 Հարհամարհ 'ի բացերև դու սահմանին թէ կայցես ոչ,
 Ըլ թարգման հարազատ բառ ընդ բառի փոխել առցես,
 Ըլ 'ի կերթ նրմանու թեան վարեալ անկցիս յանձուկ ուրեք,
 Ըստի ելա ոչ ներեսցես ամօթ և կամ գործոյն օրէնք:

Ս'ի որպէս պարբերական քերթողն երբեմն բւկբանիր.

կարագրիդ՝ զոր միանգամ 'ի սկզբնն ար.
 ժանեցեր 'ի նմա:

128. Եւրիս միտս առնուն մեկնիչք զա.
 սացեալ հասարակ: Մի՛ զնդհանուր ինչ
 և տարտամ նկարագիր, ամենեցուն կամ
 աղջի մարդկան առ Հասարակ պատշա.
 ճեալս: Եւրիորդ՝ զառ 'ի յայլոց ստեղ.
 ծեալս և դառաջագոյն ասացեալս: Եւր.
 րորդ՝ զոր ուրուք տակաւին քերթեալս և
 ինքնահնարս: Եւր միտս և առջի Հասարա.
 կացն, զերեսին օրինակց ևս զժուարին է
 տիրապէս քերթողաբանել, այսինքն իբրև
 յառուկ և սեփական ինչ քերթեալ ան.
 ձինն կամ քերթողին: Բայց յորոց զինին
 յարէ՛ թուի թէ առաւել ըստ երրորդ մը
 սաց առեալ է յՈրատեալ Հասարակացն,
 ըստ որում առե իսկ, թէ բառագոյն է ըզ.
 ծանօթ իլիական վէպն հովերականս առ.
 նուր քեզ ողբերգէլ. քան նորս ինչ և ան.
 ծանօթս ամենին յառաջ բերել և թէ՛
 յայլոց ասացեալ ծանօթ իրն քեզ սեփա.
 կան ինչ էրիցի, և թէ ոչ 'ի կանխառ ասա.
 ցելոցն սահմանի բեռեռեալ կայցես կամ
 թարգմանիլ լնիլցիս, այլ նորս ինչ 'ի վե.
 րայ ծանօթական իրացն ստեղծանիցես:

134. Տես եւ՝ մի առ երկու դամ և հա.
 ւասարիմ՝ նմանութեան և անխտոր մնա.
 լըս յնիկեալ առանկից ասահմանի, որ
 չկայլէ քերթողի, անկցիս ևս 'ի նեղ ու.
 բեք, ուստի ևս ոչ սացն քեզ ամօթ և
 կամ օրէնք գործոյն: Եւս՝ ոչ կարացես
 ոչ յառաջ երթալ յարտաւարդ առ ան.
 ճորդաբլի անձուկ տաղնային և ընդգէտ
 էւսման լոյ օրինաց և բնութեան ձեռնար.
 կեալ գործոյդ: և ոչ յեւս գառնալ առ
 ամօթոյ տկարութեանդ մասն և սուր և

գուշակ լինելոյ: Եւ և թէ բառն արարեալ
 զհարդ և է օրինակաւ էս ինչ դասնել մար.
 թասցես ըստ քո խեղաք, ստիպն և այն.
 պէս ծագու կայցես նշաւակ:

136. Զպարբերական կամ ներքնական
 քերթողս ըստ երկս յեղանակ իմանան
 մեկնիչք: Առաջին՝ որ զպատմութիւն ինչ
 'ի սկզբնէն մինչև յիստարած իւր կարգաւ
 իբրև ծայրէ 'ի ծայր չընան առեալ պատ.
 մէին 'ի շարի իմն մանր մանր քերթուա.
 ծոց՝ որում և անուն կարգային պար կամ
 չընան վկայասան 'ի մի քերթուած դուա.
 րեալ: Եւրիորդ՝ որ ըստ օրինակին Հոմե.
 րի զիրս արովական պատերազմին, կամ
 զոր փորք մի յառաջ և զինի, 'ի չափաւոր
 իմն չընանի կամ սահմանի պարագրեալ
 երգէին: Եւրիորդ՝ որ չըբարեբակն քեր.
 թածա նուագէին 'ի պարս ակփոյց: Թեր.
 ևս մարթ էր յաւելուլ և չորրորդ մի, որ
 երգէին զիրս բովանդակեալ 'ի խմբագիր
 մատենի անդ, որոյ վկայասանական չընան
 կոչեր անուն նորա, և ունէր զամենայն
 հնոցն առասպելաբանուն աւանդութիւնս:
 Մի՛ 'ի սոցանէ, և հաւանաբար յառաջնոյ
 կարգէն է և յիշատակեալ աստանօր, որ
 զերթոխտապանծ սկիզբնդ գնէ: Բարթեւէ.
 մի, յՈղևորութեան կրտսերոյն Անաբար.
 սեալ (գլուխ 2). Լեզբն քերթողի համա.
 րի զայդ, այլք Անտիմարտի ուրումն չըբ.
 արբարականի. զոր և ծայր առնէ Որտա.
 հալակաւոր առաջուա երկանդ լեթին և
 ծննդէն մկան ծայրականի, որ առ նո.
 սա ամենն սին պատշաճի՝ որոց մեծամեծ
 փբացեալ խոտանան, և ոչինչ կամ լնին
 ինչ վարեն: Ուր գիտելի է և այս, զի պո.
 ռոտ գոչումն 'ի լաթան բնագրին թէ ըստ

- « Բ՛զՊրիամուն երգեցից բախտ և զմեծապանծ ճակատամարտ : »
 Օհնէ պարծողդ այդ արժանի այդքան պոռոտ բերցէ գոյման .
 Ղըւէացեն լերինք յերկունս և ծընցի մուկըն ծաղղալից :
 140 Բանիծն վայելուչ ևս՝ այն որ ոչ ինչ նիւթեալ անդէպ .
 « Օայլն ասա, Ս՛ուսա, ինձ՝ որ յետ աւուրց առման Տրովայ
 Բըբաղում որերոյ ետես ըզբարս և ըզբաղաբս : »
 Ոչ ծուխ 'ի փայլականց, այլ՝ 'ի ծըխոյ հնարի տալ լոյս .
 Օ 'ի սքանչելիս զարմազան բերցէ 'ի վեր այնուհետեւ ,
 Օ Նտիփատն և զըՍիկիլայն ընդ Վիկիթայ և զԲարբրդիս :
 Ու ըզգարձ Վիտմիդեայ 'ի մահուանէն Ս՛ելէազրի ,
 Ու ըզմարտն տրովական 'ի յերկուորեակ ձըւոց հինու :
 Ս՛իշտ 'ի կէտն իւր փութացեալ և զունկնդիրն յափըշտակէ

գոյման մեծախոս ձայնիցն իմանի, և թէ ըստ հազադային հատածին cantabo et, զոր չէր մարտն և ոչ հարկ ինչ նոյնպէս առնել և 'ի հայտում . այլ փոխանակեցաք ընդ այնր զյաճախութիւն բերանբաց այբ տառից :

140 . Նէն որ ոչինչ նիւթէ անձա՛հ՝ հոմերոս է, որոյ Ոգիտականին սկիզբն են երկրորդն տողքք թարգմանեալք Որատեայ համառօտելով և զերիս տողն Հոմերի յերկուս ամբողջելով :

143 . Պոաստափոս սկզբունք որ յետոյ յոչինչ լուծանին, նման իմն են բոցոյ յարդի՝ որ ապա ծուխ միայն հանէ . իսկ հանգարս և անպաճոյճ սկսուածք իբրև մեղմով իմն ծիխն նսալ, և ապա բոց մեծ արձակեն 'ի լուսաւորել և 'ի ջեռուցանել : Ն յայսին են մեղմական և զգոնական սկզբնաւորութիւնն հոմերի, որ և հանէ իսկ ապա 'ի լոյս զիշատակեալ սքանչելիսդ . օրինակի աղագաւ, զՆտիփատ արքայ Էստրիգոնեայ զմարդակեր, որ լափեաց զմի ընկերացն Ոգիտեայ, զՍիկիլա և զԲարբրդիս՝ զերկոսին քարածայուս 'ի սիկիլեան նեղցին, զառապալեալսն 'ի կին մարգ կամ 'ի խառնաբերայ հրէշ . զՊոիփեմոս Վիկիլոսիմ՝ զհակայն միականի և զսահաւոր, որ ծախեայ զվեցեսին ընկերս Ոգիտեայ յայրի անդ իւրում, ուստի հազիւ ճորդարեցան այլքն խորագէտ հնարիմա յութեամբ . և այլս յորովս զորոց չէ տեղոյս երկրորդ :

146 . Վիտմիդէս մի՝ 'ի զիւցաղանց տրովական մարտին, էր որդի Տիդեայ և թոռն ինէոսի արքայի Էստիլիոյ . իսկ Մեկէազր կամ Մեկէազրոս էր հօրեղբայր Վիտմիդեայ, և սպանաւ 'ի Վուրեանց կամ Վուրեոսաց 'ի պատճառս կալիգոնեան վարչապետն : Նրոց ասէ Որատ, թէ ճարտար քերթովն իբրև Վիտմիդեայ 'ի տրովական պատերազմն 'ի տուն՝ ոչ սկսանի 'ի մահուանն Մեկէազրի հօրեղբոր նսալ, 'ի կարի իմն վերուստ և հեռուստ, որպէս կարծի արարեալ Մեմնաբոսի քերթովն :

147 . Էգա գուսար Թեստիոսի արքայի Էստիլիոյ յաջեալ յԱլամազայ, որպէս առասպելեն, ծնաւ ըստ ոմանց ձու մի, յորմէ ելին երկուորեակք Հէլենէ կամ Հէլենէ և Պոլիդեակիս . ըստ այլոց երկուս ձուս, յորոց 'ի միոյն ելին Վաստոր և Պոլիդեակիս, 'ի միւսմէն Հէլենէ միայն կամ Հէլենէ և Վիլանմեասարա : Նայտ Հէլենէ որպէս յայտ է, առանգեալ 'ի Պարիսէ տրովացոյ պատճառ եղև տրովական պատերազմին : Նրոց երկրորդ օրինակաւ ևս ասէ Որատ, թէ ճարտար քերթովն իբրև զՀոմերոս՝ զտրովական պատերազմն ոչ սկսանի 'ի ձուոց աստի երկուորեակց, կամ որ նոյն է՝ 'ի ծննդէնէն Հէլենեայ, այսինքն կարի իմն 'ի վերուստ և 'ի հեռուս :

148 . Վիլպասան բերթով, նոյն և թատերականն, ոչ 'ի ծայրէ կարգի ստեղծեալ վիպոցն սկսանի զբերթուածն իբրև պատմական օրինոյք, այլ 'ի նպատակն իւր արագելով անդէն և անդ առնու արկանէ զուսին 'ի մեջ յոյնախոսուն անկուածոյ իրացն վիպելեայ իբրև 'ի յայտնի ինչ լուսին թէ ցայն վայր հասեալ իցեն իրան ըստ յառաջագոյն անցիցն անցելոց, զոր լուեան է և զոր յետոյ ապա յեռու վայել

- 'ի խռան անդ իրացն 'ի մէջ ոչինչ ընդհատ իբր 'ի յայտնիս :
 150 Օ՞ր չուսայն յօրինուածով գեղեցկանալ թողու 'ի բաց .
 Եւ այնպէս խմբն սրտէ՝ պատիրս 'ի ստոյգըն խառնելով ,
 Օ՛հ ոչ մէջն ըսկըզբան՝ ոչ միջոյն վերջն օտար գրտցի :

- Օ՞ր ինչ ես և ժողովուրդն ընդ իս խնդրէ , աղէ դու լուր :
 Թէ ցանկաս ծափահարի վարագուրացն ակն ունելոյ
 Բազմելով ակրբահայլ մինչև երգիչ ծափ տուբ ասէ ,
 Օ հասակաց իւրաքանչիւր նրկատելի է քեզ ըզբարս ,
 Զեղեղուկ բնութեանց անձնիւր և տիող տալ վիւր վայելուն :
 Որ ըզձայնս հընչել գիտէ և հաստատուն հետս հարկանել
 Ինդ իւրում համատիող կայտուէ մանուկ խաղալ խայտալ .
 160 Ս՝ այրապար ցասնու լուէ և փոփոխի ժամէ 'ի ժամ :
 Ինձորուս պատանին՝ գերծ հուսկ ուրեմն 'ի դայեկէն՝
 Զիովք , ասպականեօք և յարեզներ զուարճանայ դաշտ .
 Իբր ըզմով յախտըս կակուղ , առ խրատատուս ողնդղժնայ ,
 Պիտանեաց պրդերդ 'ի փոյթ , դահեկանաց վատնիչ չըուայլ ,
 Բարձրայօն , ցանկասէր և սիրելոյն շոյտ անտեսող ,
 'ի դառնալ յօժարութեանց՝ հասակ և սիրտըն այրական
 Բարեկամն և գոյս խնդրէ , պատուոյ պատկառ կայ և փառաց ,
 Բզբոյլ լինի չգործել ինչ՝ որ ստորջրացի ապա փոխել :
 Տառապանք բազմադիմի շուրջ տաղնապէն ըզծերունին .
 170 Օ՛ի գանձեալ՝ ժուժկալէ հէքն 'ի մըթերից , վարել զընդայ ,
 Կամ զի բնաւին է իրաց երկշոտ և ցուրտ մատակարար ,

չապէս 'ի պատշաճ՝ տեղուք . զոր օրինակ հոմերոս յՈդիսականին՝ Ոդիսեայ տալով պատմել զառաջինն , և Վերդիլիոս յԷնիականին Էնիայ : Եւ զոր մասն ստոյգ պատմութեանն չուայ լմէ գեղեցկացի արուեստիւ և հանձարով 'ի բաց թողու զայն , և փոխանակ այնր զկեղծիւն այն պէս յօգէ ընդ ճշմարիտն , զի ամենայն մասամբ 'ի սկզբանէ յվախճան համեմատ և պատկանաւոր դաջի քերթածն :

153. Հմուտք քերթութեան արուեստի իբրև զիս , և ուսմիկն՝ որ հասարակաց մտօք և բնութեամբ դասի անսխալ :

154. Ելթէ ցանկաս զի որ ծափս հարկանելոյն են 'ի նշան հաճութեան և գո-

վութեան , նոտեալ մնացեն և սպասես , ցեն առ հեշտութեանն ամենայն փոփոխ մանց վարագուրացն , մինչև 'ի վերջն փակումն սրահակի թատերն՝ որ զվախճան հանգիսեցն նշանակէր , և մի 'ի դուստնայց կամ պարն երգեցողաց ազգ առներ զայն ասելով ցհանգիսատեանն Ծափ հաբէ կամ Ուլ Լէրոս և Ժոս հաբէ : Ելթէ ախորժակից ունկնդրութեան քերթածից մնաս , խնամով ճշգրտե ոյլի զնկարագիր բարուց իւրաքանչիւր հասակի , զորս և համառօտե պատելի շարտարութեամբ և մանր զննութեամբ յայն ինչ 'ի լեզու և յոտս ելեալ մանկանէն մինչև ցծերն :

Հայապղկոտ, երկայնամիտ, յոյ՛ւ և անձկոտ հանդերձերոյն,
 Դ՛րժուարահաճ, տըրտընջօղ, գոլիլէ աւուրցըն տղայութեան,
 Պարտաւարէտ և դահիճ՝ պատուհասօղ մանկագունից,
 Դ՛իւր բազում բերեն տանին եկեալ անցեալ ամբ ընդ իւրեանս.
 Ս՛ի գուցէ զարժան ծերոյն տաս պատանւոյ, զտունըն՝ մանկան.
 Որ ինչ յանկ և որ պատշաճ տիոցն իցեն՝ յայն կայցուք միտ:

Կամ գործին իրք՝ ի թատերա և կամ եղեալք վիպասանին:
 Թաւաղոյն շարժեն զողիս որ ընդ ականջսն անցանեն
 180 Վան որ զընկնն ինքնադէմ հաւատարիմ աչաց հանդէպ,
 Լա անձամբ հանդիսատեսն անձին իւրում աւանդէ զայն:
 Սակայն մի զարժանն ՚ի ներքս անդ գործելոյ՝ տար ՚ի տեսիլ.
 Լա բարձեալ շատ ինչ յաչաց՝ պէրճ՝ ապա բան պատմեսցէ յայտ:
 Ս՛ի զմանկունն ակն յանդիման ժողովրդեան սպանցէ Ս՛եղէ:

172. Երկուստեք իմա որ երկայն յուսով
 պատեն անկախութեան իւրում. յոյ՛ւ,
 զանգաղ, պղծբոք և տաղտուկ. իսկ անխոփ
 ագգայն, գիտելոյ զինչ վաղեն ծնանիցն,
 կամ ցանկեղծոյ այլ ևս ապագայ կենաց:

175. Վրէ՛կ եկեալք մինչև ՚ի հասարակած
 կենացոյ՝ գալով գան և բերին բողոճբա,
 բիս և գիրութիւնն զարգուն և աճեցուն
 հատակին. իսկ յետ այնորիկ անցեալ գը-
 նացեալ ամբ՝ երթալով երթան և տանին
 ընդ իւրեանս զամենայն զոր ինքեանք բե-
 ըն և զոր մարդս ջանիւ և աշխատու-
 թեամբ ստացաւ, և թողուն զծերութիւն
 արուգ, գօս և տառապեալ: Մինչև ՚ի կէս
 տիօցն՝ գալ և բերել ասին ամբ, զի յաւե-
 լուած բարեաց առնի. իսկ անտի և անգը՝
 դնալ անցանել և ՚ի բոց տանել, զի կո-
 թնաս և նուազութիւն բարեաց ընի: Ա-
 ռաջողոն բարեաւ եկիք ասի, իսկ երկրոր-
 դացն ոչ նշնուէս:

177. Որ ինչ յանկ և հարկաւ կից է
 ընդ բնութեան ամենայն հասակին, կամ
 որ թէ և իցէ հարկաւ կապեալ ընդ հա-
 սարակաց բնութեան հատակին, սակայն
 պատշաճիցի նմա, յայն կայցուք. ՚ի նոսին
 զեղերեպուք:

178. Եթէ ՚ի կրկին բաժանմանդ զկըր-
 կին ընդհանուր բաժանումն բովանդակ
 քերթութեան իմաստցուք. ՚ի գեպ է և այն.
 զի ամենայն քերթութիւն կամ գործական
 է՝ արդեանք զիրան ՚ի տեսիլ աճեալ ՚ի
 թատեր, կամ վիպասանական՝ բանիւ և եւթ

նկարագրեալ: Բայց յանձկադոյն միտս
 թուի խօսել աստ Որտեալ՝ զվատերա-
 կան քերթածաց միայն, յորս է զի յայտ
 յանդիման ձևանան իրքն, և է զի յաղե-
 ինոյցմ ուրիշ իրագործեալցն պատմին:

182. Թեպէտ և աղջողապոյն է տեսիլ
 աչաց բանն զտար ականջաց, ասէ, սակայն
 գու մի որ ինչ չէ արժան արտաքս ՚ի հրա-
 պարակի թատերն ցուցանելոյ՝ հաներ ՚ի
 տեսարան անգը, այլ թարք յաչաց, և ա-
 պա վայելապէս ուրիշ յետ զպատմու-
 թիւն նորա ՚ի բերանոյ ուրուք խօսեցեացն
 առաջի հանգիսին: Որ ինչ ընէ և ՚ի հրա-
 պարակ անգը թատերն կամ խաղեսեղն
 երեալ՝ ՚ի ներքս ինչ ուրիշ ընել համարի:
 Պփփռչէ յայլ բնացիրն ասէ ան զաւելի,
 սովորաբար իմանան յայտ յանդիման ա-
 ռաջի ժողովրդեանն. ոմանք իմանան ևս իբր
 որ անդ ՚ի ընել իրացն՝ առաջիկայ ակա-
 նատես լեալ իցէ անցիցն անցելոց: Բայց
 պատմելոյն ինքնին իմանի ակնատես
 լեալ. թող զի և մարթի ևս ուրիշ գհաւ ա-
 տարիմ լուեայն պատմել: Իսկ թէ զոր
 պիտի ինչ իրա անարժան դատիցի արտաքս
 երևեցուցանելոյ, յորէ զինի զողեսալիս
 և զանհաւատալիս:

184. Չվեղեալ տես ՚ի 119. զՎարէս
 կամ Վարդու ՚ի 32: Իսկ Պրոկինէ կին Տե-
 բեոսի ՚ի ինդրիւլ զվրէճ անարդանաց իւ-
 ընց և զպղծութեան քեան իւրոյ վիճումն
 լայն, միարանեալ ընդ նշյն քեան՝ ապա
 զորդի իւր և զՏեբեոսի զԿախ, և ջամբեաց

Հայտնապէս Մտրեւս Ժրպիրհ մարդկան ընդերս եփեսցէ մի,
կամ դարձցի Պրոխնէ 'ի հաւ կամ թէ Վրդմոս 'ի վիշապ օձ:
(Օ) ր այսպէսն ինչ ցուցանես՝ անհաւատեալ և ատեամ իսկ:

Եւ որ կամի ցանկալի լինել և գալ կրօնին յատեան,
Ս'ի քան զհինգ հանդէս նրաւ և մի երկար ինչ լիցի վէպ:
190 Ս'ի զիբ միջնորդեցեն, բայց թէ կրնա՞ն արժան բազկի
Լիցի՜ նոյ առաջ, և մի դէմք խօսել չորրորդ լիցին աշխատ:
Պարն բապատ գուսանի և այրական հարցէ պաշտօն,

'ի կրակուր առն իւրում. և 'ի փախչելն 'ի
դաւառութենէ նորա՝ ինչն փոխեցաւ 'ի
ծիծառն, Փիլոմէլա՝ 'ի սոխակ, Տերեոս՝ 'ի
յոպուպ, Իսաի 'ի փափան: Ըստ ոմանց
առասպելաբնուայ Պրոխնէ 'ի սոխակ, և
Փիլոմէլա՝ 'ի ծիծառն. բայց ըստ առաջ-
նում օրինակիդ ունի և Ովիգիոս յԱլլա-
կերպութիւնս, ուր հաւատարմ քննու-
թեամբ զառասպելց գնէ և ոչ հարկանցի
յիշատակաւ: - Կազմոս օրդի Աքենորայ
սպանեալ զվիշապ մի նուիրական Արիսի,
այսա իբրեւ ամենայն սամբն 'ի բազում վիշ-
ապս տառապանաց մասնեալ լինէր, 'ի քա-
ւութիւն վիշապասպանութեան մեղացն
պաշտօն զգիտ փոխել զինքն յօձ, և լսելի
լինեալ՝ դարձաւ 'ի վիշապ: Այսպիսի զար-
մանագործ պանչելիք մարթնեմն մուտ ու-
նել 'ի վիշապանութեան, բայց ոչ և ար-
դեամբք ձեանալ 'ի թատերս:

189. Չ'ի մի կարծութեամբ 'ի նեղ ան-
կանիցի և կարի երկարութեամբն տաղ-
տուէ լինիցի ունեւորաց ողբերգութիւն
կամ կատակերգութիւն, չափ ինչ գնէ նո-
ցա Որատիոս, մի երկարել և մի կարճել
քան զհինգ հանդէս կամ արարուած. որ
են բաժանումը և ընդհատութիւնք խա-
ղայն փախմամբ և բայմամբ վարագուրին,
զոր և ռամբօրէն վարագորոյս կոչեմք: Այս
բաժանումն հինգ թուոյն իբրեւ օրէնս պա-
հեցաւ ստորաբար առ հինսն. բայց յե-
տին գարուց քերթողք ապախտ արարին
իբրեւ զոչ կարեւոր ինչ, և արդարւոյն: Չ'ի
սեւորոթիւն և բաժանումն հանդիսից 'ի
ձոխութիւն նիւթոյն հայի, և ոչ յայն
ինչ: Վասն որոյ և Որատեայ պատուէրն
ոչ ըստ թուոյն առնի, և այլ՝ մանաւանդ
ըստ քանակի նիւթոյն որ 'ի հնդաման բա-
ժանման անդ բովանդակեր առ իւրով փա-
մանակաւն: Չ'այս այսպէս արժան է իմա-
նայ, և ոչ թէ զի անհիմն ինչ և սնտոս ու-

սուցանիցէ Որատիոս զգասան:

190. 'Իկց 'ի թատերս կրկին օրինակաւ
է երևել. Ս'ի իբրեւ զմի 'ի գուսանաց ան-
տի խօսելեայ և գործելեայ խաղուն. զայս
ոչ արդէլու Որատիոս: Իսկ միւս ևս 'ի մեջ
գալ է զից՝ աստուածական զորութեամբ
յանկարծակի երևեալ 'ի լուծանել զհաւ,
զոյց ինչ կամ զինձիւն իրաց. յոր բմբռ-
նեալ քերթողին և յանհարս մտեալ բնու-
թեան կարգօք լուծանելոյ՝ զգիտ առնու 'ի
թիկունս աղքատութեան հանձարոյ իւ-
րոյ: Արդ մի յամենայն գուշնաքեայս այս
պիսիս՝ զչիս կամ զաստուածեղէն գերա-
զոյական կարողութիւնն առնուր, ասէ,
միջնորդ, այլ լուծու ուրեք՝ ուր կնձիւն
ինչ մեծ և արժանի մասին նոցա պատու-
հիցէ:

191. Առ խորելոյ 'ի խառնակութենէ
և զիւրահաս առնելոյ զգէմն և զիկրս խօ-
սելեացն՝ աւելորդ համարի խօսել 'ի թա-
տերն չօրից գուսանաց ընդ միմեանս 'ի
միում անպէսան. այլ երեք բաւական են
յաշխոյժ զբուցատրութիւն: Իսկ թէ ա-
ռանց չփոխի մարթիցի, չէ ինչ ընդգէմ:
Բայց մարթի երևել ևս բազմութեան 'ի
պէտս պէտս առանց խօսակից լինելոյ ընդ
երկան:

192. Պարն 'ի թատերս հնոցն խառն
մի էր գուսանաց յամենայն կարգէ մարդ-
կան կամ զից ըստ պէտս իրացն, որք ետե-
ղակաք կային անգնէ 'ի թատերն իբրեւ
կանտատը և վիպաք իրացն. և երբեք եր-
բէք խօսակից լինէին ընդ երկց բուն խա-
ղապողացն, բայց 'ի բերանոյ միոյն որ պա-
րադուրէս կամ զաստպան կոչէր: Իսկ զըլ
խառն գործ նոցա էր նուազել տալ ինչ
լինդ միջել արարուածոց հանդիսից: Արդ
գուշնաքեայ և այլապէս գուշնաքեայ՝ միոյ
գիսի, միոյ խաղաղոցի գործ իմանի, միոյ առն
լուի: Այսինքն է, 'ի խօսելն մի խառն 'ի

Լա մի նդ մեջ հանդիսինցն արարուածոց երգեսցէ ինչ
 Որ ոչ կըլիւ դէպ և դէպ հասուցէ յուշ նրպատակին :
 Լա բարեաց թիկունք լիցի և սիրաբար խորհրդական ,
 Համ գիցէ զայրացելոց և զմեղատեացսն սիրեսցէ .
 Գովեսցէ զսուղ սեղանոց նա ինքն ըզնաչս , նոյն զօրէնս ,
 Օ արդարութիւն փրկաւէտ և զդռնաբաց խաղաղութիւն .
 Լա զխորհուրդս պահեսցէ , դիցն մաղթանա հանցէ ուաղերս
 200 Օ ի դարձցի առ հիւսցեալս և գնացէ բախտ 'ի գոռոզաց :

Ու իբր այժմ՝ յարոյր կապեալ սրբինգ փողոյ նախանձաւոր
 Լա՛յն նուրբ նուազ պարզական երբեմն 'ի ծակ սակաւաթիւ՝
 Ո՛րբմընջել և օթանդակ պարուն լինել էր օգտակար ,
 Հընչոյն ըզիւ յոգնախումբ լըցեալ ակումբ բազմականին ,
 Ուր թըռուլ ապաքէն սակաւաւոր յայնժամ ամբոխ
 Լա ցածուն և պարկեշտ և պատկառոտ դայր ժողովէր :
 Իսկ բսիկզն իբրև արար զանդրս լայնել նա յաղթական ,
 Լա պարիսպ ընդարձակ շուրջ զոստանիւրն բողբոլէ ,
 Լա 'ի տօնս անպատուհաս երեկանալ զըւարթ գինեօք ,

խուռն գնդովն խօսիցի , այլ 'ի զինաց միոյ
 առն՝ պարագլխոյն . և յերգելն ընդ մեջ
 հանդիսինց՝ մի օտարոտի ինչ նուագեսցէ
 որպէս առ կարի վաղնջականն երբեմն .
 այլ գիպաւորս իրացն և դիտաւորութեան
 հանգիսին , որպիսի Սոփոկէայքն են : Եւ
 իբրև այր բարի և իմաստուն իրաւոս օգ-
 տակարս հիւսեցէ 'ի տաղն , բարեաց 'ի
 թերէ կացցէ և խորհրդական , և այն . զո-
 րովք զանց արարեալ քերթովն 'ի կարգի
 խողուն , գնէր ապա 'ի բերան պարուն
 վսեմական ոճով քնարերգականաւ : Տես
 զու ինձ ատանոր զուղղութեան և զբա-
 րուց խնամաւ առ նախնին :

198 . Դանաբաց աօի խաղաղութիւն ,
 զի ուր 'ի ժամանակս պատերազմի կամ
 խռովութեան ամենայն գրունք փակին
 ընդդէմ՝ հինի կամ լինչամեաց , խաղաղու-
 թեան կեկտ բանոց , և ամենեկին յան
 հոգս և յապահովս կեան զրամբք բացե-
 լովք :

199 . Խրատեսցէ խորհրդապահ լինել
 զաղտնեաց , և խնդրեսցէ 'ի դիւ , զի բա-
 րեքատութիւն և յընդունա՞ծ դարձցի ե-
 կեսցէ առ ստաւապէալն , և եկալ գնացէ

'ի բաց յամբարտաւանից 'ի բռնաւորաց :

201 . Ի հնագունինցն թատերս սրինգն
 միակ էր , և պարզ՝ չև յերկուց 'ի մի զը-
 դեալ արուրով , կամ 'ի յօգուածոցն ա-
 դոցս լամբեալ և կամ յայլ ինչ մասունս
 առ 'ի զարգ : Եւ սակաւ ծակտաւ մեզմ
 սուէր , և ոչ իբրև 'ի նախանձնգգէմ ե-
 կեալ փողոյ՝ ուժգին և խորտաւ հնչէր .
 և բաւական էր 'ի ընուլ գիողբ և զցատտ
 ժողովորանն : Իսկ իբրև մեծացան թա-
 տերք և յուսացաւ ժողովուրդն , ընդ նմին
 և թիւք և չափք երաժշտականք սասակա-
 ցան , երկու սրինգք արուրով զօգէցան ,
 ալինն սակաւս ունելով ծակս և քաղցր
 աւաշ , իսկ ձախոյն բազում ծակաի և դո-
 չումն խորտաւհնչական : Զի և ազէտ չի
 նականք ընդ աշնտականս խառնեցան
 խռնեցան 'ի լուր , որոց բիրտ լսելք ուժ
 գնացոյն ձայնից և կանախաց կարօտանա
 'ի շարժել :

208 . Զօգտէն . ըստ այլ օրինակաց՝
 Դաւաւոս . խնացեալ ոչ զհոովնայ ևեթ ,
 այլ և զայլոց բաղաբաց հոովմական աե-
 րութեանն , յորս և կայիի իսկ թատերք :

210 Եւ ի թիւս և ի չափս յանդրդնութիւն մեծ եկն անկաւ :
 Օ ի տըխմարն և ի յերկոց այն ինչ մըտեալ զինչ գիտիցէ
 Ը ինականն ի վեհ խառնեալ քաղաքացի , չարն ընդ բարին :
 Լ յսպէս շարժումն և զեղխանս ած սրընգահար ի հինն արուեստ ,
 Լ զպատմութեանն ի թատերս ընդ քարշ էարկ յերթ և եկի :
 Լ յսպէս իսկ աճեցին՝ ձայնք ի քրնարն ըզգոնական ,
 Լ բարբառ օտար հընչեալ լեզուն ճոռում և սըրավար՝
 Պիտանեաց բան հանձարեղ և լինելոց նախագուշակ
 Ոչ ընդհատ երևեցաւ ի դե՛լփադիւթ խոր պատգամաց :

Որ ընդ անարգ նոխադին ողբերգական տաղիւ մարտեաւ ,

213. Ի հին ի պարզ արուեստն յաւել
 զշարժումն , զաշխոյժս նուագացն և զե-
 ոանդուն շարժութեամբ ձեռաց և զկայծս
 և զկտրաւս ոտից . և զզեղխութիւն , զշաշ-
 լութիւն ծակուց սրնգին և յորդեւակ խը-
 րոխտական ձայնից նորա , և զհանդերձա-
 նաց համօրէն թատերն , և առանձինն զպա-
 ճութեանաց զգեստուցն . ըստ որում և յա-
 րէ իսկ , թէ՛ և զպատմութեանն երկայն վեր-
 ջաւորօք քղանցաւորօք ի քարշ տարաւ ի
 թատերն յերթ և եկէ յայն յայտ և յա-
 հեակ , որ օրէնն իսկ էր պարուն ի կալն և
 ի նուագել յանջրպետս հանգիսիցն :

215. Ի նմին ժամանակի յորում՝ այդ
 փոփոխութեան լինէր ի սրինգն , յայնժամ և
 ի քնարն զգոնական՝ ի մեծարոյ և ի խո-
 հական , որոյ նախուստ երեք միայն էին
 սողիք , յաւելան այլ ևս ձայնք՝ լարք ձայ-
 նատուք մինչև ի չորս և ապա յեօթն : Եւ
 լեզու քնարերգակն տաղասացից օտարա-
 ցեալ ի նախնի պարզական վսեմախօսութե-
 նէն , սկսաւ օգաբանս և սրավարս ճա-
 ոատել՝ բարձրախօս լինել կարծելով . մին-
 չև բանն հանձարեղաց , փոխանակ պիտա-
 նի և հանդերձեւոցն կանխազեկոյց խրա-
 տուք խմաստնարարն լինելոյ , պատ ի պատ
 մանութեան ոճովն նմանեցաւ խորաբան և
 անխմանալի հրամանաց պատասխանելոյ և
 ըզձութեանց դե՛լփական պատգամախօ-
 սին , որ ի Դե՛լփիս յապոլոնեան տաճա-
 րին յեռտանաւոյն բարբառէր դիւթական
 հարցուկն Պիւթիա :

219. Ողբերգակ քերթողաց մրցանակ
 յաղթութեան և հաճոյական լինելոյ քան
 զընկերսն էր նոխազ , իբրև նուիրական
 Սպանդարամետին՝ յորոյ ի տօնսն սկսան
 խաղք այսպիսիք , յորս և զոհէին նմա նո-
 խազ , յորմէ և նոխազերգութիւն ևս ասա-

ցաւ ողբերգութիւնն : Արդ ողբերգակ
 քերթողքն առաջինք , ի զուարճութիւն
 և ի զբօսանս ժողովրդեան , ի խաղի անդ-
 կամ ի միջոցս արարութեանն ածին ևս ի
 տեսարան զկերպարանս այժամարդոց կամ
 մարգապայից , որ էին հրէշք ինչ խառ-
 նակք ի մարդոյ և յայծէ կամ ի սայէ ,
 նոխազոտուէր . և մերկ երևէին բնիկ կեր-
 պարանօքն՝ խափեայ միայն ածեալ ի ծած-
 կոյթ երեսացն : Եւ առանց ինչ սանանե-
 լոյ ծանրութեան իւրում , ողբերգութիւն
 կամ ողբերգական անձն խաղացող՝ խաղ
 առնէր ընդ նմա և նա ընդ սմա զաւելտա-
 րար և աղու բանիւք , մանաւանդ ի կծա-
 նել զայս ոք և զայն , և հեշտացուցեալ ըզ-
 բօսեցուցանէր զժողովուրդն , որ սովորա-
 բար յետ զոհից տօնական աւուրց գայր
 խմէր ի թատրն կերեալ և արբեալ և յա-
 մենայն կապոյ օրինաց արձակ : Աստի ա-
 սեն սկիզբն առեալ և երգիծաբան քեր-
 թածաց , որպէս և անունն իսկ յայտ առնէ
 ի լատին լեզու : Բայց պատուիրէ Որա-
 տիոս վայելչապէս առնել և զայս խեղկա-
 տակութիւն , և մի նուաստացուցանել զյա-
 ոաջագոյն հանգիսացեալ մեծափառ դիւ-
 ցազունսն իբրու զաշխարհաւանգիկս ո-
 մանս . և մի դարձեալ վսեմաբանել կամե-
 լով՝ զհողմն և զամպս ըմբռնել , սնոտի փը-
 քովք ուռնուլ կամ օգաբանս և սրավարս
 ճամարտակել : Այլ այնպէս խառնել ի
 խեղկատակութիւնսն , որպէս մեծարոյ ոք
 տիկին զի ստիպեալ ելանէ ի խաղալ ի
 տօնս գիցամօրն . քանզի և ողբերգութեան
 անվայելուչ է թեթևութիւնսն յորմութեան :
 Արիստոփանեայ հե՛լլէն կատակերգակի
 իջուցեալ այր մի յերկնից , և հարցեալ թէ
 զինչ տեսեր , տայ պատասխանել . Քեր-
 թողս ոմանս սպանդարամետական տաղից ,

- 220) Հօլանեաց ըզինի ուրեմն և զայծամարդսն վայրենիս,
 Լա անվրթար ծանրութեամբն խրտակրօնն էառ խաղալ,
 Օի յախորժ նորութիւն զուսեցուցէ և 'ի հրապոյրս
 Օհանդիսատեան յետ զոհից ըզինեղէն զապերստան,
 Լալ օրէն ըզմարդապայսն աղալեզուս և զծաղրաճուսն
 Ինծայէլ այնպէս իցէ, այնպէս ըզլուրջն 'ի խաղ շըրջէլ,
 Օի որ աստուած որ 'ի մէջ և որ դիւցազն որ մատուցի
 Յառաջն յոսկի պայծառ ու 'ի ծիրանիս արքունական,
 Յալխարհաւանդս 'ի նըսեմ մի զառաճցի նըւաստ բանիւ,
 Կամ յերկրէ 'ի բաց անցեալ՝ զհողմըս և զամպս ըմբռնեսցէ,
 230) Թեթևութեան վիժէլ տաղս ողբերգութեան լեալ անպատեհ,
 Իրր յաւուրս տօնական հարկաւորեալ բամբին 'ի խաղ՝
 Լա յալէս դոյնն ինչ ամօթխած 'ի խեղկատակսն խառնեսցի,
 Օանպաճոյճ և զսիրական բընիկ անուանս և զըսյս և եթ
 Օաւելտարար բանահիւս ոչ սիրեցից ես, Պիսոնեանք,
 Յերանգոյն ողբերգական ոչ ճըղնիցիմ ցայն որոշէլ,
 Սինչ ոչինչ զընեղ խրտիր՝ Պաւոս իցէ որ խօսիցն,
 Թե յանդուզըն Պիւթիսս կըթեալ քանքար 'ի Սիմոն,
 Թե սանական դից Սիլէն դատտիարակ և սպասաւոր,
 'Ի յայանեաց տաղ ըստեղծից՝ զոր ամենայն որ յուսացի,

որ ընդ հօլմն և ընդ ամպս վարդէին՝ ժո-
 զովէլ մէք և փութ 'ի պէտս տաղիցն:

224. Վարդապայ քաղ ասացեալն 'ի
 գիրս ուրեք, վրիպակ թուի գըշագրաց՝
 փոխանակ մարդապայ զընչոյ, ըստ որում
 խոռանակ ինչ կենդանի 'ի մարդոյ և 'ի
 պայէ. վարդն ոչինչ թուի նշանակել:

233. Չքառս և զըսյս ոչ պաճու-
 ճեալս այլասացիկ յորժորժմամբ, այլ յա-
 տուկ և բնիկ ձայնիւք ըստ հասարակաց
 ռամկին սովորութեան, զամենայն ինչ իւ-
 ըով անուամբն կոչելով, թէ դուէհականք
 իցին և թէ անհամեմտք, զայսպիսիս խո-
 տեցից ես 'ի զուարճարանէս և 'ի խեղկա-
 ականէլ յողբերգութեան. կամ թէ բարե-
 քեցից պարկէշտ և վայելուչ այլասացու-
 թեամբ:

235. Է ոչ ջանացայց այնչափ խոտո-
 լիւլ յողբերգական ոճոյն՝ պարզութեան
 ուշ կալեալ, մինչև չընէ ինչ բնաւ խոտ-
 րոց ընդ խօսս խաղաղութեան, եթէ Պա-
 վոս ստորեկ իցէ որ խօսիլն. կամ Պի-
 թիսս աղախին՝ որ ճարտար խորամանկու-

թեամբ հանէ 'ի Սիմոնէ ծերոյ տաղանդ
 մի արծաթոյ 'ի կատակերգութեան Լու-
 կիլէսայ լատին քերթողի, զոր 'ի կթեալ-
 լարանէ և բնագիրն Արատեայ, եթէ Սի-
 լէնոս աղնուական դայեակ և սպասեակ
 Բաքոսի Սպանդարամետ զից՝ իւրումն սա-
 նու: Յայնպիսի ծաղրաճու խաղս այժա-
 մարդաց դասապետ պարու կայր միշտ կեր-
 պարանեալ ոմն Սիլէնոս:

239. 'Ի ծանօթ և 'ի սովորական իրաց
 տալից նիւթ կեղծեաց այսպիսեաց տաղից,
 և 'ի հասարակաց բնական խօսից զկերպա-
 րանս ոճոյն, որ այնպիսի դիւրին և հեշ-
 տին երևիցի. մինչև կարծել ամենայն ու-
 մեք՝ թէ և ինքն կարող իցէ առնել զնոյն
 նովին վայելութեամբ. և սակայն սատիկ
 'ի քիբոն հարեալ և 'ի զուր աշխատեսցի:
 Էւ այսմ պատճառք այն են, զի մեծ և
 զարմանալի զորութիւն բնակէ 'ի շարս և
 'ի յօգաւորութիւնս բանից, և մարթի յա-
 շելուլ վայելութիւն մեծ յիս հասարա-
 րակաց, եթէ միայն գործել գիտիցէ ճար-
 տարն. և նմին իրի ոչ ամենեցուն է դի-

240 Եւ սակայն ձեռն արկեալ տաժանեսցի զբաճանս քրքրտամբ .
 Լինչափ է զօրութիւն կարգի բանից և հիւսուածոյ ,
 Լինչափ յիրս հասարակաց յանկէին շնորհք վայելութեան ,
 'Ի մայրեաց ելեալ պայք ըզգոյշ կացցեն յիմ գատաւնիք ,
 Օ ի մի գուհկաց ինչ հանգոյն և գող մանկանց հրապարակի
 կամ կարի գողորիկ տաղիւք ըզնեալ երբէք խենեշասցին ,
 կամ զաղիւրս ժայլքեցեն և լուսանայ խօսք խայտառակ ,
 Օ ի ոյց հայր և ստացուած և երկվար է՝ զայրանան ,
 Ոչ յոր ինչ սխուան մըրիկ կամ ըզնըչին հաճի զընօղ՝
 Բնդունին մըտաղիւր և ոչ պըսակըս տան պարգև :

250 Ո՛ր անկ երկար 'ի սուղն յարեալ՝ անուն կոչի իւր մեծավերջ :
 Ոտն երազ , վասն որոյ և եռաչափ յորջորջանաց
 Եւ հրաման մեծավերջեանց՝ իբրև վեցեակ հաներ դոբիւն .
 Եւ առաջնոյն մինչ 'ի վերջին նոյն և նրման առհասարակ :

բազիւտ : Զայս գէպ ուղիղ զմարդապայ-
 ինց խաղուց ասե Որստիտ . բայց ճիշմար-
 տեալ է և յայլ ամենայն աղգս քերթա-
 ծաց :

243 . Զպայս վնասողական ասելով՝
 զքերթողն այնց խաղուց կամի ասել : Եւրդ,
 ասէ , բոտ խնամ գատոտաւանի , քանզի 'ի
 բնէ անտառարանակ պայք և 'ի թատերն ան-
 դամ 'ի մայրեաց ելեալ գան 'ի դուրս 'ի
 հրապարակ անդր , չպարտին իրեւ զգիւ-
 ցազունս ոմանս հանձնարարանել , սակայն և
 զգոյշ լիցին շնուել գուհիկս ինչ , և մի
 կտենալ հապիտ և մեզի բանիւք աղուա-
 կանք , կամ զաղարանել լծնամանալից
 բարբառով : Զի ընդ այնպիսիս դարին
 բարենուծգքն և բարեկեցիկք , որ գոյա-
 ւորքն են , և տեարք ձիոյ կամ ասպետք ,
 և սեպուհք կամ պատրիկք՝ որք ունին
 հայր 'ի ծերակուտին , որոյ աւագանին
 հայրն կոչէին . և չհաճին ընդ որ բերա-
 նորաց պակշտի բաժնին որ 'ի հրապա-
 րակ գնէ և ուտէ սխուան կամ նուչ մըր
 կեալ :

250 . Զքոնոյն ասացեալ ցոյս վայր ,
 այժմ աս քաղաքի ոտին թատերական
 քերթածաց Գունայ և Նուստոյ , այլ
 միանգամայն միտս տայ և այլոց լեզուաց
 խրատու խմատութեան յիւրաքանչիւր
 շափս տաղից : Տես և 80 : Երկավանկ ոսն՝
 յորում առաջին վանին է սուղ և եր-

կորոցն երկար , մեծավերջ կոչի . և երկա-
 չափ ասի տաղի՝ յորում չորք մեծավերջ
 կան , եռաչափ՝ յորում վեց : Եւ զի երազ
 ոսն է , վասն սուղ վանկին յերկարն թա-
 ւալչոր սահեալ անկանելայ , և վասն կի-
 սով չափ յաճախութեան պիցն և խնա
 առ խնա յաճորդելայ , նմին իրի թէ և վե-
 ցեակ բախումն առնիցի վեցիւք ոտիւք ,
 սակայն եռաչափ կոչի մեծավերջեան , զեր-
 կու ոսնն 'ի մի չափ առեալ : Եւ յս է , թէ
 և վեց ոսն ունիցի , չափն համարի երեք .
 ուր 'ի գիւցազնական վեցոտանին հաշուն
 չափք երկոտաոսան : Զոր քերթողն պա-
 տուիրեցին կամ օրինադրեցին , զնոյն մե-
 ծովերը ոտին ընծայէ զխմանաբար . որ
 պէս և զինի՝ զոր քերթողն ընկալան կամ
 մերթեցին կամ սորոգին , զամենայն 'ի գէ-
 միս մեծավերջ ոտինն առնու :

253 . 'Ի սկիբան անդ մեծավերջական
 տաղն յամենայն տուլ իւր ծայրէ 'ի ծայր
 անխառն մեծավերջիւք յօդէր . այլ որ
 պէս զի փոքր մի ծանրաբաշխ լիցի , աստ
 ուրեմն 'ի յետին ժամանակս ընչպաւ 'ի
 սեփական կայանս իւր զծանր և զգանգաղ
 համբոյր ոսնն երկավանկ , որոյ երկոքն
 վանկն ևս երկար են : Բայց այսմ ներս-
 զամիտ եղև միայն յառաջին և յերրորդ
 անդոյդ անդնս . իսկ 'ի զուգայն յերկուր-
 գէն և 'ի չորրորդէն ոչ էա անդի մեծա-
 վերջն , այլ անխախտա կալու զայնոսիկ

- Լ՝ յլ զի խուն մի յամրաբայլ և ծանրագոյն ազգիցի յունին ,
 Դ՝ սահմանսն հայրենի զկայուն համբոյրս առ ՚ի մօտոյ ,
 Կ՝ երող ասպնջական , սակայն և ոչ յերկրորդ գահէն
 Կամ տայր նա տեղի երբէք ՚ի չորրորդէն ընկերաբար :
 Որ յակկեան սակաւ լրսի պերճ՝ եռաչափս , և ՚ի յեննեանս
 Ս՝ եծաբեւուն ծանրութեամբն ՚ի տեսարան արձակեալ տաղս՝
- 260 Բ՝ զգործոյն շուծափելոյ ՚ի զգուշաւոր խնամոց անբաժ
 Կամ զարուեստին խամութեան բերէ կորանս ամեծապարտ :
 Ոչ ամենայն դատաւոր խրոպոտ տաղից լինի հասու ,
 Լք հռութքեր թողաց չնորհեալ ներումն է տարադէպ :
 Խակ արդ յայդ ինչ ապաստան մոլորիցիմ ըստ քիմս ՚ի գիր ,
 Կամ թէ զմեղս ակընյայտնի համարեցայց ամենեցուն՝
 Հռուով թողութեան աներկեան և յապահոյս .
 Դ՝ ստգիւտից ազատ գրտայ , իսկ գովութեան ոչ արժանի :
 Դ՝ ուր զհէլլէն տիպարս ՚ի ձեռս ածէք ըզտիւ ածէք զգիւրեր :
 Սակայն ձեր գովեցին հարբ ըզպլաւտեան չափս և ըզկատակս ,
- 270 Հ՝ աւետ իմն ընդ երկոսին ներողաբար ըբանչացեալք ,
 Ղասեմ յիմարաբար , թէ միայն ես և եթէ դուք
 Բ՝ զգեղուն և զուարճախոս գիտեմք ընտրել բան ՚ի միմեանց ,
 Լք եմք մատամբք և ունկամբք օրինաւոր ձայնից հրմուտ :

յերկաչափ տաղս : Չնոյն իմն գրեթէ և զտեգից եռաչափին , զորս հազիւ երբէք ներք այլում ուրին : Եւ այս մեծավերջ , առե , կարեւոր և անխախտու ՚ի զոյգ տեղոյն ըստ այժմու ճշգրտոյն օրինաց , ոչ պահի յեռաչափսն Վկիտի քերթողի . և նոյն մեծավերջ կարեւոր՝ պակասեալ ՚ի տաղսն Եննիտի , որ ծանր համբուրիքն առաքեալ են ՚ի տեսարան անգոր , ստգիւտ առե , քերթողին տագնապալիցիմ արագելոյ անհոգութեամբ ՚ի վճար գործոյն , կամ յարուեստին խակ լինելոյ :

262 . Ոչ ամենայն ունին քաջ ինեա , մուտ լինի անյարմարութեան չափոց ոտից և դաշնոց տաղից : Եւ յայտմ մասին , առե , անարժան ներողութիւն չնորհեալ է հռութեայնից քերթողաց ըստ քիմս վարելոյ : Չայս ստգտեալ , ապա հարցանե՛ թէ յայս ներողութիւն յուսացեալ ըստ կանոն անձին զենչալիտութեան վարիցիմ ՚ի գրելն ինչ , կամ թէ և ամենեցուն յայտնի համա-

րիցիմ զսխալման՝ անհոգ և անկասկած գտլով յուսով թողութեան անփոյժ արաւից : Եթէ զայդ առնիցեմ , ՚ի մեղագրութեան միայն զերձ գտանիցիմ կամ առ ներողամտութեան այլոց կամ առ տգիտութեանն , այլ ոչ եթէ գովեստի արժանաւոր և զէջ յանաչառ և ՚ի բանիքուն կորովեաց : Ապա օրինակ տայ ընտրելական տաղից զհէլլէն քերթողսն այնպիսի գովութեամբ , որ չգիտեմ զինչ չարժիցէ յայնպիսի բերանոյ , և տառապի բառաւոր զՊլատոն լատին կատակերգական , և զհինն՝ որ ընդ նա յոյժ էին սքանչացեալ : Առտակքն , ստե , գեղեկականք են , և չափք ոտիցն ոչ գեղայարմարք , խառն ունելով յաճախ ոչ միայն համբոյր՝ այլ և զստեղն ունն , եթէ ունին մեր ծուրք ընտրող է օրինոց տաղից , և մատուցի մեր ծարտարք ՚ի չափել և թուել զոտս բարեյարմարս տաղից :

- () անձանս թ զողերդական նրազայ ազգ հնարաւորեալ
 | Ե սայլիւք շուրջ ըզբեր թածս 'ի ճեմս ածեալ ասի | լ)եասիս ,
 | Օ որ մըրբով զերեսս օծեալք նրազեին և խաղային :
 | | Եյեւուչ պարեգօտի և զիմանին զըտօղ | Եսբիլ
 | | | Ետ նորա չախաւոր մարծոյ ըզբեմին գերանօք ,
 | Ե վըսեմս ուսոյց խօսել և հաստատել զոտս 'ի կօշիկ :
 280 | Օ հետ սոցա հին կատակերդք յաջորդեցին մեծ գովութեամբ .
 | Ե յլ յեղեւն ազատութիւնն զառածաւ և 'ի վրտանգ
 () րինայ սաստից կարօտ , և լեալ օրէնքն ընդունելի

274. Առաջին սկիզբն թատերական խաղայնայ յայտես աւանդի եղեալ : Առ կարի հնագոյնան հէլ լէնացոց 'ի սպանդարաւ մետական տօնան նուագեին զԲարսու կամ Գիմիխոս , և զօհէին նմա նոխաղ , յորմէ այն երգք նոխազերգութիւն ասացան : Եւ ոչ միայն 'ի սաճարս և 'ի քաղաքս առնէին զայդ , այլ և 'ի սայլս կամ 'ի հնձանս այգեկծոց ելեալ և մըրբով կամ ըստ Տիբուլ լոսի քերթողն (Եղբ. Գիբք ք. Խ. 55) նոթիւ զիրես օծեալ առ 'ի կերպարանափոխ լինելոյ , այնպէս շուրջ յածեալ երգեին և խաղալք և շարժմամբ անացուցանէին զապանդարամետական վէպն և զառասպելս , երբեմն և զայոց գիւցաղանցն : Եւ յամ նախադառ առէ Որտախոս զԹեւպիս ամենայն . զոր սարս է իմանալ ըզայայցն և զմրոյն , և զի զոմն 'ի գուսանացն կարգեաց վիպել կամ խաղալ զբաքտական վէպն և զայոց ինչ գիւցաղանցն , զի միայն սպանդարամետական երգն ել լինազոյն են բան զԹեւպիս ժամանակաւ :

277. Զհետ Թեւպեայ Եսբիլու հանձարեաց փոխանակ մըրոյն զգիմակ , և զերկայն աճանաւոր պարեգօտ և զկօշիկ կամ զմոյն ոտից 'ի վայելութիւն և 'ի բարձրահասակ երևել : Եւ փոխանակ սայլն կառոյց բեմ բարձր խոսարան խաղալեացն , և փոխանակ միայն երկուս կացուցեալ գուսանս 'ի խօսակցութիւն , ուսոյց վսեմ բարձրարանել , իւրաց ընկեցեալ ըզխեղկատակութիւն : Զմին Եսբիլեայ ժաղկեցին երկօրին մեծ ողբերգակն հէլ լէնացոց՝ Սոփոկլէս և Եւրիպիլէս . որոց առաջինն մանաւանդ 'ի ժող կատարան հասեալ է , մինչև Արիստոնի կոշիկ զնա աստուածային իբրև զհմբոսն և զՊիւս դարոս : Իմրն եղև և առաջին որ երիւզ գէմըս 'ի զուցասարեւ հէան , աճեցոյց և զԹեւպարուն : Իսկ 'ի հռոմոց վեր դբ առ մեզ

հասեալ մեծանուն ողբերգակ յիշատակի արժանի :

280. 'Ի զարգանալ ողբերգութեան եկն եւ 'ի վեր երևեցաւ և կատակերգութիւնն առանձինն , որ յառաջն խառն էր ընդ նմա , որպէս տեսաք 'ի 219 : Եւ հին ասի նորագիւտն այն , յորում յականէ յառաւանէ խաղ առնէին զարս նշանաւորս և հոյակապս 'ի ժամանակս ընկերահաշտացն ամենացոց : Եւ իբրև այս յանգ գիտութիւն 'ի յոռութիւն և 'ի փաս յոյժ էր կրթեալ , եկն Եսբիլեայ Ալէքսանդր քաղաքին ամենացոց , և Ժողովրդեանն նուաճեալ ընդ ստափա թագաւորական իշխանութեան , զաղարեցին փոքր մի 'ի չար սովորութեւնն : Եւ խելամուտ լեալ այնուհետև ապիրատութեան գործոյն , արժան զատեցան օրինօք ևս արգելուլ 'ի սպառ չառնուլ զուրուք 'ի կենդանեաց զանուն 'ի բերան . որ և եղև իսկ հրովարտեալաւ Լաւաբոսի : Եւ այսպէս 'ի բառեալ ապերասն համարձակութեանն , պարն գուսանաց և խաղալեաց՝ որում էր առաւել կըծանել զայլս , կողոպտեալ իշխանութեւնն և յամեն լեալ լուեայ այնուհետև յամբարտաւան շփալցութեանն անտի : Եւ այս յայնժ հետէ սկիզբն առ միմին կատակերգութիւն , յորում տօնաց անուան յայտնի առնէին և խաղ զգէմն : Եւլա և այսմ խաղ փանեալ , եկն հէսա կատակերգութիւն 'ի կատարեալ չափ խոհականութեան՝ յորում է իսկ զայսօր : Հնոց կատակերգութեան օրինակազիբ բաժ կայ և այսօր Եւրիստափանէս յոյն . միմոյն և ոչ մի . իսկ նորոյն բաժնան էր 'ի Երմանց Սեւնանդր , այլ չիք այժմ 'ի միջի , և կայ նախանձաւոր հետեղ և երկիւզած նմանոց նորա կամ թարգմանել Տերմանիոս հուովմայեցի՝ ընափր և քաղցարան :

Կարեւեցաւ պարն ամօթով, բարձեալ փնասուցն իշխանութեան :

Ոչ թողին ինչ անփորձ և մերասեր ըստեղծարարք :

Եւ ոչ փոքր առին պարծանա հարկանելով ձեռքն յանձին

Լըբանել զհէլէն շաւիզս և զառաւրին իրս հրուշակել :

Եւ զըզկեանս որ ուսուցին և որ դամ մի զպատմութեանս :

Ոչ պերճ զինուք ուարութեամբ վեհ քան լեզուա գոյր Կատին :

Իմէ դեգեր և խարտոցի ճիգըն սասան չէր քերթողայ :

290 Մի արիւն պոմպիլեան, լերուք տաղից դուք պարսաւի :

Օր ոչ աւուրք յովք և ոչ քերութն ընկճեաց երկար :

Եւ ոչ տանիցս եղընգամբ յըզկեալ կոկեաց յամբոկ գործոյն :

Օ ի գհանձար քան զհէք արուեստ գերերջանիկ յոյժ վարկուցեալ
Եւ զըզգաստ հանէ քերթողս յիշկոնէ Կիմոկրիտոս :

284. Եւ հռովմայեցի բանաստեղծք զու մնանիս փորձ փորձեցին և նոցա : Բայց նախ լծարգմանել սկսան զյուշականսն : և ապա առ սակաւ սակաւ համարձակեցան լծողու զհետ նոցա : և յանձնաց յընկել լծարկբարութիւնս զազգային իրաց : Եվ լծել ընկի հռովմական վէպն ողբերգական և կատակերգական, յաւադորերոյն և յաշխուրհանաց առեալ էր, կոչէր լողկեան, զի լողիկս զգեւորին նոցա, ժապա : Ինկայս ծիրանեաւ : Իսկ լծել ի ստակաւ : նաց էր նիւթ լծարկբարութեանն, կոչէր պատմութեանեալ, զի հանգերձ էր նոցա պարզ և անպաճոյճ պատմութեանն : Իսկ ի հէլլենացի վիտայ առեալ խաղ՝ կոչէին պարեգոսեալք : Եւ ուսուցանել ասին լծատերական քերթողք զի ինքեանք ուսուցանէին և կրթէին զդուստանս և բոլոր լծատերն առաջնորդք կային :

289. Գեգեր է երկայն պարսպութն մտադիւրութեամբ արուեստին, և խարտոց : քերութն և քերթութն և յիշութն տաղից մինչ քաջ ողորկեցին : Զայդ ահա պահաս դասն է ի լատին լծարկբարոյն :

290. Արիւն կամ աղք և սերունդս պոմպիլեան կոչէ զնոյն ինչն Պիտոնեանս առ որս խօսի : զի զարմ նոցա ի հռոմասայ Պոմպիլիոսէ սերեալ խաղացեալ գայր ի յարտերն Հռոմուլոսի կամ Ռոմիլիոսի նախահօրն հռովմայեցի անուան և կառուցողն հռոմ Քաղաքի :

292. Իշխանաբք յիշեն օրինակ առեալ է ի ճարտարաց արձանաց կամ փայտի, որ ծայրիւք մատունցն և հար-

թեալ է զնդանց զննեն զըրկութիւն գործոյն : և լծել խոշորութիւն և անհարթութիւն ինչ կամ գեղութիւն ուրեք գտա : նիւցեն, յիշեն և կոկեն : Այսպէս ի կատարել իսկ գործոյն հանձնայն ամենայն մասամբք տակաւին մամր քննելի և ողորկելի է մինչև յինն ամ, որպէս զինին ասէ ի 387 : Բայց հանգերձ այսու չէ պարտ մտածալ և դիտանք՝ զոր կրեաղոյն աւանդեալ, լծէ՝ որ կարի իմն նորութեան և զըրկութեան տաղիցն ջան տանի, ջնտեկ և կիտակ զնոսա (27) :

294. Կիմոկրիտայ փիլիսոփայի ասալեալ էր ուրեք, լծել առանց մեծի հանձնարոյ և մոլութեան չմարմի արուեստիւ լոկով քերթող քաջ էր անել, իմանալով զգեղեցիկ մոլութիւն և զհոգիահրաշ հիւսցումն մնացն՝ որով աստուածարեալ և շնչուն իմն կրեալ իբր ի վերուստ և ալ յայլմէ լիեալ, վսեմիստեկ զարմանալին խողաց և զազգեցականս : Վկայէ նմին Պլատոն և Արիստոտէլ : Այս է տարագիր հանելն յշիշկոնէ կամ ի հէլլիկանէ, որ էր լեառն Բիովիտայ բնակարան Մուսայից : Յայտ հայեցեալ, ասէ, ոմանց անմտաց և յաջա անձանց քերթողաց՝ գիտախախ և անյարգար և վայրենի զընն իբրեղմիւն, զի համարին այնու արտաքին կերպարանք քերթող երեւել, ելծել օրինակ իմն զգրուիտ իւրեանց չապցեն տաքերէ Լիկիմոս վարսավիրի, զգրուիտ՝ որոց ոչ ելծէ միով, այլ և երկուք Անտիկիթբք չմարմի բժշկել : Եւ է Անտիկիթ կղզի մի յեգէական ծովուն, ուր առաւ րուսանի

- Ոչ զեղընդունես սրբեւի՛ր ոչ ըզմօրուս հոգան բաղումք,
 ՚ի զանխուլ վայրս ընթանան, ՚ի բաղանեաց առնուն հրաժեշտ:
 Օ՛ի զանուն ժառանգեսցեն ըզքերթողի և ըզպատիւ,
 թե՛ զերիւք Մատիկիւրօք անբուժելի խեղճատակս
 Ոչ երբէք հաւատասցեն ՚ի | իկինոս վարսավիրայ:
 300 Ո՛վ պանդոյր ես որ առ դուրս զարնայնոյն ըզմաղձ թափեմ:
 Ոչ որ այլ ուրեք քան զիս ընտիր քերթուածքս յօրինէր,
 ՄԵԼ՛է՛ն ինչ, արդ ես ըսպաս հարկից ուրեմն ըզյեսանի
 Որ զերկաթ գիտէ սրբել ինքըն նիւղ հատանելոյ,
 Ի զպաշտօնն և ըզգործ, իմ ոչ գրեւալ ինչ, ուսուցից:
 Ուստի զանձք մըթ երկոյն, զի՛նչ քերթողին սընուհղ և կեանք,
 Օ՛ի դէպ, զի՛ ոչ, քաջութիւն մուրթութիւն յո՛ տարցին յով:

- Իսկիզն ուղիղ քերթութեան է և աղբիւր խնաստութիւն:
 Ողորատեան մատեանքն իցեն քեզ բաւական նիւթ ընծայել,
 Եւ իրին հիւթ ելոյ՝ բառքն ինքնակամ գայցեն ըզհետ:
 310 Որ ուսաւ զի՛նչ հայրենեաց՝ բարեկամաց զի՛նչ իցէ պարտ,
 Որ սիրով ծննդն իցէ՝ որով եղբայր, հիւր սիրելի,
 Օ՛ի՛նչ ատենակալ, զի՛նչ դատաւորն ունիցին գործ,
 Օ՛ի՛նչ պայմանք զօրավարին առաքելոյ ՚ի պատերազմ,
 Կա գիտէ իւրաքանչիւր ումեք զարժանն տալ անշուշտ:

վրացի կոծն մաղձաղեղ և զարմանիչ խեւաց: Իսկ Միկինոս էր անուանի վարսավիրայ ոմն ՚ի Հռովմ քաղաքի:

300. Եթէ այդ այդպէս իցէ և ըստ նոցա կարծեալն պարտ իցէ գալ. վայ եղբւր զիս զանմիտ, ասէ Որատիոս, որ յամենայն մուտս գարնայնոյն մաղձաղեղ առեալ սրբիմ: Զի եթէ մաղձ գառնութեան, յորմէ և խեղաց իսկ առնի խանգար, կարելոր կամ պիտանի ինչ էր ՚ի քերթութիւն, ոչ որ անպուշտեւեր զինն քերթութեամբ: Զի մաղձաւոր իսկ առանգիւղալ Որատիոս: Այլ չէ ինչ, ասէ. այս է, չէ ինչ մեծ էթէ կորուսանեմ զանուն մեծի քերթողի, և ստանամ զիմաստոյ: Ապա ուրեմն, քանդի ես չեմ մեծ բանաստեղծ, գործ յեսանի միայն կատարելոյ՝ զայլս սրել. ուսուցից զպաշտօն և զգործ քերթողին, ոչինչ ունեւով իմ գրեալ: Այսինքն զի Որատեայ չեք ինչ բնաւ գրեալ գիւցաղնա-

կան տաղ կամ ողբերգական և կատակերգական որ բուն գլխաւոր հանգէպն են քերթութեան: Բայց զայդ և առ չափաւորութեան և պարկեշտութեան իմա. զի ոչ եթէ չիցեն քերթութիւն և քնարերգութիւնն և խրատական քերթութեան, յորս իշխան է ամենայն ըստին քերթողաց Որատիոս:

308. Ողորատայ խնաստասիրի անուամբն իմա զամենայն խնաստասիրաց մատեանն: Զի որովհետեւ ասաց իսկ, թէ խնաստութիւնն է սկիզբն և արմատ ամենայն ուղիղ քերթութեան, ըստ կարգի ապա առաքէ ՚ի գիրս խնաստասիրաց, անտի ընուպատարել զվիսան ազգի ազգի հիւթովք, որոց ինքնին զհետ գայցեն բանքն և բառքն ՚ի խօսել՝ ՚ի պաճուհել և ՚ի կենդանացուցանել քերթողաբար, և ոչ թէ փիլիսոփայ. օրէն անդարդս և ոյծս ճշմարտաբանել և եթ:

Հրմուտ նրմանողին ըզվարս և զբարբս տաց պատուէր
կըրկրտել, և անդուստ 'ի դուրս բերել ճըշգրիտ բարբառ:

Ի ղի աստ անդ զօշտիչ վէպ և բարուց նրմանահան,

Ոչ շնորհ ինչ ունելով՝ ոչ մէտ կըշուոյ և ոչ արուեստ,

Վաղցր 'ի քիմն է մեծապէս ժողովըրդեան և զբօսուցիկ,

320 Վրան թէ տաղբ անհիւթաւորք և նուազաւոր սնտոեաց հընմունք:

Օ հանձար Յունաց ետ Սուսա՝ Յունաց ողորկ լեզուով խօսել,

Լսին որ ոչ յայլ ինչ բընաւ քան 'ի գովեստ էին ագահ:

Սանկտին հռովմէական կըրթի յուսումն երկայն հաշուի:

Բզգըրամն 'ի մասունքս կոտորել հարեւաւոր:

315. 'Կմանող ասի ամենայն բանաստեղծ, որ զկերպարանս բնութեան և զհասն գամանս նկարագրել պարտի՝ նմանող նմին լինելով յամենայն բոս ընտրական գեղեցիկ ճշգրտութեանն: Արդ այսպիսութեամբ պատուէր սայ՝ քաջ նկատող գիտող և զննող լինել ամենայն աղջի բարուց և վարուց, և ըստ այնմ կենդանադրել զնոսա ճշգրիտ կամ կենդանի ձայնիւք, որպէս թէ արդեսանք և կենդանեաւ 'ի միջի կայ: Ենն նուազ կամ խօսիցին, զորոց զկերպարանն առնու:

317. 'Ի յուշանել թէ քանի մեծ է գործութիւն կենդանի նկարագրութեան բարուց՝ օրինակ սայ, զի երբեմն միպատանութիւն ինչ՝ թէ և ոչ այլ ինչ շնորհ ունիցի, ոչ ծանրութիւն ինչ իմաստից և ոչ արուեստ, այլ միայն 'ի տեղիս 'ի տեղիս պայծառ և երևելի իցէ, բայց ճշգրտագործ բարացուցական նկարագիր, այն յափշտակե զժողովուրդն, զազգն, քան թէ ոտանաւորք անխնայք կամ անիրք, և լոկ անտիրք քաջահնչեալք: Փոխանակ ասք անդ կամ արեւս արեւս տակընի կէս օրինակք ընթեռնուոյ խաղա՝ կամ կատակք և զուարճարանութեամբք. միով տառիւ զանազանեալ 'ի լատինն locis և jocis:

321. Մուսա, որպէս յայտ է, էր աստուածունի գպրութեանց, գիտութեանց, երաժշտութեան և ամենայն աղջի աղջի հանձարոյ, և առանձինն բանաստեղծութեան: Ինն բարբ էին գատերք Արամազդայ, միով հատարակաց անուամբ Մուսա կոչեցեալք: Ողորկ լեզուն է ճախարակեալ յոկեալ և կոկ բարբառ, որ զյարգարուն կատարումն և զբարբրութիւն յայտ առնէ: Իսկ ագահն է թէ զտենչացօն գոգնութեան և եթէ զճշգրտն նշանակէ: Զի էին իսկ Բոյք սաստիկ փռատեքք և ցան

կացօք գովեստի, և միանգամայն ուխտք և ժխտք 'ի գովել վարկպարաղի զայս որով և ինքեանք 'ի փոյթ լաւութեան և քաջութեան պնդէին զանձինն, և զպարծանս ներքողի տային միայն արժանաւորաց: Ե երկրորւմք այգու 'ի կատարումն ամենայնի խրատուէին: Այս ևս հռչակ գրուատել յունական հանձարոյն և ողորկութեան տաղից յՈրատեան գրէն՝ զինչ պարծանք չիցեն հէլ լինէ բերթութեանց, որոց բազումք աւաղ չեն այժմ 'ի միջի: Զայս Որատիս յերրում ժամանակին առ իւրն, բայց մեզ ընդ հէլ լինեացին վայելէ գասել և զոմանս 'ի հռովմայեցոց, ըզՏերենտ, զՎատուէ, զԱլբրիլ, զնոյն ինքն զՈրատ և զՏերուէ, որ ոչինչ ընդհատ են 'ի նոցանէ հանձարով և ողորկութեամբ տալից ըստ տանելոյ լատին լեզուի:

324. Դրամն է վեց զանգ, զանգն երկոտասան գարի: չորրորդ մի զանգին կամ երեք գարին ասի ևս թասու: Ե վեց գարին է կէս զանգ, որպէս ինքնին իսկ յայտ է: Արդ առ Յունաց ճարտարութեամբն զհռովմայեցոցն եզեալ հենգիւթըն, սոքա՝ ասէ՝ 'ի հաշիւս ընդից և մեծութեան պարապեն, և քաջք իսկ են: Բորձով յուցից՝ աւասիկ որդին Ալբինուս վաշխառուի կամ փոխատուի տեսէք զմարդ ճարտար է 'ի գիտութեանն: 'Ի հինգ գարեալ հանեալ զերկուսն՝ զինչ մնայ, աղէ աստ: Եւ իբրեւ թէ մանուկն ասացեալ իցէ ռամ կօրէն երեք, կամ թէ ըստ օրէնս ուսուցողի մանկուոյ՝ Որատիս թեմագիր ընի զայնն արուեստին քաջալերելով միանգամայն մարդասիրութեամբ, թէ կարէկր ասել թասու: Եւ ապա ընդ հենգն կամ 'ի գիմաց ըսեցեացն ձայն արձակե զովութեան, թէ հըրք էս գու և կարող 'ի պահանեւ և յաճեցուցանել զստացուածս:

- 'Ի հընգից եթէ գարեաց բարձցին երկուքն՝ զինչ մընայ.
 Վոզցէ որդին Նըւենի. — կարօշ էիր ասել թասու.
 Վա՛շ քաջիդ, զու զօրաւոր լիցիս պահել ըզմեծութիւնս:
 Նա՛լ անդրէն դառնայ գայ մի գարին, արդ զինչ լինի. — կէս դանդ:
 Ուր միանգամ ժանգ և հոգ բտացուածոց յայս 'ի տոգորս
 330 Օղիւն արբուցեն, իցէ տաղից յոյս քերթածաց
 Որ օծմամբ եղենիւ կընքեալ պահէստ փայլուն նոճույ:

- Կամ օգտել կամին քերթողք կամ հեշտութիւն մատուցանել,
 Կամ զօգուտ խօսել կենաց և զախորժակ միանգամայն:
 Որ զինչ պատուիրեսցես՝ հակիրճ խօսիւք լեր համառօտ,
 Օի փոյթ առցեն միտք հըրուք և անկորուստ կալցին ըզբանս.
 Նմենայն աւելորդ 'ի թաթաղուն սըրտէ զեղու:
 Պաճուճեալքն 'ի զուարճութեան պէտքս՝ լիցին հուպ ճըւմարտին,
 Ո՛ր զօրպետ պահանջեսցէ զոլ առասպելդ հաւատարիմ,
 Ո՛ր զկերեալ վըհուկ ճուաղանն ողջ 'ի պորտոյն հանցէ մանուկ:
 340 Լըսխանք արեւոր՝ զտաղս հալածեն անշահէկանս,

Իւ կրկին հարցանէ ցմանուին. թէ յերկուց գարեաց անից բարձելոց մին գայ յաւելու. ոչ 'ի մնացեալ երկուն, այլ 'ի նոյն յառաջին հինգ թիւն, զինչ լինի: Իւ գնէ զպատասխանին՝ թէ կէս դանդ, որ է վեց գարի՝ որպէս ասացաքս:

339. Ազահութիւն իբրեւ ժանգ երկաթոյ կամ պղնձոյ մածնու 'ի հոգիս և դըժուարաշնչելի է: Արդ, ասէ, ուր այսպիսի ազահութեամբ տոգորեցին օղիքն, կայ. ցէ անդ յոյս այնպիսի տաղից՝ որ իւզով եղնեաւ օծեալ պահպանեսցին իբրեւ դանձ պատուական 'ի նոճեայ սրբատաշ արկեղ: Զի եղնի իւզով օծանէին 'ի հնուան զմեծ արդի գրեանն, և պահէին յոյրդի և 'ի պայծառ արկդ նոճի՝ առ անապական մնալս 'ի ցեջոյ և 'ի փոռութենէ:

332. Նմենայն քերթուած կամ առաւել յուսուցանել ինչ է. կամ առաւել 'ի զուարճացուցանել, կամ զերկոսին միանգամայն խառն գործէ: Արդ եթէ խրատ ինչ աւանդես, լեր համառօտախօս և վճարան. զոր պատշէի օրինակաւ իսկ իւրով ուսուցանէ Արարիտս 'ի բոլոր քերթողականի աստ: Զի ամենայն առաւելալ դանցն և աւելորդէն հոս և թափի յուշոյ մտաց իբրեւ 'ի թաթաղուն և զեղուն ամա-

նոյ, ուր աւելին բան զգալի իւր ոչ մնայ, այլ արտաքս հեղու: Իսկ եթէ առ 'ի զուարճութիւն ինչ ստեղծանես, մերձաւորք ճամարտին լինիցին և հաւանականք. և մի զոր ինչ և կամի առասպելդ պահանջեսցէ հաւատալի լինել, մի յանդգնեսցէ իբրեւ արժանահաւատ ինչ յառաջ բերել. մի, օրինակ իմն, զկերեալ և զկելալ տղայն 'ի ճիւղաղէ կամ 'ի մարդաղայլս՝ հանցէ կենդանի 'ի փորոյ նորա:

340. Հասունք հասակաւ և ծերունիք անգոհունի խոտեն և մերժեն զանպտուղ և զանօգուտ քերթածս. իսկ երիտասարդք խրիտաք և բարձրավիշք կամ բարձրամիտք բամահաբար անտես առնեն զխոտակրծանն և զերտաականուն: Վասն որոյ զամենեցուն վճիռ հաճութեան հաւանութեան առնու՝ որ զօգուան ընդ հեշտութեան խառնէ 'ի քերթածն խրում: Այնպիսի մատանն, առ յաճախութեան գնողացն, շահ բազում արժամոյ բերէ Սոսեանց, զբաւաճառաց Հոռիմայ, փափաքելի գեալ խնդրի ցտար աշխարհաց, և անդր ընդ ծովս անցանէ. և հռչակաւոր մատենադրին երկարայաւատ կէանս յաւելու կենդանի պահէիով և յետ մահու գճարաւ և զանուն նորա յազգս յաւիտենից:

Լ՝սպետք վրսեմական՝ զտրտպատեսակս յընչաց քերէն .

Օ ամենայն լընու զհաճոյս որ զպիտանին խառնէ՝ նոյ անոյշ ,

Լ՝նթեցողին՝ ի հեշտանս ընդ նրմին զոյգ և առ ի խրատ :

Լ՝սն մատեան շահի Սոսեանց արծաթ , ընդ ծով այն անցանէ ,

Լ՝ա երկայն յաւիտեանս հրուակելում նոթձէ գրըշին :

Սակայն էն կայնցանք որոց հաճոյ թըւի ներել .

Օ ի և ոչ լար զոր կամի ձեռնն և միտք՝ արձակէ ձայն ,

Լ՝ա ըզթաւ պահանջողին ըզտոսկըն տայ բազում անգամ .

Լ՝ա ոչ աղեղն հարցէ միշտ՝ ում միանգամ ըսպաճնացի :

350 Բայց ուր բազում ինչ փայլէ՝ ի քերթածի՝ չտարայց ընդ միտ

Բզակաւ ինչ արատ զոր կամ եհեղ անհոգութիւն ,

Կամ թէ բնութիւն մարդկային ըստ արժանի ըզգուշացաւ :

Օ ինչ ապա . զոր օրինակ դրագէտ դրպիր՝ թէպէտ խրատեալ ,

Լ՝թէ զնոյն մեղիցէ ցանգ՝ ոչ արժանի է թողութեան ,

Լ՝ա ծաղըր կայ քնարահար՝ որ միշտ ի նոյն լար օրխալէ ,

Լ՝սպէս ինձ զթեալն յաճախ լինի վրիպակն այն Վիրիլոս

Օ զր լաւութիւն երկից ուերիցս հանդերձ ծաղու զարմանամ ,

Լ՝ա նոյն ինքնուր ցասնում յորժամ նիրհէ քաջն Հոմեր :

351 . Կամայ և թեթև թերութեանց ինչ արժան է համբերել և ներողամիտ լինել . զոր և օրինակք լարի քնարին և աղեղան յայտ արար : Զ ի ակամայն չէ և կեալ ի գիտութիւն հօր բանին և ոչ ի ձեռն խոր է , իսկ թեթևին իրեն դոյրն ինչ անփոյթ արարեալ է կամաւ , կամ սխալութ և անգրգասութեան մարդկային ոչ է կարացեալ ըստ արժան բաւականին զգուշանալ ի մանուշ անտի՝ յառեալ ուշի ուշով ի մեծամեծ գեղեցկութիւնն և յափշտակեալ ի նոցանէն : Զոյգ սմին բարբառի և լոնգիւնս յոյն ի ձառի վսեմն . գլ . ին :

353 . Իսկ զինչ ապա . ուրեմն այդպիսի մեկնութեամբք արդարացուցանել և անբախիր առնել պարտ իցէ զամենայն սխալումն քերթողաց : Ոչ ասէ . այլ որպէս դպիր թէ ջանգ զգուշացուցեալ և ցանգ սխալիցի ի նոյն տառս , անարժան հանգի պի ներողութեան , և ծաղը լինի քնարահար՝ որ յար և հանապաղ ի մի և ի նոյն լարի կամ ի մատինն վրիպակի , այսպէս ստեպ ստեպ սխալեալ և անկեալ քերթոյն , յորում յաճախադոյն էն մեղանք և աղեղութիւնք քան զուղութիւնս և զգե-

ղեցկութիւնս , համարեցի ինձ իրեն զՔիրիլոս զայն յոյն բանաստեղծ անարուեստ և անհանձար առ Ալեքսանդրի մակեդոնացւով . ընդ որոյ թէ ընդ գովելն ինչ զարմանայցեմ ուրեք երեքք , սակայն ժողովում ևս ընդ քիմն ի վերայ յոռութեանցն , և թէ զնարգ ընդ այնքան և այնպիսի անպիտանութիւնս դտանիցին և զարմանալոյ ինչ արժանիք : Այս քերթող աւանդի յամանց այն լինել , առ որ ասացն Ալեքսանդրոս՝ թէ ըզձալն է ինձ ի Հոմերոսի վէպն Թերսիտէս գող քան ի քումք Ալեքիլէս : Եւսերիտոս ևս յիշատակէ ի Գրոնիկոսին Քիրիլոս զոմն անուն , բայց ճիւղամաւ յառաջ քան զժամանակն Ալեքսանդրի մեծի , առ առաջնով Ալեքսանդրի մակեդոնացւոյ արքայի : Ոմանք զնախն բառն oberat գեթարահարէն ի մացեալ էն որ միշտ ի նոյն լար գեղերի , որ հարկանէ միշտ զնոյն լար , բայց ուղիղ ոչ է ըստ ամենայն հաւատարիմ մեկնաց . զի բանն զսխալելոյ է միշտ ի նոյնս , և ոչ զտաղտուկ յարաձայնութեան :

358 . Իսկ ընդ հակառակն գծումք խոժոսիմ և իբրտ ընդ անձին ոգորմ յորժամ

- Սակայն յերկար 'ի վաստակ մարթի թէ քուն սրարըզդիցի :
- 360 Վերթուած, որպէս նրկար, է ինչ որ մօտ եթէ կայցես, իւ է որ քաջ 'ի բաց կացեալ ըզբեզ յինքն յանգուցէ .
- Սիրէ այս ինչ ըզմուծ, լուսով կամի գալ այն 'ի տես
- Որ 'ի նուրբն սրութենէ դատաւորին երկնին ոչ :
- Վամ մի եղև սա հաճոյ, նա տասն անգամ լիցի՝ կրկնեալ :

- Ս'լ երէցըզ պատանեաց, թէ և ձայնիւ հայրականաւ .
- Յուզիլ անդր թերիս և դու բեզէն ես իմաստուն,
- Օայս բեզ առջիւր ասացեալ՝ յեռեալ 'ի միտսը անմոռաց .
- Են են ինչ՝ որոց ուղիղ շնորհի միջակն և տանեւին .
- Չափաւոր իրաւագէտ և դատասաց որ ապաբէն
- 370 Մ'պերճախօս Ս'եսալայն հեռի դնի քաջութենէ,
- Իւ է գիտուն յ'էնի Սասկե'էայ չափ, սակայն յարդի .
- Վերթողաց՝ ոչ մարդ ոչ զիբ ոչ սիւնք ներեն լինել միջակ :

նիրհէ երբեք ուրեք քաջն Հոմերոս, զայն թե թե արուեստըուն անգամ անվայելուչ համարեալ այնքանոյ քաջի և սիրելւոյ քերթողա՛նօր : Եւ սակայն 'ի գործս երկայնս իբրեկ զնորայն՝ չէ ինչ գիւրին յամենայնի ամենայն ուրեք արթուն և զգաստ դասնէ և ոչ նիրհ առնուր ինա : Են որ զինադրին quandoque իմանալով աստ եբէ՛ք, այսպէս յարմարեն զմաստուն . Ընդ Քիրիտ երկիցս և երկցս հանդերձ ծաղու զարմանամ, բայց և ցանուած իսկ . երբեմն նիրհէ և քաջն Հոմերոս, սակայն յերկար վաստակ որպէս 'ի նորայն գիւրին է քնոյ սողոսկէ :

360 - Որպէս և Սիմոնիդէս ասէր քերթողն, բանաստեղծութիւնն է խոտուն նկարողութիւն, և նկարչութիւնն՝ լուռ բանաստեղծութիւն : Կա բանիւք նկարել, սա երանդոքն խափ . երկրքին այլ և այլ միջնորդք զի և զնոյն գործ վճարեն զինան կենդանագրէլ, ուսուցանել, շարժել և հետապնդանել : Ի ինչ որ 'ի մտոյ բարեբերի 'ի քերթումս՝ որպէս 'ի նկարու, և է որ 'ի հեռուստ : Իմա զայս թէ զամբողջ քերթածէ, և թէ զմասանց քերթածի : Ի ինչ որ իմաստով յորինեալ չեղինչի 'ի լուսոյ և 'ի մտոյ իր նկատողութենէ, և միտ պարծեղ լինի . և է որ իբր հեռուոր տարեւա ուրուադրեալ միայն հեռի կամ արտա տեսութիւն պահանջէ, և ընդ այլ գիշտուր և կատարեալ մասուն գեղեց.

կութիւն գործէ, և չափով յնքեանս և եթ առանձինն նկատել զայն . կամ միտդամ և եթ անսեալ վեր 'ի վերջ և 'ի հարեանցի՝ չլինի անհաճոյ, բայց յերկար և մանր զենուութեան ոչ ժառկալէ : Այսու ակամբ կամ մօթք հայելի և յամենայն քերթածս, և մի զամենայն միով կռով կռել և միով դատաստանաւ դատել :

365 - Դարձուցանէ զգէնս բանին առ երեցն յերկուց անոտ եղբայր պիտունեանց, զորմէ ասեն 'ի քերթութիւն զակատեալ և ողբերգութիւնս ինչ յորինեալ : Թէպէտ, ասէ, և բանիւք հօրք իրապիտ յուզողութիւն և 'ի լաւութիւն քերթածաց, սակայն առ 'ի չիութեալ քերթող երևել զայս զիմ իրաւ բեզ համարեալ յուշի պահէա . զի թէ այլոց գիտնոց կամ Զարտարաց ընորհեալ է չափաւոր, միջակ և տանելի լինել, սակայն քերթողաց ամենեկն ոչ :

370 - Վալերիոս Վորուֆիոս Մեսալա եր Զարտարափոս անուանի ժամանակին, և Աւլիս Վասկէլիոս՝ հօր իրաւագէտ :

372 - Վիք իմանին Ատրիւս և Մուսայք զիբ բանաստեղծութեան : Իսկ սիւնք՝ էին 'ի գաւթի ուրեք հռովմայ, ուր գրավա Զառք վաճառեին զիրս, կամ կախեին զնոցանէ զվաճառեի գրեանն և զպարտարութիւնս նոցին : Չմիջակային և զհեռակ քերթողաց գիրս միթեկին գրաւաճառք, և ոչ հանեին յիրան . զի ոչ որ կայր նոցին առգնող : Ըստ այլոց իմանին սիւնք պա.

Ի՛րր 'ի հեշտ խընթոյս փնասէն անմիաբան արուեստականք
Լա թանձր օծանեւիք և ընդ սարդիկ մեղու խաչխաչ,
Օ՛ի էր և առանց սոցին յընթրիսն խրախսնալ .
Լսյապէս տաղք 'ի հեշտութիւն ոգւոյ ծընեալք և ճարտարեալք
Լշթէ՛ գուն ինչ 'ի բարձուէն ընկրկեացին՝ զըլին 'ի ստոր :

Որ խաղուց չիցէն տեղեակ՝ յասպարիսին խորշի զինուց ,
Ի՛նչժմուտն անուոյ՝ զընդի և շոքնչանան նըստի հանդարտ ,
380 Օ՛ի մի բըրբիջ աներկիւղ բարձցէն ակումբը կուռ բոլորեալք .
Որ անգէտն իցէ տաղից՝ ժրտի սակայն ըստեղծանել ,
Ի՛նդէ՛ր ոչ . ազատ՝ ազնիւ և մանաւանդ դրամից զըլնով
Սակեալ թիւ ասպետական և անարատ ամենին :
Դու մի խօսիր կամ առներ ինչ յակամայս Լ՛ժեհասայ .
Լա՛ն քո խեւք և այն է միտք . իսկ եթէ ինչ հարցես 'ի զրի ,
Խցէ՛ յունկըն դատողին Ս՛եռեայ՝ 'ի հօր քոյ և 'ի մերս ,

Լատեն տաճարին Ապօնիկ և մատենա-
դարանին՝ լինելոց Ագոստոսայ հրամանաւ
յապարանս իւր , ուր ընթերցեալ լինէին
ընտիր ընտիր քերթողացն մատենանք հրմ-
տից քննութիւնս , և ապա գանձեալ ան .
դէն 'ի պահէստ :

373 . Օգինակ իմ , որպէս 'ի հեշտալի
խրախունս կողնոց՝ փոխանակ օգտի վնաս
են անմիաբան անյարմար նուագածու-
թիւնք , և թանձրամած ապականեալ իւղ
օծանելի , և խաչխաչ ընդ մեղուն Սար .
դիս կամ Սարդիկիս կղզւոյ , ուր առ դառ
նութեան բուսոցն դառն է և մեղսն . զի
չէր ինչ կարեւոր պէտք այդոցիկ , այլ 'ի հեշ-
տութիւն միայն լինելոց էին՝ թէ լինէին
ըստ պատշաճի . այսպէս իմս և զքեր-
թուածս : Սպիտակ խաչխաչի սերմն , ըստ
Պլինիոսի , ազանձեալ՝ 'ի սեղան ազանդե-
լաց նախնեացն մատչէր հանդերձ մեղու :

378 . Իմս զնաղս մարմնոյ հրահանգաց
'ի կրթարանս արիսեան ասպարիսին , ուր
մանկային հռովմէական ընդ կիրթ եւանդեր :

382 . Չայս իմս հնդկաբուն 'ի դիմաց
կամ ըստ կարծեաց անհանձար և անա-
բուեստ քերթողի ուրուք : Չմէ՛ ոչ քեր-
թիցեմ , սակ , տաղս . ոչ ապաքէն ազատ
աղբի եմ և անբուական , և որ մեծն է ըստ
հաղուի դիմոց արծաթոյ համարեալ եմ
'ի սակ ասպետաց կամ սեպհաց , որ էր
քառասուն բիւր դրամից . և յամենայն ակ-
ան զերծ , որպէս թէ անմեղութիւն վա-
րուց միայն բաւական իցէ կամ նպատ ինչ
'ի բաշ քերթողութիւն :

384 . Աժեհաս էր ատուած ուհի իմսս .
տութեան և հանձարոյ և ամենայն ճար-
տարութեան : Քո , սակ , իմաստութիւն
և ուղիղ ընտրութիւն այն լիցի , զի հակա-
ռակ հանձարոյ քում և բնաւորութեան
կամ անորժակի յակամայ կամս մի ինչ
խառնացի իբրեւ ճարտասան , և մի ինչ ա-
րացես կամ ստեղծցես իբրեւ քերթող
կամ ճարտար : Լա գիտեմ թէ այդպէս
առնիցես . զի այնպիսի իսկ կամ այնչափ է
քո խեւքդ և միտքդ : Իսկ եթէ գրեցես
ինչ , մատիցէ այն յունկն 'ի լսել Սպու-
րիոսի Մետիոսի Տարպեայ՝ յսոցի քննողի և
դատողի քերթուածոց և քերթողաց 'ի
նախասացեալ պաշտօնան տաճարին Ապօ-
նիկի և Մուսայից և 'ի մատենադարանին ,
այլ և յունկն հօր քոյ և 'ի մերս՝ յանաչառ
դատաւորաց : Լա յետ այնորիկ կա՛ մա-
տենալք 'ի ներքս 'ի տան կամ յարեկողք
պահէացին զամս իմն , այս ինքն է բա-
ղում , առ ուղղել և յոյնել ևս քան զկս :
Չի մարթի քննել և կրուսանել զոր չեն
է 'ի լոյս ելեալ . իսկ միանգամ 'ի դուրս ե-
լեալ բարբառ կամ մատեն , ոչ ևս այնու-
հետեւ դիտասցէ գառնայ յետս : Չինն
թիւն , որպէս եղաք , փոխանակ բազմի
առնուն . այլ ընդ էր իմն , և ոչ եսմն կամ
տանն : Թերևս վասն իմունց և եղևոց Մու-
սայիցն , դից քերթութեան , դատելոց Մը-
նեմոսինայ , որ և յիշողութեան . զի մի
ըստ միովէ յուշ արասցեն նմա զուղեթիւն
և զյարմարեթիւս :

Լա զինն ամ, մագաղաթիցդ 'ի ներքս արկեալ, կացցէ 'ի պահ .
Վոյ ջընջել զանտեսն 'ի լոյս , ձայն արձակեալ չունի դառնալ :

- Օ վայրագ մարդիկ սուրբն Որիեւս և աստուածոց պատգամաւոր
390 Յարեանց ու 'ի շաղղակեր վարուց կենաց դարձոյց 'ի բաց ,
Լստի զվազերս համբաւեալ և զամեհիս կակղել առիւծս :
Լա Լմիինոն ոտտանին պատմի կերտողըն թեբացուց
Բջբարինս 'ի ձայն փանդուան դռնէցուցեալ ոտուցանել
Լա ամոք ողորմանօք տանել բերել յուպէտ յուկամ :
Լս երբեմն իմաստութիւն եղեալ՝ ընտրել ըզգօնաբար
Բզտուբսն 'ի պրծնոց և զաշխարհին յիրաց անձնիւր ,
'Ի մոլոր կարճել խառնից , դընել դաշինքս կանամբեաց ,
Լան կառուցանել , զըծել օրէնս 'ի տախտակի .
Լսյապես եկն 'ի զիւցական ճարտարս ու 'ի տաղս անուն և փառք :
400 Յետ սոցա մեծըն Հոմեր և Տիրտէոս 'ի նուագս երգոց
Օ ոգիս արիականս յարիսական վառեցին գոռ :

389. Չի մի այսբան խրատուք զգուշութեան աշակերտարեալ քուսցէ ինչ զՊէտնեան կամ սարտուսցէ 'ի քերթողութենէ, սկսանի այժմ զգովութիւն և զպարծանս քերթութեան և քերթողաց համառօտիւք 'ի համար արկանել : Որիեւս կամ Որիեոս վաղնջական քերթող ոմն էր և երաժիշտ թրակացի . և իբրև աստուածարեալ անձն , և զից պատգամախօս իբրև հրեշտակ 'ի զիմաց նոցա եկեալ առ մարդիկ , որզի ասացեալ Ալգովնի և Վալիուպէ Մուսայի . Քաղցրութեամբ և իմաստութեամբ տաղիցն զգօնացոյց զառաջին զվայրենի մարդիկն՝ հրաժարեցուցեալ յարեւն հեղութենէ միմեանց կամ յրմայելոյ զարին և յուտելոյ զհում միս որսոց վայրի : Լատին բնագրիկն ունի 'ի գաւառիկէ 'ի Եւրոպայ . զոր ոմանք խոտարուտ խոտաճարակ անասնակեցող կեանս իմանան : Իսկ այլք գիտակեր կամ շաղղակեր , որ նման ևս է զի աշա անդէն իսկ առ նմին 'ի վազերս և յառիւծունս օրինակին :

392. Լմիինոն նմանապէս էր մի 'ի հին երաժիշտաց և քերթողաց , որզի համբաւեալ Արամաղայ և Լնիտիոյայ . զորմէ զուցեն առաջակէ՛ք՝ թէ ճարտարութեամբ մատանց զնարին և քաղցր նուագօք շարժէր տանէր ըստ կամս և ըստ պէտս զբա-

րինս , և նորք զթեբացուց քաղաքն կանգնէր : Ար է ասել , թէ զբիրտ և զփոստ որեւորն 'ի շինութիւն և քաղաքական կեանս յորգորեալ յանկուցանէր : Այ Որիեի և ոչ Լմիինոնի տաղք ինչ կան առ մեւք . որ փեականք ինչ որ երկին՝ անվուերականք են :

395. Կահնի քերթողացն գործ այն էր , ասէ , որոշել զսուրբն 'ի պրծնոց , այս ինքն ուսուցանել զինչ սուրբ իցէ և բարի , զինչ պիղծ և չար . զատանել զհասարակացն յառանձնականաց , առ հասարակութեանս առաւել պատկառ կալ քան անձնականաց . արգելուլ 'ի մոլորական և 'ի թափառական խառնից ամուսնութեան , և արանց օրէնս հարսանեաց կարգել . քաղաքս շինել , օրէնս դնել , և այլ այսպիսի կենցաղօրդաւ իրք : Եւ այսպէս անուն է փառս ժառանգելն աստուածային քերթողք և քերթուածք :

400. Հոմերոս յայտնի է ամենեցուն : Իսկ Տիրտէոս կրտսեր աւուրքք քան զՀոմերոս՝ էր անուանի քերթող ամենացի , որոյ կան ցայժմ չորք տալք իրախուսիւք մանկուոյ 'ի մարտ և 'ի մահ գեղեցիկ 'ի վերայ հայրենեաց : Արիական ասել է պատերազմական . զի Արէս էր զիւք պատերազմի :

Տաղիւք պատգամք խօսեցեալք և ճանապարհ կենաց ցուցեալ,
Պիերեան եղանակօք թագաւորաց խնդրեալ շնորհք,
Լա խաղուց եկեալ 'ի գիւտ՝ երկայն երկոց դու և հանգիստ,
Ս'ի կիրթն 'ի վին Ս'ուսա ւերգիչն ամօթ թուեսցի քեզ Մ'պոլն:

Խնդիր է, բնութեամբ լիցին թէ արուեստիւ տաղք գովելիք:
Ու ուսումնն կրթութեան առանց առատ ճոխ երակաց
Լա ոչ թէ զինչ բիրտ հանճար օգուտ իցէ՝ տեսնեմ ես.
Լ'յսպէս սիրով դաշնաւոր զմիմեանց նըպաստ հայցեն դոքա:
140 Ներկրտեան 'ի ցանկալի ասպարիսին ժամանեւ կէտ
Ստատկեաց յոյժ 'ի տղայ տիս՝ 'ի քիրան 'ի ցուրտ համբերատար,
Դուժկալեալ հրաժարեաց յ'ստրդկանէ և 'ի զինւոյ.
Որ զպիթեանս երգէ փողար՝ ուսաւ սաստիւ նախ վարժողին:
Օարդիս շատ է ասեւ՝ ես հրաշալի տաղս յօրինեմ.
Բշտանեալն քոս առցէ, ամօթ է ինձ յետրս մընալ՝
Բտուգիւ յոր ոչն ուսայ զանգիտութիւն լեալ խոտովան:

Օր օրինակ վաճառուց զամբոխն 'ի գին խրմէ քարոզ,

402. Ոտանաւոր և չափական բանիւ խօսեցան պատգամք զից և խրատք վարուց աւանդեցան. պիերեան եղանակօք, այս ինքն երաժշտաց և Մուսայից նուագօք որ 'ի Պիերեա լերին Բիովփոյ օմայեալք և պիերեանքն կոչէին, որ է ասեւ զարմալ տաղից երգովք խնդրեցան շնորհք կամ հովանաւորութիւն արքայից և խաղք թաւերակման հմարեցան 'ի զիւր և 'ի հանգիստ պարագայ և տանական աւուրց աշխատելոցն երկայն վատակովք: Այս ամենայն բարիք 'ի քերթութեան յառաջ եկին, ասէ՝ վասն որոյ մի ամօթ ինչ համարիցի զՄուսա՝ զճարտարն 'ի քնար, և մի զնուագօրն Մարտին, այս ինքն է քերթութիւն. որ թէ չիցէ ճարտար և նուագաւոր, յայնժամ ապա յիրաւի յամօթ համարեցի:

407. Առատ և ճոխ երակ օրպէս աղբեղ և բովուց՝ է յորդութիւն բոլմանց և ծննդոց բնատուր հանճարոյն, որ հիմն է ամենայնի, բայց արուեստն ուղեւ և կատարէ զայն՝ հանգոյն Արատեայ խօսի և և խնդիրնս յոյն յաղաքս այսր խնդրոյ 'ի ճառի Վսեմին. գլ. Բ. Ը:

410. Որ ցանկալ բոլունէլ զնպատակն և

զմիջանակն յասպարիսական միջութիւնս, 'ի մատաղ տիոց յայն կրթի. ընդ քերան զայ և ընդ տպաժոյժ, և 'ի ցրտոյ բրտանայ և ամենայնի՝ համբերէ, ժուժկալէ յաստրդեան հեշտութեանց առ 'ի պահպանել զարութիւն մարմնոյն, նա և 'ի զինւոյ ևս:

413. Փողահարն որնուագէ 'ի հանգէսս պիթեան խաղուց ապրնեան տնին, յառաջագոյն ուսանի երկիւղածութեամբ 'ի վարժապետէն: Իսկ այժմ 'ի գծուարագոյն արուեստիս բաւական է ասեւ միայն անձնապանծ խորիտանօք, թէ ես զարմանալի քերթածս հիւսեմ. և անէմս կարգալ, թէ քոս հասցէ այնմ որ երկուցեալ յետս մնացէ. ինձ ամօթ է այդ, և ճիշմարտիւ խոտովանել թէ չգիտեմ զայն ինչ յոր լինի կրթեալ: Քոս առցէ ասելն առակաւոր անէմք են, առեալ 'ի խաղուց մանկուոյն, որ այնպէս անիծանէին որոց կատեալ յետս մնային յարշաւս:

417. Սկսանի այսուհետև զգուշացուցանել 'ի չողոմարար և 'ի շնթոյ գատաւուրաց և գովարանից: Որպէս հրատարակեալ ասէ, ասէ, զժողովուրդն 'ի գին վաճառուց կամ յաճուրդս յուսով շահից այս.

- Հրախրէ զմարդահաճոյս զընալ 'ի շահ և բանաստեղծ
 Ս'եծատուն ագարակօք, դահեկանօք վաշխից փարթամ:
- 420 Իսկ թէ իցէ դք ատակ կոնականին տալ բարձ 'ի դէպ,
 Ս'ըտանել երաշխուոր կալ փոքրոգի չքաւորին,
 Եւ թափել ըզպաշարեալն 'ի միդապատ դատից փութիւ,
 Օլարմացայց թէ գիտիցէ 'ի բազմերանն արբեցութեան
 Ընտրել ըզճշմարիտն 'ի նենգաւոր բարեկամն:
 Դու թէ ումք չնորհիցես կամ թէ չնորհէ ինչ կամիցիս,
 Ս'ի առ քո քերթեալ տաղս ըզգուարձալիցն առեալ տանիր:
 Օ ի անդէն գոյիցէ՝ վաշ, գեղեցիկ, բարւոք, ալինիւ:
 Թալկասցի առ սոքօք, աչքն սիրունք քառեցն ցօղ,
 Ս'աղեսցէ 'ի վեր ընդոստ և կայթս ոտիւքն դոփեսցէ:
 430 Օ երդ վարձուօրք 'ի դիահանս որ կոծ ջայլեն եղերամարք
 Ըռաւէլ ասեն առնեն անդ քան ըզբուն սերտ սղաւորս,
 Ըյսպէս կատակն այսլանօղ քան զհաւաստին շարժի զովիւ:
 Ըսեն զարքայս յորդ գինեաց նուագօք նեղել և խղտանգել
 Ում ջանան գոլ խելամուտ թէ արժանի սիրոյ իցէ:
 Տաղս հիւսեալ քո՝ քեզ մի բնաւ դաւեսցեն միտք աղուեսակերպք:

պէս և մեծատուն բանաստեղծն զսուտա-
 կասպաս:

420. Իսկ եթէ իցէ դք, որ մեծու-
 թեամբն կամ առատութեամբն բաւական
 ևս գտցի մեծամեծար պատիւ տալ հրաւի-
 րելուն, յերաշխի առնուլ զթեթեամիւ և
 զոլոգողք և նենգաւոր կամ զանինչ և զօս
 աղբատն, և աղատել 'ի խաւարային դատից
 զվարակեալն, զարմանք իցեն եթէ կարաս-
 ցէ այնպիսին 'ի կարծեալ երանութեան
 անդ ընտրութեան առնել ճշմարիտ և սուտ
 բարեկամին: Չի ըմբոսցուցեն զայն նմա
 չողորթութեանք երախտաւորելոցն, որ
 բարեմարդիկն կամին լինել պաշտօն առ-
 նելով:

426. Չլցեալն զուարճութեամբ ընկա-
 լեալ չնորհացն առ 'ի քեն կամ յուսով ա-
 կրկալութեան ընդունելոցն: Չի ընդ լը-
 սեն զքոյոց, 'ի գովեստ արձակեսցէ զէ-
 րուն: 'Ի վերայ այսոցիկ՝ ձևայի ևս, թէ
 առ թնգալ արմին և ողւոյն խոռով իբրև
 թալիսէ ինն զարդուն գայցէ, և այլ յայլմէ
 լեալ հիւսցի 'ի զմայլիցն, և առ զորովա-
 նացն արատեսեսցէ 'ի սիրոյորդոր ա-
 չացն, և այլն: Ընմեայն առ երեսս և ստու-

թեամբ, որպէս լալականքն առնեն առ
 մեռեալս այլոք, որ քան զբուն տեսար գնա-
 ցելոյն առաւել զկոծն սոստկացուցանեն
 և զգովասանութեան հրաժարելոցն:

433. Միտս ուսիր յարբայից 'ի հարուստ
 տերանց: որք իբրև կամին փորձել զքո՝ թէ
 իցէ բարեկամութեան խրեանց արժանի,
 բազում գինեաւ տալեալեն, և իբրև թէ
 'ի հարց փորձ արկանին. զի յորոց 'ի զը-
 ւարթութեան անդ համարձակ գործիցէ,
 անտուտ 'ի միտ առցեն զարժանիս նորա:
 Ըյսպէս և գու 'ի ցնծութեան անդ մար-
 դահաճոյիցդ ծանիցես զնոսա: Չգինին
 ճշմարտախոս ասէր և հին առակն. զոր և
 թէ ոչ իրեալս յիշեալ 'ի Իթ, Եւ մեզ ար-
 րելոցս պարտ է, ասէ, արդարաբան լի-
 նել: Բայց սատ ոչ ըստ անխաբղան ստու-
 դութեան է համարաւորութեան ընդ սուտա-
 կասպասն, այլ ըստ զուարթամիտ առա-
 տութեան և համարձակ ճիւղարանութեան:
 Եւ 'ի քերթել քո տաղք՝ մի խաբեսցեն
 զքեզ նմանեալիցն աղուեսու կեղծաւոր
 նենգամիտք: որ անխաբիկ յառակ աղուե-
 սուն, զի չողմարար գովութեամբք հան
 զպահիրն յապաւանէ:

- Վուխտիկեայ եթէ ինչ ընթեռնուիր, ասէր ուղղեալ
 Ժողբր ինչ աղէ զայս և զայս • Թէ զուր ճրգնեալ զանձն ասէիր
 'ի հրըկին փորձ ուերեքկին լաւագունին անձեռնհաս,
 Տայր ջընջէլ զանկազմըն տաղս և վերստին ածել 'ի սալ:
 440 Թէ ջատագով վընասուդ ընտրէիր կալ քան փոփոխել,
 Ոչ ևս այլ ընդունայն բան ինչ կամ ջան 'ի գործ առնէր,
 Օր առանց նախանձորդի քոյովքդ և քեւ զմայլեսցիս լոկ:
 Մար բարի և խոհական կըշտամբեսցէ զտաղս անարուեստ,
 Խըստիցն մեղ դիցէ, և ըզզըրիչն դարձուցեալ
 Մարդիցն արկցէ սեւա նիւ, ըզպերձանացն հատցէ զարդ •
 Լոյս պահանջեսցէ ալօտ աղօտ ծագել տեղեաց,
 Հուցցէ զերկիսուս թիւն և զփոխելին արասցէ յայտ •
 Լոյցի Մըխտարբոս և մի բարուրս յօղեսցէ ինչ,
 Թէ առ իմ էս 'ի խաղս ըզմշտերիմ տըրտմեցուցից:
 450 Խաղբըդ 'ի վտանգ ծանր արկցեն դամ մի պատրեալ Թէ ծանակ կայ:

Որպէս ոք զի չարակեղ բոր կամ դալուկըն տանջիցէ

436 • Այժմայ զօրինակ և զհանգա-
 ման ուղիղ և անաչառ քննաբան գատու-
 զի 'ի գէնի Վուխտիկիտի Վարսի հոռով
 մայցեւոյ՝ իւրումն մտերմի • որ անկեղծա-
 ւոր և արգարակարով գատու օրն էր քեր-
 թածաց 'ի ժամանակին, և ինքն իսկ քեր-
 թող ակնամուր:

439 • Իբրե 'ի սալ զարնաց յառակ օրի-
 նակի, 'ի հոեւ կօփէլ և վերստին սոեղ-
 ծանել և կերպարանել զոր կամըն էին:

442 • Յիմարարար քեւ և քոյովք քեր-
 թածովք գու միայն զուարճացիս՝ առանց
 զքեք նախանձորդ ունելոյ: Զի որ զօչ
 ուրուք նախանձելին առնէ, չուսի զոք
 ինքեան նախանձաւոր:

443 • Կարճաւօտիք ցուցանէ զգործս
 բարոյ և անենեղ գատողի: Յանդիմանես-
 ցէ, ասէ, զանարուեստ և զանհարթ տողս
 տաղիցն • սողալցէ զիմաստն իմաստիք
 կամբառիք, զանշարմնշանակեսցէ ձգե-
 լով սեւա դիմ կամայլ ինչ նիւ արկանե-
 լով կորնակի և առ 'ի չեղ չընեալ զե-
 ղեքն կամ զգրկին: Զի այնպէս առնէին
 հինքն առ ակնարկելոյ՝ Թէ քերէր և ջըն-
 ջէրէ են այն տողք: Զաւելորդ չուայաւ-
 նայն զարգս յապաւեսցէ, և այլն:

448 • Արխտարբոս էր մեծամուն գրա-
 դէս և զպիր յայնքանի գրեան ճեմարանէ,

աշխարհաւ սամթըրակեցի, վարժապետ
 Պաշտեայ փիլոսոփոսի արքայի եղիպտա-
 ցոց: Գրեաց յորով մասեանս 'ի քննել
 գատել և ընտրել զքերթածն շոմերոսի
 և այլոց քերթողաց յեկամուտ խորթու-
 թեանց և 'ի վերիակաց գրեաց, որովք ժա-
 ունդեաց զփառս քաջի և ուղբախոհ քըն-
 նաբան գատուարի, մինչև կոչել ասուռա-
 ծային և մարդարէ, և արժանի օրինակ կալ
 յապաւ եկելոյ քննաբանից: Այսպիսի ոմն
 և զեալ քաջի գատողին, ոչ պատճառեացի
 Թէ զի է ինձ 'ի սնտոխ և 'ի գուղնաբեայս
 վշտացուցանել զբարեկամ: Գուղնաբեայ-
 քըրք շարին մեծամեծս հասուցեն նմա,
 և Թէ երբեք խաբեալ միանգամ 'ի մարդա-
 հաճութենէ՝ ծայր և քերթել կազցէ բազ-
 մութեան:

451 • Ճարտար նկարագրել առնու զինք-
 նահաւան քերթողն և զանաստող դա-
 տաստանի քննութեան ճմարից տեղեկաց, և
 խրատել Թէ ընդ այնպիսուսն վարդ պարտ
 իցէ վարել: Որպէս և Թէ ոք, ասէ, փո-
 փոխելի անխա վարակեալ իցէ, կամ կա-
 տաղութեամբ մոլեգնեալ, կամ յՄահ-
 տայ՝ այսինքն 'ի լուսնոյ հարեալ և լուս-
 նոտ, այսպէս սողին նման խորին մերժին
 իմաստունք 'ի մեղ քերթողէն, և հոգա-
 կըթալ երկնքն • անմիտ մանկտին միայն

կամ չամբուլ բանդագուշանք և զայրագինն Մնասիտ,
 'ի մոլին հրպեւք երթող խիթան ուշիմք փախկն 'ի բաց,
 իրուծապէ մանկերտին և անըգայիչք պրնդին լըշէտ:
 Բարձրալիզ սա յորժամ տաղս ըզգայուել չըրջի թափառ,
 Օ երգ հաւորս պիշ 'ի կեռնեխս եթէ 'ի գուք անկցի կամ հոր,
 իմէպէտ յերկար գոլիցէ՝ ձեռնն տուք մի քաղաքացիք,
 Ս 'ի գրացի ոք բընաւ՝ որ զնա հանել արասցէ փոյթ:
 իմէ հոգ ոք տարցի օգնել և արձակել պարան 'ի խորս,
 460 Օ 'ի գիտես, այր դու, թէ ոչ կամաւ անկեալ չկամի փրկել,
 Մսացից, և զսիկիլեան բանարարին պատմեցից մահ:
 Տենչացեալ Լամպեղոկէս յանմահից զիցն անցանել կարգ,
 Ս ազս առեալ ցըրտագին ոստեաւ յԼանէ 'ի հրաբորբոք:
 Մքժան լիցի և օրէն բանաստեղծաց երթ 'ի կորուստ:
 Որ բըռնի զոք փրկեսցէ՝ չէ ինչ ընդհատ 'ի սպանողէն:
 Ոչ մի անգամ արար զայդ, և ոչ թափեալ թէ մարդ լիցի,
 Լա 'ի բաց թողուցու զհամբաւատենչ մահուն տարփանս:
 Լա չէ յայտ ամենն ին՝ ըզտաղս առ ինչ կարկատիցէ,

առ 'ի խաղ՝ և անդդոյք ոմանք առ հե-
 տաբբորութեան անկանին ընդ նմա բննե-
 լով և գտնելով զբերթածս նորա:

455. Բաշլաւէլ. կէս օրինակք և մեկիւրջ
 զվերագիրդ 'ի վերայ տաղիցն առեալ՝ 'ի
 մտանն ընդ հենցն, Ս յըջժամ քաւ ձեռն
 ըզգայաւէլ, և այլն: Ապաքնի sublimis ըստ
 իս յամբին թէպէտ և յոգնակի հայցական
 ևս իմանի 'ի հին գրութիւնս հռովմական
 ընդուի, բայց աստ չիք ինչ պատճառ փո-
 խեղց 'ի sublimes յատուկ հայցական, որ-
 պէս յայլ բազում տեղիս գրոց փոխեալ
 են զայսպիսիս յետին տպագիրք: Արդ յոր
 ժամ մտրեալ թափառեալ կայ, ասէ,
 ամբարհնաւաճ կարծեք մտացն, և անկանի
 հոգում 'ի գուք խոյտաւակութեան, կամ
 թէ և մտրնով ևս ուրք 'ի գմայլական աս-
 տանցնն, մի ոք հանցէ, մի այլատու լիցի
 խրատել աղաւել զնա. զի ո՞ գիտէ կամաւ
 և գիտութեամբ արկեալ է զինքն և չկամի
 զործանել, կարծելով առնել իւր անուն:
 Ողայն երբեմն Էմպեդոկլէան սիկիլիացի,
 յանաւարակաց իմաստասեր և քերթող,
 որոյ յօրինեալ էր քերթուած մի քնարա-
 նական, կամելով կարծիս տալ զանձն 'ի
 զինս փոխելոյ, ըստ որում պատմի, արկ
 զինքն գաղտ 'ի հրահոս լեռան Սիկիլիոյ

յէտնէ, մաղձին կամ յերեսաց մահուն
 ցրտացեալ, և կամ անկարեկիր անխառվ
 անձամբ: Արիստոտէլ չկամի տալ Էմպե-
 դոկլէայ զպարծանս բանաստեղծութեան.
 զի ոչ որ ինչ և միանգամ ոտանաւոր բանիւ
 է, ստեղծարանութիւն իցէ:

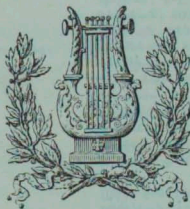
464. Թող կորիցեն բանաստեղծք այդպի-
 սիք՝ խեղդարք՝ անձնահաճք. այսինքն կո-
 րուսցեն զանուն իւրենաց՝ ոյր վասն այն.
 պէս անմտաբար վատտակն, որ և արգէն
 խիկ ինքնակամ գիմագրաւ 'ի կորուստ ըն-
 թացեալ են, և ոչ կամին լուել 'ի սպանու-
 զի համար մտանէ՝ որ յակամայ կամս նո-
 րին ապրեցուցանէ զնա 'ի փափաքելի
 և անուանի մահուանն: Կա զի և ոչ առա-
 ջին անգամ է այդք բերթողդ այդմիկ զայդ
 առնելոյ, և ոչ է թէ և զայս նուազ ևս
 փրկեսցի 'ի գրոյն կամ յանգր անկանելոյն,
 զգաստացեալ յինքն գայցէ, մարդ լինիլի,
 ըստ որում ունի և չտալին քնագիրն. զի
 անմիտն և մոլին՝ մարդ ոչ է: Եւ ոչ հրա-
 ժարեսցէ 'ի ցանկութենէն հուսկաւոր լի-
 նելոյ, թէպէտ և մահուամբ լինիցի. այսօր
 փրկեալ, վաղու գարծեալ 'ի նոյն խորիս-
 րատ հոսնոցէ զանձն:

468. Կա զի և չէ խիկ յայտ բնաւ, թէ
 առ իմէ և առ ինչ բախեալ կայ 'ի գմա այդ

Ի՛հ հայրենի ոսկերացն իցէ յաճիւն միղեալ արդեօք,
 470 Թի՛ յանմատոյց սրբբուծիւն մըծըղնէիւ մերձեալ անձամբ :
 Լ՛արդարեւ մոլի՛ նա , և օրինակ իմն իբր արջոյ
 Օ գայռագղին թէ խորտակել զընդդիմակաց զօրեաց խաղիսման ,
 Ի՛շտըգէտն և բանիբուն փախուցանէ ժանտ տաղասաց :
 Խակ կալեալ զոք՝ պինդ ունի և ընթերցմամբ ըսպանանէ ,
 Տըզբուկ անբաժ ՚ի մորթոյ մինչև արեամբ յազուրդ առեալ :

Գ. և ոգի և մոլորահոգին քերթողութեան :
 Թերևս ՚ի գից ինչ արժանահաս պատուհաս
 իցէ , ուստի և հարկ իսկ իցէ կորնել Նմա
 ՚ի վրէժ անօրէնութեան իրից մեծի : Չի
 թերևս միղեալ իցէ ՚ի գերեզման հօր իւ-
 ռոյ , կամ պղծեալ զսրբարան ինչ ահաւոր :
 Որ զինչ և իցէ յասացելոցս ցայս վայր , այս
 ճմարիտ է՝ զի մոլի այլն . և իբրև արջ ՚ի
 վանդակաց փախուցեալ հալածէ զամենե-

սեան : Իսկ եթէ ըմբռնիցէ զոք յանկարծ
 ՚ի բարեմիտ լսողաց , իբրև զազբուկ ոչ թու
 դու մինչև կշտապինդ լցցի արեամբ ցյառ ,
 պարարեսցի զուարճացի ընթերցմամբ
 տաղից իւրոց : Եւ ոգեսպառ կորուսանէ ,
 հանէ թափէ զոգիս լսողին կարգացմամբն
 այնուիկ . և ընթեռնու՝ ոչ ՚ի լսել զգատա-
 տան այլոյ և ուղղել ինչ , այլ առ որսալ
 զբուսափս միայն :

Յ Ը Ն Կ Ը Ն ՈՒ Ր Ն Յ

ՈՐ Ի ՔԵՐԹՈՒԱԾԻՍ

Աժենաս, 384:
 Ալբինոս, 326:
 Ակկեան, 258:
 Ամբիոն, 392:
 Անասիա, 452:
 Անասական, 16:
 Անտիկիւր կամ Անտիկիւրա, 298:
 Անտիփատ, 145:
 Ապոլոն, 405:
 Ասորի, 118:
 Աստղիկ, 412:
 Ատրեւս կամ Ատրէոս, 185:
 Արդոս, 118:
 Արիսական, 401:
 Արիսապարոս, 448:
 Արքիէպոս, 80:
 Աւլոս Կասկեղիտոս, 371:
 Աբելլէս, 120:
 Դաւոս, 236:
 Դելփական պատգամք, 218:
 Դիմոկրիտոս կամ Դիմոկրիտոս, 294:
 Դիմոկրէս, 146:
 Էգեթացի, 118:
 Ելիկոն կամ Հելիկոն, 294:
 Եմիլէան, 33:
 Եմպեղոնիէս, 462:
 Եմնէան, 258:
 Եմնիոս, 58:
 Եսքիլ կամ Եսքիլոս, 277:
 Եանէ, 463:
 Թեթացիք, 392:
 Թեթէ, 118:
 Թեոսպիս, 275:
 Թիէստական, 92:
 Իլիական, 129:
 Ինով, 123:
 Իքսիոն, 124:
 Լատին, 288:
 Լիկինոս, 299:
 Կազմոս, 186:
 Կասկեղիտոս Աւլոս, 371:
 Կատովն, 58:
 Կելթեպէանք, 51:
 Կեկիլիոս, 55:

Կեկիլիոս կամ Կեկիլոս, 145:
 Կոլոնտիլիոս, 436:
 Հելլէն, 54. 268. 286. տես և Յոյնք:
 Հոմեր կամ Հոմերոս, 75. 358. 400:
 Հոմոմ, 55. 263. տես և Հոմոմայեցի:
 Հոնոս, 18:
 Հոմոմայեցի, 113. տես և Հոմոմ:
 Հոմոմէական, 323:
 Մեգէ կամ Մեգիս, 123. 184:
 Մեյէպոյր կամ Մեյէպոյրոս, 146:
 Մեսալոս, 370:
 Մեթոս, 386:
 Մուսա, 84. 141. 321. 405:
 Յոյնք, 321. տես և Հելլէն:
 Յով, 124:
 Որեսոս կամ Որեսաէս, 124:
 Որփէս կամ Որփէոս, 389:
 Պելլէս, Պելլէոս, 97. 104:
 Պիկրեան, 403:
 Պիթէան, 413:
 Պիտոնեանք, 6. 234:
 Պիւթիս, 237:
 Պլաւտեան, 269:
 Պլաւտոս, 55:
 Պոմպիլէան, 290:
 Պրիսմոս, 137:
 Պրոնէ, 186:
 Սարգիկ կամ սարգիացի, սարգիւնացի,
 374:
 Սիլէն կամ Սիլէնոս, 238:
 Սիկիլէան, 461:
 Սիմոն, 237:
 Սիլլիւ, 145:
 Սոկրատեան, 308:
 Սոսեանք, 344:
 Վարոս, 56:
 Վերգիլ կամ Վերգիլիոս, 56:
 Տելլէփոս, 97. 104:
 Տիւրմոս, 400:
 Տրովա, 141:
 Տրովական, 147:
 Քարթրդա, 145:
 Քիլիկիոս, 356:
 Քրեմէս, 95:

